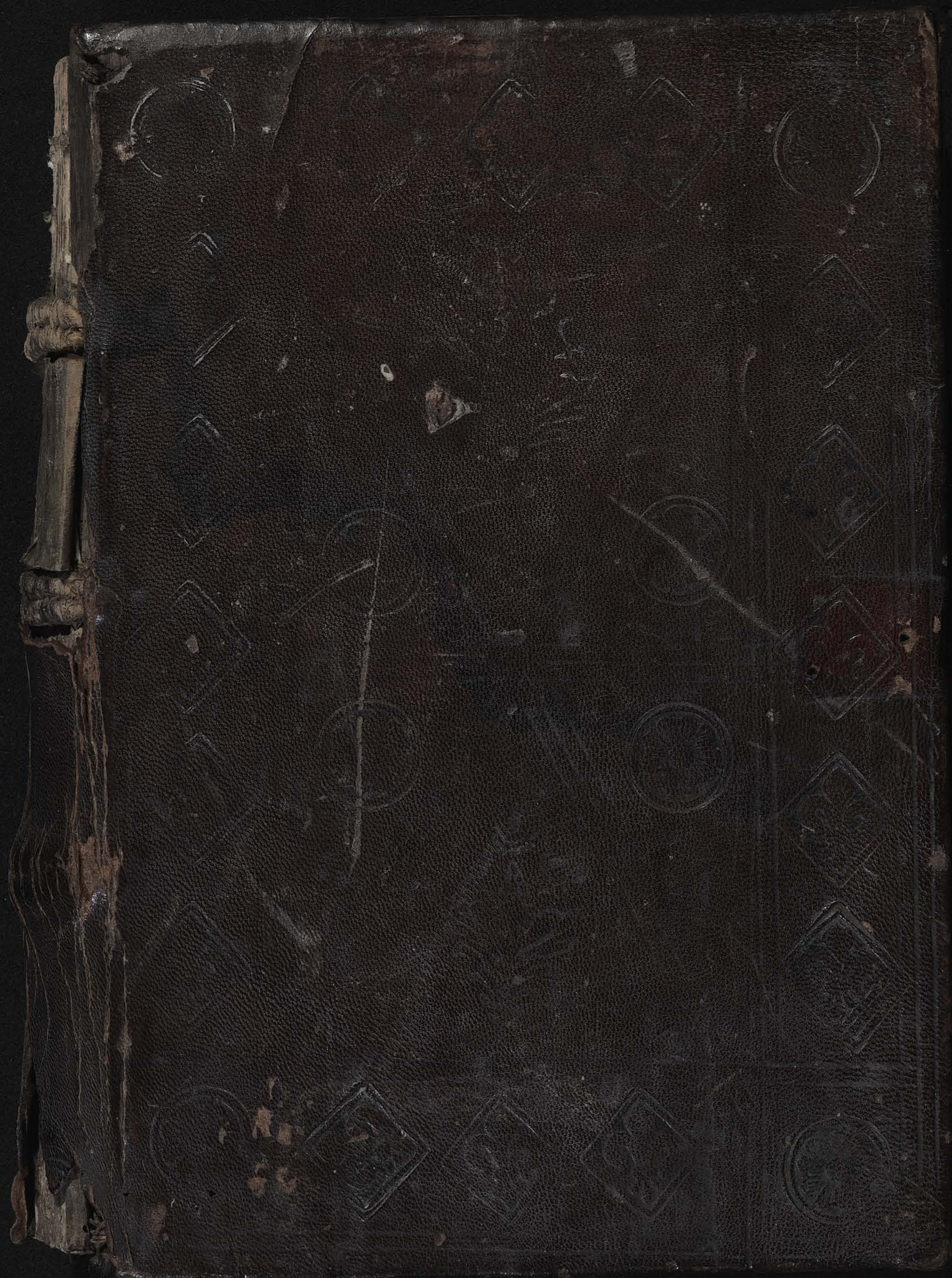

V
B J
C
301 — 302
Jnc

nium suu in terra :
quam fundauit i secla
Et elegit dauid seruu
suu ⁊ sustulit eum de
gregib; ouiu: de post
fetantes accepit eu:
Pascere iacob seruu
suu: ⁊ isrl' hereditatem
sua. Et pauit eos in
innocentia cordis sui:
⁊ intellectib; manuu
suar deduxit eos: a
Tu es ds qui facis mira
[illegible]

⁊ no
erat qui sepeliret. Facti
sumus obpbriu vicinis
nris: sub sannaco ⁊ illusio
his qui in circuitu nro
sunt. Usquequo dne
irasceris in fine accende
tur uelut ignis zelus
tuus. Effunde ira tua
in gentes que te no no
uerunt: ⁊ in regna que
nome tuu no inuocauerunt
Quia comederunt iacob:
⁊ locu eius desolauerunt
Ne memineris iniquitatu

fitentes tibi: ani
pauperu tuorum ne obli
uiscaris in fine. Resp
ice in testam tuu
quia repleti sunt qui obscu
rati sut: terre domibus
iniquitatu. Ne auertatur
humilis fcus confusus
paup ⁊ inops laudabu
nome tuu. Exurge de
iudica causa tua me
mor esto impperior tuo
ror que ab insipiente
sut tota die. Ne obli

...te dn̄o deo v̄ro: om̄s
qui in circuitu eius aff
ertis munera. Terribili
et qui aufert spiritũ
principũ: terribili apud
reges terre. ā Et in no
cabimus nomen tuũ in se
ā Attendite pp̄le ps
Voce mea ad dnm
clamavi: voce mea
ad dnm et intendit michi
In die tribulacionis mee
deum exquisivi manibus
meis: nocte coram eo et non

...gregem in deserto. Et de
duxit eos in spe et non timu
erunt: et inimicos eorum ope
ruit mare. Et induxit
eos in montē sanctificacionis
sue: montē quē acquisivit
dextera eius. Et eiecit
a facie eorum gentes et sorte
divisit eis terram: in funi
culo distribucionis. Et ha
bitare fecit eos in taber
naculis eorum: tribus isrl'.
Et temptaverunt et exacer
baverunt dnm excelsum:
et testimonia eius non cus

...
vit in hominibus. Et tra
didit captivitatē vir
tutē eorum: et pulchritudi
nem eorum in manus ini
mici. Et conclusit in gla
dio populum suum: et heredita
tem suā sprevit. Iuve
nes eorum comedit ignis
et virgines eorum non sunt
lamentate. Sacerdotes
eorum in gladio ceciderunt
runt: et vidue eorum non
plorabantur. Et exci
tatus est tamquam dormiens

Constat 18 gr polonicales

Incun. 301.

Marii Philelphi Epistole
Plinii Epistole

REGISTRVM

Ordo cõtentorũ in hoc utilissimo opere/Primo episto/la consultatiua de opere imprimendo cũ eius responsiua præmittitur.

Secundo ponitur epistola proemialis ipsius auctoris.

Tertio dantur præcepta artis rhetoricæ pro occurrẽtis temporis opportunitate/de orationibus & epistolis com ponendis & dictãdis.

Quarto describunt' tituli cum epithetis cõuenĩetibus omnibus & singulis hominũ dignitatibus & conditioni/bus/a summo pontifice Imperatore Regibus usq; ad agri/colas & alios artifices.

Quinto/qm̃ Tullius & alij de epistolis scribentes dicũt epistolarum multa esse genera:nec tamen declararũt quæ aut quot essent illa genera:ideo ut omnibus ad epistolas facilior pateat accessus:hic declarantur epistolarum scribẽ darũ octoginta esse genera.& quæ sunt illa : Vnũ quodq; etiã genus exemplificat tribus epistolis differentibus /fa/miliari/familiarissima/& graui.& unicuiq; generi propria accõmodat synonyma.

His aũt titulis hæ continentur epistolæ.

REGISTRVM

Ludouicus Mondellus ordinis minorꝝ doctorq́ꝫ theologus. Octauiano Vbaldino mercathelli dño illustrissimi ducis urbini Germano dignissimo: doctorũq́ꝫ uirorum Patrono. S. P. D.

Vellem Octauiane princeps illustris/ & doctorum uirorũ præsidiũ ac decꝰ/ ut de uiuo Mario philelfo potiusq́ꝫ mortuo/ ornando: nũc mihi cõtentio esset. Iucundius enĩ eam (nõ dicã feruẽtius) suscipere. Sed qm̃ siue natura/ siue fato ita secũ actum est: ut priusq́ꝫ nos ex hac uita decederet: nõ putaui cõmittẽdũ esse: ut ei quoq́ꝫ mortuo meũ officium deesset. Et quidẽ ꝑ deum ĩmortalẽ: quid est qđ defunctis maius impendere possimus: q̃ꝫ eis uitã ꝑ gloriam ꝓpagare: ĩmortalesq́ꝫ qđdãmodo eos reddere! Solẽt autẽ pleriq́ꝫ sic defunctorũ gloriæ studere: ut marmoreis monumẽtis æneisue signis positis: eorum titulos & spectandos & legẽdos posteris relinquant. Verũ hac in re Marius superstitum amicoꝝ ope nõ indiget Satis enĩ magna monumenta ipse uiuens sibi posuit: satis magnas statuas erexit: quæ nulla unq́ꝫ uetustas: nulla uiolentia: nulla deniq́ꝫ duro robore innata caprificus diffìciet/ Operꝝ scilicet & scriptorum suorũ in diuersis generibus: quæ cũ latinitate/ eloquẽtia & candore mirifice splẽdeãt: cũ antiquoꝝ operibus & quidẽ ꝑfectissimorũ cõferri possint: ut iure de eo dicere possim: q̃tũ Marius ille arpinas reipublicæ rhomanoꝝ armatꝰ: tãtũ noster rhomanæ linguæ cõtulit togatus. In hoc tãtummodo locus officio mihi relictus est: q̃ cũ pars monumenti sui quasi angulus quidã: tenebris ĩmersus sit/ & ueluti sub opaca umbra ita cõstitutus: ut minime uel spectari uel legi possit/ circũfusas tenebras pellam & obumbrantes ramos penitus abscindã: monumentũq́ꝫ Marij totum sub luce cõstituã: ut nõ minus operosum appareat: q̃ꝫ a suo artifice cõstructũ sit. Epistolariũ enĩ inter cætera præclara opera Marius cõfecerat: in quo nõ solum epistolarum genera octoginta numerauit: sed singuloꝝ formulas & locos ꝓse-

Defũctis impendere

Marius Arpinas

cutus est:nec id quidē simpliciter:sed tripliciter pro nume
ro triū dicendi figurarum ordine compleuit:Opus ꝑfecto
iuuenibus & mediocrit' doctis utilissimū: unde non min⁹
latinitatē & elegantiam exhaurire:ꝙ exercitationis latissi/
mam frugē uberrimūq; fructum consequi possint: doctis
uero futurū ꝙ gratissimū:utpote qđ multo labore/in quo
cūq; genere dicendum fuerit/possit eos releuare.Opus tn̄
ipsum nō ædiderat:aut si æditū dici pōt/uni mihi tm̄. cui
dica[u]erat:& Archetypū nullo sibi retēto exemplo /aut ali
Archetypus
is cōmunicato tradiderat:æditum fuerat.Decreuerā illud
omnibus aperire:ut quantū laudis & gloriæ inde ꝓficisci
potest /Mario nō interciperet: & monumentum illud ex
pluribus cōstans partibus / in hac quoq; parte ut in cæte/
ris nulla caligine obscuraretur.Debeo sibi hoc ex pietate:
multū me amauit:multū me litteris & sapientia ornare stu
duit:Eius beneficio hanc particulā uiuacis animæ quā sor
titus sum/habeo.Ingratus & impius censendus essē:si ego
qui suo funeri nō interfui/nunc licet longo post tempore
cū possum:q̄si pompa instaurata ad eū ornādū/meā fercu
Adores
lorꝫ partē nō afferrē:si nō & mea thura incēderē: adoresq;
miscerem:si eius feretrū hoc nobili insigni q̄si alio spolio
nō accumularē.Cæterū quo plenius huic laudi & gloriæ
Marij cōsulerē/in hac regia Parisiorū ciuitate/in quā iā bi
enniū studiorū gratia fui:epistolariū ipsum imprimendū
dare statueram:ut in loco totius orbis eminentiori int' tot
academias : inter tot sapientissimos & diuinæ mentis ui/
ros/ab omnibus Marius etiā functus & coleret:& admira
ret.Quem locū:quā orbis plagā:ad eius nomen celebran
dū æternitatiq; cōmendandū potui eligere aptiorē: Verū
huic pietati meæ una res obstabat:ꝙ ea lege ab ipso opus
mihi tradi impetraui: ut in alterius manus nō perueniret:
idq; ipse suis/in libri inscriptione testatus est monumētis.
Nec quidem a me id ea mente factū est:quia ambitiōe du/

cerer:aut qa ſi omnes idem ſcirent qđ ego/me minus ſcire
putarē. Sed profecto quia tm̄ Mario tribuebam:tātaq; me
uoluptate eius elegantia affecerat:ut nō uiderer ſatis meo
facere deſiderio niſi ab eo quodpiam ſingulare & quaſi me
um proprium pignus haberem:quod noctu diuq; uerſan/
do ueluti quandam eius imaginem cōtemplarer. Quo fit
ut ſi nunc librū imprimi iubeam:uerear ne ab omnibus in/
cōſtātiæ accuſer:uel quia iā uelim qđ modo noluerim:uel
tanq; Marij contemplationem poſt eius mortem cōtinuo
omiſerim. Alius præterea ſcrupulus ea in re male me ha/
bet:quia forte cuipiam callido rerum eſtimatori poſſit id
operis non dignum Mario uideri:quia dixerit non eandē
quam cætera Mariana opera claris principibus dicata ele/
gantiam redolere. Contra uero ſi in ſententia maneam: &
unicus libri poſſeſſor ſim/illud timeam ne impius iudicer
quia Marij gloriæ & īmortalitati defuerim:Deinde ne mł/
tis inuidiſſe uidear:quia ad multorum utilitatem in lucē
prodire librum non permiſerim:uel eo maxime:quo ſicu
ti cæteris doctis uiris/ita & Mario omnes exiſtimant illud
ſcientiæ munus a deo collatum/nō ſoli ſibi & paucis ami/
cis:ſed toti humano generi profuturū fuiſſe conceſſū:Ob
quam rem ſi eos hoc cæleſti munere priuarem:iuſtā de me
omnes haberent querelam: itaq; cum ueluti in maria di/
uerſis flatibus agiter:anceps ſum hoc ne an illud eligā:aut
fugiam. Decipimur enī ſpecie recti:& in uitium ducit cul/
pæ fuga ſi caret arte. Te igitur Octauiane princeps clariſſi/ Horatius in arte
me in tanto fluctu tanq; meum numen inuocandum duxi
Tuum conſilium perneceſſarium mihi exiſtimaui: Nec
ab re præter cæteros te unum conſulere uolui: primū q
in dijudicādis rebus: conſilijſq; deligendis /natura & do/
ctrina cæteros quotquot noui ita antecellis:ut nō ſolū ex
agro piceno & flāminia quarū puinciarū anceps colonus
es:ſed ex toto latio: cū in omni genere uirtutū:tū in hoc

quod ex litteris proficiscit᷑ a te principe laudatissimo ma/
xime desiderent laudari. Denide ꝙ utriqꝫ nostrum singu/
laris amicus eras: ut nullius magisq̃ tua intersit tantos int᷑
nos componere (nō dicam lites aut turbas) sed animi mo
tus. Mario siquidem ita deditus eras & ille tibi: ut plusq̃
dimidium animæ tuæ eum putares: Legem amicitiæ ĩ eo
amando excedebas cum eius scripta tanq̃ libros sibylli/
nos estimares. Omitto ꝙ crebris & maximis muneribus
eum ornabas: Id enī faciebas ei esse cōmune cū multis: q̃/
uis nō omnibus eadem mensura qua Mario metireris: nō
oēs cū Mario in eodē theatri gradu apud te sedebant: nec
nunc aliter mihi ꝑsuasum est: q̃ te cum eius spiritu ami/
citiam uelle ꝓducere: cuius in uita fueras tam diligens ob/
seruator. me uero ipsum quantū amaueris nō uulgaribus
semper ostēdisti argumentis. Nullum enim officij genus
prætermisisti: quo nō fueris in me beneficentissimus. quo
tiens mihi collibuisset te adire (quod ꝑpaucoꝝ erat) sine
cubicularij officio: ut id possē effeceras: Ad penetralia nō
solum domus sed etiā pectoris tui me q̃ sæpissime admit/
tebas. nec indignū sæpenumero putasti ut quæ cæteris se
creta essent mihi libere cōmitteres: Tantūqꝫ apud te & tu/
os singulos auctoritate & gratia ualui ut ad officiorum cu
mulum nulla possit fieri accessio: Neqꝫ id mihi mea uirtu/
te contigit: aut quapiam causa ex me ꝑfecta: Sed tm̄ tuæ
beneficentiæ cōsuetudo te admonuit: quæ talis est: ut ne/
minē prætermittas cui te non hospitalē præstes. Age igit᷑
Octauiane numen meum: mihiqꝫ uocatus apollo pro illa
singulari sapientia tua: qua omnes uincis: ꝑ eam amicitiā
quæ tibi cū Mario olim fuit: quam non decet ut frustra ti/
bi cōmemorauerim: per eam fidem & obseruantiam qua
te unice colo & ueneror: & quā tuo mutuo ac miro prose/
queris amore ac benignitate: Iam tuas hic interpone par/
tes: Iam tuam profer sententiam: Neutri nostrum eris pro/
cliuior: Sed tm̄ quo te meoꝝ animi iudiciū impulerit adhæ
rebis. Ego enī ad utrāuis partē tuo iudicio & auctoritate

confirmatus fuero/illam ꝙ celerrime facto cõprobabo:cũ ab alteri⁹ crimine(si qđ erat)ꝑsuasus sim ꝑ te eadẽ tua sen/tentia/eadẽq; tabella me absolutum iri. Vale. Parisij tertio calendas Maij. Milesimo quadringentesimo octuagesimo primo.

Octauianus Vbaldinus fratri Ludouico Mondello doctori theologo. S.P.D.

Amabam te antea Ludouice mondelle:tũ quia tua me ductũ indole nõ decepisti:proptereaq; te mihi familiarẽ semper habere uolui:tũ quia postq̃ mihi satis familiaris factus es/in dies uidebã nõ mediocres uirtutes in te nasci adolescere:& ꝑfectas fieri:cũ tu neq; laborib⁹ parceres neq; studia remitteres:ut magnis principibus:grauibusq; negocijs dignũ te uiꝝ præstares:Nũc uero ob pietatẽ tuã quæ & ipsa insignis & in amicũ cõmunem est:ita in amore tui accensus sum:ut de te ornãdo ꝙtũ possim cogitẽ:ne frustra apud me/qđ semꝑ studui aliqua egregia uirtute quispiam fuerit usus. Quid enĩ te officiosius:qui cũ amicitia int̄ uiuos sit.tu etiã a defunctis eã nõ separas:& cũ is qui nobis benefecerunt/paria aut aliquãto maiora beneficia reddere soleamus:tu ꝓ re mediocri accepta ĩmortalitatem reddere cõparas:Nec id quidẽ cũ mediocribus laboribus curas: quãdo quidẽ ex intimis Galliaꝝ partibus ad agrum usq; picenũ ꝓpter eã rem nũcios ad me miseris: Cũ tñ in ambiguis rebus amicoꝝ consiliũ siue iudiciũ exposcis:nõ possum tuam nõ laudare sapientiam:Nemo aliter ꝙ tu sapiẽs fecisset. Qꝗ enĩ ita gratus & pius esse cupis ut tuo exemplo alios quoq; ad gratitudinẽ excitare possis:tñ dubitas ut plerũq; solet ne eã in re quippiã impie cõmittas.cũ proxime uirtutẽ sæpe uitiũ cõsistat. Etqdẽ qa ut scribis meũ iudicium expostulas:nullo hic te pacto fluctuare permittam:quid enim me iudice obstiterit quo minus ꝑ te Mari⁹ æternitatem adipiscat̄:cũ & tibi insignis pietatis laus inde cõparanda sit! Optimũ hoc cẽseo exquo utriusq; nomini cõsulit:omnibus uero q incõstãtiæ te criminarent̄ hoc re/

ſponſum eſſe uelim impertinaciam: nomen conſtantiæ mutari: cum quis perſtiterit ubi conſilij mutationem ratio ſuaſerit: Eſſet ne aliquis ſapiens niſi ad tempora & ad hominum utilitates ſua conſilia accõmodaret: Nõne deus ipſe menſes dies & momenta uariauit: ut ad opus ſuum pertinere cognouit: Nõ etiam id me moueret: quod de callido rerum eſtimatore & libri elegantia ad me ſcribis: Non enĩ latet uiros ſapientes unius priuati hominis uſui opus dicandum & quaſi intra domeſticos parietes reponendum: non tanta cura elaborari decere: quãta ſolet quod uniuerſitati hominum & quaſi in arce mineruæ fuiſſet locandũ. Vtriq; enĩ operi ſua præcipua laus eſt: quia dignitatẽ eorũ quæ accidunt ſeruat. hoc autem iudicium meum non parum ex Octauiani Auguſti iudicio confirmat: Cuius auctoritatem non parui momenti eſſe duco: Maluit enim imperator iuſtiſſimus Virgilij æneidem ſeruatam eſſe: ꝙ igni perire: ꝙuis non dubijs uerbis in ultimis tabulis mãdaſſet Maro flãmis eam aboleri: Non enim cenſebat inter cætera cuius ꝙ præclari uiri cũ ſuo auctore opus debere extingui Curabis igiť Ludouice Mondelle uel ſolum propter hoc ipſum omnium amore digniſſime ut animo cõcepiſti (nec te ulla auertat ſuſpitio) Mariũ noſtrum in occidente & in iſta Pariſiorũ urbe quaſi orbis terrarũ arce illuſtrare: Ego uero hic apud nos eidem non deero. Dignus enĩ eſt ut uiuat ꝙ diu uixerint homines: quorum utilitati & uſui multa comparauit. Graui etiam cenſura cenſendi nos eſſemus ſi tanta ꝑ eum meſſe comparata eius fructũ omitteremus: & poſteris noſtris tranſmittẽdũ minime laboraremus. Vale. Vrbini. tertio Nonas Iulij. M.cccc.lxxxi.

Marij philelfi artiū & utriuſqꝫ iuris doctoris equitis aurati & poetæ laureati/ad religioſiſſimū patrē ſapientēqꝫ theologū Ludouicū Mondellum mediolanēſem ex ſeraphico minorū ordine præfatio in nouū epiſtolariū.

Ecreueram iandudū aliquid ædere:qđ epiſtolari ſuccurreret officio: Videbā enī pleroſqꝫ uiros etiam doctos parꝝ hac in re temporis conſumpſiſſe:p̄indeqꝫ noſtræ cōduxiſſe tēpeſtati:ac ſi nihil elucubraſſet. Nam ubi Cicero inq̄t: Epiſtolarꝝ multa ſunt genera: qui ſunt adeo curioſi: qui noſtris hominibꝰ: quot:aut quæ ſint ea genera declararint! Qꝛ autē hac expreſſione in omni re funditus cognoſcēda ſit opus: Græci pariter & latini docuerunt: ꝗ cum artē benedicēdi fuere deſcripturi:a generibꝰ cauſarū initiū quæſiuerūt:ut intelligeret prius de materia q̄ꝫ de forma.priꝰ de quo dicēdū eſſet:q̄ꝫ quō dici cōueīret. Niſi enī hominē eſſe cōſtet:fruſtra bonū malūue dicimꝰ eſſe. At mihi & uolūtati nōnūq̄ꝫ hac in re plurima: & diligētius: tū apud Libaniū Pelaſgū epiſtolādi officioſiſſimū:tū apud alios utriuſqꝫ linguæ peritiſſimos inq̄rēti:ſunt octoginta epiſtolarꝝ ſcribendarū iuenta genera:ut nihil iam ad epiſtolandū ſit reliquū:qđ hic numerus nō cōplectatᷓ. Nā & publica cōtinet/& priuata:& quæ toga:quæqꝫ bello trāſiguntᷓ:& quæ quō foris ac domi:cū amico aut hoſte: lite. concordia.amore.odio.re.uerbo attemptantur: dicuntur atqꝫ fiunt. In totidem hæc redegi titulos:& ut ad epiſtolandum paratior ſit acceſſus:ſtilorum differentes nactus ſum progreſſus. ſub quibus nunc familiarem pro mediocri ſtilo:nunc familiariſſimā pro infimo:nunc titulus quiſqꝫ grauē ꝑ ſtilo altiore præ ſe feret:Exempli gratia. Dum hæc meditamur:opportune tu nobis occurris Ludouice Mōdelle uir humaniſſime clariſſimeqꝫ theologe: rogaſqꝫ hoc opꝰ

Libanius Pelaſgus

tibi dedicē:sed ea quidem lege:ut in alterius non perueni-
at manus. Aperis enim tuam mihi mentem:ut cupias tam
assidue in eo ꝑcurrendo uersari codice:ut quem imiteris
in epistolando:delegisse uidearis. Quod exorasset uix ab
me quisq; alius:impetras:ut si quādo publicæ cōmunicq;
uoluero multoꝝ necessitati conducere:aliud alias efficiā
eisdem titulis opus:nequeūt enim Mario in eisdem gene-
ribus uel inuētiones deesse:uel uerba:nunc librum hunc
titulo dem. Eum ut solus assequaris: liberiusq; teneas: ac
magis habeas familiarē:proprijs exscripsi manibus: & ne
ullum uel me penes:uel alium opera mea: largitioneq; sit
Prototypus exemplar:Prototypum hoc:unicumq; hactenus uolumen
tibi designaui:atq; tradidi. Adhibebis ei tanto maiorē er-
go fidem quanto maiore in hoc ædendo:erga te fui carita
te:pro ea:qua uisus es atq; non uulgaribus argumentis:es-
se in me beniuolentia. Quod si quid interlegendum ꝑcur-
res:non omnino excultum industria:elaboratumq; inge-
nio:ascribes temporis breuitati:qua centū circiter ac qua-
draginta chartas latiores coegisti infra dies uiginti ꝑstrin-
gere:quibus & nō nihil audiebas:& alijs etiā negocijs do
mi forisq; nos oportebat uacare. Possunt & discursus int-
uenisse calami:quos errores aliquando inter itinerandum
corrigemus. Vt aūt ad epistolandum cōmodius & magis
accedas tempestiue:quædā artis rhetorices præcepta de-
scripsimus cum exemplis:priusq; ad epistolandum titulos
descenderimus: nec omnia quidem Aristotelis Cicero-
nisq; monumēta secutus hic sum: sed ea dūtaxat:quæ ui-
sa mihi in tuum usum necessaria. Aliud est enī ueterem:ali
ud huius ætatis oratorem se uelle: Aliud in foro inter cau
sarum strepitus: Aliud in concilijs pontificum: coronaq;
auditorum uersari. Reliquum est:ut siquid me tibi plus es-
se usui ducis:assidue me putes:æque uti posse:ac teipso:si
satis est:me tamen semp ames:semper memineris:id obse-
cundasse tibi:quod nemo alius: sine summa difficultate:
consecutus esset. Vale. Ex Vrbino sexto Idus Februarij.

PRAECEPTA ARTIS RHETORICES

Millesimoquadringentesimo septuagesimoseptimo.

Præcepta artis rhetorices/& primo de exordio cũ beniuolentia ab auditoribus.

In exordio tria conside/randa

IN tali exordio siue ꝑ orationẽ/siue per epistolas: tria opus est cõsiderare. Primũ personæ qualitatẽ: apud quã agit̃. Secũdo rẽ de qua agit̃. Tertio laudem: qua auditor delectat̃.

Qualitas personæ

Qualitas ꝑsonæ cõsistit circa dignitatẽ: uel locum magistratus: in quo situs sit is apud quem agit̃: quia aliter captat̃ beniuolentia a pontifice: ꝗ̃ a prætore. Et circa hoc duo debẽt seruari. Primum Titulus Secũdo cognominatio.

Titulus

Titulus est ut papa appellet̃ Sanctissimus. Beatissimus. Clementissimus. Sapientissimus. Imperator uero Inuictissimus. Dignissim⁹. princeps optimus &c. ut de singulis infra de ratione titulorũ dicet̃.

Cognomi/natio

Cognominatio est: ut papa dicat̃: Benemeritus: Christi uicẽgerens. unicũ christiane fidei asylũ. Maximus diuini defensor nominis. ecclesiæ nostræ tutor atqꝫ ꝓtector. Imperator aũt cognominet̃ Cæsar semꝑ augustus. Refugium rhomanæ gloriæ &c. de quibus infra dicet̃.

Res de q̃ agit̃

Res de qua agitur tripliciter considerãda est. Primo qñ est honesta. Secũdo cum est turpis. Tertio qñ est honesta: & uidet̃ turpis: uł cũ sit turpis: uidet̃ honesta. Primo quando est honesta: satis ẽ cõformare rem cum persona. dicendo: non esse prolixum sermonẽ habendum: ea in re: quæ sit honestissima: & auditoris naturæ unice cõformis. Si uero est turpis: cõsideret̃ si quã habet ꝑtẽ honestatis. & tũc illa est tractãda. Si nullã habet honestatis partẽ: arguat̃ ab aliqua cõsequẽti misericordia: uel gratia. Si turpis ẽ: & uidet̃ honesta: ꝓ se orator instare debet: circa id quod uidetur: pro aduersario uero declarare: aliter esse: ꝗ̃ uideat̃.

Laus

Laus aũt qua delectat̃ auditor: intelligi debet ex eius uita & moribus: modeste tamẽ tractari: ne uideat̃ assentatio.

Exemplum talis sermonis

Scio te prætor magnifice adeo iustũ esse: ut nihil uel audi/

as: uel admittas: quod non sit omni ex parte dignum uiro bono. Attuli ad te igitur rem æquissimam: quæ cũ per se intelligetur: nullis aduersarij adiectis laqueis: adeo uidebitur honesta ut naturæ tuæ sit conformissima. Nihilo enĩ te aiunt omnes boni: plus delectari q̃ æquitate: qua simillimus dei esse possis in terris.

Apparatus ĩ exordio cõstat.

Attentione.

Est aũt in omni re dicenda: scribendaq̃: utendum apparatu: qui solet exordij nomen apud omnes consequi. Hic aũt duobus constat dumtaxat: attentione: ac beniuolentia. Nam docilitas attentionis est inserta uisceribus. Est autem attentio diuisa bipartito: in expressione rei cum eius laude/ & in rei taciturnitate cum summa dicendorum laudatiõe. Aut enim ante factus est eadem de re sermo/ & tũc satis est rem altius prouehere: quæ iandudum est nominata. Aut initium dicendi scribendiue nomen rei poscit cum eius laude.

Beniuolẽtia

Beniuolentiæ uero & si quatuor sunt rationes: una tamen est causa: a persona nostra: a re: ab auditore: uel ĩ aduersarium/ ut si quis scit tantum sibi gratiæ uendicare: quantum ad id exorandum: quod oratur: satis sit: hoc modo per attentionem.

Exemplum Attentionis.

Nunc ut rem omnem animaduertatis: quæso diligenter: quam ego rem uobis expositurus sim: rem inq̃ & mea ditione non indignam. & auctoritate uestra dignissimam.

Exemplũ de beniuolentia a quattuor p̃sonis.

Audietis autem o uiri præstantissimi rem uobis non iniucundam: qui ut iustissimi estis: sic soletis ijs delectari quæ nõ habeant quicq̃ cũ iniquitate cõmixtum. Intelligetisq̃ ab huius nequissimi aduersarij mei natura me plurimũ abesse: Is enĩ ut neq̃ ẽ: perfidiæ semper studet: neminẽ timet: neminẽ erubescit. Ego uero: qui uestra consuetudine fræ-tus/ impietatem plurimũ abhorreo: nihil ad uos afferre au-

sim turpis.

Dictum est aũt unam esse dumtaxat beniuolentiæ ab ipsis quatuor personis causam: quia nihil in exordio tractatur: nisi ad finem sibi animos auditorũ ad audiendum apparãdi: & conciliandi: ut ad reliqua facilior constet aditus. Nã ueluti si quis semel bona sit in nos mente: nos amans laudat omnia nostra: etiam si nõ uideantur ijs: qui nos odere talia: sic qui male de nobis concepit: nos habens odio: etiam quæ amãtes de nobis admirant: detestare conat.

Est aũt & attentio ipsa: & beniuolentia: eo moderamine in exordiũ inducenda: ut neq; iactator: nec assentator homo uideat. Nam iactare se uideret: remq; dicendã: si minꝰ modeste uel illam: uel se laudaret. Assentari aũt si supra modũ auditorũ laudes sequeret.

Exemplum iactantiæ.

Res enĩ hæc de qua uerba facturus sum: tam est insigni laude cumulata. P. C. tam excellẽs: tam admiranda: ut & ante hac nũq; sit audita: & a nemine possit alio: q̃ a me uno tractari. Tot enim ac tanta de omni uirtutis genere pericula feci: tam sum in omni uersatus bonarũ artiũ studio: tantũ mihi iam laudis in exercendis bonis litteris eruditissime cõparat: ut nemo æque ad hanc materiã conuenire queat: nulli sint paratæ rõnes meæ: neminem tam hoc munus: q̃ me deceat.

Exemplũ adulationis in beniuolẽtia.

Quis aũt adeo est obtuso plũbeoq; ingenio: quem latere queant uestræ laudes? Vos enĩ soli estis luminaria q̃si quædã in terris demissa cælitus: quorũ splẽdore ac ductu p omnis tenebrarũ obscuritates ambulet: uos numina deorũ aliq̃ summa q̃dẽ apud nos ueneratione dignissima: quibus qui non credit: non fidit: nõ se dedicat totum: is & pfidus est: & amens appellandus.

Sed sciendũ nõ esse turpe minus: si tm̃ beniuolentiæ in ad
uersarium captet ut inuehi potius uideamur: q̃ ad oratio
nis necessitatem prosequi: hoc modo dicẽdo.

Exemplũ in aduersariũ.

Nec ego tam obscæne me dicere quicq̃ posse arbitror in
hunc aduersarium: cui nequeant addi peiora multo. Quis
Incontinens eo incõtinentior: qui libidinibus semp uacauit in merito/
Supbus rijs atq̃ fornicibus? Quis eo supbior atq̃ uanior qui se se
audet præferre dijs: uelleq̃ de omni laudis & auctoritatis
Immanis genere cũ omni cõtendere antiquitate? Quis eo imanior:
qui crudelissime multos interemit: ut eorũ abuteret patri/
monijs? Ab hoc nihil est expectandum: nisi inique & perfi
de dictum.

Est aũt diligenter curandum: ne plixioribus uerbis: maxi/
moq̃ sententiarũ apparatu exordiũ transigat ne uideatur
callidus atq̃ uersutus in exordiendo orator/ & ex nimio
apparatu paruã efficiat fidẽ: hoc modo.

Exemplũ de exordio nimis apparato.

Ego mihi patres amplissimi iandudũ in mente pposuerã:
nulla de re apud uos uerba facere: quæ nõ essent omni ex
parte ingenio laborata. doctrina exculta. diutiusq̃ elucu/
brata: quippe qui facile intelligerent: q̃ sitis & diserti, & sa
pientes: ad quos nihil debeat afferri incultũ. nihil inelima
tum: nihil insipidũ. Quãobrem cũ est onus hoc meis hu/
meris demandatũ: ut orationẽ funebrem haberẽ hoc loci
atq̃ tpis: nolui quicq̃ ex improuiso psequi: ad aliũ defer/
ri malui mun⁹ illud: at hũc mihi diẽ potius reseruari: quo
parentalis haberet in his ãniuersarijs p defuncto precibus
atq̃ supplicationibus. Interea uero tpis annus iã agit: ma/
turius huic operã adhibui causæ. generis ppagationẽ di/
dici: de cuius sum nobilitate dictur⁹. uirtutes hominis ac/
cepi: discurri uolumina ueterũ: & quid de mortalium inte
ritu: quid de animorũ imortalitate iudicandũ sit: intellexi.
Nihilq̃ plane iã me latet: qđ uobis cõmode sit exponen/
dum. Itaq̃ non dicet hic quicq̃ improuidum: aut minus

exquisitum.sed omnia cōsulto:omnia apparate.Rem autē
tantam aggredior:quantā ante hac ausus est aggredi ne-
mo:non orationē solum parentalem de mortis Sempro-
nij recordatione:qui fuit omni præstantissimus laude:sed
de cōmuni hominū miseria:ut intelligatur:quibus simus
in hoc orbe calamitatibus subditi.Proh deū atq; hominū
fidem:quid sumus in hac uita homunculi!quibꝰ trahimur
casibus!quibus uexamur perturbationibus!nihil hic sta-
bile.nihil qđ possumꝰ uno die nostrū existimare.quodq;
inquit Seneca.Nemo tam diuos habuit fauentes:crasti-
num ut possit sibi polliceri.Atq; ut Gregoriꝰ ait.Nos con
tinue morimur:& sicut aqua labimur.Sunt tamen & huic
luce functo ꝑ inuidiam aduersarij:qui nollent:si possent:
his anniuersarijs locum esse publicum:& cōuentum cōses
sumq; hunc uestrum tam præclarum.O genus hominum
nefariorum:qui ut pessimi sunt:sic omnis uelint fieri pessi
mos.O scelestissimos parricidas:qui ut iugulare cōsueue
runt alios:sic huius famæ detrahere cuperent hunc hono-
ris modū.Sunt omniū perditissimi.nequissimi.pernicio-
sissimi.At uos o patres nō nescio tales esse:ut nō sitis hu-
iusmodi bestiolis quicq̄ secundaturi:ubi semper uestrā in
bonos pietatē.in officia humilitatē.facilitatē.benignitatē
in caritatis omne genus pronā promptāq; naturam.Itaq;
iam mihi polliceor neq; impediturū hanc orationem inui
dū & maliuolū fore quenq̄:nec uos minus attente audi
turos:q̄ si nunc aut demosthenes aut eschines dicturꝰ ac-
cederet.Attendite igit̄ diligenter patres.

Fragilis & caducæ naturæ homo

Seneca ī hercule furenti

Gregorius

In hoc exordio sunt omnia ī bonis exordijs euitāda:hoc
est ne sit prolixū:est enī profusissimū.Ne sit in eo appara
tus:qui pateat.At nō solum hic est:sed esse declaratur.Vt
non sint allegationes:ut hic sunt.Vt non sint structuræ lō-
gæ uerbis exquisitis annexæ:ut hic sunt.Vt nō sit supra-
dicta adulatio & iactantia:ut hic sunt.Vt non sint colores.
sentētia.articulus.dissolutū:de qbus inferius dicet̄:ut hic
sūt.Vt nō fiat repetitio eiusdē sentētiæ ꝑ diuersa uerba:ut

Quæ sunt in exordio euitanda

hic fit: Sed cõtra sit apparans auditorũ animos exordium cum breui & modesta expositione summaria dicendorũ: & cũ aliqua conciliatione auditorum: hoc modo.

Exemplũ exordij perfecti.

In materia boni exordij.

Cum essem hanc orationẽ funebrem habiturus patres amplissimi: cœpi nõ nihil subuereri: ne si quid min⁹ ad uos afferrem elimatũ uos offenderẽ: qui ut doctissimi estis omnes: sic ea soletis hominũ excellẽtia delectari: quæ res semper afferat ornatissimas: & uerborum elegantia: & sentẽtiarum pondere. At cũ esse uos humanissimos ac facillimos memini: uela constitui uentis delegare: uel sermocinationem hanc satis & improuisam & incultam adducturus: cuius errores potius correcturi sitis: q̃ me superbum existimaturi: qui uestris esse imperijs ausus refragari: si negassẽ hoc loci dicere de clarissimi uiri Sempronij Mediolanensis funere. In hunc si quis uel sensit aliq̃d: uel sentit adhuc male: is liuore perductus resipiscat. uos me audite: ut de uita morteq; tanti uiri dicens præmium consequar auctoritatis in me uestræ pietate.

Partes in exordio possũt esse lõge trib⁹ de causis

Sed intelligendũ est: q̄ hæ partes: aut harũ aliquæ possũt diffusiores esse tribus de causis: Primum cum oratio est longior: utpote in suadendo uel dissuadendo de pace uel bello. Secundo cũ purgatio propriæ innocẽtiæ facienda est: propter criminationẽ antea per aduersariũ factã: ul' propter opinionẽ per auditores conceptã. Tertio cũ insinuandum est: hoc est pedetentim idem faciendum: quod in superioribus exordijs sed occulte ob causas infra dicendas. Omniũ aũt horum exordiorũ: & tandem insinuationum hæc sunt exempla.

Exemplũ in suadẽdo p longius exordium.

An bellũ uel pax sit seruãda.

Scio uos esse. P. C. uehementer curiosos: bellũ ne uobiscum finitimis agendũ sit: an pax habẽda: proptereaq; multas ac uarias a senatoribus sententias expectari. Mihi q̃dẽ uidetur opus esse: ut primũ optime de re publica sentiant

qui ei ſunt conſulturi: tum uero ut nullis aut propriorum cōmodorum capiantur cupiditatibus: aut priuatarum inimicitiarum recordationibus: at eadem ſemper in patriam pietate nihil habeant in oratione ſimulatum/nihil falſum/ nihil dolo tectum: de ueſtra patres diligentia certus ſū: at & de ueſtra ſapientia nihil ambigo. Intelligo enī q̄ ſoleatis omnia mature conſultiſſimeq; tranſigere: quibus iuſticia. pietate. patriaq; caritate: nihil antiquius aut familiari⁹ unq̄ eſſe potuit. Me uero fuiſſe nō ignoratis aſſidue in ijs occupatum: quæ reipublicæ noſtræ cōductura: non qui multa ualeam: ſed qui plurima uelim ꝑ patria: pro qua quidē uel mortem oppetens nihil expleuiſſe me cenſeam quantum debeo. Quare ſi quid & ipſe recte cogitarim: aut non impie prouiderim: quod ad pacem firmandam & diutius ſtabiliendam attineat: per deum īmortalē tantillū attendite patres optimi: nec cuiuſq̄ me impediat clamor: qui aut mihi ſit infenſus: aut patriā habeat odio: aut ueſtræ inuideat auctoritati: qui ut male ſenſerit; facile ſemper cognitum ac perſpectum eſt.

Exemplū exordij purgatiui.

Inimicum eſt me criminatus Bædas fuiſſe Alchibicij: nec quicq̄ huc in eum: niſi per inuidiam ac odiū attuliſſe. Q̄ aūt innocenter ſemper uixerim: nec per ullam animi ꝑturbationem quicq̄ ad uos in hunc locum attulerim patres optimi: uos teſtes aduoco: ueſtriſq; iudicijs innocentiam meam ab ea criminatione cupio purgari: ut cōmodius mihi ad dicendum eadem in cauſa: pateat aditus. Cū is Bædas ærario præeſſet: & æs publicum in ſuam arcam uertiſſet accuſatoris in eum ſum officio functus: qui reipublicæ ſalua cā neq̄bā alit̄ facere. Tū egi modeſtiſſime: nec eū paſſus ſum crudelit̄ dānari: negligētiæ poti⁹ aut indulgētiæ tūc accuſandus nimiæ: q̄ uł impietatis: uel odij. Quæ pro re publica fiūt: nemo debet ī ſe facta queri ab eo præſertim

ciue:qui maxime suæ patriæ debet: Nunc in eũdem ago causã meã ciuilẽ qdẽ:nõ capitalem. Hæreditatem petij primã. Nihil se debere mihi dixit:a quo est alias capitis in iudicijs accersitus repetundarũ. Causa mihi est tã honesta:q̃ ei turpis. Cur uobis:qui omniũ estis æquissimi:ambiguũ uidetur:pro me esse iudicandum? Nõ ꝓsequar:ne quod inuentore dicit': uerbosus uidear Mineruam docere. At ut estis nõ docti minus ac prudentes:q̃ iusti. Attendite ꝑ immortalem deũ:quibus ego rationibus ac legibus mihi nõ solũ decernẽdũ: sed plane decretã hanc hæreditatem arbiter. Paucis admodũ me absoluam:nec quicq̃ iccirco hac in re tangam:qđ uos ulla ex parte latere posse ducã:sed ut aduersarius audiat:quæ non intelligit:cognoscatq; quibꝰ argumentis moueri solent ad iudicandum uiri docti & sapientes.

Mineruã docere

De insinuatione.

De insinuatione secũda ꝑte exordij

In insinuatione seruãt' eadem:quæ & in reliquis exordijs: sed qm̃ neq; animꝰ auditoris statim & recte ad audiendũ apparari:fit pedetẽtim & indirecte:qñ causa turpis est:aut auditor est ꝑsuasus ab aduersario:aut defatigatus audiendo:& fit fingendo uelle aliud dicere:q̃ quod dicendũ est: quando causa est turpis:& paulatim descendere ad rẽ: qñ aũt est ꝑsuasus:cũ aliqua uehementi criminatione de aduersario:cũ aũt est defatigatus:cum aliqua fabula. cauillo. uel facetijs hoc modo.

Exẽplũ de insinuãdo apud auditorem in causa turpi.

Non nego princeps optime plurimũ errasse Gaium: q tuam læserit maiestatẽ:esseq; tantũ nefas acerbissime plectendum:in eumq; debere nõ te solũ uehementius animaduertere:sed uniuersum hũc populũ omni telorũ genere irruere. Quid enĩ cõmitti põt a quoq̃ sceleratius aut importunius q̃ si quid in principem cõmittat':præsertim adeo perhumanũ atq; ꝑbenignũ:a cuiꝰ incolumitate omnis nostra pendet incolumitas? Id ut nefariũ est sceleris genus: ita in nullo tolerandum: Verum ubi tuam soleo mecum animo

uolutare misericordiã in omne hominũ genus: a quo cru/
delitas maxime abest: nequeo nõ existimare: de eius uita
apud te posse fieri uerba: qui cum per se nihil promeruerit
omnia demeritus sit: per sui tamen generis nobilitatẽ: uir/
tutem ac gratiam: possit sperare non nihil. Lælium absolui/
sti qui longe fuit peior: ac insolentior. At hic ea familia cre
tus est: quæ tibi fuit semper iucundissima. eo patre natus:
qui tecum non paruam cõsuetudinẽ nactus est. eo socero
uiuit: quem amas plurimũ. Itaq; cũ nihil afferre ualeat: qđ
audiendum sit: ad iudices: at ad facillimũ principem: & su
orum amantissimũ nihil non audiendum afferat. Attende
igitur dux optime: ut non quis sit Gaius hic uir hoc casu
pessimus cognoscas: Nosti enĩ nũquid gratiæ mereat: de/
meret enim omnem indulgentiã. Sed quid sui dicãt agna/
ti. cognati. affines. omnesq; ꝓpinqui: quos semp audis mã
suetissime: admittisq; iucundissime: qui peccarunt in te ni/
hil unq;.

Exemplũ insinuandi/auditore persuaso.

Fuit Gaius hic uir bonus o princeps optime apud regem
Gallorum: non minore auctoritate quondam & gratia: q;
apud te sit. Cũ accepisset pecuniã a Colomella quodã Lu/
gdunensi mutuam iamq; restituẽdi tempus imineret. Co/
lomellam accusauit homicidij: Cæsus inueniebat homo:
testes habebat paratos Gaius: qui græcorũ more testimo/
niũ darent mutuũ. In iudiciũ iuit. cõuicit Colomellã. coe
git damnari. Nam & torqueri coegerant testes. damnatus
exclamat: superosq; inuocat testes. Miraculo quodã factũ
est: ut uox in plebẽ facta sit: capiẽdũ Gaium: testesq; quæ/
strionandos. Diffugit accusator: Diffugiũt improbi testes
Culpam detegũt absentes: ductiq; consciẽtiæ metu: Libe
rat Colomellã. Quid si hic quoq; probabitur o dux opti/
me: Gaium hunc assuefactione malorũ minime pudentẽ:
eodem genere criminandi hoc temporis in hunc Sempro
niũ esse nixum? Itaq; non tã res ipsa cõsideranda sit primũ
q; accusatoris cõditio. Accusati uita: mox ad rerum argu/ Græcũ testi/monium

menta deueniendum:ut aliter longe rem habere intelligas q̃ probatũ sit hactenus:utq; a uicto uictor facillime superari possit.Nam q̃ ipse sis prudens:q̃ rerũ humanarum peritissimus:omnes scimus.& q̃ mature soleas/cõsultoq; omnia prouidere.Me uero nõ ignoras: nunq̃ mentiẽtem ad te ire:multo nunc minus.

Exemplũ insinuandi ubi est auditor defatigatus.

Terra gigantes ꝓcreauit & tãdẽ simiã

Cum peperisset:ut poetæ fabulant̃:Gigantes tris Tellus: ut phaetontis iniuriam in deos ulcisceret̃:nec quicq̃ præualuisset:enixa est tandem simiam:quæ superos:cum tonitruis fulminibusq; uacarent:irrideret.Itaq; fraterculus ille gigantum:ubi cælum misceri audit:ore in aerẽ uerso:dentibus labijsq; hiascens debacchatur in iouẽ.Id est hoc loci noster hic aduersarius delphino tortuosior.gibbosior mõstruosiorq; secutus:qui cum alia nos nulla deprimere posse uideret uia:in ꝓlixitatẽ sermonis eousq; lapsus est:ut ad dicendũ apud defatigatum audiendo principem nihil nobis reliquerit temporis.Nil dixit quod ad causam attineat:& multa tamen est frustra prosecutus : credens eo se pacto:ut simia in superos irridendo uersari.quod si tuam animi moderationem considerasset:nunq̃ attigisset.Es enim omnium & prudentissimus & æquissimus:nec potes audiendis etiam profusius loquẽtibus bestiolis decipi.

Alexander magnus

Nam alexandri more:cum quicq̃ ab aduersario dicitur:una occlusa quidem aure:dicis eam te absenti aduersario seruaturum: ad quam:ut certo scio : mihi seruatam : pauca prosequar.

e cõmune [...]t exordium

Vulgare Impropriũ

Sciendum est aũt:euitari uehementius oportere in exordijs:ne sit exordium cõmune/ hoc est quod possit in omnes causas cõmuniter cõuenire: sed proprius uideat̃ eius causæ: Ad hæc aũt ne sit uulgare/hoc est: quod solet a pluribus tractari. Ad hæc uero ne sit impropriũ cũ causa/ hoc est:quod non sit insinuatio si oportet aut proemium: hoc modo.

Exemplum de exordio cõmuni.

Dicturus sum o patres amplissimi de iis rebus: quas admirabimini: quippe raris & inusitatis & uobis iucũdissimis. Attendite modo perhumane: censeteq; me uirum esse: q nesciam nec mentiri: nec assentari Vos autem non ignoro tales: ad quos nihil sit afferendum incultum: nihil non elucubratum diligentissime.

Exemplum exordii uulgaris.

Demosthenis Ciceronisq; op⁹ esset hoc die nobis eloquẽtia: ut magnitudini rei: de qua mihi dicendum est: satisfacere possem. At ego apud uos dictur⁹ uiros doctissimos ac disertissimos undiq; titubo. palleo. tremo. ac labesco: nescio quid potissimũ auxilii mihi sperem: cũ elinguis pene sim: aut quid potius laudis non desperem. Sed si hoc muneris uestra sim tandem benignitate consecutus: ut me perhumane audiatis: spero nõ nihil uestra recreatum gratia in medium allaturum: quod uobis non erit iniucundũ Attendite igitur per deum immortalem: attendite ut audiatis uestra prudentia & auctoritate rẽ dignissimam: quãq; tenuioribus uerbis & minus elimatis prolatam.

Exemplum exordii non proprii.

Estis uos quidem o iudices ab aduersario persuasi: qui nequissimus omnium est. at ego uobis dissuadẽdum esse duco: ne quicq; credatis ei: qui nunq; mentiri desiit. Attendite modo diligenter: quid dicam cum nihil sim allaturus in mediũ non uestro consilio dignum.

Tria genera causarum
Demonstratiuum
Deliberatiuũ
Iudiciale

Sciendum est autem: cum tria sint causarum genera: quæ tractari possint: a quocunq; uel scribente/uel dicente: hoc est demonstratiuum in laudem uel uituperationem positum. Deliberatiuum in suadendo/aut dissuadendo collocatũ. Iudiciale in agendo uel defendendo situatum. Vnũ tamen est: quod semper tractatur/demonstratiuum scilicet Nam in iudiciali quem accusant: uituperant: quem defendunt laudant. In deliberatiuo aũt suadendo rem laudant:

Materia quadruplex
Honesta
Turpis
Humilis
Dubia

dissuadendo uituperant. Sed materia pōt esse quadruplex Aut honesta si pro uiro bono contra malum: uel si de nuptiis epithalamion. de funere epitaphion. de religione. pietate/ & omni laude. Aut turpis: si pro malo contra bonum: uel si de libidine: de aliquo uitio. Aut humilis: ut si de cã uili: ut de laudibus coquinariæ: uel factoriæ: Aut dubia: ut si partem habeat honestatis: partem turpitudinis: Si cã est honesta: est aperte procedendũ in exordio modo quo supradictũ fuit. Si causa est turpis: est insinuandum: ut superioribus exemplis patuit. Si causa est humilis: est amplificandum exordium exemplis similiũ causarum: Si causa est dubia: est exordiendum ab ea parte: quæ honestatẽ cõtinet: ut si uir bonus cõmisit scelus: exordiemur uiri naturam: nõ unius erroris sordem considerandã.

Vbi abstinet̃ exordio.

Quãdoq̃ exordio nõ est opus

Sciendum aũt q̃ in plerisq̃ causis abstinemus exordiis: hoc est: qñ adeo est honesta causa ut exordio non sit op⁹: ut si de religione, de pietate &c. dicatur. Item ubi apud senatum agitur uel principem in causa: in qua sæpius dictũ & redictum est. Sed animaduertendum est: q̃ licet non sit opus exordio: potest tamen ubiq̃: ubi uel argumentatio: uel res agitur uehemens: rogari auditor: ut attente audiat: & demonstrari: oratorem eius fidere sapientiæ. Nam licet locus captandæ attentionis & beniuolentiæ nõ sit proprie nisi in exordio: diffũdit̃ tamẽ per omnes orationis partes.

De narratione.

De narratiõe

Deinceps de narratione considerandum est: quæ sũmaria quædã est expositio rei gestæ: non tamen adeo summaria & breuis: ut in attentione seruat̃. Nam ibi dumtaxat expo scit̃ p docilitatem quãdam: quæ auditorẽ faciat attentum: ut si dicat̃. de religionis hoc die dicturo mihi laudib⁹ quæ sufficient uerba: quæ sententiæ: In narratione uero breuit̃ & aperte: & uerisimiliter exponitur causa: & quare illo die ac loco tractanda sit: hoc modo.

Exemplum narrationis.

Hic dies cõcilio religioſorum deſignatus eſt. Itaq; in hunc locum nobis cõuenientibus qui religioni uacamus: iure ac merito non nihil eſſe dicendum de religionis laude. præfecto huic integerrimo noſtri ordinis uiſum eſt hoc munus ad me collatum: eius mihi ſũmatim ſũt partes tranſigẽdæ
Debet autẽ eſſe narratio breuis: ut ſuperiꝰ attigi: dilucida: & ueriſimilis. Breuis ideo dico: ne terat fruſtra tempus cũ nihil adhuc de ſubſtantialibus dicat: ſed dicturum ſe profiteat. Aperta uero ut nihil dicat confuſe: ne animus auditoris incertus ab audiendo diſtrahat. Veriſimilis autẽ: qa etiam res uera ſine ueri ſimilitudine dicta fidem non faceret: ut ſi dicatur uirginẽ peperiſſe: & non dicat quo miraculo factum ſit: abſolute fidem non faciet. Et in hoc maxime animaduertendum eſt: ꝙ narratio nõ habeat aliquid contoruum: aut idem repetitum. aut diffuſum. aut obſcurum ſed ſtructuras habeat breues/ & crebras: & quaſi per enumerationem procedentes: ita ut quid ſit dicendum potiꝰ appareat ꝙ̃ quid dicatur auditores attendant. Eſt mala narratio longa hoc modo. Narratio Breuis Aperta Veriſimilis

Exemplũ de longa narratione uitioſa.

Magna res eſt profecto patres optimi: de qua uerba ſim hodie facturus: & tanta quidẽ ac tam grãdis: ut nullius uel diſertiſſimi oratoris lingua rei amplitudini ſatiſfacere queat: Agitur enim funus mœroris plenum. Agitur cõmunis totius urbis luctus. Agitur de publica ciuitatis potius: ꝙ̃ priuatæ domus calamitate. Obijt diẽ Lælius uir maximꝰ. urbis primas. ciuitatis propugnaculũ. Obijt diem Lælius omni laude cumulatꝰ. Obijt is: a cuiꝰ incolumitate omnis pẽdebat ciuiũ incolumitas/ & cuiꝰ obitu omnes obijſſe dici poſſumus. Proh deum atq; hominũ fidem. quis hoc animaduertebat erumnæ genus! quis hunc prouidebat caſũ! quis huc poterat cõuertere oculos! Obijſti tu tãdẽ Læli. obijt aſyli reipublicæ tutor. Obijt fautor atq; protector noſter. Hic dies lugubris ẽ eius epitaphio deſignatꝰ. Ego decretus ſum: qui & laudandæ illius uitæ mortis locũ imple

am:& uos consoler. At ego consolandus qui pote: cũ ni-
hil habeam solacij: possim quod in me non est in uos con-
ferre. Omnes hic sumus ad luctũ paratissimi: a consolatio-
nis omni genere alienissimi. At dicam tandem: ne munus
ad me collatum uidear euitasse. & eo dicã breuius: quod
uel longius ac prolixius consolando dicens: nihil uel mi-
hi uel uobis proficere possem.

De diuisione seu partitione.

De sex partibus epistolarũ

Post narrationẽ in oratione: quæ omnia complectatʳ artis
præcepta: sed statim succedit diuisio: quam aliqui partitio-
nem appellant. Et sciendum ꝙ. ex sex partibus integræ
orationis: hoc est exordio. narratione. diuisione. cõfirma-
tione. confutatione. cõclusione. Tres habent apparatum
dicendorum: hoc est exordium ad conciliandos auditorꝝ
animos/& apparandos ad audiendum. Narratio ad aperiẽ-
dum & rei rationem/& temporis causam. Diuisio ad parti-
endum materiam: ut sit attentior auditor ad ea quæ dicen-
da sunt. Duæ sunt expositiuæ rei: hoc est confirmatio suc-
cedens diuisioni: & confutatio diluens uel expressas uel ta-
citas obiectiones. Vltima uero hoc est conclusio est eius
cõplexiua quod suadere aut dissuadere nitimur. Idem ob-
seruant iurisconsulti qui in consultando: primum utuntur
quadam præfatione mox exprimendo casum enarrant: tũ
dubitationes exponendo diuidunt: de hinc ad unãquãq;
dubitationẽ respondendo & allegando confirmant: dein-
de obiecta confutant: ultimo concludũt: quid petat: qcq;
iudicandum sit. Idem prædicatores tenent: ut ꝓpositione
thematis exordiantʳ: quare illud thema potius eo die pro-
sequentʳ declarando narrent: tum de quot partibus dicturi
proponendo diuident: ad hæc unãquãq; partẽ enuclean-
do: confirmant: tum uero siqua uel obiecta sunt uel obijci
possunt. confutant. ultimo concludunt: sic aut sic esse faci-
endũ. Diuisio aũt hæc neq; plures ꝙ̃ tres in ꝑtes distin-
gui debet nec in pauciores: ne si in plures: tediũ audituris
afferat: & de eis sit fastidio. si in pauciores: non confundat

eorum mentes.

Exemplũ bonæ diuiſionis

Et cum mihi de uita morteq; Lælij dicendum ſit: tria dumtaxat perinde: ac ꝑcurrendo complectar. Quæ fuerit hu9 ab ineuntibus annis inſtitutio: Quis totius uitæ deinde progreſſus. Quis tãdem mortalis huiuſce uitæ finis: ut intelligatur obijſſe ne tantus uir: an potius adhuc uiuere cēſeatur.

Exemplũ malæ diuiſionis.

Iam igitur in hoc funere mihi dicēdum eſt. quis fuerit ipſe Lælius de quo hic agimus. Iam uel inuitus huc prouehor deleganti uela uentis: ſex mihi conſideranda ſunt uerbis fortaſſe prolixiorib9: ſed re certe breuiora. Horũ aliud erit in huius familia cõſtitutũ, ut intelligat: qb9 hoc fun9 mœſtũ ſit: Aliud in parentũ luctu decretũ: ut uideat quanti ſint precij: q hoc filio ſunt orbati. Aliud in eius educatione ac uitæ ꝑgreſſu: ut cognoſcat: ꝙ & ipſe bonus eſſet: & bene afficeret uniuerſam hanc urbē. Aliud in ei9 dignitatibus ac titulis: ut teneat: ꝙ placerēt eius mores principib9 cunctis. Aliud in eius doctrina: ut exprimat ꝙ eſſet omnibus bon9 & utilis & neceſſarius. Aliud aũt in eius obitu: ut accipiat quanto nos cõfecerit dolore.

De confirmatione.

At confirmatio totuplex debet eſſe: quotuplex diuiſio: hoc ē unaquæq; ꝑtitionis ꝑs debet cõfirmationē habere ꝓpriam. Verbigratia: Si dictũ eſt in partitione: dicendũ eſt de Lælij educatione: in confirmatione dicat hoc modo.

Exemplum bonæ confirmationis.

Et cum de Lælij educatione primo loco mihi dicendũ ſit: attendite obſecro patres optimi ꝙ ſit educatus permodeſte. Quod attinet ad nutrimẽtũ: ijs cibis educatus eſt: quibus aleret: ac uiueret: nno quibus uoluptatis ſordes pararentur: Non enim ad incontinentiam eſt educatus: ſed ad omne modeſtiæ genus. At morib9 ijs certe: quos rari ſo-

lent adipisci: quibus & uita iucũdior est: & laus diuturnior. Didicit modũ in omni seruãdũ esse uita. Iam admodũ puer uigilãtiæ: sobrietati: pudicitiæ usq; adeo incũbebat: ut inediam. algorem. æstum non metueret/adeo ut maiores natu superare uideretur. disciplinæ uero militari tã paratus ac accinctus erat ut marte natus cẽseri posset. tolerãtia singulari adolescens: & periculorũ non timidus: laborum non fugax. Hæc huius educatio tam tenax uirtutis atq; probitatis q̃ alia uoluptatis atq; maliciæ.

Exemplũ malæ confirmationis.

Ne autẽ singula ꝓsequar: uno dũtaxat uerbo sex illa complexus declarabo: quantus hodie nobis amicus: suis uero. filijs ac propinquis sublatus sit. Nam Lælius generosa familia cretus optimisq; parentibus natus: educatus ẽ modestissime: famam optimam propagauit: sibiq; dignissim⁹ ac nobis utilissimus fuit: nec nobis minus summa cũ laude: q̃ sibi diem obijt? Cur est tot titulis ornatus? quia uir clarissimus fuit. Cur tam eum celebrabant docti? quia uir doctissimus fuit. Cur tam eum lugemus omnes? quia erat nobis eius uita plurimum necessaria. uir inquã fuit ꝑ paucorum hominũ omnibus carus. cunctis dilectus. omnibus uenerabilis.

Sciendũ igitur ꝙ confirmatio ut debet esse aperta & rationibus referta: ita minime confusa. ut simplex complexaq; partem & argumẽta partis sub qua iacet: ita nõ multiplex cum partibus aliarum partium: quibus aliæ debent seruire confirmationes: & artificiosa in argumento: aut perfecto/aut mediocri/aut minimo.

De argumentatione.

Argumentatio

Perfecta

Mediocris

Minima

Argumentatio aũt omnis ea est ratio. in quam uis confirmandi: aut confutandi distribuit. Ea est aut perfecta: & sic distributa in quinq; partes hoc est: in propositionem. rationem. rationis confirmationem. rationis exornationem. & complexionẽ. Aut mediocris: & sic diuisa in propositionem rationẽ. rationis cõfirmationẽ. & cõplexionẽ. Aut

minima: & sic tripartita in ꝓpositionē. rationē. & cōplexionem. Est aūt ꝓpositio caput & fundamentū argumentationis: qua ꝓponimus: quid arguere uelimus: quæ a logicis solet hodie maior appellari: hoc modo. Propositio.

Exemplū ꝓpositionis argumentationis.

Nemo negat: deberi supremos illis honores qui cū & uiri fuerint boni: & urbi iucundissimi: diē in negocijs suæ ciuitatis ultimū obierūt. At ratio secunda est argumentationis pars: qua ꝓbat ratione: quod in propositione ꝓpositū est: hoc modo.

Exemplū rationis argumentationis.

Nam nisi honoraremus huiuscemodi uiros: & ingrati uideremur iure ac merito: & nemo bon⁹ apud nos esse diuti⁹ uellet. Tū rationis succedit cōfirmatio: quæ amplificat rationem ipsam: ut apertius intelligatur id: quod probandum est. Ratio.

Exēplū rationis cōfirmationis argumentationis. Rationis confirmatio

Quanta uero esset ingratitudo: quā nepharia pestis. quam euitaturi forent omnes boni: ut in eos fuerimus mali: qui fuere non in alios solū omnis sed in nosipsos multomagis optimi. Hoc ut & abhominandū esset: & inauditū sceleris genus: ita detestandū & execrandū omnibus: ita nemini tolerandū. Cōtinuo cōuenit exornare rationē ut ꝓfusius ea quidem amplificet: & sic magis auditoribus persuadeat/hoc modo.

Exemplū ratōnis exornationis argumētationis.

Accedit huc etiā non fama solū: sed uiuendi ratio: sed humanitatis cōsuetudo: sed ꝓpria cuiusq; utilitatis causa qb⁹ minime seruiret usq;: si essem⁹ in eos ingrati: qui fuere uiri graues: & ī patriā pientissimi. Nā famam certe quærerem⁹ pessimam: nec malam minus: q̃ Diomedes: qui homines dabat armētis pabula: uel Busiris: qui hospites apponebat altaribus: uel Lycaon: qui eos obtrūcans comedebat. Nō enim minus male agitur: si negligitur funus: q̃ si eripitur functi uita: cum in eripienda uita uel metus possit esse cau Rationis exornatio Diomedes Busiris Lycaon

Virgilius .i. æne — ſa:uel odium:ut illud eſt Virgilij. Aut odium crudele tyranni: aut metus acer erat: In negligendo aũt funere :nulla q̃ ingratitudinis ſuperſit cauſa. Tum nemo laboraturus eſſet: ut cõmoditati cõducat noſtræ. Cũ uideret quales fuerimus in reliquos. Quid ſibi ſperandũ ſit in uita :nõ ignorat :cũ in morte nihil ſperare poſſit. Statim ſuccedit cõplexio:& cum ratio ea ſit:quæ a logicis dicit̃ hodiernis minor:cõplexio ea eſt:quæ cõcluſio ab illis appellat̃ : quæ cõplectit̃ atq̧ cõcludit ſummatim ex ſupradictis ita ſentiendum:ut propoſitum eſt:hoc modo.

Exemplũ cõplexionis argumentationis.

Cõplexio — Qamobrem cũ Lælius uir optimus fuerit:& nobis utiliſſimus:& officioſiſſimũ ſit : taliũ funus honorare :ingratiſſimum aũt ſilentio præterire:iure optimo cõſtitutum eſt ſuꝑremos pietatis honores huic exhibere funeri ut & nos ſẽper amandos, iuuandoſq̧/cuncti proniores ſint : & ad uirtutem facilius inflãmentur.

Cum aũt eſt cauſa breuior : ut in epiſtolis familiaribus aut in orationibus habentibus gratias: Argumentatio eſt quadripartita:aut tripartita hoc modo.

Exemplũ argumentationis quadripartitæ.

Animus certe bonus:ſi referre gratias acceptis nequit officijs:at habere poteſt:ac agere debet. Quis enĩ in non explendo pro uirili ſua officio uir:aut bonus :aut æquus appellandus eſt! Nam qui pro animi ſuperbia ſibi cenſet non officioſe factũ munus:ſed debitũ eſſe:is eſt ab humanitate alieniſſimus:potiuſq̧ in bæluarũ cœtu cõnumerandus:q̃ inter homines collocãdus. Q̃ ſi & bonæ mentis eſt officiis habere gratiam:& inique ac afferre non habere:non debemus tibi ſolum:& habemus:ac agimus grates:ſed cupimus referre poſſe. Cõtinuo ſuccedit argumentatio tripartita in epiſtolis & orationibus breuioribus:ut in nuptialibus: & pontificum ac principum ingreſſu : aut primo aditu.

Exemplum argumentationis tripartitæ.

Cum deberem ad te ire optime princeps: tum etiam hoc plurimum desiderabam. Quis eni: cui tantillum sit ingenij se totum nõ debet tuæ diuinæ potius q̃ humanæ uirtuti? Quis autem cum debeat non desideret pariter præsentem te intueri: quasi naturæ quoddã in terris simulacrum? Itaq; cum & officio meo simul & cupiditati uidendi tanti principis satisfacturũ hoc aduẽtu uiderim: accessi: supplicaturꝰ nihil aliud: q̃ ut me ames.

De cõfutatione.

Confutatio nihil habet aliud artificij: q̃ quod est expressũ in confirmatione. respondet & confutat obiectiones/hoc est: si quis obiecerit aliquem esse litterarum ignarum confutat: hoc modo.

De confutatione.

Exemplum cõfutationis.

Ignarum me dixit litterarum: quasi possit recte quicq̃ de litteris hæc bælua iudicare: qui a bonis artibus alienior semp fuit: q̃ ignis ab undis. Adhibui ab ineuntibus annis usq; diuturnam bonis litteris operã: nec id quidẽ coactus nec inuitus. At ultro sponteq; tam libens: q̃ cum esuriens cœnabam. uidebam enim: ꝙ nihil in uita mortalium foret cum litteris comparandum: quæ & uiuis præsto essent: & famam laudesq; luce functis suppeditarent. Quomodo ergo uel ignarus esse potest: uel non doctissimus ille plane: qui natiuo quasi munere: litteras cum lacte hauserit: imbiberitq;: ac ijs maximopere delectatus nihil omiserit: quod ad earum quærendam rationem attinuerit? Succedit nonnunq̃ amplificatio per enumerationẽ: & hoc fit quando est oratio perfectissima: & ne orator esse prolixior duceretur: breuius confirmauit: & confutauit: sed aut de argumẽtatione aliquid superest: quod amplificat: aut de confutatione aliquid restat: quod recriminatur: hoc modo.

Exemplum amplificandæ confirmationis.

Prætermisi consulto: ne prolixior fierẽ ac uobis tediosior

patres amplissimi: quantis hic Lælius in ætate admodum
puerili floruerit exẽplis modi atq; modestiæ: q̃ fuerit æq-
libus quasi præceptor & morũ institutor: maioribus natu
admirabilis: minoribus uenerabilis. Nihil dicebat insipi-
de. nihil ridebat scurrile. nihil faciebat indignũ facti recor-
datione. Apud quot fuit urbiũ populos in summo quidẽ
honore! Apud quot principes iucũdissimus! Apud quot
diuersarum bonarum artiũ tam colendus q̃ admittẽdus!
Quotiens magistratus exercuit æquissime! quotiẽs in pa-
triam rediit honoratissime! Cum aberat: fama ferebat ele-
gantissima: cum aderat: gloria spargebat iucundissima. nã
& absens cõsultissime. sapientissime fortissimeq; uiuebat:
& præsẽs nihil temere. nihil insipide. nihil molliter uel age
bat/uel dicebat/uel deniq; cogitabat. Habet aũt hæc am
plificatio structuras crebras: cũ sententiosis ac grauib9 uer
bis: ut enumerare potius uideat: q̃ uel repetere: uel diffu-
se aliquid prosequi.

Exẽplũ cõfutationis amplificãdæ p recriminationẽ.

Sed ne gloriet hic helluo nebuloq; pnitiosus ac unice pe-
tulãs: quicq̃ in me protulisse quod me mordeat: posteaq̃
ad ea respõdi: quæ obiecit maifestoq; declaraui: q̃ inique
dixerit: q̃ abiectus nobis: q̃ impius uideat patres amplissi
mi si recriminor hominem impurissimũ: sed cogor hæc an
gustia temporis conticescere. Quod si dicerem: obstupes
cere uos cogerem: quod acerbissimus patricida me aude
at accusare ignorantiæ. Nam si nescirem litteras: id accusa-
tionis genus nihil pertineret: cũ me dicat nõ admittendũ
prætorem: quod iniquus sim: iniquitatis quenq̃ arguit: q
patricidiũ adhuc habet ante oculos! Apud omnes hic fu-
it semp in dedecore. Nullius familiaris diutius fuit: quem
non fraudarit: Decoctorem hunc appellãt omnes sui: præ-
uaricatorẽ alieni. dolosum singuli. nihil cogitauit unq; bo
ni: loquit nihil nõ pplexe. uafre. callide. maliciose. uersipel
lis est penitus: ac eiusdẽ rei simulator atq; dissimulator.

De cõclusione generali & de epilogis.

Quæ sit dicēda generalis cōclusio:& qui sint epilogi: particulares inquam conclusiones: quæ perorationes apud nos appellant:& quo ab amplificatiua poratione differāt quæ solet dici poratio p amplificationē & enumerationē: est nobis diligenter considerandum.

Conclusio enī est terminus orationis: q cōplectit̃ breuiter rationes in uniuersa oratione tractatas.& id:quod ex illis infert̃:ac ab eo:qui orauit:impetrari quærit̃. Epilogus aūt:hoc est poratio est particularis conclusio: non totius orationis sed alicuius orationis membri. Nā si oratio uniuersa ē quasi corpus:sex illæ supradictæ partes:hoc est exordiū.narratio.diuisio.confirmatio.confutatio & conclusio sunt quasi membra illius corporis:& quæ hisce singulis membris singulæ cōpetunt conclusiones: appellantur epilogi seu porationes:& ita Cicero dicit quattuor locis conclusionib⁹ utendū:scd'm exordium:secundū narrationem.secundū firmissimā argumentationem/& secundum conclusionem.

Exemplū epilogi secundum exordiū.

Cum igitur & honesta sit res a me dicēda:& talis: quæ uestra sit auditione dignissima patres optimi:quāto sim breuius dicturus:tam uos audite diligentius: ut quid uestra sententia reportare queam:non sperauerim solum:sed sim assecutus.

Exemplū epilogi scd'm narrationem.

Quare cū dies ad dicendum me inuitet:& dignitas causæ uos ad audiendū patres optimi & ego sim dicturus q̄ breuissime:satis me hac oratione cōsecutū arbitrabor si nihil dixero:quod & hoc loco:& uestra præsentia fuerit indignum.

Exēplū epilogi scd'm firmissimā argumentationē.

Itaq̄ cū & bonus uir Lælius semper fuerit:& in patriam pientissimus:& omni laude cumulatissimus: debet tantum honoris uel hac luce funcus consequi: q̄tum nec eius bonitati sit denegandum: nec dedeceat patriam:nec ab eius

ſit alienum laudibus.

Exemplū epilogi ſcđm concluſionem.

Cū ergo uobis manifeſto conſtet potius uiuere: & uere quidem uiuere: ꝗ̄ diem obijſſe Læliū: ne dum non eſſe lugendum nobis exiſtimo: uerū etiam ridendū. lætandū. exultandūq; uehemētius: ꝙ ex his terrenis tenebrarum latebris in æternæ claritatis ſplēdorem peruectus: nobis eſt futurus apud deū optimū maximū perpetuus ꝓcurator.

Exemplū cōcluſionis generalis: cuius ſuperior epilog⁹ fuit concluſio exemplificata.

Audiſtis patres optimi ꝗ̄ fuerit eleganter ab ineuntib⁹ annis uſq; inſtitutus Lælius ad omnem ingenij adoleſcentis indolem: ꝗ̄q; ꝓfecit aſſidue omni uirtutis genere ad omnē laudis gratiā cum maxima cunctorū & ſuorum & exterorum admiratione: utq; tam præclare. pie. religioſeq; diē obierit: ꝗ̄ præſtanter. prudenter. iuſteq; uitā aſſidue degerit: utq; nemini dubiū eſſe poſſit hunc ad ſuperos rediſſe: unde fuerat ad nos demiſſus: & quo cūctos ſuos cogitat⁹ cōtinue dirigebat. Quo fit ut de eius uitæ mortiſq; recordatione ſedet mœror ueſter ſuapte natura: nec tam cenſeatur perijſſe: ꝗ̄ uiuere Lælius: cum eo profectus ſit: ubi uera eſt: non fucata uita. reliquū eſt, ut qñ apertiſſime declaratum eſt: Lælio nihil operatius: nihil cōmodius contingere potuiſſe: non ſolū non feramus moleſte: quod ei iucundiſſimū eſt: ſed ſibi gratulemur: nobis autem hac ipſius digreſſione gaudeamus: cū & ipſe cū cælo terras mutarit: & uana quæq; mortaliū pro æterna beatitudine: & nos apud ſuperos ꝓcuratorem / auctorē / fautoremq; nacti ſimus cōſiliorum operationūq; noſtrarum.

De colorib⁹.

Credū ꝙ quidā ſunt ꝓgreſſus tractuſq; uerborum ac ſentētiarū q ſolent apud nos colores appellari: qb⁹ ſcilicet: ueluti colorib⁹ imagines: ita orationes ornatu quodā poliunt. Ex quib⁹ q ſolent eſſe magis in uſu hi ſunt.

Exemplũ coloris similiter desinẽtis in tempore modo. uoce. ac natura uerbi/sed raro. Desinens

Ego te plurimum amo: tuos uehementissime obseruo: cæteros ex tuo genere sũmope colo. Vel sic. Quis est Lælius quem plurimũ ob generis nobilitatem amaui? quẽ uehementius ob eius uirtutes obseruaui? quem ob caritatẽ in patriam summope semper laudaui?

Exemplũ coloris similiter cadentis in eodem casu eiusdem generis & declinationis/sed raro. Cadens

Quẽ dicis amandũ: Læliũ: quẽ asseueras laudandũ: Læliũ: quẽ affirmas in cælũ sũmis tollẽdũ esse uocibus: Læliũ. Vel sic. Quæro qs sit in hac urbe bonus? Lælius. Posco: quis in hac regione sit iustus? Lælius. Mecũ animo uoluto: qs hic sit doctissimus? cõpertus est mihi solus Lælius.

Exemplũ articuli in uerbis pluribus ei⁹ fere uigoris: expositis cũ periodis & crebro. Articulus

Quo te magis mecum ipse contemplor: hoc magis ac magis afficior tuæ laudi. uirtuti. probitati. pietati. sapiẽtiæ. sãctimoniæ. Vel sic. Omnes una eadeq; uoce te dicũt. prædicant. admiranturq;: bonũ. integrũ. castũ. prudẽtẽ. cõstantẽ fortẽ. iustũ. grauẽ. incõcussum. pium.

Exemplũ dissoluti in cõstructionibus uarijs eiusdẽ fere uigoris expositis cũ periodis/& fiunt crebro. Dissolutio

Tuos omnis semper dilexi. Tibi plurimum afficior. Ex te natos summa ꝓsequar pietate. Admirabor assidue tuas laudes. In omnem rem tuam præsto me paratissimũ inuenies Qđ ad te attineat nihil negligam. Neq; dignitati: nec utilitati tuæ deero unq;.

Exemplũ coloris exempli in rei antiquæ summaria recitatione ad magis ꝑsuadendo: nõ nisi in argumentis. Exemplũ

Vt dauid dũ filius morbo laborauit: fletu precatus ẽ deũ: q mederi poterat. ubi diem obijt. purpuram induit: dei se se accõmodans uoluntati: sic nos debemus: quãdo nihil omisim⁹ dũ uixit: posteaq; ad superos Lælius redijt: æqua mẽte ferre quod a deo institutum est: Vel sic: ut Hercules David Hercules Busirim domuit

domuit Busirim: sic te domabit hercule non inferior: q̃ su/
peras imanitate Busirim.

Sententia

Exemplũ coloris sententiæ uehementis ad persuadendũ.
Non est enĩ minor in homine laus: qui philosophus studu
erit fieri: q̃ si discere curauerit philosophiam. Sunt enĩ ali/
qui philosophiæ studijs clari: qui cũ multa: & teneant/ &
doceant: se ipsos ignorant. At qui uitã agũt philosophicã.
sunt ij quibꝰ nunq̃ est uera gloria defutura.

Exemplũ similitudinis.

Similitudo

Vt asinus solet: suo ruditu omnem metiri musicã cõsonan
tiam: sic tu quidem tuo isto ignorantiæ sensu omnem me
tiris aliorũ doctrinã. Vel sic: Non est in te fabulosũ qđ de
simia dicit. quæ quo altius progredit: eo magis sua dete
git pudibunda. Quo enĩ tibi plura tribuis: eo magis & uæ
cors diceris: & uesanus.

Circuitio

Exemplũ coloris circũitionis. quæ rem unã uel uita uel ti
tulo uel cognomenta uel aliqua exprimit proprietate cre/
bra in poetis.

Hercules

Qui corona populea: tergoreq̃ cleonei leonis: ac claua de
lectatus est: ei: qui humeris cælum sustinebat succedens:
ea sustulit mala uirginũ: q̃bus puigil præerat draco: eũq̃
coegit suis esse pabulum tonsis: qui humanis corporibus
suos alebat equos. Vel sic. Cui reserãdi cæli sunt datæ cla

Papa

ues: is etiã obtẽperabit: Qui thraces iandudũ occupauit:
pauloante Euboiã: modo Capham. Vel sic. Omne morta
le animal ac rationale quod tu cogitas: consulto sentiret.

Occupatio tacita

Exemplũ occupationis tacitæ q color crebro intercurrat
ad augendam suspitionem uel opinionem.
Prætereo quæ possem in hunc nebulonẽ dicere: si male di
cendi potius huc causã conuenissem q̃ tuendæ rei ac fa/
mæ meæ gratia. Tot enĩ huius afferrem in campũ scelera:
quibus apud omnes est populos italiæ galliæq̃ famosissi/
mus: ut & admirari uos cogerem: & ego dicẽdo defatiga/
tus ex plurimis uix attingerẽ aliquid. Vel sic. Non ꝓse/
quor huius uitã ac mores: omnemq̃ superiorũ temporũ

suã peregrinationẽ:quib⁹ manifeste cognosci posset: hoc uiro Iuliano:præstantiorẽ esse neminẽ:excellentiorẽ inter nostros nullũ:magis illustrem gloria nobis neminẽ.

Exẽplum occupationis expresse: quæ cũ alia nõ habeat quasi supsit multo plura bona uel mala:dicit aliqua. Occupatio expressa

Quot occurrũt huius scelera! ebrietas/leuitas/luxuria/impudentia/temeritas: quibus & rhomæ sese omnibus expressit: & mediolani pene dãnatus est morte;& uenetijs eiectus urbe:quæ quidẽ si afferrẽ in mediũ omnia: & ego possem accusari obscænitatis:& uos ꝑ modestia uestra nequiretis audiendo tolerare. Vel sic: Tanta sunt hui⁹ apđ bonos omnis ornamenta:in adolescentia quidẽ apud græcos studiorũ pericula disceptando:ac docẽdo:in reliq̃ ætate apud Italos & Bononiæ & Paduæ & rhomæ laudũ præconia:quæ in plurimis magistratibus apud maximos põtifices:& alios principes cõsecutus est:ut si uelim dicẽdo ꝓsequi:nõ modo sim plixior:q̃ hæc oratio patiat: sed uel prolixius dicens minimã partẽ attingam.

Exemplũ interrogationis sed raro.

Quis fuit hostis reipublicæ! Augustinus. Quis iniquitatis auctor! Augustin⁹. A quo paratæ sũt isidiæ ciuibus! Quis cõmunes ciuitatis pecunias furtiue in proprios cõuertit usus! Quis litteratorũ ꝑsecutor! hic ipse. Quem audiuim⁹ nunq̃ attentasse:quod nobis non esset obfuturum! hanc feram. Interrogatio

Exemplũ cõduplicationis sed raro nisi in poetis.

Tuus ille perditissimus animus o Augustine:tuus inq̃ ille ꝑditissimus animus plurimũ attulit reipublicæ detrimẽti. Vel sic. Tua mens ista bona O læli:tua certe mẽs ista bona tuis ciuibus fuit semꝑ singulari adiumento. Vel sic: in simplici dictione;ut Iuuenalis: Tu ne duos una sæuissima uipera cæna! Tu ne duos: Vel sic:in pluribus:Nullæ ꝑfuere uigiliæ huic urbi aduersus Gallos:Nullæ ꝑfuere uigiliæ huic urbi. Conduplicatio Iuuenalis

Exemplũ repetitionis.

Repetitio

Lælij probitas hanc urbem in iudicãdo seruauit Iuliani pi
etas hãc patriã in omni sua calamitate defendit. Iuliani san
ctimonia beneuiuendi fuit nobis singulis exemplũ fere
quoddã. Vel sic. Augustin⁹ interturbauit omnia. Augu
stinus doctos omnes insequit᷑. Augustinus siccarios appa
rauit. Augustinus urbem uiolabit.

Exemplũ transitionis: qua nõ nisi in expedita una mate
ria: decurrẽdo ad aliã utimur ad attentionem.

Transitio

Nunc aũt satis de hu⁹ munificentia dictũ sit/deinceps ad
eius magnificentiã accedamus. Vel sic. In aduersarium
hacten⁹ de libidine: nũc ad illius auariciã ꝓsequamur.

Exemplũ superationis.

Superatio

Hic sua uirtute iã cælũ attigit: estq; factus dijs cõmunissi/
mus. Vel sic. Nemo tã sæuus est apud inferos q̃ possit cũ
huius sceleribus comparari

De summa colorum.

Colores alij apud Ciceronẽ m̃lti sũt: sed minĩe necessarij.

Figuræ grãmaticorũ in usu necessariæ præcipue tres sũt.

Figuræ grã maticorum

p Arẽthesis: hoc ẽ oratio in orationẽ interposita: ex/
ornandi ac breuius dicẽdi gratia. Hyperbole: hoc
est supra modũ elata in sermone/sentẽtia: ut oratio/
nẽ magis augeat: Et digressio siue translatio: quæ dimissa
materia: ad illam aliquid affert externũ: scilicet quo illa ex/
aggeret/exemplificet/deprimat/aut aptior fiat ꝑsuasioni

Exemplũ Parenthesis ul' breuioris uel longioris.

Ego nõ tibi solũ: sed omnib⁹: ob incredibilẽ animi tui uir
tutẽ (Es enĩ & doctissimus. & prudẽtissimus. & humanissi/
mus) ea sum deuictus beniuolẽtia: ut nihil ad cumulũ ad/
di quæat. Vel sic. Cũ rhomã uenissem ad agendã meam
(quã nonne scis) causam. Aberat enĩ sũmus pontifex: Ab/
erant cardinales: Aberat uniuersa curia. Nullæ agebantur
causæ. Nulli erat auditoriũ liti. Nullus iudicabat. Nihil ha
ctenus egi. Nihil attentaui. Vel sic: si parenthesis est pro/
lixior ne prima excidant memoria uerba. Ego te plurimũ(

Cũ quia summa es uirtute uir insignis: tũ quia me mutuo meosq; omnis q̃ studiose diligis: tum quia nemo bonus ẽ qui te nõ uehemẽti beniuolentia ꝓsequat̃ (sic es ꝓmeritus) te igit̃ iccirco plurimum nedũ amo uerũetiã & obseruo: & colo.

Exemplũ hyperboles maxime in poetis.

Apud uirgiliũ de ænea: fama sup æthera notus: & rursus: Tollitq; ad sidera fluctus: Non quia sidera possint fluctus attingere: sed quia altius dici nequeat. Vel sic. Pulchrior Venere: castior es Diana. Vel sic: Pigmæo minor es: turpior dæmone. Virgilius .i. æne

Exemplũ digressionis

Clarus es tu quidẽ inter oratores: sed aliquis potius Demades: q̃ Demosthenes. Aiũt enĩ ad Demadẽ ire solitos: qui orationẽ uellẽt celerẽ & ĩmeditatã: ad Demosthenẽ: q pẽsata peterẽt & elimata. Proinde cõsueuit dici Demadæ orationes nihil: at Demosthenis oleum sapere. Clarus es tamen orator: & celer. Demades Demosthenes

De dicendi scribendiq; generibus.

Sciendũ aũt eandẽ esse rationẽ in scribẽdo quæ & in dicẽdo ẽ: In utroq; rhetoricæ ac oratoriæ uis extat. Orare: ore significat pronũciare / q̃re in dicẽdo ẽ opus ꝓnunciationis ratione. In scribendis aũt epistolis: hoc est missiuis: ea ratione opus nõ est. De generib⁹ dicẽdi & scribendi Orare

De ꝓnunciationis ratione.

Est aũt pronunciatio in tris partes distributa: in uocẽ. uultum. ac gestum. Pronũciatio

De uocis uariandæ ratione.

Vox triplex est: magna. mollis. flexibilis. Magna debet esse in argumentationibus: mollis in rebus lætis: flexibilis in misericordia cõparanda. Vox

De usu uocis.

Initio orationis uox sit parua: sed non infima: & inaudita: sed quæ possit pedetentim augeri: Mox in narratione sit altior: sed mediocriter. Mox in diuisione augeatur: sed fiat augmentum ut non deueniatur ad clamorem percus-

ſorū aut uigilum nocturnorū. Mox argumentationes mol
litudinē & flexibilitatem cōſequant: Eſt enim uox mollis
Mollis — hoc eſt dulcis: nō aſpera: nō rauca: nō perturbata: ſed quæ
tybiam potius imitet q̃ tubā. Flexibilitas uult poſſe nunc
p materia exaſperari: nūc mitigari: nunc flere: nūc ridere.
Si laudatio ſit alicuius: uox ſit mollis: & mitis. Si uitupe/
ratio: uox aſpera. Si animat aliqs in aliquē: uox dira & ira
cūda. Si fun⁹ agit: uox mœſta & lachrymoſa. Si ſit alicui⁹
execratio: uox alta & pturbata. Fiāt ſimilit exclamatiōes
Exclamatio/nes — aſperæ ac depreſſæ. Aſperæ: cū cauſa eſt nefaria: ut in uitijs
abhominādis. Depreſſæ: ut in cōmiſerationibus. Dicēdo
in cauſa ſceleſta: Proh deū īmortalē: hoc ſcelus cōmiſit ne
quiſq̃ alius. uox efferat altiſſima. Dicendo cauete iudices
ni tales caſtigetis: cauete: uox ſit & alta & turbata. Dicen/
do in cōmiſeratione: cōpatiendū eſſe mēdicis: uox ſit mi
nima & flebilis. Dicendo: illis ſubueniēdū: uox ſit lachry/
marū plena. In poratione p amplificationem uox ſit medi
ocris cū claritate pnunciandi: ſed ſine anhelitu: ne ſpiritus
defatiget. In cōclusionib⁹ fiat uox mediocris: ſed tardior
pronunciatio: ut intelligat quid concludit: Tamen ſemp
animaduertendū ne fiant exclamationes cū hac uocis mu
tatione: niſi materia ſit aut abhominabilis: aut miſerabilis/
aut admirabilis/ aut rara: bona uel mala.

De uultus uſu.

Cum uultus non ſit facies: ſed ſignum apparens in facie:
Vultus — ſcd'm animi motū: ut illud docet Naſonis: Heu q̃ difficile
eſt crimen nō prodere uultu: debet orator uultum accom
Ouidius .ij. metamor. — modare uoci/ ac materiæ. Nam ſi rem flebilem exponeret
læto uultu: aut rem feſtiuam mœſtu uultu: diceret inept⁹:
qui neq̃ rerum. nec pſonarū. nec temporū ſeruaret condi/
tiones. Vt uno igit concludatur uerbo: cum uerba ſint ea/
rum notæ: quæ ſunt in anima paſſionū: pro uerbis ſit uox:
ut dicere uideatur orator ex ſe: non aliunde didiciſſe; p uo
ce uero ſit uultus: in pturbata uoce acerbus: in flebili ſub/
tractus: ut animi uehementia eo uultu intelligat cum uer/

borum cõuenire uehementia.

De gestus usu.

Gestus aũt nõ debet inurbanus uideri: ut neq; uultus: nec uox in re læta: debẽt in scurrilẽ profundi risũ: nec in re mœsta in muliebres distendi lachrymas: aut uociferationes: sed quo ad naturam cõsuetudinẽq; uirorũ deceat grauiũ & modestorũ. Debet gestus ad rẽ exasperandã: quæ uituperat: aliqñ caput mouere minis: Ad rem mitẽ & miserabilem inducendã aliqñ palmas precatorias iungere: Inducẽdo uirtutẽ homines ad se inuitantẽ: brachia aperta ꝓ excipiẽdis ueniẽtibus demonstrare. Faciẽ aũt nũc ad hos mouere: nunc ad illos uertere: cũ quibus fit sermo: ne q̃si statua loqui uideat̃ uel puer: qui sit occupatus in memoria tenenda quæ sua nõ sunt: Rem admirãdã de superis exponendo: frontem ad cælũ uertere: Rem perniciosam ꝓnunciando: inferna respicere: Diuitias & pompas orbis detestando: brachia aperta cũ fronte & toto corpe circũuoluere: Rem pudibundam in mediũ afferendo: tenere os ad terram uersum: deterrendo: manibus pedibusq; pulsare. Gestus

De epistolarũ ui ac ratione.

Epistolæ uero multifariam habẽt materiam: ut in octoginta infra patebit epistolarũ titulis. Sed triplicẽ uim ac rationem: ut aliqñ sint familiares: aliquando familiarissimæ: aliqñ graues ac seriæ: seruentq; in ijs duæ rationes: Prima ratio stili: ut familiarissima sit in stilo infimo. familiaris ĩ stilo mediocri: grauis in stilo summo. Secunda ratio artificij: ut familiarissima simplicem habeat rei expositionẽ: ut inter familiarissimos dicitur: do. accipe. mitto. fac: sine multa circũitione: aut argumentatione: aut apparatu. Familiaris uero aliquid: sed modicum: apparat̃ aut argumentatione. Grauis autem pro rei qualitate: aliquando uim orationis summæ: aliquando mediocris: aliquando paruæ tenet Nam oratio summa sex habet illas superiores orationis partes: hoc est: si dicatur de pace aut bello: tenendo in senatu: uel apud principẽ: oratio mediocris caret cõfutatio- De stilo seu charactere epistolarum

ne nõnunq̃ & exordio: In causa honestissima: ut in nuptijs oratio parua est: quæ caret exordio & narratione: interdũ & diuisione: ut in uisendo principe: ubi dicitur quare illo uentum sit: & quid petatur: ut superius uisum est. Totuplex igitur epistola grauis quotuplex est oratio: aliquãdo omnes orationis complectitur partes: aliquando aliquas.

De stili ratione ac uarietate.

Infimus — Stilus infimus non habet uerba ignaris pædagogulis cõmunia: sed ornata: at non exquisita: non habet sententias uulgares: sed eruditas: at nõ raras: hoc modo.

Exemplũ stili infimi.

Hic dies Lælij paulinæq̃ nuptijs dictus est fœlix.
Hãc ob causam in hunc cõuenimus locũ o ciues optimi.
Nõ improuide sibi cõsuluerũt: qui matrimonij leges subierũt: unde omnis humana rite ꝓpagat̃ uita.

De stilo mediocri.

Mediocris — Stilus aũt mediocris habet non rara admodũ & exquisita uerba uel sentẽtias: sed meliora longe: ac rariora infimo stilo: ut si dicat̃: hoc modo.

Exemplũ stili mediocris.

Nihil est tam salubre humano generi patres amplissimi: q̃ posteritati operã adhibere: quodq̃ Aurelius inquit: Generationi regenerationẽ præparare oportet. Nam cũ quotidie diuersis discriminibus in orcum dilabamur: debemus diligentius cõsulere successioni. Quod nequire cõmodiꝰ aptiusq̃ lege fieri: q̃ si cõnubio mares fœminæq̃ sanctissimæ cõiungant̃: qs est: q nesciat? A superis est igit̃ ad mortalium cõsuetudinem/utilitatẽ/ dignitatemq̃ matrimoniũ institutum.

(Augustinus)

De stilo Graui.

Grauis — Stilus autẽ maximus & uerba cõplectit̃ rara: & sententias crebras: & auctoritatibus nititur: & ꝓfusiores habet structuras: ut si dicat̃: hoc modo.

Exemplũ stili grauis in eadẽ materia.

Cum permagnū est onus & ꝑdifficile: de iis rebus oratio-nem habere: quæ sit amplissima: & quouis oratore clarissi-mo digna: Tum illud hoc loci me reddit audētiorē: ꝙ ex-ilitas ingenii mei patiat: qđ estis uos patres amplissimi: ut eruditissimi: sic omniū humanissimi: atq; unice ꝑbenigni. Matrimonii uero laudes & si sunt innumerabiles: tales ta-men: ut uel litterarū experti: sua succurrant spōte: nolintq; titubare ꝑ se quenq;.

De titulorū Epithetorumq; ratione ac usu.

u Ehementer aūt errat in titulis uel scribendarū epi-stolarū: uel dicendarū orationū: in epithetisq;/hoc est adiectiuis quasi cognominib⁹: quæ solent dicē-do: scribendoq; imponi: tā rebus ꝙ ꝑsonis: etiam in proso popœia: de qua statim inferius dicet. De titulis & epithetis

De prosopopœia crebra in poetis.

Solent enī poetæ. qui cū oratoribus eandem seruant artē: licet alia oratiōis lege/hoc ē carminibus: uti prosopopœia quæ sibi de re insensata sensibilis fingit faciē: ut meli⁹ in au ditoris lectorisq; imprimat mentem: ut Virgilius Atlantē Libyæ montem fingit senem &c: Martianus artes liberales suis fingit corporibus. Vt igitur esset turpe uitium fingere corpus formosum: uirtutē uero corpus deforme. Angelū turpē: dæmonē pulchrum: sic dicere mare frugiferum: aut terram ueliuolam: epitheta nō complectitur sua: nec decet summū pontificem appellare fortissimū: imperatorem ue-ro sanctissimū. Virgilius. 4. æne. Martian⁹ fœ-lix capella

Exemplū titulorū summi pontificis.

Sanctissimus. Beatissimus. Clemētissimus. Pientissim⁹. In-dulgentissimus. Misericordissimus. Benignissimus. Bene-ficentissimus. Papa

Exemplum epithetorū summi pontificis.

Successor primi Petri. Christū in terris referentē. Dei mi-nistrās officia. Veniæ in orbe largitor. Cæli referator. Infer ni clausor: Superoꝝ intpres. Apostolicæ sedis auctor: Qui rinalis regni tutor. Christianorū protector.

Exemplũ titulorũ imperatoris Augusti.

Imperator

Diuo cæsari. Faustissimo augusto. Sacratissimo Rhomanorũ imperatori. Inuictissimo christianorꝝ regi. Fœlicissimo imperij augustalis ꝓtectori. Perbenigno cæsari.

Exemplũ epithetorũ imperatoris Augusti.

Expugnator ꝑfidorũ. Defensor christianæ fidei. Supremi imperij custos. Incõcussus imperator. Asylũ christianorũ. Maximus atq; optimus quirini interpres. Nullius laudis rex incapax. Magnidecentissimus princeps.

Exemplũ titulorũ Cardinaliũ.

Cardinales

Integerrimus pater. Sãctimoniæ plenissim⁹. Sapiẽtissimus Grauissimus. Cardinalis præclarissimus. Pietatis studiosissim⁹. Benemerẽtissim⁹ cardinalis. Officiosissimus.

Exemplũ epithetorũ Cardinalium.

Aethereæ ualuæ cardines. Rubra mitra insigniti. Puniceo diademate cincti. Sũmo pontifici assistentes. Proximi ad pontificatũ maximũ. Cardinea dignitate præstantes. Purpurati cœtus participes. Sũmi cõcilij membra. Apud apostolicam sedem primi pontifices.

Exemplũ titulorum Regum.

Reges

Serenissimi. Optimi reges. Clementes. Aequissimi. Gratiosi. Liberalissimi. Prudentissimi. Facillimi. Mansuetissimi. Beneficentissimi. Innocentissimi. Christianorũ propugnatores. Eminentissimi. Christianissimi.

Exemplũ epithetorũ Regum.

Legũ in orbe tutores. æquitatis auctores. Sceptrigeri principes. Naturæ in terris simulacra. Optimi rerũ humanarũ auctores. Totius orbis nutrimenta. Vexilla christianorũ. Alimẽtatores clarorũ hominũ. Beneficẽtissimi reges. Corona insigniti. Diademate regio nitidissimi.

Exemplũ titulorũ archiepiscoporũ.

Archiepiscopi

Antistiti optimo. Patri præsulũ benemerenti Episcoporũ præfecto dignissimo: Et etiã competunt ei: quæ cardinali: præter decernentia cardinalatum.

Exemplū epithetorū archiepiscoporū.

Præsulatus tutori. Episcopatuū asylo. Metropolis rectori. Episcoporū principi. Sanctimoniæ studioso. Magna præsuli auctoritate. Patri patrū. Nullius sapiētiæ inexperti Grauissimo patri.

Archiepiscoporum

Exemplū titulorū episcoporū.

Præter Reuerēdissimū. quicquid aliud. Nam uenerabile a uenerando dictū dijs cōueniens: datur quibusque monachis. Reuerendissimus autem a reuereor: quod metus uerbū est: proueniens datur sūmis. pontificibus: quasi æque metuendi sint: ut sæculares domini: ac tyrāni. Dicuntur episcopi eximij patres christianorū. Vrbium suarum pontifices optimi. Benemerētes. Fidei nostræ tutores. Patres colendissimi. Obseruandissimi præsules.

Venerabile

Exemplū epithetorū episcopaliū.

Ii quibus Christianarū datur ecclesiarum cura. Procuratores christianæ religionis. Præsides præsulatuū. Antistites inocētes. Pastores humanarū ouiū. Sacri gubernatores sacerdotiorum: Ecclesiasticorū militum duces. Maximi suorum episcopatuum sacerdotes. Vncti patres presbyterorum.

Exemplum titulorū abbatum/ & præpositorum ac archipresbyterorum.

Innocentissimo Integro. Sacrorū morū plenissimo. Sanctimoniæ deditissimo. Religiōis curiosissimo. Talis ecclesiæ primario. Monachorū seu presbyterorū benemerenti præfecto. Pio suæ fidei custodi.

Abbates Archipresbyteri Præpositi.

Exemplum epithetorum eorundē.

Obseruandus talis ecclesiæ uel monasterij præses. Incorruptus suorū sacerdotū obseruator. Officiosissimus in tali ecclesia uel abbatia optimas. Gratissimus diuinorū exercituum maniplus. Assiduus ecclesiasticarū rerū uigil. Inter abbates omnis uel præpositos rara phoenix.

Exemplū titulorum theologorum.

Theologo sapiētissimo. Sacræ sciētiæ sūmo interpreti. Diui

Theologi

narũ litterarũ in terris arbitro. Sacratissimi dei studij apud nos expositori. Cælestiũ artiũ præceptori doctissimo. Innocẽtissimo theologiæ philosopho. Clarissimo theologo.

Exemplũ epithetorũ eorundem.

Qui cælestia nobis præcepta reserat. Cui arcana dei committunt. A quo docemur: quæ ad diuinas institutiones attinent. Qui semp in diuinis uersatur cõtẽplandis. Quem nihil cæleste latet. Qui rerũ humanarũ & diuinarũ sũmam cognitionẽ habet. Cui datũ est & nosse quidem & intpretari theologica.

Exemplũ titulorũ reliquorum religiosorum cum grad⁹ sui uel dignitatis additione

Cæteri de clero

Incorruptissimo talis ecclesiæ præsidi. Religiosissimo uiro Deuotissimo fratri. Studiosissimo religionis presbytero. Custodi talis ordinis accuratissimo. Sacræ militiæ cõstãtissimo militi. Patri optimo & diuinis deditissimo. Diuinæ gratiæ religioso. Sũmæ integritatis sacerdoti. Probatissimo presbytero.

Epitheta in his suis excerpuntur titulis.

Exemplũ titulorũ ducaliũ.

Duces

Accuratissimo duci. Illustrissimo principi. Inuictissimo imperatori. Assiduo triũphatori. Cõtinuo fugatori hostium Victoriosissimo duci. Præstantissimo suæ fidei cõmissorũ defensori fœlicissimo.

Exemplũ epithetorũ ducalium.

Cui⁹ cõsilijs nihil firmi⁹. A quo semp fortuna superat. Fulmẽ talis belli. Hostilis ĩmensus terror Mens incõcussa & ĩmobilis omniũ in castrametando ꝓuidissim⁹. Cui parent cæteri quiqꝫ duces. A quo uicti sunt hostes in omni genere. Cæsaris imitator & Cyri. Alexãdri similis & Fabij.

Marchiones & comites

Exemplũ Marchionũ Comitũ & Baronũ Titulorum. Illustri dño. Inclyto principi. Magnanimo marchioni. Præstãtissimo comiti. Clarissimo baroni. Magnificentissimo principi. Optimo regulo. Prudẽtissimo comiti. Sapiẽtissimo dño. Excellenti marchioni.

Exemplū epithetorū eorundem.

Qui sublimi sedet in sede comitatus. Qui excelso est Marchionū in solio. Quem cœtus baronū dignissime comitatur. Magnidecentia marchionis. Eximia comitis uirtus. Baronis clara dignitas. Imperiales ubiꝙ comites. Sacris amictibus ab imperatoribus insigniti. Post reges ac duces primi principes.

Exemplū Titulorum militum maniplorum Centurionū & decurionū.

Fortissimo militi. Tolerātissimo laborum. Omnium difficultatū patientissimo. Immoto maniplo. Militiæ curiosissimo. Strenuo centurioni. Solertissimo. uigilantissimo. uiro militiæ studiosissimo. excelsa mente maniplo. Milites decuriones

Exemplū epithetorū eorundem.

In bene prouisis pseuerans. Nullius leuitatis filius. Grauitatis & consilij custos. In hostes diligētissim⁹ inuestigator. Artiū militarium inquisitor optimus. Quē nihil lateat militare. Qui nūꝙ flere uisus est. A quo abhoreat omnis metus. Cui gratiora sunt militaria discrimina cibis molissimis.

Exemplū Titulorum equitis aurati.

Magnifico equiti aurato. Insigni laude cumulato. Præstāti militaris dignitatis uiro. Dignissimo equiti. Auro benemerentissime decorato militi. Eqtis aurati

Exemplū epithetorum eiusdem.

Militari insignitus dignitate. Præclarus inter equites auratos suæ laudis tutor. Integra mente summaꝙ laude aurat⁹ eques. Ingenio singulari ad omnem equestrē dignitatem. Magnificorū operum, ꝑ suo splendore tenacissimus. Nulli plus rei: ꝙ laudi & īmortali uacans gloriæ.

Exemplū Titulorum poetarum.

Clarissimo uati. Docissimo poetæ. Præstātissimo Apollinis interpreti. Laureato poetæ benemerēti. Carminis antiquorū instauratori perillustri. Cūctarum artiū uati studiosissimo. Diligentissimo poetæ. Poetæ

Exemplũ epithetorũ Poetarũ.

Poetæ — Phœbei aditi custos. Tripodis Apollineæ tutor. Qui res gestas ĩmortalitati cõmẽdat. Prædicator futurorũ. Exqsitus rerum abditissimarũ decantator. Humanas res & diuinas canere cõplexus. Numen quoddã in terris.

Exemplũ titulorũ Oratoris.

Oratores — Eloquẽtissimo uiro. Clarissimo oratori. Præstãtissimo humanarum artiũ auctori. Liberalium studiorũ tutori. Bonarum litterarum ꝑpagatori. Disertissimo uiro.

Exemplũ epithetorũ eiusdem.

Qui lingua monet populos. Qui persuadẽdo cũctos animat. Cui facillimũ est: solo sermone cũctos in sententiam trahere. A quo nihil magis abest: q̃ ignorãtia. Cum cuius eloquio est sapiẽtia cõiunctissima. Cui familiaris est omnium bonarũ artiũ consuetudo. Qui dicẽdo exornat oĩa.

Exemplũ titulorũ philosophi.

Philosophi — Acutissimo philosopho. Bonarũ artium interpreti. Morũ institutori. Naturæ contemplatori optimo. Humanæ sapientiæ inquisitori prudentissimo.

Exemplũ epithetorũ eiusdem.

Quem nihil humanũ latet. Qui mores docet. Qui naturæ iura pandit. Qui naturalium rerũ scrutat᷑ causas. A quo abditissima quæq̃ doctrinarum omniũ intelligunt᷑.

Exemplũ titulorum iuriscõsulti.

Iurisconsulti — Sapiẽtissimo iuriscõsulto. Clarissimo iurisinterpreti. Præstantissimo legum latori. Acutissimo iuris enodatori. Doctissimo iurisconsulto. Viro iuriscõsultissimo.

Exemplum epithetorum eiusdem.

Viro Cecropide. Lycurgei laboris tenaci. Solonis puero. Scæuolæ clienti. Sulpicij uirginijq̃ simillimo. Legũ enucleatori. Iuris artifici non mediocri

Exemplũ titulorum medici.

Medici — Accuratissimo physico. Medico fidelissimo & doctissimo. Morborum omnium curatori. Solertissimo medicinæ indagatori. Aesculapio medicorũ

Exemplū epithetorū eiuſdē.
Viro hippocratico. Galieneo cliēti: Medicorū Oſiri. Phœbeo genito. Herbarum peritiſſimo. Serapioni Auicēnæq; clariſſimo. Medicinæ peritiſſimo.

Exemplū titulorū & epithetorū Aſtronomi. Aſtronomi
Aſtrorū peritiſſimo. Sapiētiſſimo aſtronomo Aſtrologorū ptolemæo. Acutiſſimo ſuperiorꝫ corporꝫ īdagatori. Vati conſultiſſimo. Rerū futurarū interpreti.

Exemplū titulorū & epithetorū Muſici. Muſici
Armoniæ cæleſtis duci. Orpheo muſicorū. Iucundiſſimo muſico. Cōſonantiæ muſicæ peritiſſimo. Mercurio ſonoriſſimo. Apolloni concordantiarum.

Exemplū titulorū & epithetorū. Architecti & Geometræ. Geometer Architectus
Vetrubio Architectorū. Archimedæ Geometrarum. Coloſſorū diligentiſſimo artifici. Pyramidū ſolertiſſimo cōpoſitori. Ingenioſiſſimo opificiorū præſidi.

Exemplū titulorū & epithetorū Arithmetici. Arithmetici
Studioſiſſimo Arithmetico. Accuratiſſimo numerorum ſummatori. Diligētiſſimo innumerabiliū numeratori. Pytholidæ arithmeticorū omniū curioſiſſimo.

Exemplū titulorū & epithetorū magiſtratuū. Magiſtratus
Aequiſſimo prætori. Prudētiſſimo iudici. Innocēti ꝓprætori. Incorrupto proiudici. Magnanimo. Iuſtiſſimoq; ꝓdomino: Fortiſſimo fideliſſimoq; tribuno. Claro tabellioni. Inclyto præſidi. Illuſtri magiſtro equitū. Inuicto primipilo Digniſſimo quæſtori.

Exemplū titulorū & epithetorū grāmaticorū Grāmatici
Peritiſſimo grāmatico. Bonarū litterarū ſtudioſiſſimo magiſtro. Ludi litterali præſidi benemerēti. Literaturæ doctori optimo. Viro doctiſſimo. Lactis litterarum præceptori.

Exemplū titulorū & epithetorū Senatoris & cōſularis. Conſulares
Iuſtiſſimo fortiſſimoq; Senatori. Prudētiſſimo uiro cōſulari. Nobiliſſimo patricio. Generoſiſſimo urbis membro. Præclariſſimo Senatus patri.

d

Exemplū Titu: & epi. ciuis Mercatoris.

Ciuis mercator — Industrio & diligenti mercatori. Curiosissimo mercaturæ patri. Mercaturæ studiosissimo. Mercurio mercatorū. Int mercatores Iason.

Exemplū Ti. & epi. Plæbei uiri boni.

Plæbei uiri — Ciui optimo. Probo & modesto uiro. Non abiectæ laudis ciui. Ex minore ordine uiro bono: Studioso innocētiæ & integritatis uiro. &c.

Exemplū Ti. & epi. Lanificis & cuiusq; fabri.

Fabri — Diligenti artifici. Bono opifici. Ingenioso fabro Dædaleo clienti.

Exemplū Ti. & epi. Agricolarū.

Agricolæ — Honesto uiro. frugi agricolæ. Tempestiuo messori. homini gnauo. Solertissimo. diligentissimo.

Sciendū aūt est: q multa sunt epitheta: quæ adiecta titulis aliquarū artium possunt cum singulis couenire: ac singlas artes pro sua qualitate decorare: ut Egregius. Singularis. Clarus. Præstans. Doctus: Eruditus. Fortis. Constans. Insignis/cum suo casu: hoc modo. Egregius poeta. Egregius orator. Egregius philosophus. Egregius iurisconsult9. Quinetiam egregius pontifex. Egregius imperator. Egregius Rex/ & sic de singulis. Sed animaduertendum: q licet primi ac altissimi gradus mutari non possint: ut pontifex maximus. Imperator &c. minores tamen & mediocres mutātur: ut alius miles inferior non æque strenuus dicat ac alter fortissimus: sed uocetur laborū tolerans & militiæ studiosus: & sic respectu maiorū minores humilioribus titulis donent in omni facultate: & sic alius poeta illustris: alius poeticæ dicat studiosus. &c.

Nunc aūt ad epistolarum in omnibus titulis & in omni stilorū genere descendemus exempla: ut quid & quō fiat imitatio: facilius intelligat.

Sequuntur octoginta epistolarū scribendarū genera in titulos redacta cum exemplis

Primus titulus.

Cōmendaticia familiaris.

q Vi hanc tibi reddidit epistolā:mecū est summa familiaritate coniunctus:uir iniquā & nobilis & disertus:quē ꝓpter genus & uirtutes unice diligo:atq; amo: cupioq; ualere plurimū:arbitrat̄ ipse meis litteris fore se tibi gratiorē. Est enī acturus istic nescio quid:quod eū pungit uehementer. Itaq; si me amas: & si cupis gratificari mihi:fac ut hunc suscipias q̃ cōmendatissimum. Nulla enī in re poteris afficere me maiore uoluptate. Cæterū si quid est:quod mea opera possit tibi morem gerere:nihil petes a me frustra. Bene uale.

Cōmendaticia familiarissima.

Cōmendo tibi Petrū uirum grauissimū & mihi amicissimum:cuius consuetudine delector plurimū:& qui mihi uisus est in omni re sua summa laude cumulatus. Quicqd in hunc cōtuleris beneficij:collatum in me censebo. Non secus enī hūc diligo: atq; amo:ac si frater me⁹ esset. Ne negligas hominē. Vale.

Cōmendaticia grauis.

Fuit mos antiquissimus & cōmuni hominū societate iductus:ut in cōmēdandis hominib⁹:amicitiæ mun⁹ seruaret̄ & iusticiæ sanctio. Quid enī int̄ mortales diuti⁹ staret: possetq; perpetuum appellari:sine amicitiæ ratione iusticiæq; officio! Nā homo ꝑ se uiuere quodāmodo nequit in hoc orbe:nisi ab hominibus adiuuet̄. Quare & Cecrops apud atheniēses:& Moses apud hæbreos. Mercurius apud asyrios leges inuenerūt:quibus humanum genus sese tueret̄. Itaq; & apostolus inquit:alter alterius onera portate. Sed & Cicero & plutarch⁹ de amicitia uerba faciētes declarauerūt:non posse hominē uiuere neq; domi neq; foris: nisi amor humanæ fieret societatis conseruator. Quo enim pacto qui palam uagabantur inter siluas & latibula ferarum: nec domicilia colētes:nec coniugia celebrātes:nec tenentes ultimū uitæ cultum:sese in seruitutem legum tradidis-

Cecrops
Moses
Mercurius
Paulus
Cicero
Plutarchus

sent:& ciuitates habitassēt mœnibus septas:nisi natura du
ce:& amor eos coegisset & iusticiæ fundamentū:qbus cō
stare uidet̄ humanæ societatis robur:Recte igit̄ xenophō
Xenophon — ille socraticus beneficio generis humani cōperisse naturā
inquit amicitiæ fundamenta.Quāobrem aristoteles pro-
Aristoteles — bat:sine amicitiæ ratione corruere quicqd est inter homi-
nes.Inter quos non est hæc uirtus:omnia sunt simulata uel
dissimulata:omnia ficta: omnia falsa.Nihil firmi:nihil sta-
bilis:nihil sinceri: nulla seruatur fides:nulla religio. nulla
pietas.Ex huius uirtutis inobseruantia.alij fœnerant̄: alij
spoliant:alij uiolant.Nemo tuet̄ alterum:sed eū deserit ut
iudæus iudæum/de quo est in euangelio.At ubi est amor
Homo quidā descēdēs a Iericho. — ibi pax.ibi fides.ibi concordantia.ibi omnia palam sunt/
& ex duobus fit unus:ut nihil uelit: aut nolit alter quod
& soci⁹ nō uelit pariter:atq; nolit.Sed ex ipsa uirtute ami-
citiæ:atq; iusticiæ laude.multæ proficiscunt̄ uitæ :cōditio
nesq; uiuendi oriuntur.Inter quas præcipua est uitæ con-
suetudo quā familiaritatē appellamus.Multi sunt enī hoc
amicitiæ uocabulo nuncupati:qui uere nō sunt amici:co-
gnomento spreto potius appellandi sunt hospites. Sed q
uiuūt una in ciuitate:qui assidue simul uersant̄: quiq; cū
absunt alter ab altero corporibus semp animi adsunt inter
illos uera est amicitiæ ratio.Nam & iusticia curat illorum
causas cōmuni ratione:& amicitia procurat eorum nego-
cia cōmuni beniuolentia.Itaq; iure a ueteribus inuentus
est mos amicorū cōmendandorū per epistolas illis:qui &
amici essent & possent cōmode amicorū desiderio satisfa-
cere.Tu ꝗ̄diu hic fuisti uir clarissime mecum summa beni
uolentia cōiūctus es:quotidianaq; consuetudine confir-
matus.nunc autē posteaq̄ discessisti:non minore te prose
quor studio:ꝙ̄ cū hic eēs:nec cuiq; cedo ī te amādo.Itaq;
nullam rem arbitror esse tantam :quā pro me non sis factu
rus siqdē nihil ego negligere possem:quod ad te pertine
ret:& in mea foret facultate.Sed & Iulianus tanta est in me
beniuolētia mutua:tamq; cōtinua consuetudine mecum

uiuit:& familiaritate mihi cōiūctus est:ut int̄ nos possit eē nihil distinctū. Quare cupio uehement̄:quasi me ipsū hūc omnibus eē cōmendatū:sed illis imprimis:cū qb⁹ mihi est amicitiæ uinculum: & quos ego pari uirtute prosequor. Nam cū huius res bene habent:bene meas habere censeo Cū accidit huic quicq̃ incōmodi: omnem incōmoditatem cōmunē mihi duco. Est enī uir perpaucorū hominū: imo nullorū:ut illo utar terentiano. Huius quidē uirtus/ & elegantia in dicendo:& laus excellētissima adeo mihi & grata est & iucunda:ut nihil possit ad cumulū addi. Certe si hominē noris:dices me mea opinione nō fraudari. Hūc tibi facio q̃ cōmendatissimum: cupioq̃ intelligere meam hanc cōmendationē:sibi plurimū profuisse. q̄ si me amas: nihil omittes:quod ad huius rem ptineat: sed ei fauebis. ei consules. eū diriges in omni causa sua:& hoc pacto facies mihi rem q̃ gratissimā. Vale. Ex Mediolano quinto calendas Ianuarij. Terentius

Synonyma cōmendaticia

Iohannem tibi cōmendo.
Facio tibi talē cōmendatissimum.
Cupio ut nulla in te desis tali.
Si me amas:accipe rem talis tibi cōmendatissimam.
Nihil est quod hoc tempore diligentius abs te petā:q̃ ut talis negocia studiosius prosequare.
Cū desiderem tali omnia succedere prospere:tū cupio maximopere rem huius tibi cōmendatam esse.
Afficior tali usq̃ adeo:ut neminē possem tibi maiore pietate cōmendare.
Si mea intercessione susceperis talem cōmendatū nihil est quo possis mihi magis gratificari.
Cū accepero fuisse tibi talem ob meam cōmendationem gratum atq̃ iucundū:cognoscā esse te optima in me mēte
Obsecro te mirifice:ut nihil inuenias causæ:quo minus tibi sit talis q̃ cōmēdatissimus. quē unice cōmendo.

Secundus titulus

Consolatoria pro funere familiaris.

Q obierit diem pater tuus uir clarissime:non possum nō dolere uehementer. Erat enī mihi iucūdissimus. Itaq; tam grauiter hanc rē tuli:q̄ si meus ipse obijsset pater. Eius enī uirtus me mirifice incendebat ad omnem laudem. Admonebat me:præcipiebat mihi:nihil deniq; sine moribus ex eius ore prodibat. Itaq; dignissimus mihi quidē uidebat: qui uiueret/ & cuius gloria nunq̄ interiret. Quid dixi gloriam! illa certe nunq̄ est interitura. Fiet enim ꝑ illam imortalis. Sed eius certe fama quæ inter uiuos dispergi solet: loco gloriæ uiuēti succedebat. Tandē diē obijt/ soluit qđ debebat mortalibus:cū esset moribundo corpore natus. Secū retulit in cælū æterna. Nam apud superos mēs eius præstantissima nunq̄ est interitura. tibi ualitudo suppetat: instaurabis uitā patris:nec eris inferior illo. Cura igitur ut ualeas:Et quæ mortalia sunt non admirere si cōtinuo corruunt:& bene uale.

Consolatoria familiarissima.

Audiui:qđ tuli molestissime:patrem tuum uirum clarissimū hac luce fūctū esse: Certe uir erat dignus uita: sed quē icirco deus in cælū reuocauit:qm̄ est cōueniētius m̄lto: ut futurus esset in superis sedibus:q̄ inter mortales. Nam & si erat hic utilissimus suis omnibus:qm̄ incredibili ualebat uirtute:fecit tamen & pietas & religio:& fides:ut merito fuerit ad superos delatus:qua quidē in sede poterit nobis prodesse magis:q̄ si esset in terris. Modo tu bene ualeas qui patris tenes simulacrū. Ne feras iniqua mente:cum mortali uita natus esset:ad īmortalē esse sublatum:at potius precare deū. ut tu quoq; illo perferaris. Reliquū est: ut diligenter cures ualitudinem tuam:quæ nobis est nō minus iucunda:q̄ esset patris. Vale.

Consolatoria pro funere grauis.

Renunciatū mihi fuit:obijsse diem patrem tuū uirum præstantissimū:quod certe perinde fuit mihi molestū:ac si hac

luce functus esset qui me genuit: Videt̃ igit̃ absurdissimũ ut qui cõsolandus sum in hoc mœrore: alios cõsoler. Sed ne tandem homines ipsi uideamur brutorum similes fieri: in quibus nulla uis est rationis: quibus dũtaxat sensus & perturbatio dominatur: ratione duce nosipsos consolabimur. Vt eo aũt procedam⁹ ordine quo decet: ueterũ intelligamus animos ad omne fortitudinis argumentũ institutos. & de mortis necessitate cõmentemur. Quis in hoc orbe nascitur: qui non assidue uideat mortem sibi paratissimam esse: nisi hoc ordinasset ille opifex rerum mundi melioris origo: aut nos in hoc orbe fœlicitatẽ nobis omnẽ ꝓpositam existimaremus: aut q̃tũ sensu moueremur: tantũ saperemus & intelligeremus: præsentibus intendentes: & paululũ uel præterita uel futura sentientes: ut inquit Cicero. Corruũt ergo quæ sunt in hoc orbe singula: Nec cuiq́ꝫ suæ uitæ certus est dies unus. Quid ꝙ ea quæ uident̃ diutius duratura: cõtinuo dilabunt̃! Nã quæ fiunt q̃si nunq́ꝫ ruitura mœnia nobilissime fundata: superbissimeq́ꝫ instructa: quasi ad cælũ ceruices erigentia: multis temporũ difficultatibus æquant̃ solo. Vbi nũc Thebæ Busiridis illa tã magnifica: tantoq́ꝫ splendore domorũ exornata! Vbi granaria pharaonis! ubi Pyralia Babylonis! ubi Colossus rhodius! Sed ubi græcia: ex qua tot tãtiq́ꝫ duces: uiri in omni genere laudis præclarissimi ꝓdierũt! ubi Argos cũ suo Inacho! ubi mycenæ cũ suo Agamemnone & menelao! ubi Phthiæ cũ suo Achille! Vbi Pylus cũ Nestore! ubi Ithaca cum suo ulyxe! ubi Corinthus cum suo Periandro! ubi lesbus cũ suo Pittaco! ubi miletum cum suo thalete! ubi oĩs Lydia cũ suo Crœso! ubi Babylon cũ suo Nino: ubi ꝑsarũ palatia cũ suo Cyro: cũ xerxe: cũ Dario! Vbi macedonia cũ Philippo / & alexandro! ubi spartani cum suo Lycurgo! ubi Lacones cũ suo Agesilao! ubi Thebæ dẽtib⁹ serpẽtinis ꝓcreatæ cũ suis diis: Baccho atq́ꝫ Hercule! ubi Athenæ cũ Themistocle: cũ Alcibiade: Pericle: Solone: totq́ꝫ illustrib⁹ uiris ĩ oĩ uiuẽdi genere! Vbi deniq́ꝫ ne oĩa ꝓseq̃r: Rhoma

Mortis necessitas

Cicero

Tẽpus omnia cõsumit

Rhoma

illa prisca Barbarorum domitrix: Græcorū imperatrix: La
tinorū mater: & totius orbis domina cū suo Mutio: cū su/
is horatijs: suis brutis: suis Scipionib⁹: suis marcellis: suis
æmilijs: suis Fabijs: suis metellis: atq; cū suis demū tot cæ/
saribus? ueluti flores atq; uiolæ solent (quæ admiramur in
mundo) cuncta deflorescunt: & a mane ad uesperum cōci
dunt. Atq; alia uitæ pars aliam insectatur/ & pellit. Infantia
quasi lepus: pueritiam quasi uenatorē effugit. Pueritiā pel
lit adolescentia: huic inuidet iuuētus. Hanc insequit̃ uirili
tas. hæc a senectute fugatur. Senectutem prædatur decrepi
tas: in quā fit ut deueniat uita nostra: succumbetq; deniq;
Augustinus morti. Mors omnia mordet ut augustin⁹ inquit. Hāc he/
ctoris fortitudo nō euitat: nec dexteritas Achillis effugit:
nec Herculis robur: nec Phalaridis minæ: nec Ganymedis
aut helenæ pulchritudo: nec castitas hippolyti: aut Dia/
næ: nec doctrina Socratis aut Platonis: nec prudētia Cato
nis: nec continentia Scipionis: nec iusticia Aristidis: nec
carmen Homeri: aut Maronis: nec oratio Demosthenis:
aut Tullij: Nec quisq; ĩ hoc orbe uł splēdidior fuit Lucil/
lo: uel ditior Mida: uel maior animo quocunq; Iulio: po
Anaxagoras tuit hanc mortis rabiem nō gustare. Itaq; recte Anaxago/
ras audita morte filij: se nihil inquit uel noui uel inopinati
accepisse: cū sciret illū ex se natū esse mortalem. Cur igit̃
dolemus: cum nostrū aliquis huic succumbit necessitati?
An arbitramur posse nos reficere hominem aliū: q̄ prius
esset? Si id assequi nequimus: parcamus necessitati: & cum
non possumus quod uolumus: uelimus quod possumus
Terentius ut apud Terentiū est. Nōne debemus sponte sequi: quod
inuiti feramus opus est? Et ratione potius obtemperare q̄
tempus sequi: quod nos ad obliuionē mœroris perducat.
Quotiens aūt rationē audiemus: totiens illa nobis decla
rabit hanc non esse uitā quā mortales incolimus: sed eā ad
Augustinus quā rapiūtur uiri boni: quæ ut ait Augustinus: uigebit æt̃/
nitate memoriæ: & ĩmortalitate gloriæ: & in qua ut aposto
Apostolus lus inquit: quem nunc uidemus ueluti per speculū in æni/

gmate: tunc uidebimus faciē ad faciē: Proinde Socrates apud Platonis phædonem de īmortalitate animarū cōmē tatus optare se dicebat mortē: cum nō nisi ea uia posset ad superos proficisci. Itaq; & apostol⁹ dicere solebat: Cupio dissolui/ & esse cū Christo. Quāobrem pater ipse tuus & necessitate naturæ ductus ex hac uita subreptus est: & uoto suo potitus iucundissime ex hac peregrinatione in patriam ueram peruenit: & ex procellosa nauigatione in trāquillissimum portū perductus est. Inuidebimus igitur ne ipsi: aut potius eū æmulabimur! Nobis legendū est: quos in hac uita: ut apud Aurelium legitur. cōtinue torquent timor & dolor: non simul torquentes: sed cruciatū alternantes: ut qñ bene est: mortalibus timendū sit. quando est male. tunc sit dolendum. Feramus igitur non solum æqua mēte sed æquissima: q̄ pater tuus uir grauissimus ex his tenebris: terrestriq; cæno: ac corporeo carcere: ad illam serenitatem cælestemq; puritatē & spiritualem libertatem elatus sit: & suæ fœlicitati gratulemur. Reliquum est. ut ita sit tibi ante oculos imago patris: ut & q̄diu uiues in hoc orbe nō sis inferior ipso: & post digressionem tuā possis ad superos aperta fronte proficisci: & cū tuo patre cæterisq; uiris bonis in æterna beatitudine semper requiescere. Me autē habes quo ualeas haud secus uti: ac fratre. Vale.

Plato in phædone

Apostolus

Aurelius

Synonyma consolatoria ꝓ funere.

Dignus es consolatione.
Mœror tuus leuandus est.
Aegritudo tua ratione tollenda est.
Tuus luctus est ratione frenandus.
Qđ donandū est necessitati: donet potius rationi.
Quas lachrymas siccabit tempus: eas siccet intellectus.
Tergendi sunt oculi tui/ ne nimis obediēs uidearis sensui.
Cū prudentia sit in omnibus rebus adiutrix adhibēda: tū præcipue ubi mœror nos opprimit.
Nihil est accuratius cōsiderandū q̄ ne langueas pro dolore ubi opus non est.

Ego tibi consulo te puerũ ne potius plãgendo patefacias q̃ uirũ grauẽ teipsum ratione consolando.
Non est cuiusq̃ lugendus obitus: qui moriturus uiueret.
Nemo doleat: ex suis amisisse aliquẽ: qui mortalis fuerit.
Ea lege nascimur omnes ut moriamur.

Tertius titulus.

Consolatoria pro re perdita familiaris.

Q magnam tibi rem fortuna sustulerit naufragio: non potes non congemiscere: ut mihi quidẽ renunciatũ est: facis ut interdũ illi solẽt/ qui languẽt aliqua ægrotatione: quos cogit naturalis dolor non posse interdũ seipsos tolerare. medici uero qui ualent meliuscule inducũt quæ ad medicinam prosunt. Cogita per deũ ĩmortalẽ hæc fortunæ bona: semp fuisse lubrica: neminemq̃ unũ diem tuto posse/ disse. Itaq̃ recte philosophi uoluerũt extra animũ & extra

Ouidius de ponto

corpus esse fortunæ dicenda bona. Qualis aũt fortuna sit lege Nasonẽ inquientẽ: Passibus ambiguis fortuna uolubilis errat, Et manet in nullo certa tenaxq̃ loco. Quid igit̃ tibi dolendũ est: si pro ueteri sua cõsuetudine fortuna tibi rapuit quæ tua non erãt? Si diminutũ esset tui corporis decus: posses id fortassis impatientius ferre. Si uirtus & laus tua & omne animi decus deterius factũ esset: nõ iniuria tibi ducerem lachrymandũ/ & ad cælũ usq̃ tollendos ululatus. Tua enĩ hæc sunt cum quibus ĩmortalẽ gloriã sis con

Basilius magnus

secuturus. Sed quæ solẽt ut Basilius inquit: Alearũ more ab uno in aliũ cõmutari: nec stabilia possunt appellari: nec cũ effluxerint gemẽda sunt. At dices: ad necessitatẽ nõ est mihi fortunarum satis. Cui ego: naturã ne ignoras paucis minimisq̃ contentã esse: Si nequibis ut Lucullus aut Crassus uiuere: uiues ut Tellus atheniẽsis: ut Codrus Rhoma/

Tellus atheniensis
Codrus rhomanus

nus, Si non erit tibi domi regius splendor: erit ciuilis parcimonia & urbana modestia. Cõmunis ẽ/ quotidianaq̃ in singulis orbis partibus hæc tua iactura. Sed stultos opprimit dolor: sapientes ratio moderatur. Essem in hoc dicẽdi genere longior: si censerẽ hæc & multo plura te latere. Sed

quoniam satis intelligo:ad te consolandũ in hac re nullũ argumentũ incognitum esse tibi:quæ scripsi,non arbitreris ut tibi consulam esse missa:sed ut declarem non esse me imemorem pietatis in te meæ. Vale.

Consolatoria ꝓ re perdita familiarissima.

Accepi naufragium tuum:& ut perturbaris eam ob rẽ intellexi. Certe consolarer te pluribus argumẽtis:nisi ꝓ nostra familiaritate te cognoscerem:ut inquit Horati⁹:intus & in cute. Itaq; scio te prudentem/facileq; intelligere fortunæ quæ appellantur bona nullius esse propria. Q; si terra in his rebus nemini fidem seruat:q̃ꝗ tominus seruabit pontus! cui:qui se fidit:ut Iuuenalis ait,est digitis a morte delatus quatuor aut septẽ. Tantus est hiatus in pelago:ut assidue submergantur rates. Sed quid leuius:q̃ se cõmittere uẽtis! quorum continua mutabilia quanta sint:qui nescit homo nõ est. Eiuscemodi naufragia quotidie fiunt:fortunæ nulli sunt æterni comites. Amisisti rem non tuã:qđ suum erat fortuna recepit. Virtus tua consilio & ratione tibi modo seruetur & augeat:non deerit propediem res amplior atq; magnificentior. Hæc satis:quod reliquũ est:me habes:cuius rebus omnibus æque uti possis ac tuis. Vale. — Horatius — Iuuenalis

Grauis pro re perdita.

Et prius acceperam nescio quid/& nunc factus sum certior naufragio te rem non paruam amisisse:propterea q; mirifice angi. Haud recte saperent:qui tecũ beniuolentia iunctis hoc aduersus te fortunæ uulnus dolendum admodũ censerent. Ego uero:qui & si non sapio:curo tamen sapientum imitari consilia:neq; dolendũ esse arbitror cuiq; hũc casum qui te amet:nec tibi uel ferendum iniqua mente/uel censendũ inopinati quippiam accidisse. Quis est enim qui dicere possit suũ esse:quod fortuna largiri solet! Nam siue maiorum exempla sequamur/seu ueterꝝ sententias audiamus:q̃q; ad uirtutes exercendas sunt hæc quæ dicuntur fortunæ bona necessaria/neq; tamẽ in corpore neq; in — Bona fortunæ

animo sita ualēt hominū appellari propria. Sunt enī insta/bilia/lubrica/& quæ cōtinue mutant: ut illud est Senecæ:
Seneca ī hercule furente Rotat omne fatum. Et rursus: quē dies uidit ueniens superbum: hūc dies uidit fugiens iacentē. Quamobrem & iure ac merito illud addit. Nemo confidat nimiū secundis: nemo desperet meliora lapsis. Miscet hæc illis, phibetq; Clotho stare fortunā. Monne & illud restat Iuuenalis: Si fortu/
Iuuenalis na uolet fies de rhetore consul. Si uolet hæc eadem fies de cōsule rhetor. Et rursus illud. Seruis regna dabūt/captiuis fata triūphos. Sed bene monet idē inquiens. Nullum
Boetius diffinit Fatum numen abest: si sit prudētia: sed te Nos facimus fortuna deam cæloq; locamus. Nā & Boetius ipse seuerinus ita fatū diffiniens: Fatū est inhærēs īmobilibus series qua diuina prouidentia suis quæq; nectit ordinibus. Et nō m'lto post ait. In nostra potestate sitū est qualem fortunā fundare malimus. Nemo sapiens quicq; sibi duxit esse subreptū cum fortunas amisit: & plæriq; suarū uirū compotes nō dolēt
Iuuenalis ultima satyra fortunæ cursus sibi fuisse aduersos. Et Iuuenalem audiunt dicentē. Plus fati ualet hora benigni: q; si te ueneris cōmēdet epistola marti. Non omnino approbo: Senecæ illud.
Seneca in tragœdia Non sollicitæ possunt curæ mutare rati stamina fusi: Sed sapientibus cōsultoribus: nemo cōgemiscat si quid aduersitatis fortunæ sibi ereptū est. Non doluit apud Homerū
Homeri ulyxes ulyxes: nec se quicq; perdidisse dixit: cum naufragijs nudus est eiectus ad corcyram: sed tanta uirtute uir prædit⁹ a Phæacibus/& Alcinoo rege susceptus est humanissime: ditiorq; dimissus q; ante iacturā fuisset. Quicquid hæc bona eos: a quibus coli solent interdum peiores efficiunt: ut
Tullius inquit Tullius. Cū his enī pferunt uoluptatibus qui sunt epicurei & patrant multa scelera qui mali sunt: sed cū non
Augustinus sit malū aurū & argentū quæ creauit deus (ut Augustinus ait) sed malus homo dimittens creatorem & cōuertēs ad
Dauid creaturam: ut illud est dauidicum: Simulacra gentium argentum & aurum. Quis tamen possit se tuto dicere possi/
Crœsus dere quæ nullus habet certa! Crœsus enim Lydorum

rex cui tantus thesaurus erat: uno die a Cyro persarū rege tot tantisq; diuitijs priuatus est. At cyrus ipse a uili mulier cula & regno spoliatus est & uita. Q̃diu fretus est Darius psarū gaça: q̃diu Lacedæmoniorum & Atheniensium res publica suis opibus potitæ sunt? Artaxerxes qui cū tāto apparatu terra mariq; inminaret in Græciā/minimo quo dam nauiculæ spacio cōtentus in regnū redijt omni exer citu perdito? Quis fuit Hānibali finis: q perterrefaciebat orbē? Quis pompeyo? Quis cæsari? Quis deniq; maximis regibus exitus? Vt illud est Horatij. Ad generū cereris si ne cede & uulnere pauci descendunt reges: & sicca morte tyranni. Sed prætereamus principes: quorū fortunæ (pro pter ambitionis obiecta tela) rotant assidue: q̃ crebri sunt huiuscemodi casus ut naufragio corruant opes plurimæ: Nā qui sese cōmēdat æolo: ducitq; tuta esse sua singula: is haud minus insanit: q̃ si in medijs leonibus decertans cū bestijs faceret sibi uitæ fidē. Cōmunissimū est igit hoc p/ iculorum genus: ut possit iam quotidianū appellari. fortu næ uero munera in hominū potestate nō sunt: & eo debēt haberi in precio: quo Terentius uoluit inquiens. Hæc p inde sunt: ac animus qui utit. Qd si sapies ut antehac feci sti/semper infirma solidaq; uirtute rem tuā omnem collo/ cabis. Nam quas diuitias appellant: ut Aurelius ait: uere non sunt. Bona ea dici debēt: quæ gloriā īmortalē pariunt Scriberē ad te plura: si censerem tui potius cōmonēdi: q̃ amicitiæ meæ causa scribendū esse. Vale.

Cyrus
Darius
Artaxerxes
Hannibal
Pompeyus
Cæsar
Horatius in sermonibus
Terentius
Aurelius

Synonyma consolatoria ꝓ re perdita.

Fer æqua mente rem amissam.
Noli desperare meliora transactis.
Ne deijcias animū propter fortunæ aduersitatem.
Esto bona mēte in perdita re minime tibi propria.
Nihil amisisse iudica cū pecunia tibi sublata est.
Cui uirtus suppeditat gloriam: ei fortunæ difficultas lugē da non est.

Imitandi sunt sapiẽtes: qui nullam sibi iacturã fortuitorũ duxerunt esse lugubrem.
Sapiẽtis consilio patient' ferẽda sũt aduersæ fortunæ tela.
Immoderata tẽpestate null' fortis deiecta mẽte iacuit: sed eo fortior factus est.
Cum animi uirtute tolerãda sunt fortunæ bella.
Qui patientiæ loricã induit fragilitatẽ fortunæ nõ metuit
Solet animi magnitudo tũc esse præstantior: cũ occurrũt pericula grauiora.
Nihil est in aduersitate desperandũ prosperitatis.

Titulus quartus.

Familiaris consolatoria pro exule.

Legi tuã epistolam nõ minus iniucũde q̃ꝗ tu uideris impatientissime ferre: ꝙ extra patriam urbem cogaris exulare. Vbinam tua solita prudentia nũc latet? Nonne iã pridem intellexisti nihil esse dolendum: qd' neq; famã apud doctos & probos damnet: nec gloriam faciat esse apud superos diminutam? Quis enĩ uir bonus est qui nõ manifesto cognoscat nullo te tuo crimine factũ exulem: sed inuidorum delationibus & improborum studijs? qd' si quo factum id esset tuo scelere: causam exilij tui nimirum dolendam tibi esse censerẽ. Nam in hominum coronam uenires criminandus & assidue impietatis accusandus: & rei fama quæ in te notanda esset iure ac merito: nec posset ab hominum clarissimorũ iudicijs reuocari: nõ esset abs te sine tuis lachrymis audienda. Stimularet enĩ te cõsciẽtia quæ ante oculos poneret nefas: qd' patrasses: doceretq; te tuæ culpæ pœnã lucrari: esset intolerabilis exilij pœna: sed intolerabilior certæ cõsciẽtiæ culpa. Me miserũ diceres tecũ loquẽs qd cogitaui? qd secut' sũ? qd uolui? quid erraui? quã pœnã sceleri dedi? ubi patria? ubi penates: ubi solatia? ubi clientelæ? ubi reliqua mihi in urbe suauissima? omnium memor esses: meritoq; illud Boetij posses in te cognoscere: Infœlicitatum omnium pessimum esse genus se meminisse fuisse fœlicem. At nunc cum intelligas errasse te nihil: sic dices ad te conuersus: Ego nihil commisi sceleris: decepi neminẽ. Neq; fidefragus dici possũ: nec alicui'

Boetius

criminis auctor. Inuidiæ me tela sũt insectata: quam sic Ci/ Cicero
cero diffiniuit Inuidia est ægritudo alieni boni. Cõmunis
est hæc pestis procerum ualitudini paratissima. Nam ut il/
lud est Senecæ. feriunt supremos fulgura mõtes. Nemo Seneca in tragœdia
me ex patria pepulit: cũ sim ubiq; terrarũ atq; gentium be
ne: ac cũ uirtute uiuens patriam inuenturus. Neq; erat illa
patria: quæ nõ mihi: sed scelestissimis pluribꝰ est cõmunis
Cõsiderabis deniq; ex maximo fluctuũ turbine in trãquil
lissimũ te portũ peruenisse/hoc est ex summa difficultate
susurronũ/murmuratorũ/inuidorũ/detractorũ/decocto/
rum/delatorũq; quibus abundat tua patria: in optimum
cõuentũ bonorũ ciuiumq; præstantiũ profectũ esse. Hæc
scio tibi esse perspectissima: nec ꝙ ea ignoras ad te scripsi:
sed ut in recẽti uulnere amicissimi medici officio fungar: q
uel nõ uocatus accedã ad medicandũ. Cura ut ualeas.

Familiarissima.

Quod exulem te proscripserint inuidi atq; improbi qui/
dam: qui tuæ laudis maiestatẽ non poterant tolerare: ne
doleas amice optime. Sic enĩ ab illis fieri solet: quos dissi/
militudo morũ atq; studiorum reddit inimicos. Quõ po.
teras illis esse gratus: qui sũt omni uitio polluti: Iure te igi/
tur noluerunt secũ esse: quem sciebant scelerum sociũ ha/
bere non posse. uiues cum illis & diutius & fœlicius quos
istic inuenies tui similes/probos inq; & iustos: quorũ so/
cietas & consuetudo poterit omni te semp molestia libera
re. Vale.

Grauis consolatoria pro exule:

Qꝫ exiliũ lugeas: quasi rẽ molestissimã / & quã nequeas
tolerare: uolui misericordia q̃si ad te recreãdũ cõmoueri:
quippe q nõ possum aliq̃n humanitatis officio nõ fungi.
Cũ ut inquit Terẽtius possim dicere: homo sum humani Terentius
nihil alienũ a me puto. Docet & nos apostolus inquiens Apostolus
debere nos gaudere cũ gaudentibus & flere cũ flentibus.
& ne humanitatis officium turpe sit: nec gaudium uel fle/
tus sine recta ratione. Nam q̃q; omnis passio improbanda
est: cum contra rationem niti uideatur: tum eo est fœdior:

Terentius
Ciceronis modus
Mediocritas aristotelica
Exilium
Socrates
Cicero
Hercules argiuus
Apollo

quo magis excedit: & nõ obseruat illud ulyxis/quod apd Terẽtiũ usurpatũ est: ut Ne quid nimis. cogit natura nos aliqñ dolere & congemiscere. Non enĩ sumus ferrei: ut nullus in nobis sit sensus. sed in omni re seruandus est modus ille Ciceronis: & tenẽda mediocritas Aristotelica. Nisi frenaremus impetus sensitiuos: & cũ ratione moderaretur appetitus: certe int nos & bæluas nihil interesset. Sẽtiunt enĩ & illæ: quæ dulcia sunt & quæ amara: doloribusq; atq; uoluptatibus inuoluunt. At in nobis consiliũ temeritati præficit. sobrietas intẽperãtiæ. Innocẽtia maliciæ: & omnis ratio/sceleribus cũctis. Itaq; cũ uel graue ac pdifficile fuisset hoc onus exilij tui: debuisses post diutinas lachrymas cõualescere: & te totũ tibi reddere. Ego igit iam meipsum in mentẽ quietiorẽ traduxi/cognouiq; tuã hanc aduersitatẽ: neq; lugendã esse: nec aduersitatis cognomentũ promereri. Nã sunt qui diffiniant exiliũ: quasi extra solum patriũ. At Socrates cũ quæreret cuias esset. mundan⁹ sum respondit: declarat hoc responso: non esse uirũ grauẽ atq; doctũ alicuius urbis/terminis/regionib⁹ ue finibus circũseptũ. sed in uniuersum orbẽ posse aperta fronte summaq; cũ laude progredi. Itaq; recte Cicero nõ esse interminãdũ illis ait exiliũ: quibus urbs una circũscripta non esset: sed omnis orbis foret patria. Iure igit Hercules argiuum se dixit: subdiditq;: sed oĩs Græcia mihi patria est. Qđ si recte metimur uitæ nostræ cursus: diligenterq; intuemur unde uenimus/quo ue pergimus: intelligere manifesto possumus: nullã esse nobis in hoc orbe patriam. Quod si recte nos nouimus ut Apollo monuit. ex cælo sumus in terris missi: ut per eas peregrinantes in cælum deniq; rediremus ubi uera est nobis patria. Nonne ubi parentes hominũ sũt ex quibus ueram expectant hæreditatẽ: ibi patriam mortales esse dicunt? Nam & huic patriæ: Cretenses censuerunt post superos/nos prima debere iura. Sed deus omniũ bonorum parens est: quos sibi hæredes futuros esse promisit & instituit cohæredes Christi. Eam igit sanctã ciuitatẽ/ de

qua abunde locutus est diuus Aurelius: debemus nobis patriam affirmare/& ab ea ne exulemus: omni cura puide re. Nec enī illo exilio uel inuidis testibus uel iniquis iudi/cijs cōdēnaremur: sed hoc orbis exiliū nemo sapiēs alicu/ius extimat precij: presertim cū apud indoctos nunq̄ ma/gnificati fuerint uiri clari. Exulauit Alcides qui græciam omnē sūmis affecerat ornamētis. Eiectus est Lacedæmon Lycurgus qui eā tā præclaris legibus instituerat. Athenis pulsus ē Solon: qui tradiderat populo iura quæ seque. ēt: Pulsus Alcibiades/male habit⁹ milciades/male Pericles. Rhomani uero Romulū conditorē intemerūt. Camillū fecerūt exulē: igrati fuerūt in Scipionē. In Tulliū/in plerosq̄ alios quorū nomina prolixius esset q̄ utilius dicere. Sed quot uiri præstantes p̄ deū imortalē habiti sunt extra natale solū præstantiores q̄ domi: Nam Lucius dimissis uol/scis. habitus est Rhomæ rex/tarquini cognomento. Pythagoras uero/Aristoteles & Tullius & Naso & Maro extra domum primā floruerūt & claruerūt. Cadmus longe e patria thebas condidit. Marius arpinas natus Rhomæ uir magnus factus est. Nescis raros in patria perfectos esse: obstat inuidia/obstat ambitio/obstat competitio/obstant contē/tiones & cætera quæq̄: quibus uulgus ministris utit̄ ad/uersus sapiētes. Non est igit̄ dolendū tibi quicq̄: nec cen/sendum amisisse te patriā: q̄ diu & uirtus te comitabitur: & uirtutē fama prosequet̄/& famam attinget imortalitas tui nominis: Hæc quotiēs cogitabis: totiēs arbitraberis hoc pacto fauisse tibi superos: & Iouem tuæ rei optime consu/luisse. Vale. Ex Mediolano tertio Nonas decembris.

Augustinus

Hi exularūt

Synonyma consolatoria pro exule.

Ne feras graue exul esse.
Fer æqua mente tuum exilium.
Ne doleas q̄ urbe careas patria.
Non sit tibi difficile exulare
Non est extra patriam: cui est uirtus.
Non debes te exulem arbitrari/qui ubiq̄ ciuis es.

Patria carent mali:tu uero semper es in patria.
Tolerabilis est tibi exulatio ab inuidis & malignis.
Vbi tibi bene est:ibi patriam esse censeto.
Ne ducas te exulare alicunde/cum tua uirtus nunq̃ possit exul esse.
Fac ut sis animo constanti sic extra urbem honorandus: ut in urbe pollendus fueras.
Tũc te exulẽ duces/cũ fama gloriaq; priuatus uiues.
Patria tua cælũ est/quo uirtus assidue dirigit atq; ducit.

Quintus titulus:

Gratulatoria familiaris.

De præturaAccepi te prætorem florentiæ urbis designatũ esse:qui te ad id muneris delegerũt:nequiuerunt non esse uiri omni laude cumulati. Id ea sum assecutus cõiectura:quod afficiuntur mirifice suæ patriæ. Curauitq; diligenter quicquid ad eius attinet dignitatem & ornamentum. Quid enim dignius & ornatius in ciuitate benemerita dici potest: q̃ iusticiæ munus non præterire:& eius habere maiestatem ante oculos? Officiũ aũt huius quæ uirtutum moraliũ est excellẽtissima:in te cõsistit imprimis:ut bonus & fortis prætor ius suum cuiq; tribuat. & alios ad uirtutes alliciat ꝓpositis præmijs:alios detreat a sceleribꝰ pœnarũ metu. Q̃tũ aũt in omni tua uita fueris præstãs: æq̃tatẽq; in oĩ tuæ uitæ actione ducẽ secutꝰ sis:nec nũc explicabo:ne gratulandi loco/ad laudatoriã accedã epistolã. Vnũ ausim affirmare cõsuluisse florẽtinos reipublicæ suæ non temere nec improuide:sed accurate atq; studiose:Eũq; sibi delegisse prætorẽ:cuiꝰ & æquitate maximã utilitatẽ ac urbis amplitudinẽ:& dignissima cõsuetudine sũmã sint iucũditatẽ assecuturi:Scio q̃ oderis nefandos:& q̃ta seueritate criminũ auctores uelis plecti:ut possis iure & merito Cato quõdã cẽsorinus appellari:& nõ iniuria ualeas inter eos cẽsores numerari. quos uerebant etiã ipsi urbis principes. Hoc autẽ tuæ mẽtis institutũ quis nõ nisi insanus põt non unice cõprobare? Nam iccirco genus humanũ ad incolẽdas urbes

Cato censorinus

inductū est a ferina illa libertate: qua prius uiuebat inter sil/uas/& latibula: ut muniret mœnibus: & prætoris sagaci/tate iusticiæq; defēderet illæsum. At ubi tu es æqtatis mi/nister: ibi esse censeant herculē: & qui & monstra plectat & tyrānos. Cū bonis aūt q̄ familiarit agis: q̄ humanꝰ es: q̄ fa/cilis arte & suauitate loquēdi: & grauitate sentētiarꝫ: & oī/deniq; uitæ cursu qui tecū uel publice uel priuate quicq̄ agit: fatet sese nestorē audiuisse Vlysseq; cōsuluisse. O igit/ benefactū & prudētissime urbi florētinæ consultū. Itaq; & florētinis q talē sint habituri prætorē: & tibi qui tātæ præ/futurꝰ sis rei. P. sūmopere gratulor: cupioq; nos fieri quot/tidie fœliciores ut laus utrorūq; ꝓmulget. Vale. Nestoris & ulyssis facūdia

Familiarissima Gratulatoria:

Gratulor tibi mirifice: q̄ mas tibi natus sit filius: nec tibi soli gratulor: sed & patri tuo uiro grauissimo: & matri fœ/minæ pudicissimæ/& cōiugi tuæ mulieri castissimæ. Scio enim uos omnes hac puelli natiuitate lætissimos esse. Nec iniuria cū & parentis & aui propagationē sobolis cupiant præter cætera Lacedæmoniorū eni & atheniēsiū instituto quisq; suæ patriæ debet ciues/& quo plures ei gignit: hoc magis est ab urbe laudādus. Et mulier Puerpera quā pos/sit maiorē assequi iucūditatē: quā nacta est cū peperit: Nā & Aurelius inqt: nulla alia de causa nubit mulier: q̄ ut mat/ fiat. At auus auaq; q̄ ualēt maiore uoluptate affici: q̄ si sē/tiant in successorū diuturnitate: sui nominis æternitatē. Iu/re igit ex Cornelia familia scimus minore cognomēto nō fuisse genitū: sed ex æmilia ortum adoptatū esse in Scipio/nis domū: ne genus illud laberet. Idem in Fabiorum genꝰ scriptū est. Idem de Octauio legimꝰ. Idem de Nerone: Idē de Othone ac plærisq; alijs. Neq; enumerare ē necesse: q̄/to fœliciores alijs sint qui ex se natos uident nepotes/atq; filios. Iure igit uobis omnibus ita gratulor: ut intelligatis hoc munus æque mihi iucundū esse/ac si cælitus meæ do/mui contigisset. Vale. De filio nato; Aurelius

Grauis gratulatoria.

Quod tandē tibi fortuna fauere cœperit audiui perlibent

Spes enim potest esse bonis in omni re sua: qui mirifice de
Cicero sperabant. Nam ut illud est apud Ciceronē. Cū bonis be-
Lactantius ne fit: bonis quoq; reliquis bene sperandū est. Lactantius
autē perpulchre docet bona sibi fundamenta uirtutē conie
cisse: cū præmia reddebant bonis artibus. Torpescūt enī
ingenia & rigescit mēs bona cū uidet suæ laudi nullū esse
Tullius locū. Iuxta enī Tullianū illud: Honos alit artes & omnes
ad uirtutes incendit gloria. Pecunia uero & reliq̄ fortunæ
bona: quæ uirtuti suppeditant necessarios usus. Et sunt ut
Aristoteles inquit Aristoteles: ad exercendas uirtutes instrumenta: si
præsto non sunt laboribus iustis: debilitant & eneruantur
Pythagoras ingenia. Quamobrē & Pythagoras & Plato & plæriq; phi-
Plato losophi tum suis studijs omnem operā adhibuerunt: cum
Martialis curis familiaribus caruere. Quare & Martialis iure inquit.
Iuuenalis Sunt mœcenates non deerunt flacce marones: Vnde & il
Persius lud Iuuenalis / qđ si uirgilio & cætera. Merito igit̃ Persius
ait ꝙ si dolosi spes refulserit numini coruos Poetas & poe
tridas picas cantare credas: pegaseū melos. Nec sine sūma
Virgilius.vi. diligentia accuratissimus ille poeta Virgilius ait. Si te fata
æne uocant. Nam auctoritate Iuuenalis illud uerum esse cerni-
Iuuenalis tur: haud facile emergunt: quorū uirtutibus obstat res an-
gusta domi. Hodie uero nemo bonis doctisq; donat. at
pauperes cōtemnuntur: & q̄tum quisq; sua nūmorum ser
Iuuenalis in uat in arca: ut dixit Satyrus: tantū habet & fidei. Quare cū
umbricio uirtuti fortuna fauet / mirifice gratulandū est & gaudendū
Tullius nobis: qui eadē (ut Tullius ait) in causa uersamur: qua &
tu olim: uideo autē similitudinē quādam tuorum cum tem
poribus meis: ut q̄ tu post diuturnos labores donatus es
tua mercede Identidem mihi sperandum esse ducam. Cœ-
peram enim torpescere: existimareq; nusq̄ esse uirtutis ad-
miniculū implorādū quippe qui uiderem in illa Horatij
Horatius tempora incidisse: cū inquit: O ciues ciues quærenda pe-
Iuuenalis cunia primū: uirtus post nūmos. Recte igitur Iuuenalis il-
lud Diuitiarum maiestas & si funesta pecunia templo non-
dū habitas: nullas nūmorum ereximus aras. Nam ut eru-

ditissime Ouidius cõplexus ẽ: Crede mihi miseros prudẽtia prima reliqt: Et sensus cũ re cõsiliũq3 uenit. Iacebas in fimo: ut aiunt: nec tibi succurrere laboranti: nec alijs abs te auxiliũ postulantibus fauere poteras: Itaq3 sordescunt omnia/rubigineq3 cõtabescunt: quibus fortuna præsto eẽ nõ solet. Ita enim ager. & si natura fæcundissim⁹: uberrimosq3 si coleret fructus pariens: ubi negligit̃ atq3 desertus est silescere solet/ & emansuescere: ac adeo arere ut nisi refoueatur atq3 stercoriçetur: ab eo nihil plane sperandũ sit. Nũc uenit in mentẽ illud tempus: quo me cum lachrymis non nunq3 ad cõmiseratonẽ prouocabas: & fortunã tuã deplorans quæ foret abiectissima: & meã longe inferiorẽ tibi cõmunẽ existimans: a qua nequires adiuuari. Licet nũc ijsdẽ uti lachrymis: pro me ipso/ In hac erga tuã fœlicitatẽ gratulatione: rogareq3 ne me deseras: nec me iacere diutius afligiq3 tantopere patiaris. Nam istam in te fortunæ consuetudinem/ & si fortuna duce collatã uideo esse: prudẽtia tamen tua/ uirtuteq3 singulari ductam/ & quasi coactam censeo. Est enim in campo satyricũ illud: Nullũ numen abest si sit prudẽtia: sed te nos facimus fortuna deam/ cæloq3 locamus. Iure igit̃ Cicero Stoicorum sententia fretus: Omnes sapiẽtes inquit diuites esse: Et plato uoluit uirtuti ad bene beateq3 uiuendũ deesse nihil. Sed si peripateticorũ nos auctoritas admonet: Eruditissime dixerunt fortunæ bona ad uirtutes exercendas & amplificandas plurimũ afferre adminiculi/ & uehementissime necessarias esse. Nunc igit̃ memini/ me apud ueteres percucurrisse: Pythagoram Carneadẽ/ Democritũ/ & plærosq3 alios tũc cœpisse omnem operã adhibere philosophiæ: cũ & curis uacauere familiaribus/ & rebus affluxere ad uiuẽdũ necessarijs. Quis enim quẽ domestica cogat egestas: in grandiorem põt uirum euadere! Non ab re scriptum est: Pectora nostra duas non admittentia curas. Tũc & Demosthenes Athenis Demosthene fabro natus. Et Cicero arpinas Romæ magnificatus est: cũ diuitiæ suppeditarũt ocium. Iccirco satyricũ

[Margin notes: Ouidius in tristibus; Iuuenalis; Cicero; Plato; Horatius; Demosthenes; Cicero]

Iuuenalis extat illud: qd Tullius: an ne aliud q̃ sidus & occulti mi/
Boetius randa potentia fati? Qđ si Boetius in nostra potestate sitũ
esse uoluit: qualem fortunã fundare malimus: Luget & ip/
se tamen suorũ aduersitatẽ temporũ: & fatum inquit est in
hærens imobilibus series/ qua diuina ꝓuidẽtia suis quæq;
nectit ordinibus: Casum aũt diffinit esse inopinatũ rerum
euentum. Quamobrem/ & occurrant oportet in tempesti/
ua/ importunaq; mortalibus plurima: quibus & sæpe con/
culcent/ & suffocent interdũ/ & rursus cũ dulcia non me/
minit qui non degustauit amara. Post pharmacũ ẽ ualitu/
do expectanda: & post tenebrosas ꝓcellas serenissima spe/
rãda tẽpestas. Quare Virgilius ut doctissime cũcta: Aeneã
Vir.i.æne inducit socios hortãtẽ dicere cogit: uos & Scylleã rabiẽ:
uos & cyclopea saxa experti reuocate animos/ mœstũq;
timorẽ ponite/ forsã & hæc olim meminisse iuuabit Et rur
sus paulopost: per uarios casus/ per tot discrimina rerum
tendimus in latium: Sedes ubi fata quietas ostendunt: il/
lic fas regna resurgere Troiæ. In hoc tu tempus iam pue/
nisti: nec in illud incidisti Iuuenalis: Durate/ & uosmet ser/
Iuuenalis uate Cicadis: Expectationi tuæ datus est deniq; modus
& tuarũ uigiliarũ solennẽ fastũ es cõsecut⁹. Gratulãdũ est
igitur tibi mirifice: mihiq; ac cæteris bonis omnibus spe/
randum id ocius: quo tua intercessione/ tua diligẽtia/ tuo
erga bonos studio preciũ simus nostræ sedulitatis impe/
traturi. Erant uenalia quæcũq; appetebamus, diminui uen
ditione nihil poterat. Si diuites alloquebamur Sphinges
adibamus. Distichũ aut tetrastichũ non erat ædendũ Mar
tialis more: ut inde speraretur aliquid. Et lucerna simul &
papyr⁹ terebat'. Respirarũt: ut uideo: bonæ litteræ: quãdo
tibi tradũtur uirtutis præmia. Vtinam hanc fortunæ acces/
sionem in te fortuna accumulet: ut queadmodũ nunc gra/
tulamur tibi: sic instar tuæ progressionis possimus nobis
unice gaudere. Fœliciter nũc uiuis. Beatissime tũc uiuem⁹
Eritq; gratulatio hæc eo cõmunior: quo propensius om/
Cicero in tu/ nes ad uirtutem stimulabit. Nam ut Ciceronis extat illud.
scu. quæsti.

Honos alit artes. Tu bene uale. Ex Mediolano pridie calẽdas Decembris.

Synonyma Gratulatoria.

Tibi unice gratulor.
Mirifice tibi gratulandũ arbitror.
Tibi gratulor supra modum.
Nunc tuæ fœlicitati quis non gratulet̃!
Nemo est/cui hoc tempore magis: q̃ tibi gratulor.
Haud facile possem exprimere: quãtopere tibi gratulor.
Quanta sit mea in re tua gratulatio / nec prolixiore quidẽ epistola exprimeretur.
Perinde tuæ gratulor uoluptati: ac si meipsum attigisset.
Tibi uni præ cæteris oib⁹ hac tẽpestate plurimũ gratulor.
Gratulandũ tibi esse duco: tam uehementer: ut nihil ad cũmulum addi possit.
Adeo tibi gratulor hac audita fortunæ accessione ut nihil me uoluptuosius audire potuisse censeam.
Cũ primũ accepi q̃ fœliciter tecũ actũ est: ita gestire cœpi: & tibi gratulari: ut mei non uidear esse cõpos.
Q̃ tam p̄spere tibi successerint omnia. & gratulor admodum/& exulto. quippe q̄ & mihi & bonis omnibus nõ parum esse fructus sperãdũ arbitror.
Si uis q̃ tibi gratuler ĩtelligere: q̃ tu tibi gaudeas p̄spicito
Tua uoluptas mihi cõmunissima est.

Titulus sextus.

Inuitatoria ad amicitiã familiaris.

In omni humanæ uitæ cursu id præcipue considerandum esse arbitror: qd̄ amicitiæ uim complectitur. Id enim ẽ nostro generi uehementius necessarium quo mẽtes hominũ iisdem iungant̃ officiis studiorum: eadẽq̃ beniuolentiæ ui. Q̃ nisi nobis alios amicitia cõciliaret: nisi amoris caritate quadam teneremur (ut ita dixerim) irretiti: quib⁹ nos uel legũ: uł cõsuetudinis uinculis aliis deuinciremus: aut q̄cq̃ usui nostro suppeditaturos eẽ cæteros cẽserem⁹. Sed q̄m ca ẽ p̄ria q̄d ẽ amicitiæ rõ: [illegible]

animorũ uires: Prima quoq; ac optima ẽ amicitia quæ uir/
tutis gratia fundata sit: radices (ut aiunt) perpetuas in fera/
cissimo solo propagatura. Ad hanc cõsueuere uiri boni se/
Lælius Scipio se mutuo inuitare. Quare Læliũ Scipionẽ inuitasse legimꝰ
ut se amaret. Hoc exemplo & ipse productus sum: qui tua
uirtute singulariq; doctrina pollectus te inuitem: ut me nõ
ames solũ: sed pietissime cõplectaris: & sinu foueas. Nihil
erit mihi gratius q̃ ut intelligam abs te amari. Ego autem
pro mea uirili nõ amabo te modo: quem qui nõ amet: ille
saxeus penitꝰ sit: sed obseruabo: quid obseruabo dixi: ob/
seruo: ac colo pro ea quæ in te uirtus est quouis homine
benemerente dignissima: quenq; præclarissimũ uirum re/
ferente: Nam quantus sis: totus iam orbis terrarum instar
miraculi narrat: cuius splẽdoris tuæq; laudis ptes: ne uide
ar aut affetari: aut adulari: faciã in præsenti missas: ad idẽq;
redibo: quod initio cœpi: nõ esse tibi negligendũ. ut ame
ris: ab eo præsertim: qui & si tibi adiumento non ero: lau/
di certe semp ero. Quare fac ut me ames mutuo. Bene ua/
le. Ex mediolano tertio calendas Decembris.

Inuitatoria ad amicitiam familiarissima

Quãtus sit tuæ uirtutis splẽdor: una eadẽq; omniũ accepi
uoce: nec potui: nõ cõtinuo in te diligẽdũ & amandũ incẽ
di ac inflammari. Sed quia nihil esset in uita fedius: q̃ esse
in eũ studiosum: qui studio non delectaret alterius: cupio
summopere: pari me beniuolẽtia prosequaris. Nihilo sum
enĩ tibi posthac unq̃ defuturus: qđ & in mea sit facultate:
uł opera. Vtere igit͛ deinceps me: fortunisq; meis æque ac
tuis omnibus. Tunc me mihi plurimũ satisfecisse censebo
cum tibi ulla in re maxima satisfecero. Sum adeo tuæ de/
ditus famæ: ut abs te diligi plus appetam: q̃ quicquid re/
liqui uel diuitiarũ cupidi uel gloriæ: sibi ducunt ornatius
sublimiusq; appeti aut cõtingere posse. Bene uale. Ex Me/
diolano quarto Nonas decembris.

Inuitatoria ad amicitiam Grauis.

Cicero. Cum reliqua perpulchre ac unice dicat erudite Cicero tũ

id imprimis amicitiam officij præstantissimi genus ad humani generis conseruationem inuentā esse: quæ similitudine quadā & morum & studiorum septa & ueluti circūuallata bonos animos deuinciret: atqꝫ tueret. Q si Aristotelis testimonio: nō secus inter uirtutes iusticia splendet: ac lucifer aut hesperus inter sidera: quid præclarius amicitia: quæ iusticiæ primum atqꝫ præcipuum complectitur & munus & officium! Plutarchus enim ubi uehementiꝰ iusticiam laudauit: quæ a Catone diffinita est: Animi habitus: cōmuni utilitate seruata: suam cuiqꝫ tribuens dignitatem. Hæc dignitas inquit in amicitia solet imprimis distribui: distributaqꝫ cognosci: sine qua nō solū nō uiuerēt homines in cœtu: sed etiā uiui ab officio longius distraherentur. Quid iucundius: in uitaqꝫ suauius: & humano generi optabilius: q̄ habere quibus & domi utamur: & foris: cum quibusqꝫ de nostris cōmentemur uel uoluptatibus: uel doloribus a quibusqꝫ uel collachrymantibus: uel consolantibus recreemur: atqꝫ reficiamur! Sumus in hoc orbe peregrini. Quid aūt carius esse solet peregrino: q̄ ut comites habeat: cū quibus & itineris sibi sortem eē cōmunē censeat: & de ijs fabulari possit interdū: quæ aut utilitatē afferant: aut difficultates diminuant! Vide quanti sit societas faciēda: ut uel Aeneas iste troius: quos habebat famulos atqꝫ ministros: appellat socios: Inquit enī apud Virgilium. O socij neqꝫ enī ignari sumus ante malorū. Q si quis dixerit in illis non fuisse uerū amicitiæ genus: quod simulationem dissimulationēqꝫ nō admittit: cū Aeneas simularit illo Maronis carmine. Spem uultu simulat: premit altū corde dolorem: respondetur ijs casibus amicitiæ paratam esse simulandi licentiam cum amicis: quibus amicorum illud figmenti genus cōducit/succurritqꝫ necessitati. Nam si patri filius: qui aberat in castris: interemptus eē dicatur: cū primū castra dicūtur fugata: gladius paratur quo se iugulet. Q si amicus rem dissimulat ad diem: quæ ut Terentius ait. hominibus adimit ægritudinem: eo reserabitur in

Aristoteles

Plutarchus

Catonis iusticia

Virgilius. i. æne

Virgilius. i. æne

Terentius

tempore:quo quidē minus moleſte feret. patientiuſq; to/
lerabit.Has habet & multo plures amicitia uires:qua ſub
lata uiuēdi ratio inter homines :corruat eſt neceſſe. Solis
uiueret bæluarū ferino quodā ritu:nec cōiugia celebrarē/
Plato tur:ut ait Plato:nec incolerent in ciuitatibus domus:nec
ullis uel legibus ul moribus locus eſſet. Amicitia hæc ho/
Theophraſt? mines ut Theophraſt? inquit:ſua ſponte ſubdidit iuris æq
tati:ut q ſeſe inuicē coleret:honeſtatē nō effugerēt. Hinc
domicilia ſunt effecta. Hinc cōiugia celebrata .Hinc reli/
gioni cœpit opera & induſtria diligens adhiberi. Hinc affi
nitates/agnationes/cognationes/neceſſitudineſq; prodie
Seneca ī epi/ſtolis re. Sed ea ē ſingularis amicitiæ uis ut Senecæ placet: quæ
a uirtute hominūq; gloria ſibi principium uēdicauit. Alia
ſunt etiam amicitiæ genera:quæ animorū ſimilitudine ſo/
lent eſſe munitiſſima:quibus idem uoluntatis ſatis eſt fer/
Amicorum qnq; paria uenti ſtudio.Nam quæ Plutarchus affert amicorū quinq;
paria. Theſeū. & Pirithoum. Achillem & Patroclum. Epa/
minūdam. &Pelopidam. Phythiam & Damonē. Oreſtem
& Pyladē. Addant & his etiā Euryalus & Nyſus. Aeneas
& Achates; nō ſingla quidē uirtutis ſunt fundata manib?;
q̄q; ad uirtutē omnia tendunt. Alijs enī fuere generis pro/
pinquitates; Alijs ab ineuntibus annis conſuetudo. Alijs
aliud quidē in cauſa. Quare cū ætate ſit amor inueteratus
Nec omnis amor laudandus eſt; cū turpia interdum amen
tur a malis. Quid ſi feruentius longe; q; a bonis honeſta!
Q̄q; ego non appellem bonos illōs; qui uel honeſta non
ament; uel cū amare cœperint; nō perſeuerent. Eſt enī con
ſtantiæ pſeuerantiæq; laus cū in omni ratione bene conſi/
Demoſthe/nes derata ut Demoſthenes ait ; optima: tū multo laudabilior
in amanda uirtute: a qua pendet honeſti omnis ratio ac di
ſciplina. Sed nō inſipide quod ab Homero uſurpatū eſt :
Ouidius in faſtis Poeta dixit: geminorū mater amorꝶ: Et a ueteribus Cupi/
Cupido do cæcus pingit; quippe a quibus declaratum ſit : ſic ad
turpia coleda mētes obſcœnorum allici; ut ad honeſta ue/
neranda clarorum hominū inuitantur animi: ſed cū aman/

tur quæ mala sunt: cæcos amatores fieri. Quo tandē hæc omnis epistola tendit? quo sum deniq͡ꝫ pventurus? huc ꝑfecto: ut intelligas: ut primū de tua doctrina: de tua morū ac uitæ innocentia: de tua in omni re gratia factus sum certior. cœpisse me tibi adeo dicari tota mente: ut facilius uitæ cessurus sim: q͡ꝫ huic meæ in te obseruantiæ. Cupio aūt non fieri uox clamantis in deserto: cui nusq͡ꝫ respondeatur: ut illud est Liuij. Opto abs te mihi responderi: mutuumq͡ꝫ meū hoc esse amandi genus: sine qua quidem conditione amicitia dici nequit: cū eam diffinierit Plato: quandā uocandi respondendiq͡ꝫ cōuenientiam. At Boetius animoꝝ concordantiā: at Xenophon uolūtatis conformitatē. Itaq͡ꝫ tūc esse ueram nobis comparatā amicitiam duxero: cum uocanti te mihi respondebis. cū æque me prosequeris diligentia: cum me obseruabis: ac te obseruo: cum nil uoles quod ego nolim. In his ego nusq͡ꝫ sum tibi defuturus. Nihil quod ad tuam amplificandam attineat dignitatem. uel omittam: uel prætermittā. Deerit mihi prius uita: q͡ꝫ amandi tui & uoluntas & industria/in omniq͡ꝫ re: quā meo queam præstare ingenio/mea diligētia/meis fortunis: tibi obsequendi: cui quotiens in negocijs quibusq͡ꝫ maximis & difficillimis ab me satis esse cognouero factū. Mihi totiēs gratulandum esse: non secus ducam. ac si maximā sim fœlicitatē consecutus. At fac contra: ut & me ames & nō indignū me uel amore uel cōsuetudine tua existimes. Ad hāc te primus amicitiam inuito: quam mihi negaturum esse te non arbitror: cum & in tua sit fundata præstantia: & in tuis sit laudibus radices propagatura. Nulla enī e mēte mea te delebit obliuio. Nullus te meæ memoriæ surripiet casus: Nulla temporū intercapedo. Nulla locorū interualla. Tuꝰ omnino sum: tibiq͡ꝫ deditissimus. Bene uale. Ex mediolano tertio Nonas Decembris.

Liuius

Plato

Boetius

xenophon

Synonyma inuitatoria ad amicitiā.

Cupio plurimū abs te diligi.

Inuito te: ut me ames.

Facit me tua uirtus amicitiæ tuæ cupidissimũ.
Tanta est tua doctrina ut a te in amicum admitti uehementius appetam
Cogit me tua doctrina tui amoris esse studiosissimũ.
Tũc ego me fœlicissimũ esse ducam: cũ me amabis.
Quid est φ assidue religiosius deprecer superos: q̃ ut tibi carus sim.
Tãtifacio tuas laudes: ut si me nõ indignũ beniuolẽtia tua cẽsueris: me sis habiturus perpetuũ præconẽ tui nominis
Ego tibi afficior plurimũ: sed ad te meo responderi studio posco.
Nihil expecto diligentius: q̃ ut tibi me iunctum constantissimo amoris intelligam genere.
Si me amabis: nõ solũ amando non me uinces: sed inuitatus uenies in amicitiam: non ultro.
Facio plurimi amicitiã tuam: qua ut me dignum censeas te unice rogo.
Da mihi mutuo: ut te amem.
Fac me cognoscam tibi non iniucundũ.
Si uis amari: ama: dixit Seneca: qđ ut ĩ me serues obsecro maximopere.
Respondebis & tuæ uirtuti pariter. & amori erga te meo: si numero me cõiunges tuorũ amicorum.
Facies rem te unice dignam: si me amabis a quo mirum es amatus in modum.
Ne diffugias inuitatus amicitiam meam.

Titulus septimus.

Supplicatoria familiaris.

Affecit me tuus hic seruus non cõtumelia solũ: sed iniuria Nam cum peterem: ne in tui finibus agri excedendus mihi fieret iniurius: ea fuit & pertinacia/ & insolentia: ut cum plurimis in me cõuicijs non distiterit ab instituto. Nequiui non supra modum admirari: cum apud te sit enutritus: qui & humanissimus omnium esse soleas & æquissimus.
At uideo quid inter liberũ ac seruũ intersit: quatũ Scytha

referat a Rhomano: Itaq̃ nõ tam quæro de nequicia uer-
næ: q̃ poti⁹ te supplico nolis hanc illatã esse nobis iniuriã.
Qđ ut te non iussisse fieri censeo: sic te contrario imperio
continuo reuocaturum arbitror. Res est certe non magni
precij: nec cuius utilitatẽ multifaciam: sed ne uel tu uir op
timus uiolare me uelle uidearis: qui soles bonorũ omniũ
defensor esse: uel hæc bælua sese in suis difficultatibus abs
te adiutũ iri: credat. Ad hæc aũt: hæc si pars agelli meis his
ce prædijs diminueret: aditusq̃ p hanc ad reliquas fieret
eius campi partes: non posset: nõ esse mihi detrimento ma
ximo. Quæ libera est possessio: pararet sibi eo pacto serui-
tutem. Id q̃ te deceret: procurasse opera tui seruitute consi
dera. Sed quid ea in re sum longior quã solo nutu impetra
turum me sciam! Oro te igitur atq̃ rogo: ne feras hunc ho
mũtionem cuiq̃: imprimisq̃ mihi uiolẽtum esse. Bene ua
le. Ex mediolano pridie Nonas decembris.

Supplicatoria familiarissima.

Agitur in urbe tibi patria mea causa: nec abiecta quidem:
nec precij mediocris. Sunt aũt primates illi ciues tui tales:
ut ex re sua donent nihil: ex aliena plurimũ rapiant. Ex qui
bus cũ eo mihi lis est: qui solet esse omnium pessimus: liti-
umq̃ obseruãtissimus. Ego uero ut me perpulchre nosti
nihil difficilius ago: q̃ lites. Maloq̃ interdum de fortuna
usuq̃ meo nõ nihil cedere: ut pace uiuam: q̃ anfractu cau-
sæ: dubioq̃ litis euentu rem alienã uel usurpare: uel quære
re. Scio q̃ graue feras: cuiq̃ iniuriã fieri: q̃q̃ sit mens tibi
ab omni uiolẽtia quidẽ aliena. Te igit̃ unice supplico: des
ad eos: cum quibus mihi agitur: litteras: quibus eos hor-
teris: malint qđ æquũ est arbitrio amicorũ assequi: q̃ cau-
sidicorum astutia iniquitateq̃ per uim: quæ ad se non atti-
nent cõseq: ad eos aũt: qui sorti tenent leges ac arbitriũ: cõ
mendaticias scribas: ut me foueãt in ijs: quæ iusta sunt. Be
ne uale. Ex Mediolano Nonis decembris.

Supplicatoria grauis.

Cum dedeceat uirum bonum quicq̃ turpe prosequi: tum

imprimis illud: quod in postulanda supplicandaq; re turpi
itum atq; locatū est. hoc enī pacto se turpissimū quisq; pa-
tefacit: & quasi pestiferū morbū euitandū ab omnibus: cū
Plato non solū est ipse malus: ut improbat Plato: sed inuitat ad
Seneca maliciam alios. Nam ut ait Seneca. Perinde q̄dē est: allice-
re quenq; in perniciē: ac orare: ut iniuria fiat. Quid si plus
peccat: qui corrūpit ad iniquitatē aliquē: q̄ qui corruptus
est: Is enī allexit hunc ad transigendum crimen ipsum: hūc
animi ꝑturbatio ꝑ pecuniā: aut aliud corruptele genus co
egit imemorē ac improuidū esse sui. Quāobrem & christi-
ana sapiētissima fuere uerba: Maius peccatū habet qui me
Cicero tradidit tibi. Q; si ab amico postulatur aliquid: ea Cicero-
nis est amicitiæ lex habēda semp ante oculos: ut ab amicis
non nisi iusta petant: amicorū causa dūtaxat honesta fiant
Si a principe uero supplicat aliquid: debet illud obseruari
Agesilaus Agesilai qui dicere solebat: eadē a diis & principibus orā-
da: si qui constituissent exorare. ut nulla censendū est nos
duplicitate/ nulla fraude posse nos circuuenire deū: ita ni-
hil debemus a regibus quærere: q̄d nō omni ex parte præ
Herodotus clarum sit atq; iustum. Sunt (ut inquit Herodotus) ipsi prī
cipes: naturæ in terris simulacra: tantūq; cæteris existimā-
dum est: eos præstare uirtutis omni genere: sed imprimis
iusticia: ut nihil durius auditu sit ipsis: q̄ si quid accipiunt
iniusti quenq; appetere. Vt mulier pudicissima fert ꝑ iniq̄
mente quicq; audire: quod turpe sit: ruboreq; per pudorē
conficitur. Ita princeps bonus nequit non excandescere:
si quid iniquum ab se posci audit: Vt luxurioso inquit Au
Augustinus gustinus castitatis uerbum est offensio: iniquo uiro recta
uia: sic optimus rex turpitudinis mentionē execratur: &
qui supplicat iniusti quippiam: summopere hunc exosus
est. Poscenda igitur sunt honestissima: cum ab omni homi
num genere: tum ab iis in quos tanq; in numina sunt om-
nium expectationes: omnium cōuersa lumina. ut ipsi ad-
Psalmista monentur a deo: referēte psalmista: Diligite iusticiam qui
iudicatis terram. Ita qui ab huiusmodi iudicibus quicq;

appetit:nō nisi:& quæ deceant uirū bonū appetat:& quæ
ducat a bono principe præstāda sibi:ne si qd supplicet ali/
ud:una supplicatione labor frustra tempus triuerit. Sup/
plicāsq; tum nihil impetret : tum & iratum sibi principem
reddat. Hæc ego quotiens mecū animo uolutaui clarissi/
me pīceps:totiens abs te quicq; poscere:sum deterritus:
ne forte mea causa mihi nimis indulgerem:nec satis intel/
ligerem:essent ne quæ supplicaturus accedebam:impetrā
da. Nā ut Aristoteles docet:omnis malus ignorās. Appa Aristoteles
rentis enī opinione boni decipiuntur q̄plurimi:qui cum
uehementius errant:sibi honestissimā esse causam opinan/
tur. Nūc aūt ubi manifesto cognoui rem meā talē esse :ut
audent sit mihi tuū sperandū auxiliū:nec ambigo:te mihi
fauturū in re clarissima.nec mihi subuerendū esse arbitror
Cū fratri meo:lis esset amplissima Rhomæ/uidereturq; sū/
ma quadā a nescio quo sacerdote lacessitus iniuria: decur
rit ad pōtificē maximū:eiusq; obsecrauit sanctitatē: ne qd
iniquitatis pateret a suis patrari præsidib9. Acta trāsactaq;
sunt plurima:in idq; tandē est deuentū ut fratris aduersari/
us ad te causam eam omnē deferri tulerit non iniqua men/
te:sed ea(ut dixit clanculū cum amico)sententia:ut existi/
maret:te facile plurimorū litteris inducturū se fore:in id iu
dicandū:qd cupit. Vide q̄ iniquus sit ut nō modo rē ma
lam ab eo speret:qui princeps est & optimus & omniū in/
no centissimus: sed etiā famā de te iam turpem audeat dis
pergere ac disseminare. At mihi cui notissimū atq; apertis
simū est:q̄ uel in ipsis ꝓmissis: Agin te illū præstes qui cui Agis
dam instantius dicenti:at promisisti? Promisi quidē ait : si
istud iustū est: sin iniustū:locutus sum:non promisi: nihil
uel nunc uel alias uidetur:abs te quærendum accuratius:
q̄ quod æquum non uideatur solum:sed etiam sit. Suppli/
co te igitur unice:ne quid ille suæ temeritati confisus ia/
ctabundus de me audeat:per iniquitatem superato : se ia/
ctare. Non qui petam:in eum quicq̄ iniuria parari : sed ut
prætori cæterisq; tuis magistratibus iubeas : nihil hac in

causa:ꝑ cuiusq̃ preces atq̃ cõmendationes fieri:ut sola sit honestate satis:nec tabularũ stet̃ figmentis:nec causidicorũ maleficijs:nec impiorũ uẽ minis uel pollicitationibus. Hoc aũt ipsum nõ orarẽ:si tu tibi iudicandi locũ seruasses At cũ in alterius ex ꝓdominis tuis causã hanc traduxeris manus:uereor:ne quid:nõ dixerim min⁹ ĩnocent̃/min⁹ fi

Pericles

at modeste sed sit aliquis Pericles: qui & manus habuerit & oculos abstinentes. Supplicandũ esse duxi: præcipias sic rem meã ꝓuideri:ut quæri nõ possim. Bene uale. Ex Mediolano octauo Idus decembris.

Synonyma supplicatoria.

Supplico sis mihi adiumẽto.
Expecto auxilium tuum.
Cupio te fauere meæ causæ.
Nihil est ꝙ plus appetam:ꝙ̃ auxiliũ tuum.
Mea causa tuo solo cupit adiuuari consilio.
Cũ tuus in me cõueniret fauor:nihil est mihi defuturum.
Habeã te modo propitiũ: postulabo hac in re nihil aliud.
Ex omnibus quæ sunt usui futura in hac re mihi te præcipuum aduocatum oro.
Supplicatio mea omnis in te conuersa est.
Mea oĩs salus a tua salute pẽdet:quã assidue ĩ me aduoco.
Pluris te solum facio ꝙ̃ cæteros omnes:& in meũ fauorẽ obsecro.
Posco diligentius:ut mihi succurras.
Vnũ ẽ qđ cõtinue superos precor:ut mihi sis adminiclo.
Nulla est oratio mea uehementior:ꝙ̃ ut in meam te rẽ cõferas adiutorem.
Si fuisti cuiq̃ aliqñ moriger:ac obsequiosus:esto in meam hanc causam officiosissimus.
Officium hac in causa tuũ experiri constitui.
Cum habeas me tibi deditissimũ:tu quoq̃ meis ausculta precibus.
Supplicationẽ hanc omnẽ in meã admitte cõtrouersiam.

Titulus octauus. An ſit pegri/nandum

Suaſoria familiaris.

Cupis ab me ſcire: de tua profectione ad exteras nationes
quid cenſeam. Ego ut ſummatim rē ampliſſimā pſtringam
tibi ſuadeo ne diuertas a proficiſcendi tuæ nobiliſſimæ in
ſtituto mentis: nec ea dubites adire tolerareq́ʒ quibus iſti
liuiduli: q̄q́ʒ propinqui: te deterrent. Nam qđ aiunt te mol
liſſime domi uiuere: parataq́ʒ iſtic ad uoluptatē omnia tibi
foris defutura. iſtuc ipſum te ad iſtud iter accingat ne tor/
peſcas inter ſirenes: neu coruorū illecebris contabeſcas.
Non enī ad ſomnū/gulam/uenereḿq́ʒ nati ſumus: ſed ad
labores atq́ʒ ſudores: ut gloriā īmortalem conſequamur.
Delitiæ quas illi dicunt: illorū ſint proprie: qui bæluarū in
ſtar: ut Cicero pulcherrime cōplexus eſt: quantum adeſt Cicero
quantū præſens eſt: probant/ paululū admodū præterita
conſiderantes aut futura: Verum qui uidet anteceſſiones
temporū rationeq́ʒ metit᷑ omnia: Vlyſſem imitat᷑: de quo Homerus de
dixit Homerus. Calentē dic muſa uirū: qui mœnia Troiæ ulyſſe
poſt euerſa ſuæ. Et mores hominū multoꝝ uidit. & urbes:
ut Horati⁹ retulit. Quid animo nobili ac magno digni⁹ eſt Horatius
ducendū: q̄ʒ ut uniuerſum mundū unam eſſe ciuitatē exi/
ſtimet ut Socrates ait! At in ciuitate quis uiuit: qui nolit Socrates
ſingulas eius partes ſciſcitari! Facis humaniſſime ſi uiſur⁹
orbis terras atq́ʒ nationis in diuerſas urbes terra mariq́ʒ p/
ficiſcaris. Nec te deterreat ulla rerū locorūue difficultas:
cū multa te magis captura ſit rerū aſſidue uidendarum de/
lectatio: Q̄ lætus eris deinceps domū rediēs: cū ea quæ ui
deris diuerſa parentibus ſociiſq́ʒ ſerie quadam / ut hiſtori/
cus enarrabis. Identidē Ptolemæus factitauit: qui rerum
plurimarū uſū didicit atq́ʒ docuit/ & aſtrorū motus: & regi/
onū diuerticula. Bene uale. Ex mediolano ſeptimo Idus
decembris.

Suaſoria familiariſſima:

Vt pacē cū fratrib⁹ firmes: ais eſſe q tibi diſſuadeāt. Nec te. Pax ſeruāda
q̄dem amāt illi: nec ſemetipſos. Vt nihil utilius corpi: q̄ʒ ſi cū fratribus

cūcta mēbra singulari pace bona couenìant. Ita cōcordía: ut Salustius inquit: minime res crescunt: discordia maxime dilabūtur. Imitemini o discordes animi: christū pacis largitorē: inquientē: Pacem meam do uobis: pacem relinquo uobis. Q si pietas gen⁹ ipsum ad beniuolētiā cogit: omnis est impietas exagitanda: quæ uos uobis rebelles reddit. Nō possunt igit esse uiri boni qui te distrahūt a pace / tibiq̧ dissuadēt officiū pacis. Ego nedū suadeo ut pace cū fratrib⁹ uiuas: uerū etiā oro atq̧ obsecro malis cū pace decem: q̄ discordia mille: cū illa quiete tueri queas: Hæc nec inquietus tibi cōparare: nec cōparata seruare. Bene uale. Ex mediolano sexto Idus Decembris.

Salustius

Christus

Suasoria grauis.

Omnis suadendi ac dissuadendi ratio & argumentatio inde nascat opus est: ut & utile & honestū quod eligit cæterisq̧ præfertur intelligendum sit. Omnem enī incomoditatē atq̧ turpitudinem euitandā, quis nō esse ducit, nisi mentis egenus ac ab omni humanitate uehementer abhorrēs. Qobrē cū plato rogaret: quid nā sibi uideret idipsū turpe cū utilitate cōiunctum! Potest ne inquit cū morte uita cōiungi: aut unda cū flāmis! Cicero uero & si uoluit posse illā utilitatē appellari: quæ ab honestate disiuncta foret: cū Panætio tamen sentiens aliquid dicit utile uocari qd turpissimū foret: ut lucri gratia turpem aut sordidū sequi quæstū. At ut Theophrastus expresse cōplexus est. Honestas omnis ea est: quā primā sequi debet: qui uersat in consultando: mox eā utilitatē / quæ ab honestate nascit. Nam Aristoteles triplicia inquit præmia uirtuti comparata / diuitias / honorem & gloriam. Nunc quærimus hæcne tibi comparanda sint: qui religionem es ingressus! Dissuadentes isti negant te qcq̧ esse lucratum: amisisse uero plurima: qui cum diues in mundo fores: diuitijs cesseris: cum honoratus apud principes: quasi non notus in religione uerseris: cum gloriæ perpetuæ diues: nūc eius non paup solū sed egenus: sed mendicus. Audi: q̄ ego ab istis dissentiā

Plato

Cicero

Theophrast⁹

Aristoteles

De ingressu religionis

tibiq́ꝫ quibus rationibus ut pseueres in delecta tibi sanctis
sima uia suadeã. Hæc uita ut Augustinus inquit: uere cõ/ Augustinus
siderãtibus non est uita: in qua duæ nos assidue torquent
ægritudines: Platonis ille/timor & dolor: ut qñ bene sit ti/ Plato
meamus: cũ male aũt doleamus. Diuitias aũt hasce in ar/
gento/auro/gẽmisq́ꝫ constitutas: docet Tullius nõ optan/ Tullius
das: neq́ꝫ bonas existimãdas: quarũ augendarũ nõ modo
nos cupiditas assidue premit: sed etiam metus amittenda/
rũ. Q̃ si uita nõ est: cur in mũdo uiuẽdũ? si diuitiæ nõ sunt Harpyias
cur optandæ? An ut Harpyias: quas rapacissimas dicũt ob
scœnasq́ꝫ uolucres induamus. At cũ mali sumus: expur/
gandũ nobis uetus fermentũ: Apostolus nos admonuit: Apostolus
ut fiat in uobis noua cõspersio: reijcienda inq́ꝫ ueterẽ illã
spumosam mucidãq́ꝫ uoluptatis libidinẽ: ineundãq́ꝫ ueri/
tatis uiã: p quã nobis bonæ ueræq́ꝫ diuitiæ cõparant̃. Nõ
dixerim: ut cũ Aurelio loquar: improbandũ argentũ atq́ꝫ Aurelius
aurũ: quæ creauit deus: nulla est dei creatura dãnanda: sed
inuehendũ in hominẽ: qui dimisso creatore cõuersus est
ad creaturã: ut illud dauidicũ extat. Simulacra gẽtiũ argẽ/ Dauid
tum & aurũ. Nam & diuitiæ & reliqua fortunæ bona per/
inde sunt: quod Terẽtius inquit: ac ei⁹ animus: qui ijs utit̃ Terentius
Iure ab Aristotele instrumenta sunt ad exercẽdas uirtutes Aristoteles
existimata. Q̃obrẽ & philosophiã difficilem sine rebus ad
uiuendũ necessarijs Pythagoras & Anaxagoras dixisse p Pythagoras
hibent̃. & Iuuenalis ait: Haud facile emergũt: quorum uir Anaxagoras
tutibus obstat res angusta domi. Sed cũ in mundo non ni Iuuenalis
si ad pfruendas uoluptates his utant̃ diuitijs: ut Titium il Titius
lũ præ se ferãt. Aut ad ambitionẽ ut Ixionis Sisyphiq́ꝫ nõ Ixion Sisy
sint dissimiles: aut ad exaggerandum coaceruãdumq́ꝫ pe phus
cuniarum cumulum: ut Tantali uideantur & phinai. Cer Tantalus
te Diogenis est adhibenda ratio ut pecunias malimus p/ Phinaus
dere: q́ꝫ ab ipsis perdi. At cum ista religio: quam tibi dele/
gisti: ueras inquirat diuitias: a falsis migret: ut Ambrosius Ambrosius
monet. Ditior istic eris multo: q́ꝫ unq́ꝫ antea futurus esses
Nũc tãq́ꝫ nihil habẽs/& omnia possidẽs Christiano docu Christianũ
mẽto/cum nihil habeas/nihil tibi deerit: ut ille se iactabat. documentũ

Terentius — Terentianꝰ. Nihilo egebis, Nihil appetes. & pecuniæ usus
Cicero — cupiditas/& uoluptas instar erit Ciceroniani præcepti: ut
nihil tibi sit magnificentius: ꝙ pecuniã negligere cũ non
habeas: cũ habeas ad amicitias liberalitatẽq́ conferre. Di/
tissimus es ergo factus ista tua procellosissimi nauigatiõe
pelagi: & adeo quidẽ diues: ut paup esse non possis. Possi/
des enĩ ea: quæ nequeant naufragio/incendio/rapina: ullo
Bias — ue tibi deficere calamitatis genere: De qbꝰ quidẽ illud Bi/
antis unꝰ ex septẽ Græciæ sapiẽtibus recitat. Omnia mea
mecũ porto. Ditissimi sũt: quorũ deus custodit thesauros
cũ nõ nisi ubi thesauri sunt: thesauriçãtiũ corda firmẽtur.
Q̃ si in deo gaçophylaciũ est: cor quoq́ ad deũ directissi/
mũ procuratorẽ ac tutorẽ sibi coparauit: qualẽ nemo de/
cepturus: nemo superaturus sit. Honores autẽ quos eras
habiturus in mũdo: quos in hac religiosa uiuendi lege ac
uita es habiturus: Poteras ne illic aliud quicꝙ̃ asseq ꝙ ma
gistratus? ꝙ cliẽtelas? ꝙ ad summũ aliquem principatum?
At ꝙ̃to hæc in religione consequi clariora possis: ea mul/
to quidẽ præstantiora: in mundo nõ nisi per inuidiã. ꝑ cor
ruptelas/per simultates: ambiendo/donando/mẽtiendo/
Seneca — quisꝙ̃ dignitates asseqt? Nã ars prima regni ẽ: ut inqt Tra/
gicꝰ Seneca: posse inuidiã pati. Hinc gladij iugilãt/uenena
interimũt/ꝑditiões/delationes/quæ oriũt: atq́ oẽ flagicij
Ouidiꝰ .i. me tamor. — genꝰ. Et ut eruditissime dixit Ouidiꝰ. Filiꝰ ante diẽ patrios
inqrit i ãnos. Pudorq́ omnis atq́ fides ac pietas penitꝰ fu
gant. His honoribꝰ qui deniq́ potitur: assidue cruciatur:
uenenũq́ in auro bibit: cuius mens nunꝙ̃ conquiescit. &
Tullius — peccatorũ afflicta cõscientia: ut inquit Tullius: & augẽdæ
Apostolus — dignitatis cupiditate. Hi sunt ait Apostolꝰ: quos habui in
Iuuenalis — derisum. Hi sunt ait Iuuenalis: qui metuũt: & ad omnia ful
Danaides — mina pallent. Hi sunt Danaidũ illarũ simillimi: quas perhi/
bent: urceolis perforatis haurite lympham apud inferos:
frustraq́ assiduo labore defatigari. Sũt ne honores illi uir/
Aristoteles — tutis inꝙ̃ præmia: testimoniaq́ fœlicitatis Aristotelis sen/
tentia: quibus acceptis miserior est homo ꝙ antea? Hono/

res & ueri quidem & optandi sunt: quos ex religione con
sequeris: Si religiosus non haberi modo uolueris: sed etiã
esse: Præfuisses illic iudicandis corporibus: istic animorũ
arbiter fies. Vide q̃tum inter corpora & animos intersit:
Partẽ mundani principatus illic fuisses adeptus: partẽ istic
cælestis regni nãciscere: Ad reges illic tibi adit⁹ patuisset:
istic deũ optimũ maximũq; semp: cum uoles: alloquere:
Nunq̃ ad eũ tibi accessus intercludetur. Quid si ab iisdẽ
regibus petijsses multa: quæ non impetrasses? a deo nihil
frustra postulabis. Quid si duras: quas inquiunt fores: cal/
cibus interdũ centies pulsasses prius q̃ semel aperte forẽt?
Quid si quæsiuisses plurima: inuenisses uero nulla? Istic ãt
uerba saluatoris tibi fidẽ faciũt: Petite & dabit̃ uobis: pul/ Christus
sate & aperiet̃ uobis: quærite & inuenietis. At gloriã quã
eras in mundo habiturus: an eam quæ inanis est: quam de
finiuit Augustinus esse uelle uincere: ubi meritum non ẽ? Augustinus
Posses ne panis nomine: aut saxo panis loco pasci? qd po/
tes igitur eam existimare gloriã quæ uera nõ est? Dices ue
ram diffiniri ab eodem gloriam: bonã de alicuius uirtute:
ut Plato etiã uoluit: cum fama noticiam/ aut testimonium
aliquorũ de nostra uirtute bene sentiendũ? Quid id est? nõ Vera gloria
ne quod & prius? Possunt enim & falli homines & fallere. scd'm plato/
Possunt id opinari: de aliquo. id sentire. id dicere ac lauda/ nem
re: quod non est. Vagat̃ ea fama. iactat̃. perreptat orbem:
Radices certe nullas propagabit. Vera est ea gloria: quam
beatorũ iuncti numero consequent̃: quæ per opera fidei
ad caritatẽ perducta nihil fucati sibi componit. Nihil ficti
præ se fert. Nihil palliati suæ præponit laudi. Gloriari licẽ
re in domino docent sancti/ & in infirmitatibus ac erũnis:
ut Apostolus docet. Ea est uera gloria: quã quærũt sibi q Apostolus
patientia/ tolerantia/ mansuetudine/ constãtia/ pietate/ in/
nocentia/ ĩmundiciæ debellatione/ discriminũ mundano/
rũ supatione: cælũ aliqñ cõscendunt. Hãc tu tibi cõposui/
sti: uiamq; sanctissimã per quam ĩmaculatus incedas: mo/ Dauid
nente Psalmista: Beati ĩmaculati in uia/ De qua pro seipso

locutus est Christus inquiens. Ego sum uia/ueritas/& uita. Vitam igit̃ uiuentiũ delegisti: ea prætermissa/quæ mo/
Gregorius rientiũ erat: in quã ait Gregorius. In hac uita cõtinue morimur: & sicut aqua labimur. Nequit enĩ aliud eẽ ꝙ mors
Dauid cũ sit infernus: dicente propheta. Descendit in infernũ uiuentiũ: Et rursus: Dilatauit infernus os suum. Illic in assi/
Vir.vi.æne duis uersabere periculis: siquidẽ nõ imperite scripsit Maro: Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. Et iterum: facilis
Diogenes descẽsus auerni: & Diogenes: undiq; dixit iter ad inferos: Istic aũt quies tibi comparabit̃. suadeo tibi ergo ne ab instĩtuto: cuiusq; dissuasione diuertas: nec arbitreris ullũ te uiuendi genus salubrius æternitati quærere potuisse. Bene uale. Ex Mediolano. v. Idus decembris.

Synonyma suasoria.

Suadeo tibi ut discas.
Ne qđ iter agressus es deseras: te hortor.
Abs te peto diligenter: ut ab instituto nõ discedas.
Nihil arbitror quærẽdũ tibi magis: ꝙ ut ista ĩ uia ꝑseueres
Te unice obsecro: ne desistas ab incœptis.
Fac si te amas: ut quæ aggressus es diligent̃ ꝑsequare.
Tolera (te rogo) singula: quæ quidẽ reliquis difficilia uident̃: ut ꝑsistas in ꝓposito.
Ne leuitatis simul accusere: tibiq; rectã adimas rationem: esto in instituto cõstans.
In primis tã hoc tibi suadeo: ꝙ qđ maxime.
Q₃ acriter firmeq; tibi hanc rem suadendam arbitrer: haud possem ꝑ litteras declarare.
Id apprime tibi consulo: ut nõ reuoces qđ ꝓposueras.
Et si multi dissuadeant hoc tibi: ego tuæ laudi hoc tamen uideo maxime profuturũ.
Crede suasioni huic meæ quæ tui nominis est capacissima
Mea omnis exhortatio ẽ: ut ne discedas ab hoc animi tui decreto.
Vnũ hoc præcipue te rogo: ut ꝑseuerantia nullã hoc in negocio uirtutẽ esse tibi necessariã magis opinere.

Hæc ē suasio in te mea: ut firmus sis in proposito.
Cupio te plurimū ī hoc: qđ es aggressus assidue pseuerare

Nonus titulus.

Dissuasoria familiaris.

Et si pdifficile uidet̄ esse factu cum suasus est aliquis ei dissuadere: cū tamen ratione gubernent̄ homines: nō solo sensu nihil arbitror factu facilius q̄ si quid argumētis/ueritateq; probet̄: illud dissuadere posse quo fuerat persuasum. Est enī & suadendi & dissuadendi lex eadē: ut declaret: qđ utile ac honestum. quid contra damnosum & turpe sit. Tibi suasum ē: ut bellū aggrediare cū possis pace uiuere: At ego bellum tibi dissuadeo: a quo magis abhorrere debent homines: q̄ ab eo: qđ est ab hominū natura disiūctissimū: Quid ab homine disiūctius: humani sanguinis profusione? Quid ei cōueniētius: atq; cōmunius uita? Nā ut Homerus declarat: bella nō nisi coactis inuitisq; uiris incipiūtur ut uiuatur in pace. testimonio Tullij. Q̄obrem & apud latinos a bæluis dicuntur bella: quia bæluarum dimicatio periculosa sit. Bella dixit Artaxerxes ineunda: ut uincat̄. uictoria quærenda: ut triumphet: Triūphus expectandus ut ocietur. At quis phibet sine bellis ociari? dixit horontes: aut dimicat̄ propter gloriā aut ob imperiū. Neutro tibi nūc est contendēdū. Inglorius hoc adires bellum aduersus longe te inferiorē. & cū eum tuo subdidisses imperio: plura multo præliando consumpsisses: q̄ uincendo quæsiuisses: Ergo id tibi: nō utile sed detrimentm fieret: non honori cederet. sed dedecori. Posset enī Ouidianum illud aduersarius iste de se dicere. Non tam turpe fuit uinci: q̄ contendisse decorum. Magnus es & dux præstans/ atq; prudentissimus: Verū illius memineris: qđ Alexander Philippi regis filius inuitatus ad cursum pedestrem in olympiade: non esse sibi currendū respondit: nisi cum regibus. Dissuadeo tibi uehementius bellū istud: & ut tuæ dignitatis amplificandæ cupidissimus: ita tuam omnem execror turpitudinē: Crede mihi: qui tibi deditissim⁹ sū: non

Bellū dissuadet
Homerus
Tullius
Artaxerxes
Horontes
Ouidius
Alexander

decere te opus tā abiectū. Bene uale. Ex Mediolano quarto Idus Decembris.

Dissuasoria familiarissima.

Nihil est: qđ tibi dissuadeā magis: q̄ quod incœpisti. Audiui enī te minime litteris ob quas obsequendas istuc profectus es: operā adhibere: nec religioni rursus ut debes incumbere: sed per urbē assidue uagari comitibus illis soci⁹: qui & impudici sunt: & insolentes. Id q̄ te deceat: nō te latet: modo te audias / & te tibi uendices: ut Lucillum admonet Seneca. Quid enī est fœdi⁹: q̄ aliud de se polliceri atq̄ ꝓfiteri: aliud sequi! Tu religionē professus: tu doctrinā pollicitus spem maximā de te parentibus dedisti. Harum rerꝝ pessima iecisti fundamenta, ubi promissa deo castitas! ubi contēptus mundi! ubi libidinū detestatio! In his omnibus cōsequendis omnē cōstituis curam. Dissuadeo id tibi uehementius ni te malis famosum: q̄ laude dignū. Q̄ si me audies: & si te nūc neqtia cogit flectiq̄ ī scelera: intelliges aliqn̄: cū mente fies pacaciore: fuisse meā hanc omnē dissuasionē tibi quidē opportunā / ac unice utilē. Vale Ex mediolano. iij. Idus Decembris

Seneca

Dissuasoria Grauis.

Vt nō uacet uenationi

Factus sum amicorū litteris certior: eam te in sententiā: nescio quorum nebulonū / adhortationibus suasum deuenisse: ut uenationi uacaturus in urbē ire non constitueris. Id ego dissuasurus de siluis nō nihil eoq̄ uiuendi genere cōtendam prius: q̄ ad urbanas descendā uoluptates. Quid inter siluas inueniunt ij: qui eis delectant: qđ laudare possint. Num apparatū rerū: aut urbiū splendorem: aut uirorꝝ consuetudinē: si quæris apparatū habitandi: En tibi foueas: & latebras fetidas / marcētes / fimo putridissimo plenas: ut Hesiodus inquit: Siluestrem feritatē olentissima. Si reliquum: uide sub arboribus hyeme lutū cœnosissimū: aut niuosam glaciem quā uel ipse feræ non secus: ac pestē euitant. At æstate puluerem pegrinos suffocātē: muscas & cæterū oē gen⁹ molestissimū oībus: ijs præsertim: q uersant in

Hesiodus

uenãdo. At ſplẽdor qualis: lucorũ quæris: an nemorum? utrunq; ſiluæ nomẽ eſt. Luci a nõ lucendo dicti ſunt. In his dicũt Poetæ aĩas heroũ habitare: credo hãc fuiſſe cauſam: qm̃ ꝓpter aſperitatẽ loci raro quiſq; illo ꝑueniat. Incultus eſt lucus: ſpinoſis arbutis denſus/ dumis creber: ut qui eo deuenit aut in leporẽ uertať/ aut quã teneat ad inde regre/ diendam uiam: nõ intelligat. Nemora uero a paſcendo di/ cta: quæ cultiora tenet: ad paſtores attinẽt/ aut ſepta paſto/ rum: aut ea quidẽ ferarum ſigna: q̃bus ꝑ ueſtigia canes diſ cant earũ ꝓceſſum. Vis in nemoribus quieſcere: tecũ ſcæ/ nam affer: uel ad umbram captãdã in ardoribus ſolis liby/ ci: uel ad hyadas ſub Arctoo tẽpore uitandas. Inquire ĩ ijs fontes. Parata eſt tibi Dirce / paratꝰ Pegaſus/ parate Hip/ Dirce
pocrine. Vndas habebis a bibulis bobus ac armentis cæ/ Pegaſus
teris: necnõ ipſis uarijs ferarũ generibꝰ tam ornatas: ut fe/ Hippocrine
cem te bibere poſſe uideas: ſi tandẽ ſitieris: ut in illud Er/ Erminius
minij peruenias: Mori malo: q̃ fœdari. Ad eſum aũt in tẽ/ pore/ mora/ fraga/ pomaq; duriſſima & acerbiſſima: q̃bus nedũ defatigere mordendis: a guſtu uero ſtupeſcas. uerũ/ etiam ita ſtupeſcas dentibus: ut nequeas tuæ fami ſatiſfa/ cere. At uirorũ conſuetudo quæ in primis eſt inquirenda uiro: cũ ſit: ut Plato dixit: Animal ſociabile: qualis illic eſt Plato
ac quãta? Magna ꝑfecto numero: ut numerari nõ ualeat ex cellentia: ut recitari nõ poſſit. Numerus inq̃ nullus: aut ſi quẽ uideris: ut Iuuenalis inq̃t: eſt rara auis ĩ terris: nigroq; Iuuenalis
ſimillima cygno. Paſtor tamen is ipſe rariſſimus erit: aut tui ſimillimus: qui uenet atq; fruſtra tempus terat. Poteris ne aut nullius: aut paſtoris delectari cõſuetudine? In nullo deſiderabis aſſidue quẽq;: In uenatore cupies nullũ: cũ Se Seneca
neca ipſo Ciceroneq; teſtibus: animalia eodẽ uiuentia ci/ Cicero
bo ſeſe mutuo oderint. Cũ quibꝰ de actione uitæ aut rerũ plurimarũ doctrina: aut de contemplandis loquere numi nibus? Aliud enĩ horũ: aut omnia ſimul eos ſequi: aut de eis cõmentari debẽt inter ſeſe illi: qui uirorũ appellatione ſe uelint exhibere dignos. Adhibebis tecum cõmentãtes

de mansuetudine ac facilitate ursos: de castitate ac pudici-
tia quidem apros: de prudētia damas: de simplicitate uul-
pes. de animi magnitudīe ceruos. de fortitudine lepores.
Iuuenalis
de sciētiis robora ipsa: quæ possint adhuc Druides & Sem-
notheos Gallorū. & primos hoīes duro de robore natos:
& forte columbas afferre Iouis: quæ respōsa dabāt. Quid
Hi siluis & uenationibus opam dederunt
si tecū illic Actæon suam miseriam fabulet? Aut arcas suā
calamitatē cū matre Lycaonica narret? aut Calydoni⁹ aper
aut Herculei⁹ ille/Iouis ue dictæus Taurus? Quid si Dia-
nam offenderis: & cum ea tot nymphas cōpareris? Quid
si occurreris Hippolyto: ac Parthenopæo: Cambysæq; ac
Meleagro? Credes ne illos tibi fauturos: q tuæ simillimā
artem exercuerūt? At cōtra q̄ iucūdius ē in ciuitate uersa
Quæ magnificētia in urbibus
ri: nec uelle tibi sapere soli? Qui sunt in urbib⁹: quid habēt
apparatus? Quid ornatus? regias nō solum domos luculli
nas illas quarū in Apolline tot milibus cū cæsare parabat.
ubi aulea sunt: & attalica singula uasaq; cœlata ex Corin-
thiis opificibus huc aduecta: ut abacum eē putes ex asiæ
regibus collatū ad Pompeium. Nihil hic īmundi: omnia
splendidissima. Famuli Ganymedes Asiæ inq; flores. An-
cillæ formosissimæ uenerē ipsam redolentes: de quibus il-
lud a Iunone dictū existimes: Sunt mihi bis septē præstan
ti corpore nymphæ. Quicqd gula possit appetere mode-
rata quidē & incōtinens hic reperit: Quicquid ul ægrotis
iucundū esse solet: uel multomagis bene habentibus. At
cætera prætereo: quæ uel ad hominis ex omni genere ui-
tæ necessaria sunt/uel ad uoluptatem comparata: Quid il-
lud est: ꝙ uersaris inter homines: cū quibus ualeas omne
trāsigere uiuendi: ac bene quidē uiuendi munus? Aut enī
res est quæ consiliū postulat. In urbibus uersant labeones
uirginii/Sæuolæ/aut quæ cōmentationē poscat familia-
rem. hic affines/aut domesticam: hic parentes/aut leuem
hic socii: apd quos nec obscæna quidē sint nec turpia/aut
grauē: hic uiri consulares. Carones/Fabricii/Curii/ Quid
ꝙ homines in urbe uides: non bæluas? quid cum omnia

uideas:ut optas:& ambis quiet⁹ es:nec corpus defatigas
nec mentẽ! Istic uel iuga Cynthi uł Cythæronis adeas uł
offæ:nũc molossis laxandis canibus:nunc Cretæis huc ł
lucq; cursitas. nunq; loco stas int discrimina uersat⁹ ea cũ
cta:quæ moriẽtibus in solitudine sunt parata. Quid quod
ubi te fulmineus oppresserit aper:uel imanis compresserit
ursus:si diẽ obieris:urna cares:cælo illo uirgiliano tegeris! Vir.ij.æne
Q si per id temporis facilis ut ille inquit erat iactura sepul
cri:nunc tamen est perdifficilis:cũ sacra sint omnia dicata
sepulturæ. Quid q̃ uiuus etiã si redierit:qui cum feris pu/
gnat in testem non admittit! Eam enim conditionẽ subit
quam gladiator:quem quantũ ueteres improbarent: do/
cet improbata Neronis atq; Domiciani uita:qui gladiato
ribus delectati proposuissent munera. Q̃obrem & Iuuena Iuuenalis.ij.
lis Gracchum illũ haud minus turpem ducit:qui lustrauit Satyra
mediam gladiator harenã: q̃ qui cornicini nupserat: pro
monstro q; parit scribit: qd mœnia tuscũ figat aprum. Ve/ Prima satyra
teres illi uenationi uacantes bellis præludebant:ut & dra/
coni libyco: qui atlantidum custodiebat peruigil mala: Draco lybic⁹
prælusit hercules cũ hidram expugnauit ut Cyr⁹/ Alexã Marcialis
derq; futuris præludebat prælijs. At tibi nõ est proposita Phython
Martialis uiuẽdi uia. Poti⁹ es apollineus:at Apollo dices: Orpheus
Phythonẽ interemit:sagittariusq; uocat ab Orpheo:cur nõ
eũ imiteris:quẽ sequeris! uer̃ ille sel̃ uenator:tu uero sem/
per. Eũ decuit:te dececet. Est dandũ:ut Seneca ait sapiẽtis Seneca
simus:aliqd interuallũ aĩo. Et ut inqt Cicero:sunt adhibẽ Cicero
de studijs intermissiones:& rursus ad ea reditus. Si bellaria
utereris uenatione:aut holeribus:nõ dissuaderẽ:ut exerci
tatione corpis mẽs ipsa recrearet. Sed cũ uehementissime
cuiq; uiro graui placere possit:ac debeat Terẽtianũ illd. Id Terentius
arbitror apprime ĩ uita utile:ut ne qd nimis: Dissuadeo ti/
bi supra modũ siluas/& ut ab urbib⁹ absis: qb⁹ præferas so
litudinẽ. Bene uale. Ex mediolan pridie Idus decẽbris.

Synonyma dissuasoria.

Dissuadeo tibi uehemẽtius:ne id assequaris te hortor.
In hanc rem adeundam te dehoror maximopere.

Ego te plurimũ rogo ut ab hoc abstineas.
Cupio te mirũ ab eo te abhorrere negocio.
Qꝺ minime tibi faciẽdum existimẽ: hoc unum est.
Caue supra modũ id facias.
Id si feceris qꝺ es aggressus: pœnitebit te tandem.
Videbis te deniqꝫ sensisse pessime: si hoc prosequeris.
Nihil est qꝺ sis maiore odio cõmemoraturus: si mihi non credis dissuadenti: q̄ꝫ ꝙ nũc temptas.
Fac ut animo rem istã e mente deleas.
Hoc quod ꝓposuisti uehementius tibi dissuadeo.
Dissuasionẽ meã si negligas: pœnitebit te negligentiæ.
Ne credas hoc ab me tibi ꝑ inuidiam dissuaderi: sed ꝓ maxima erga te mea beniuolentia.
Crede amori in te meo: dissuasionem in hac causa fieri tibi ab me maximam.
Nihilo plus aliquando lætus eris: q̄ꝫ si qꝺ te dehortor non ꝓsequeris.
Cum intelligam quid te dedeceat: hoc opus ne suscipias hortor.
Dehortatio mea oĩs iccirco fit: ut ab his abstineas quæ tibi sũt plurimũ aliqñ: ni abstineas: obfutura.
Nulla me cõpulit ad hoc tuo instituto dissuadẽdũ: nisi qꝺ expresse cognoui: magnæ tibi fore turpitudini.

Titulus decimus.

Domestica de proprio statu familiaris.

Si uelim de meo statu reddere te certiorẽ neqꝫ possem id breuiter scribens efficere: nec si possem: omnia tuto me cẽserem litteris commendare. Nam in hac mea nauigatione: quo uitam hanc alio uocem: quã nauigandi nomine: tam sum acriter ad nauseam usqꝫ ꝑturbatus: ut quid me continuerit: haud satis intelligam. Deniqꝫ sereniore sumus cælo melioreqꝫ aura in portũ perducti. Cum primũ in urbẽ uenimus: in inuidias incidimus/undiqꝫ uexabamur/undiqꝫ mordebãt nos atqꝫ torquebant aculeorũ multa genera. Tũc ego fact⁹ sum mihi sapientior atqꝫ tolerãtior. Posui

mihi ante oculos Scipionẽ: qui post deletã Carthaginẽ in iudiciũ repetundarum accersitus est. Posui multo pri⁹ Camillũ: qui exul factus est. Posui multo antea Romulũ qui cæsus est. Et inter tot uiros summa laude dignos existima ui mihi ferendã æquiore animo inuidiã: quæ tanta laude insignes uiros fatigarit & oppresserit. Demũ Fabium illũ q̃ꝙ in re satis dissimili: imitatus cũctando mihi reconcilia/ ui maliuolos/ inuidos/ & susurrones: tãtaq; & apud ponti/ ficẽ maximũ/ & apud purpuratũ hunc chorũ & auctorita/ te ualeo & gratia: ut deesse mihi possit nihil. Domi meæ bene habẽt ex familia singuli: hocq; dũtaxat macerantur: qđ te nõ uident: Si hic esses omnes præ lætícia gestirem⁹. Quid supest: nisi ut huc eas: sed tu ad nos humiles: uir tã/ tus haud ires: nisi magnũ te aliquod munus cõsecuturum existimares: Id nostra in facultate non est. Vale Ex medio/ lano Idibus decembris.

Scipio
Camillus
Romulus
Fabius

Domestica de proprio statu familiarissima.

Cupis ab me scire: quo in statu res mea sit hæc paucis acci pito. Valeo ut Virgilius inquit. Vitamq; extremã per om nia duco. Nã ut Claudian⁹ inquit: pauperies me sæua do/ mat: diruscq; cupido: sed tolerandus amor: nõ toleranda fa mes. Hinc me premit. hinc cruciat egestas. Quo me uertã haud satis accipio. In amore parum mihi spei cõstituendũ. Nam marmor & adamantem amo: sed cogor amare: fatisq; traducor. Ditari nõ expecto. At utrunq; cupio: utroq; ca/ reo. Q̃ mala sit mea uiuẽdi conditio: nunc tenes. Nõ po/ stulo: ut me adiuues: cũ aliud nequire etiã te sciam: aliud nolle. Vt es mulieribus hostis: ita quidẽ perauarus. uerũ hoc posco quod negaturũ te mihi nõ opinor: ut quotiens oras superos roges me prospiciãt: mihiq; prouideat ut nõ amem nec egeam. Id si faciũt mecum ipsis affinitatem cõ traxisse censebo. Bene uale. Ex Mediolano. xix calendas Ianuarij.

Virgilius. 3. æne.
Claudianus

Domestica de proprio statu grauis.

Quæ sint negocia mea: quoq; in loco sit domesticus mihi

Plautus ſtatus:cupis ab me ſcire.id & ſi nō uno:ut ait Plautus:uer
bo perſtringere poſſum:quo breuius tm̄ potero atq; ſuc/
cinctius complectar. Scis me diſceſſiſſe Mediolano maio/
rem mihi gratiā apud exteros quæſiturū:q̄ domi conſeq
poſſem. Nam cū iſtic iam cœpiſſent illius inſidiæ int̄ no/
ſtros ſacerdotes & monachos cōflare ſeditiones:q grauiſ/
ſimus eſt hominū inimicus. Aliiq; cœpiſſent albis: ac alii
uacare nigris ſimultatis hoſtiis:malui eorū cedere litib⁹/q̄
inter undas/igneſq; uerſari. Nā ut eſt ibi deus:ubi pace in
eius nomine uiuit̄. Ita cenſendum eſt illic eſſe dæmonem
malum:ubi diſcordiæ pullulāt:delationibuſq; ac murmu/
Socrateſ apd' platonē ribus fraudibus ſtudetur atq; dolis. Quid eſt enī iniquius
inquit Socrates ꝙ plato refert:q̄ qui peregrini ſumus in
hoc orbe neſciamus quiete frui? Diſcedēs iſtinc igit̄: ſum
huc miſſus huic monaſterio præfuturus: Curaui primum
Licurgus oī diligentia:qd' Licurgus lacedæmonios admonuit:exē/
plo morū/ac uitæ declarare:quæ uellē a reliquis obſerua/
Chriſtus ri:ut Chriſtiano documento:quēadmodū ego faciebam:
ſiliter & hi religioſi:quos mea hæc prælatio meæ cōmēda/
uit fidei:faceret. At qm̄ in his erat quædā ferina potius: q̄
humana libertas:qua cœpant omnino fieri inſolentes: ac
equi min⁹ obtēpantes fræno:me primū domitorē. Magna
tē aliquē præſtiti:mox oīa cumulatiſſime cogitās:alia ſū
Baſilius uia ꝑgreſſus. ut Baſili⁹ nobis præcipit. Nō eē feras quæ di/
re ſūt:ſtati exaſpādas:ſed leniēdas aliquātulū:ut pedetēti
māſuefactæ ſuccūbant. Ita quos uidi ab obediētia/hūilita/
Ariſtoteles teq; penit⁹ diſtractos:& in quos præceptū Ariſtotel' de plā
tis nō poſſet obſeruari:ut ad oppoſitā curuaturā traherēt:
hūanit̄/lenitq; allexi. Factū ē aūt ut cū eſſent exoſi me: me
amq; noſtræ legis obſeruantiā:a qua iam abhorrebant: ut
non ſolum interminati ſunt mihi necem:ſed aliquando ꝓ/
curarint. At ego & minas nō metui/& perſeuerare in bene
Apoſtolus conſideratis nō dubitaui. Siquidem Apoſtolus & erum/
nas pati & calamitates/& omne crucis genus nos docet:
Chriſtus ꝓpter nomen domini. Et ſaluator ipſe beatos inq̄t q ꝑſecu
tionē ferūt ꝓpt̄ nomē ſuū. Si gloriæ ueræ cupidi fortiter

dimicamus: est nobis in cælo parata copiosa merces. Ad hæc ãt debemus existimare nos ꝑmissione dñica beatos: si ꝑsecutionẽ ꝓpter iusticiã patimur. Quid aũt iusti⁹ ẽ ꝙ̃ ꝓuidere: quæ publicã afferant cõmoditatẽ atqꝫ dignitatẽ! Nam si ut Aristoteles docuit: bonũ ꝙ̃to cõmunius est: tãto præstabilius esse: constat eiusdẽ instituto. quo sicut omne propositũ est in ꝓposito: sic omne oppositũ est in opposito: malũ id etiã qđ est cõmunius maiorẽ afferre criminationem: maius deferre detrimẽtũ. Curabam igit͛ pro mea uirili: ne quid monasterio meis humeris demandato deesset: uel ad utilitatẽ uel ad dignitatẽ: uel ad obseruationem officij nostri. Eo minus præualebã in malã illorũ dissuetudinem: quibus eram ꝓpter opera ĩnocẽtiæ nõ odio modo sed lapidãdus. At uidebat inuictissimus hic dux: uidebat enĩ frater optimus/humanissim⁹/atqꝫ doctissimus Octauianus: qua ꝓcederem uia: curqꝫ reliqui essent mihi infensi: Placebã principibus: placebã curiæ: placebã ciuib⁹ cũctis præter eos fortasse: quos cum primũ cognoui præesse custodes eccliasticos redditibus atqꝫ causis: æque ac solent oues lupis cõmendari. ex officio mali ministerij reieci atqꝫ repuli. Demũ cura mea factũ ẽ: ut hic locus monasterij possit iã religiosorũ cõuẽtus appellari: cũ antea nescio quid ei min⁹ cõueniret: ꝙ̃ qđ apud psalmistã legit͛: cõciliũ impiorũ. Q si nõdũ ad id est ꝑuentũ: ut uiuat͛ ꝙ̃ obseruãtissime at saltẽ eo ꝑuentũ est ut minus studeat͛ libidinib⁹: Ac uacetur diuinis officijs: & aut sponte/aut inuiti omnes ieiunijs incũbant atqꝫ uigilijs. Nõ me amplius terrẽt: sed a me terrent͛: q dicebant me instar passeris: quolibet exanimari nutu. Probãt hi principes mirifice castigationẽ hanc meã: admirãturqꝫ: ut qui uel in seipsos fierẽt aliqñ ĩtẽperãtes: nũc uni fraterculo tam obtẽperẽt timide atqꝫ uerecũde. Sed nõ sine summa diligẽtia/maximisqꝫ sum hæc laborib⁹ assecutus: atqꝫ assidue ꝑsequor. Fuit int͛dũ mihi de uita dubitandũ. At ego ꝓposuerã mihi Platonici illud: generosũ decere: aut pulchre uiuere/aut pulchre mori. Quid sumus in hoc orbe corpuscula: quibus undiqꝫ discrimina parata

Aristoteles

Psalmista

Plato

Seneca sunt. Nec ut uult Seneca: Tãtũ se quisq̃ tuet̃ in facie: ne tergo mors ĩmineat. Apostolus uero p̃iculorũ m̃ltitudinem: magnitudinẽ atq̃ uarietatẽ nõ est ausus describere. Quare si ex ijs p̃iculis in illud inciderã: qđ ipse noĩat in falsis fratribus: malebã interire: q̃ int̃ pseudo ꝓphetas numerari: Aut ferre ut in hũc cõuẽtũ illi cõuenissent: a qb⁹ Saluator admonuit cauendũ: q cũ uterent̃ ouiũ uestimentis: intrinsecus essent lupi rapaces. Hinc spero me laudẽ apud homines & deũ cõsecuturũ: ut mea uigilãtia & castigationis assiduitate intrepidaq̃ mẽte: medicinã huic morbo tam salubrẽ cõparari. Nũc habes quid hactenus egerim atq̃ quid agam: ut tempus foris nõ terã perperã: nec ocia cõsumam neq̃: Nũc uideo quietiorẽ eẽ Mariæ uitã: quã dñs ꝓbauit optimã p̃tẽ sibi delegisse: quæ nõ auferet̃ ab ea. Marthæ uero cõsuetudinẽ sollicitiorẽ a c molestiorẽ esse. Sed certe ĩ agẽdo uersati minus quieti sunt: pluribusq̃ periculis subditi: sed quibus ut opinor: sit maior merces expectanda: si durant nec frangũtur / nec mutant̃: nec loco mouent̃. Ne dũ enim sibi prosunt: sed multis. Hoc mihi cõstitui uitæ gen⁹ ut nedũ in cõtemplando uerser utilis mihi: uerum in actione uitæ pluribus alijs futurus non inutilis. Labores erũt ꝓpensiores: ac & præmia sunt existimanda fore digniora. Iustus est enim deus: distribuitq̃ pro ea ꝓmissione: qua per ora prophetarũ locutus inquit: Iustus ut palma florebit. Et alibi: Vincenti dabo edere de ligno uitæ: quod est in paradiso. Et deinceps: Qui uicerit hũc cõstituã quasi columnam in paradiso. Bene uale. Ex Mediolano. xviij. calẽdas. Ianuarij.

Marginal notes: Apostolus; Saluator; Vita speculatiua & actiua

Synonyma domestica de proprio statu.

Ego cũ meis bene ualeo.
Res hic meæ meliuscule habent.
In hac urbe nihil deficit mihi quod appetam.
Vt illud est Terentij: cũ nihil hic habeam: nihil mihi deest.
Si quæris: quid agam: ociose uiuo.
Hic ego laboro ad laudem.

Nullum in hac urbe ocium mihi frustra teritur.
Assidue defatigor ad laudem consequendam.
Omnes uigiliæ meæ sunt in laboribus constitutæ.
Quæro mihi omni diligentia immortalem gloriam.
Valeo ut aiunt & corpore & mente.
Nequit suis acerbissimis ictibus me fortuna prosternere.
Sunt qui me perterrefaciant: ut desistam ab instituto.
Non commoueor: perturbor ue cuiusq; minis.
Sum animo ad omne decus constantissimo.
Sunt angustiæ mihi maximæ: sed spes optima.
Faciunt ac fingunt in me inuidi multa nihilo tamē obsūt.
In mea mihi tolerantia fides est talis constituta: ut factur⁹ sim quæ decreui.
Ego iam: ut illud est comicum: in portu nauigo.
Res mea est omnis tuta.
Principes hic habeo meæ laudis peramicos.

Titulus Vndecimus.

Commotiua ad pacem familiaris.

Eo fungar officio: quod Saluator nos docuit: inquiens: Saluator
In quamcunq; domum intraueritis dicite: Pax huic do/mui. Quamobrem & Romani templum cōstituere pacis ut apud Iuuenalem est: ut colitur pax atq; fides. Quī etiā Iuuenalis in umbricio
Plato quod usurpauit Tulli⁹: Pacem atq; concordiā duo Plato ut est
dixit rerum publicarum fundamēta. Vos igit humanissi/ apud Tulliū
mi principes hortor ad pacem. Satis pugnatum est. Satis
cruoris effusum. Satis admissum iniuriarum. Cedāt Tul/ Tulli⁹ ī eplis
lio suadēte arma togæ. Quid bello terribilius! quid pace mansuetius! quid armis horribilius! quid quiete iucundius! quid hominum interitu peius & naturæ magis inimicum! Quid conseruatione humanæ uitæ naturalius / ac in ciuitate magis expetendum! Pacem instituit deus pro tutela humani generis. Bellū immisit in mentes hominū
dæmon malus: ut persequeretur omni astu mortaliū ani/ Augustinus
mas: non ut quibus dominetur: inquirat / Augustini testi/monio: sed cum quibus in æternum damnetur. Diligite

pacem uiri boni: diligite pacẽ p deum immortalem: uos oro: inuicemq; christianum præceptum insecuti uos diligite: sicut & patrem suum uos dilexisse inqt dominus. Bene uale. Ex Mediolano decimoseptimo calẽdas Ianuarij.

Commotiua ad pacem familiarissima.

Quam ægre feram bellum hoc uestrum: hand possim breuibus expedire. Pacem uobis colẽdam opinor: quæ semper est dimicationibus præferenda. Quid prælia uobis afferunt: laudem ne? At nulla est pugnandi laus: nisi cum in pace stari nequit. At uos quis negat pace uiuere? Aut dignitatis amplitudinẽ: commodioresq; diuitias? Consumitis æs assidue nihiloq; proficitis magis q̃ nix riphæa ĩ uulcani Siculi rogo euanesceret. Irrident uos omnes finitimi: dicũtq; ferocitatem uestrarum mentium hoc uobis iniecisse stimuli: ut quiescere nesciatis. Hoc si bellum apđ exteros gereretis: intolerabile uideret. Quale cẽsetis existimari: cum gerat inter uos propinqtatis strictissimo genere coniunctissimos? Accusant hoc consilium uestrũ tã iniquum omnes boni. Rogo uos: ut paci cõsulatis: ut decet. Bene ualete. Ex Mediolano xvi. calendas Ianuarij.

Riphæa nix

Commotiua ad pacem Grauis.

Si quæruntur antiquiora quidem sæcula: uetustior lõge pax est: q̃ bellum. Si ratio inquiritur: nihil est formidolosius prælijs: nihil amabilius pace: Paci dixit Cicero: quæ nihil sit insidiarum habitura: mea sententia semper consuletur. Et rursus intercipiẽda sunt bella: ut uiuatur in pace. At plato nihil se bellorum a deo naturaq; cõstitui uidisse dixit: pacem autem utriq; cõstitutã. Ouidius uero Naso posteaq̃ chaos poeticũ ascripsit illđ: ut unita declararet eẽ quæ & conseruant & conseruant: ait dissociata locis concordi pace ligauit. Pacem Hesiodus docet a dijs ꝓcreatã: bellum autem a gigantibus. Quamobrem & humanũ genus nulla inuenit natura præliandi arma: sed usu gentium sibi tela in dies ĩgeniose compauit: cui ut ẽ apud Maronẽ: furor arma ministrauit: faces & saxa: & interdũ sudes

Cicero in officijs

Plato

Ouidi⁹.i.metamor.

Hesiodus

Virgi.i.æne.

præuſtas At bellũ: qđ ex inferis ꝓdijt inuidiæ auariciæq;
coniunctũ adeo uiris bonis eſt inimicũ: ut uel ipſis aucto
ribus noceat. Nam ſi pugnare primi cum ſuperis auſi ſũt/
uel apud Siculos illi: qđ pulcherrime poetæ fabulant̃. uel
in Phlegræa ualle: quib⁹ hercules ſuccurrit cũ Pallade: ſu/ Phlegræa pu
perati ſũt continuo. ſubditi/interẽpti. Anceps eſt ſemper gna
exit⁹ belli: cũ in eo plurimũ Plutarcho & Vegetio teſtib⁹ Plutarchus
fortuna dominet̃. Bello ſordeſcũt oĩa. Inculti ſũt agri. Sil/ Vegetius
ueſcũt uineta. Sanguine ſudant cãpi. Nullis in reb⁹ ruris
urbis ue remanet ſuũ dec⁹. Oĩa corruunt/omnia delabun
tur. Ad pacẽ rident coloni. Creſcunt iumẽta: uniuerſa in/
ſuper & pecora cãpi. Vide q̃ʒ ſit pace delectat⁹ Pſalmiſta in Pſalmiſta
quiẽs de hoĩe. Oĩa ſubieciſti ſub pedib⁹ ei⁹: oues & boueſ
uniuerſa inſup & pecora cãpi. Minuiſti eum paulominus
ab angelis: gloria & honore coronaſti eũ. Nõ inquit: ſub/
ieciſti tela/ enſes/ſcorpiones/baliſtas. nec in his eũ uoluit
coronari: ſed in ijs quæ pacis ſunt & cõcordiæ: qb⁹ coale
ſcunt oĩa: quæ ſũt uſui noſtro neceſſaria. Partim animalia
bruta Demoſthenes ait ad arandũ homini tradita: partim Demoſthe/
ad ueſcendũ: ꝑtim ad ueſtiẽdũ: oĩa ad hoĩm uſũ: nulla ue/ nes
ro declarauit ad pugnandũ: q̃q; ho die multi uolũt armẽ/
ta dici ab armãdo: ut tergorib⁹ boũ/equorũq; fiebãt apđ
ueteres arma. Ego uero ab arando dicta puto. Quo tẽdo
patres conſcripti ut intelligatis: quanti rear: pacẽ/concor/
diamq; faciẽdã eſſe. Pax a priſcis præſertim Orpheo Pro Orpheus
ſopopœia facta: fide comitata deſcribit̃: leta qdẽ ann⁹: diu
tius ſcilicet obſeruata: quæ lætos reddat ꝑplos: in q̃ fiat
qđ promittit̃ atq; dicit̃. Bellũ monſtrum eſt informe igni
gladijſq; circunuentũ: mœſtum & iuuenile: quod et nuꝑ
ſit inuentũ iuuenũ furoribus: & nihil obſeruet fidei: om/
nia uiolet: omnia cædat: cogatq; mœrore oẽs informes
fieri. Paci Phœbus præeſt comoſus: formoſus/ uates/ſan/ Phœb⁹ paci
ctus. Bello mars terrific⁹. galeat⁹/haſtat⁹/deformis/ĩpius. mars bello.
Siquidem recte Lucanus inquit: Nulla fides pietaſq; ui/ Lucanus.
ris: qui caſtra ſequuntur: quæ quidẽ caſtra illic eſſe duco:

ubi castrorum sunt effectus: rapina/uiolentiæ/prædæ/rui
næ/calamitates/depopulationes/ deuastationes/erũnæ.
Proh deũ atq̃ hominũ fidem: pñt ne homines adeo eẽ im
mites: & ut efferi sint magis: q̃ ĩplacabiles feræ! Inter eas
Thucidides ut sententiam complectar Thucididæ: quam Iuuenalis in
Iuuenalis se traduxit: quæ suo generi obsit. Quis leo leonem iugu/
lat! Quis ursus ursinos interimat fœtus! Quæ tigris inte/
rimit tigres! At hominibus hoc iam est uitæ gen⁹/hic lau
dis usus: hæc gloriæ quærẽdæ gratia: ut sese dilaniẽt præ
lijs: suũq̃ cruorẽ premant musti loco. A prælijs & pudor
fugit & religio: quibus sublatis quid homini supersit/aut
uirtutis/aut spei: non intelligitur. Quot enim pudore cõ
tinent̃: qui ratione contineri non pñt! Quot deum colen
David tes eundem metuunt: iubente Dauidico uersu: Initiũ sa/
pientiæ timor domini: qui mali hoc sublato metu fierẽt!
At uobis O patres: quis ĩgessit discordiæ faces: quis coe/
git hoc tabo fedari! Qui docetis præcepta pacis: estis bel
ligeri! Qui admonetis populos & ad pacem ac concordi
am adhortamini: eam profugitis! Qui debetis exẽplo ce
dere cunctis innocentiæ/humilitatis/paupertatis uolũta
riæ: ac cuiusq̃ uirtutis: allicitis usu uestro cæteros ad uitia
Videte ne deus hoc ferat. ne irascatur: ne uos in furore ar/
guat. Consulite paucitati dierum: quibus nihil est firmius
obitu. Cõsiderate quid auctor pacis a uobis petat: q̃q̃ si/
tis in eum auari pacis: qui suo cum interitu consuluit paci
nostræ: cum iam cœpissemus acriter expugnari. Ad pacẽ
concurrite patres/ad pacem optimam/frugiferam/homi/
numq̃ in omni genere altricem. sedulamq̃ tutricem. Pax
Musæus hæc ea est uirgo: quam Musæus ille nõ doctus minus: q̃
antiqu⁹ describit eẽ nudã/albã/& oliuã manu ferẽtẽ: quip
pe quæ nuda simplexq̃ nihil habeat simultatis: nihil sedi/
tionis admixtum. Alba uero pura sit & immaculata: Ferat
autẽ oliuã abundãtiæ signũ: qua fouent̃ omnia uitæ no/
Pallas inuen/ stræ necessaria: cum & inuẽtrix oliuæ Pallas Athenas sta/
trix oliuæ tuisse dicat̃: urbẽ nõ solũ ad uiuẽdũ optimã: sed ad omne

studiorũ gen⁹ præstantissimã. In bellis discunt hoĩes sæuire/furere/insanire. In pace uero docent bonos mores: rectas disciplinas/beneq́ ac beate uiuendi rõnem. Quid ex bello nõ iniquum: ubi Phœnissis uersibus Cæsar usus phibet! Si uiolandũ ius est: regnandi causa uiolandũ est! At in pace illud habet Homericũ: qd' sic interpretor. Pace homines uiuunt: peperit quæ sola quietem. Bella fremunt: si uero animæ sternũt & ossa incipiunt albere solo: Sed pace iuuant in studijs populi. Nihil est in pace malignũ: in bellis sine fraude nihil. Pax optima leges ĩstituit: moresq́ bonos: At bella nefanda decreuere dolos: quib⁹ est uiolentia parta. Hisce uerbis satis esse duco: ut uos a discordia contineatis: & ego uos ad pacem concordiamq́ cõmoueam. Quæ uobis tũ usui cedet: tum amplitudini. Bene ualete. Ex Mediolano. xv. calendas Ianuarij.

Tullius in officijs

Homerus

Synonyma cõmotiua ad pacem.

Ego tibi suadeo pacem.
Tibi plurimum dissuadeo bellum.
Cupio te ad pacem cõmoueri.
Vt pace uiuas te hortor uehementius.
Nihil abs te plus appeto: q̃ ut a bellis abhorreas.
Fac si me amas: ut pace quiescas.
Consule. si sapis: togæ potius: q̃ armis.
Si uis habere p q̃ optime: præficias tibi pacem
Nulla res tibi cõstituẽda ẽ accurati⁹: q̃ ut in toga uerseris
Sit tibi pax præferenda bellis.
Fuge prælia: occurreq́ quieti.
Tam est pax tenẽda: q̃ bellum execrandum.
Dilige pacis ocium: ne subeas bellorum anfractus.
Pacem adhibe tibi cõtubernalẽ poti⁹: q̃ bellum conuiuã.
Phœbum tibi præpone ducem quietis auctorem.
Martẽ profuge: rerum tuarum imperatorem.
Mineruam tibi magis coniũge q̃ bellonam.
Quære semper pacem: quæ facit omnia florescere: q̃ prælia: quibus omnia sordent.

Omni cura pacis incūbe studijs: quibus omnia læta sunt.
Attentissime tela pelle ac militiā: cuius ui omnia lugent.
Esto uirorum socius: quos ad pacem inuitāt singula uitæ commoda.
Noli bæluarum uestigia sequi: quæ semper dimicant.
Totiens euitabis belli curas: quotiens tuæ tuorumq̃ saluti ac incolumitati cousules.

Titulus.xij.

Cōmotiua ad bellum Familiaris.

Et si uidet' q̄ plurimis bellū ab humanitate alienū: ego nō
arbitror: omne bellandi genus idem esse. Si tueri enim se
ipsum natura duce licet: ac uim ui repellere: docēt populo
rum omnium leges ac iura: Si rursus: cū neminem læde/
Cicero re iubemur: continuo subdit Cicero: nisi lacessiti sim⁹ in/
iuria: illud certe bellū iustū est quod ut nos īmunes tuea/
mur: suscipimus. Id enim uel animantia muta sequunt' ui
naturæ: ut uel ea quæ ad præliandū nō sunt idonea: dimi
care cogant': defendendi sui corporis causa: qđ si non de/
fendunt interdum: robur tamen omne uimq̃ in sui tutelā
Aristoteles exercent. Nam uel ipse leo quē Aristoteles/ Albert⁹/ Pli/
Albertus niusq̃ natura describunt non omnino ferina: si pōt homi
Plinius num insidias & tela uitare fugiens: uitæ potius incolumi
tati fugiēs consulit: q̄ eius bellans in dubio furori. Non
ego te cōmoueo ad bellū: quia uel ipsis te uelim īmitiorē
esse feris: sed ut indēnitati seruias urbis tuæ: tuorūq̃ cliē/
tū. Quis est: q nō intelligat: te nihil humanitatis officijq̃/
prætermisisse: ut pace uiueres cū hisce tuis fratribus? Ma
luisti de tuo cō donare: q̄ de re illorū quicq̃ diminuere.
Fuere assidue bellatiores: q̄ ocij qetisq̃ cupidiores. Neq̃
dedisti bellādi causas: neq̃ eos inuitasti quidē ad pugnā.
Ipsi sunt īpetuosius adorsi. Cōmonuisti/ rogastiq̃/ & es
demū interminatus: si te ꝓuocarēt ad arma: Irriserunt/ ne/
glexerunt/ ac te penitus duxere nullius esse precij. Hoīes
habes atq̃ deos tuæ benignitatis testes: & ut īuitus ī hoc
prodeas bellū: sed q aut cedas fratribus: rēq̃ amittas oēm

aut pugna te defendas. Itaq́ te para: in idq́ castrorũ accin
ge: quæ fauore terrarũ cæliq́ sint futura faustissima. Bene
uale. Ex Mediolano. xiiij. calendas Ianuarij.

Cõmotiua ad bellum familiarissima.

Audio tibi litem intercipiendam esse cũ tuis tutoribus il
lis: qui debebãt esse patres. Lis ipsa priuatũ esse bellum a
Scæuola iuriscousulto diffinit᷑. Bellandũ est igit᷑ tibi: hoc Scæuola
agendæ/ determinandæq́ genus causæ: qui uelint: impro
bent: ego te laude dignum duco. Hinc & iniuriam: qđ ho
nestos decet omnis atq́ bonos: propulsabis: & patrimo
nium tibi obligurlri non sinas perperam. Fac ut bono sis
animo nec cuiusq́ preces audi: nec minas expauescas: ni
si uel iisdẽ precibus alliciant᷑ hostes tui: uł minis prius de
terreant᷑: & pace malint rẽ tuã tibi restituere: q̃ raptam ar
mis/ uiq́ fraudare. Scis quid dicã. Me admitte consulẽ: q
te amo: scioq́ quid te deceat/ quid ue dedeceat. Bene ua
le. Ex mediolano. xiij. calendas Ianuarias.

Cõmotiua ad bellum Grauis.

In omni re intercipiẽda: finẽ esse diligẽtius animaduertẽ
dũ Aristoteles docet: Siquidem res ipse tum a fine deno Aristoteles
minãdæ sũt: tũ etiam bonum appetũt: in quod omnia di
rigũt᷑. At hoc præcipuũ uoluit esse hominis: Plato: ut de Plato
ligat ratione: summoq́ consilio: quid constantissime/ pati
entissime/ tolerantissimeq́ prosequatur. Nam ut illud est
Ciceronis: præstat nõ incipe: q̃ ab iceptis turpiter desiste Cicero
re. Bella suapte natura dira sunt: discordiæ difficiles/ simul
tates odiosæ/ factiones abhominãdæ. Vitupant᷑ inter pri
uatos rixæ/ iter amicos dissidia: ut illđ extat Terẽtij: Vale Terentius
ant q inter nos dissidiũ quærũt/ inter necessarios iurgia/
inter oẽs dissensiones/ cõtumeliæ/ cõuitia: quæ sunt oĩa
diuersa bellorũ genera. Sed in omni facinore bellico illđ
deteri⁹ minusq́ ferendũ: quo simul & res offendit᷑/ & di
gnitas læditur/ & uitæ finis attẽptat᷑. Hic neq́ fides seruat᷑
nec fœdus/ nec pietas. Quamobrẽ Romani fuere mit⁹
aliqñ mansueti in pœnos fœdifragos/ in Nũmãtinos/ in

Epyrotas: ꝗ uel in Aſiaticos uel in latinos: uel in ipſos de-
niq; Scythas quibꝰ primi bellū intulerunt: coegerūtq; ſe-
ſe ab illata quidē iniuria tueri. Nā ubi bellum infert: & id
omni acerbitate præliandi: quis arguet de ſcelere: qui ꝓ-
pulſet: nō inferat iniuriam? Quis autē accuſet exceſſus:
qui multo reddiderit etiā peiora: ꝗ acceperit: ſi quidē nō
numero pn̄t inferri uulnera: neq; menſura? Reddendū eſ-
Terentius ſe par pari docet Terentius in Thaidē: qđ eam mordeat.
Iuuenalis. i. Reponere ſe uelle dicit Iuuenalis inquiens: nunq; ne repo
ſatyra nam? Identidē ſibi factitandū declarat Tullius dicēs: Ti-
Tullius bi Romæ: cū ueneris: reponā. At centū pro uno interdū
Theophraſtꝰ reddunt Chriſtiana monitione: qui uolunt Theophraſti
diſciplina: agros fertiles imitari. At ꝗ iuſte te cōmoneam:
ut a bellis hiſce aduerſus hos fratres detractores: atq; cor-
roſores nō deſiſtas: hīc uide: ꝙ qui te oppreſſerūt: aſſidue
indureſcūt in re tua nō reddēda: in tua calamitate coadcer
uanda / in tibi nō parcēdo. Sunt iccirco facta inuentaq; te-
Quintilianꝰ lorum diuerſa genera: ut Quintilianꝰ affirmat: ne homīes
cæderentur: ſed ſe defenderēt aduerſus craſſatores / & ini-
quos. Quod ſi tuendi ſui corporis defendendæq; rei no-
bis eſt licētia: quis neget omnē iniuriā in aduerſarium reij
Pſalmiſta ciendam? At mihi uindictā: & ego retribuā inquit dominꝰ
Apoſtolus Et nolite Apoſtolus ait: æmulari in malignantibꝰ: neutrū
ex geminis hiſce præceptis negligendum opinor. Iniuria
rum animꝰ magnitudine perturbatus omnino ſedandꝰ ē:
Nec ij ſunt audiēdi: qui nihil habēt māſuetudinis: nemini
Vir. vi. æne. parcunt: nec obſeruant poeticum illud: Parcere ſubiectis:
ſed diſſipant & euertunt omnia diſcuntq; potius a malis
eſſe mali: cum licet: ꝗ a bonis fieri boni: cum decet. Verū
ubi aut res ferro defēdi pōt: aut recuperari cū eſſe utrūq;
faciendum: nemo ſuadet: nullꝰ præcipit. Quod ſi æacida
rum animo digna ſententia iudicatur a priſcis illa Pyrrhi:
Pyrrhꝰ apud Nec aurum depoſco. nec mi precium dederitis: qua tan-
ciceronē ī of dem in re quæ ad ſe minime pertinebat ullo iure: aperuit:
ficijs non cauponantes ſe: at belligerātes ſequi uelle: quid illos

deceat: qui tuentes rem suam armis utantur opus est: aut ad ea se accingant: ut rem ablatam iniuria: iure recipiant! Arma sacerdotũ rationes/ Augustino teste sint/ & oratio/ nes: Precentur pro incolumitate / pro dignitate / pro ipsa deniq́ȝ uita illum: qui nullis est seductus illecebris mundi nullis pterrefactus periculis: nullis distractus oppressusq́ȝ uulnerũ doloribꝰ: quominus genꝰ seruaret hominũ in p/ petuã mortẽ corruentiũ. Vt autem ille mortem nostram: quod nos docet ecclesia christiana: moriẽdo destruxit/ & uitam resurgẽdo repauit: sic nos misericordiæ semp ope/ ra prosecuti / nõ ferro debemꝰ iniuriã ꝓpulsare: sed suppli cationibus ac omni facilitatis genere: ut potius hostes in sñiam nostrã flectamꝰ lachrymis/ q̃ȝ inflammemꝰ aduersus nos acerbissimis minis. Arma nostra prima præcipuaq́ȝ ñ diffiteor hæc esse ut deũ in adiutoriũ nostrũ festinantem aduocemꝰ: ut Dauidicum extat illud. Et ubi deꝰ ꝓ nobis: quis contra nos! & dominꝰ adiutor meus: & ego despiciã omnes inimicos meos. At arma secunda sunt rõnes: qui/ bus prius nitendũ est: ut Terentius præcipit: Omnia pri/ us experiri: q̃ȝ armis cõtẽdere. At hic ipse: abs quiuis ho/ mine iussit ubi opus foret: bñficium implorandum. Si fe/ rent ea uulnera: quæ maximã populo pararẽt utilitatẽ: ex pedire dicendũ arbitrarer: ut unus moreret ꝓ populo. At cũ & res amittit: & uita sine cuiusq́ȝ alterꝰ utilitate: q̃ȝ ipsiꝰ oppressoris: siue ullius detrimento alterꝰ: q̃ȝ oppressi: eni tendũ est omni uia: ut occurrat/ succurraturq́ȝ calamitati. Volucribus natura dedit rostra: leuissimosq́ȝ interdũ acu/ leos quosdã: a quibꝰ diffugerẽt: qui cuperẽt ijs obesse: ut id generis conseruaret illæsum. Vide q̃ȝ sit existimandum nobis diligẽtius consuluisse: qui hoĩes sumꝰ: quorũ uita ẽ utilissima: mors aũt pniciosa singulis. Quod si cũctorum est natura cõseruatrix hominũ: multomagis eorũ: qui & sibi sunt & reliquis adiumẽto atq́ȝ decori. Duco id quidẽ & scm̃ religiosũ: argumẽtis disciplina/ incusando/ accusan do/ p oẽ defẽsionis mãsuetæ genus tueri uos decere. Sed

Arma. sacer/ dotum

Ecclesia

Dauid

Terentius

Laphithæ
Centauri
Hesiodus

cũ reliqua ꝑficiát nihil: ad bellũ uos accingite: nõ ebrioꝝ Laphitharũ atq̃ centaurorũ more: nõ Martiali uia furiali / nõ probris / non cruoris effusione: si aliter fieri potest: sed q̃ honestissime: ut docet Hesiod⁹ fecisse supos qbus cũ minis rõneq̃ satis nõ fuit: gigãtes illos telis cæleitiũ con/ fossos reddiderunt. Formicas tñ imitamini quæ mordẽt: ne pereant. Vale. Ex mediolano. xij. calendas Ianuarij.

Synonyma cõmotiua ad Bellum.

Esto bellatior q̃ oppressior.
Ita te tuere armis: ut non pereas.
Nullum prætereas teli genus: ut sis immunis.
Ad te conseruandum illæsum: uel bellum tibi iuste susci/ piendum est.
Nihil est omittendum: ut non sis iniuria lacessitus.
Omnia tibi sunt armorum genera procuranda. ne pereas.
Adhibe tibi & uires / & uim / & arma potius; q̃ & re priue/ ris & uita.
Nihil tibi negligat: qd' ad tuam possit pertinere tutelam.
Fac ut uel rẽ bellis expiare: ne qcq̃ hostes tibi surripiant.
Ego te ad bellũ cõmoueo: quoniã nequis pace uiuere.
Cũ quiete sedere tibi nõ liceat domi: sis in castris inqet⁹.
Sũt iccirco tibi subeũda castra: quia domi te reqescere ne gant.
Bellis insta: qd' ratione tibi nõ datur.
Ad arma diffugiendũ est: cũ uerba rõnesq̃ nõ sufficiunt
Eumenidas sequere: si te phœbus fugit.
Martem adhibe tibi ducem: si minerua te spernit.
Nõ cõmouerẽ te ad arma: si uiderem satis esse consilijs.
Tela suscipe auxiliaria: si uides rõnẽ tibi fauere nõ posse.
Si legibus nequis: armis pugna.
Cornus tibi iactet bellax: si laurus pacis / musarumq̃ fau/ trix nihil prodest:

Titulus. xiij.

Postulatiua rei certæ familiaris.

Bucephalus

Equũ habes: ut audio: singularẽ robore ac specie: ut iã Bu cephalus Alexãdri macedonis ille uideat: aut Geminoꝝ

Cyllarus. Est talis: ut te multo magis dicat efficere bello Cyllarus
strenuũ: q̃ sis uel natura uel usu. Quod ego uero delecter
equis nobilibus istiusmodi: nõ ignoras: q̃cq; soleant esse
mea quæcq; tibi comunissima etiã nosti. Nihil habeo tan/
tũ: qđ ꝑ ueteri nostra cõsuetudine tibi nolim esse dedica/
tũ. Cuius quidẽ rei ꝑicula nõ semel abs te facta sũt: meq;
semp & tui amantiorẽ: & erga te liberaliorẽ inuenisti. Nec
ea quidẽ adduco in mediũ uerba ut exprobrẽ tibi quicq;
Es enĩ gratissimus omniũ & beniuolentiæ tenacissimus:
Verum ut memineris: non arbitrari me posse: te quicq; eẽ
negaturũ. Haud te latet in quã inopiã sim redactus: post/
eaq; ab hostibus sum sụpiore anno sụpatus. Nunc autẽ ia
ceo qaasi manchus: ut Iuuenalis inquit & extinctæ corp? Iuuenalis
non utile dextræ. Nam ut peritissime dixit Ouidius: Cre Ouidius
de mihi miseros prudentia prima reliquit. Et sensus cum
re consiliumq; uenit. Nũc audent in me debacchari: q me
prius uerebant: & inter pedites stipendium mihi statuen/
dum: dicere: ne peream: qnasi misereantur mei. Quod si
equum ad me tam egregium dederis: & apud deũ & apđ
homines officiũ fœnerabere. Non reddã nunc uel preciũ
uel mercedẽ: sed ne dubita: fore me unq̃ immemorẽ bñfi
cij. Bene uale. Ex Mediolano. xi. calendas Ianuarij.

Postulatiua rei certæ familiarissima.

Librum accepi te possidere: cui par in Italia nullus extat. De Plinio &
Plinium inq̃ correctissimũ: qui eum & rarus & nusq̃ ĩue/ eius laude
niat alibi: q̃ apud te: potes dominus unicæ uolupratis ap
pellari. Nam quantũ Plinio debeamus: quis ignorat? Hic
ut plurimarũ est disciplinarũ auctor: sic nullius artis impe/
ritus. medicinam prosecutus est. naturæ arcana rimatus:
res paucissimis admodũ notas prosecutus. Quoq; nobis
est utilior: sua sic expressit tẽpora: ut neq; Iuuenalem: nec
Martialẽ/nec Quintilianũ/nec Suetoniũ/nec Corneliũ:
nec aliũ queq̃ ex ea tẽpestate: nec mores historiasq; rerũ
illis tẽporib? gestarũ intelligere ualeamus sine Plinio. At
si mendosus est: ut a nullis adhuc librarijs emendatus: qđ

prodest semiuiri corpus quasi monstrũ intueri: quid cum muto surdo q̃ loqui: quid cum eo causam agere: qui quidem ẽ omnium difficillim⁹: Quamobrẽ si æque postulo: si nõ iniurius tibi sum: si rem non admodum ꝑdifficilem abs te oro: ut exorari hanc sinas: te rogo atq̃ obsecro. Iubeq̃ de me tibi ac pollicere qđ uelis. Bñ uale. Ex Mediolano. x. calendas Ianuarij.

Postulatiua rei certæ Grauis.

Qui postulant res magnas atq̃ amplas: nõ nisi maximos debent & amplissimos adire uiros. Ii enim solent: ut reliqui: se digna tradere: cũ philosophorũ sententia sit: decere quẽlibet sese uiresq̃ suas in officijs metiri. Quãobrem & Cicero inqt: hominẽ occidat: qui tua opera uti uelit Et Alexander ille magnus: cum egregiũ argenti auriq̃ põdus Philippo nescio cui barbaro dono dedisset: incusareturq̃: ꝙ magna tradidisset barbaro: quib⁹ esset indignus At ego Alexandro: respondit: mun⁹ dignum dedi. Quo aũt mortalib⁹ reliquis principes antecellunt: q̃ ui maiestateq̃ donandi: ꝙ possint bonis bñfacere: Reliquis enĩ uirtutib⁹ a multis priuatis interdũ æquant̃: nonnũq̃ supant̃ Cy⁹ apud persas: & cæsar apud nostros donãdo sibi gloriam immortalem quæsierunt: factiq̃ sunt apud posteros clarissimi. Hac officiorũ exhibendorũ gratia ꝑpropinqui sumus superis. Donat enim deus / largitur / concedit quæ postulam⁹ ab eo: nõ solum benemerentes: sed ab illo: qui clæmens est: qui misericors est: qui pius est: neq̃ secundũ ea quæ facim⁹: ut Apostolus inquit: sed scđm misericordiam suam saluos nos fecit. At uel ipse deus nonne uotis hominũ oblationib⁹ / decimis / primitijsq̃ placat̃: nõ qui egeat: sed qui hominũ uelit mentes in donãdo cognoscere: Itaq̃ tũ illud sacrũ exodicum extat: Non apparebis in conspectu dñi uacu⁹. Et illud Nasonis: Munera crede mihi placant hoĩesq̃ deosq̃. Placat̃ donis Iuppiter ipse suis. Quamobrem & ĩ ipsos persarum principes idem solebat obseruari: ut occurrerẽt populi tam publice: q̃ priuatim:

Sentẽtia philosophorum

Cicero

Alexander

Cyrus

Cæsar

Deus

Apostolus

Exodi 23

Ouidi⁹

singulis suis regibus afferentes pro suis facultatibus munera. Hoc aũt inter magnos interest atq; paruos: q̧ regũ ac dei exemplis intuemur esse factitatum. Nã Artaxerxes non minus læta fronte iucundaq; mente perhibet aquam sibi a uillico oblatam in agro sitienti accepisse: qui nihil haberet aliud: quod donaret: q̃ quicquid præclarius atq; rarius persæ cæteri ditissimi quidem illi tribuissent. Christ⁹ uero in magorum muneribus non admisit serius offerentes thus atq; myrrham: q̃ qui aurum traderet. At reges in subditos sunt ea munificentia liberales: quæ possit ac debeat uel regia dici: uel regalis iudicari. De⁹ uero nihil donat q̃d non maximũ sit censendũ: quippe qui nõ ignorat quib⁹ egeant homines: quod nos ignoramus. Itaq; nõ iniuria Socrates admonebat non esse a dijs illud postulandũ: aut hoc: sed quæ nobis sciret profutura: Quã sententiam complexus Iuuenalis: si quid tandẽ certi supplicat: postulandum consuluit mentem sanam in corpore sano. Herodotus uero Halicarnaseus pro Cleobi ac Bitone matrẽ pientissimam religiosissime docet supplicasse ut ijs de⁹ largiretur: quæ uideret eis magis esse conductura: quæ de⁹ sciret: genitrix ignoraret. Itaq; dei fili⁹ Saluator noster humanã indutus carnẽ: cũ orasset patrem: ut amaritudinem auferret sibi crucis: si possibile esset: subdidit hõ: ut hanc facultatẽ ac difficultatẽ omnem diuino consilio iudicioq; submitteret: uerum tamen non quemadmodũ ego uolo: sed quomodo tu. Qua quidem & christiana / & gentili admonitione distract⁹: & si non debeo petere certum aliqd cum tamen hodie uita sit nobis aliter cõparata: aliter & aptius supplicandũ: & certius aliquid postulandũ esse duco Nam licet tu pontifex maxime deus sis nobis in terris: gerasq; christi officiũ: es tamẽ homo: qui ut Tullius inquit: uel prudentissim⁹: uel sapientissim⁹ in mentibus hominũ atq; multorũ necessitatibus: potes falli atq; errare. Quare mea quidẽ est detegenda ualitudo: ut Boeti⁹ docet: si medicantis operam expecto: uuln⁹ est detegẽdum. Ego iam

Artaxerxes
Christus
Socrates
Iuuenalis
Herodotus
Saluator
Tullius
Boetius

dudum & litteris adhibui omnē operam: & uitæ curā habui modestissime: imprimis ut & doctus aliquādo: & bonus/ & adhiberi possem & esse: tum uero: ut quæsita fortunarū ui atq; fauore: cōmodius quirem atq; liberius incūbere studijs. Videt enim uiuēdi acerbitas atq; difficultas plurimū obesse bonæ hominum in studēdo agēdoq; uoluntati. Quamobrem illud Terentianum hactenus me ꝓhibuit mihi desperare. Cum non potest id fieri quod uis: id uelis quod possis: illudq; spem cōstituit optimā: quod apud Maronem: O passi grauiora dabit deus his quoq; finem. Nūc ubi & laboraui iamdudū in uita: & familia meis humeris a patre grauis est relicta: & patrimonium est debilissimum: & eo pacto a studijs distrahor per familiaria negocia: & a negocijs per studia: ita ut neutris satisfaciēs nihil efficiam: ad tuam decurro sanctitatē: quæ me adiuuet: mihi meisq; uiuendi uiam aperiat. Quid certi postulo? de re quæris: uel de genere? ut sis in me officiosus: ut quoniam religioni sum ascriptus: tantum in me conferas beneficij: quantum non mea quidem merita: quæ aut nulla sūt: aut minima: exigūt: sed tua munificentissima solitaq; largitio impartitur. Vacat hic diui Ambrosij abbatia: uacant alia quædā ecclesiastica: Delige quod malis: meq; tua exorna gratia. Eo pacto & meos ex orco iam semineces in lucem reuocabis: & me procurabis inter uiros non ignaros aliquādo numerari: qui me tuæ beatitudini totum dedico. Vale. Ex Mediolano. ix. calendas Ianuarias.

Terentius

Vir. i. æne

Synonyma postulatiua rei certæ.

Rogo librum hunc mihi commodes.
Ne rem hanc mihi neges: te obsecro.
Cupio uehementius id mihi tradi.
Plurimum appeto: tuum equum abs te consequi.
Laboro solum: ut hoc mihi dono des.
Omnis mea cura in hac re consequenda sita est.
Fac si me amas: ut rem postulatam ad me mittas.
Si meꝰ es: ut ostendis: nihil excipies: quo minus hoc me

ornes munere.
Credo abs te amari: ut dicis: si rem petitam mihi das.
Afficies me uoluptate incredibili: cum in hoc mihi donã/
do nihil omiseris.
Quod abs te cupio: ne producas in spẽ uanam.
Esto erga me tam in hac re liberalis: q̃ ego erga te forem.
Obserua in re parua: quam postulo: talem in me diligen
tia: qualem in te multo in maioribus obseruarem.
Cura ut intelligam te in hac re postulata nõ min⁹ liberalẽ:
q̃ in reliquis antehac semper fueris.
Peterem hoc abs te uerbis prolixiorib⁹: nisi te munificũ
natura cognoscerem.
Tam es solitus esse liberalis: ut in hac re certa postulata ni/
hil dubitem.
Quoniam a te pẽdet mea salus omnis: hoc quod oro: fac
ut exorem facillime.

Titulus. xiiij.

Communis amicitiæ causa familiaris.

Ea debem⁹ amicis singula: ut Plutarchus docet: quæ no bis ipsis. Propterea uoluerũt Licurgi leges: ab amicis uel ditissimis in amicorum caueri causis: nisi cum iisdem diui tib⁹ eæ causæ propriæ crederentur. Agit istic Curius cau/ sam: qui mihi supremo est amicitiæ genere coniunctissim⁹ Ago causam hanc ego ipse: cum nullo sit a me diuisus ille. Afficitur is iniuria! Ad me pertinet. Iure ĩ eius agitur cau/ sa! Ad me attinet. Quidnam suum ille scit esse: quod mihi cõmune uel ipse diffiteatur: uel ego nõ affirmem! Te igi tur rogo uehementius ut amicitiæ communem hanc esse causam ducas: nec a Scipione Lælium separari posse: nec a Curio Ludouicũ. Sum⁹ animis ita coniuncti: ut anim⁹ ab Aristotele coniunctus dicit' esse corpori: ut lætanti conlæ tet: & dolẽti cõdoleat. Communem mihi uitã cum eo cõ paraui: cõe uiuo fatum: communẽ quoq; subirem mortẽ Tu me amas: hũc ama. Tu me foues: hũc foue. Tu me ui/ des: hũc uide. Nihilo differimus alio: q̃ facie. Vult⁹ ẽ idẽ:

Plutarchus
Leges licurgi
Aristoteles

Vult⁹ scd̃m Tullium
Ouidius .2. metamor.

quem a uolẽdo definiuit Tullius dictum esse signum apparẽs in facie: secundum animi uotum. Vnde illud extat Nasonis. Heu ꝙ difficile est: crimen non prodere uultu. Mente non dissimili. pari studio. paribus officijs etiam cupimus fungi: nec alius cuiusq; est muneris particeps: cui⁹ alter possit expers appellari. Superest ut ĩ eo me totũ esse ducas. Bene uale. Ex Mediolano. viij. calendas Ianuarias

Communis amicitiæ causa familiarissima.

Iniuria lacessitus est a conciue tuo Marcantonius amicissimus meus. Communis amicitiæ causa fecit hanc iniuriã: nõ ad me minus attinere ꝙ ad illum. In illo enim ego sũ: facitq; firmissimum hoc & uerissimum amandi genus: ut neq; ab me absit ille: nec ego ab illo abesse possim. Debet qui est iniurius uindictam dubitare. Is iniquus certam habet: quam expectet propediem: putetq; non esse nos mẽte tam abiecta: ut ulcisci hanc nequiciam nesciamus. Faciemus id quidem: & maiore multo mensura. Commune sibi odium suisq; comparauit omnibus & meum & amici: hoc est duorum ingenia: uno spiritu: duorũ tela uno ictu: quod ut eum admoneas: te plurimũ oro: ut intelligat: qd egerit Bene uale. Ex Mediolano: vij. calendas Ianuarias

Communis amicitiæ causa: grauis.

Cicero in officijs
Phythias Damon

Trito illud Græcorum uerbo a nobis usurpatum est: ut amicorum omnia sint communia. Quamobrem ĩter eos interdum contẽdi uisum est de morte quã uterq; sibi mallet: ut amici succurreret uitæ: qui fuere apud ueteres communi amicitia coniunctissimi. Nam cum Phythias & Damon amicissimi quidem illi ad Tyrannum Siculum cõuenissent/a quo alter esset neci destinatus: peteretq; ut se ire domum sineret: testamẽtum æditurum: ordinaturumq; negocia domus suæ: pro eius reditu alter cauit: ea lege ut si non rediret pro eo cederetur. Miratus paulopost tyrannus eius reditum ad paratum interitum: ut amicus uiueret: necnon utriusq; contendentis uoluntatem moriendi ne periret amicus: nihil magis optauit: ꝙ ut tertius illis

ānumeraret:quorū omnes erāt cōmunes causæ. Eodē fe/
re contēdēdi genere:amicūq; sibi præferēdi cognitus est
apud Dianā illā Turicā: cui a Thoane uiro Ephiginie so/
lebat alter ex hospitibus immolari:cogniti sūt Orestes & Orestes
Pylades:ac seruatus uterq;. O iucundissimū amicitiæ ge/ Pylades
nus: qđ neq; lætos deserit:nec mœstos: nec magis uitæ
cedit:q̃ morti. Quid si potius in luctu ac rerum acerbita/
te uerum cognoscitur cōmunis amicitiæ fundamentū ac
robur:q̃ in exultando? Nā ut Sappho: in aduersis optimi Sappho
sunt amici. Nā prospera semp amicos habent. At ut Seue
rinus ait. Qui cecidit:stabili nō erat ille gradu. Vos in eū Boetius
estis religionis nostræ sacerdotē ac theologū inuecti: om
niq; hunc contumelia iniuriaq; insectati: qui ut uir doctissi
mus est: atq; omni probitatis/ innocentiæ/ integritatisq;
genere splendissimus: sic mecū ea coniunctissimus amici/
tia:ut cōmunia mihi ducam huius singula. Iniuria non est
hic igit̃ unus a uobis lacessitus: at & ipse cum illo mihi ꝓ/
priam illatā iniquitatē esse duco. At qui despexistis eū ta
lem ac tantum: cōtemnetis & me pariter: nec a me magis
uobis esse censebitis metuendū: q̃ ab ipso timueritis. At
quod primū est: occurrat uobis Virgilianū. At sperate de Virgi.i.æne.
os memores fandi: atq; nefādi: Nec existimetis: quia nō/
dum uos plectit: oblitum uos esse christū. Nā ut Valerius Valerius
ait: Lento gradu ad uindictā sui diuina procedit ira: Tardi
tatemq; supplicij grauitate cōpensat. Verum & homines
nos haud censeatis tā esse uel rationis expertes: uel huma
nitatis: ut nesciam⁹: nolimusq; docere q̃ inique tulerim⁹:
& infensi feramus: ut inulta hæc remaneat iniuria. Cōmu
nis amicitiæ causa: uitā meā & rem omnē in hoc uindictæ
genus debere me conferre: nō nescio: at contra scio mihi
oēs defatigandas propinquitates: ut eis sim adiumento:
qui uel mihi profuere: uel amico: cuius cōmunē causam
semp ago: Quod si id non seruaret: frustra pro ulciscenda
Patrocli morte: apud Homerum æacides se prælio insecu Homerus
tioniq; asciuisset Hectori: a qua iureiurādo iratus in Aga/

memnona se abdicarat. Illorum qui cõmunẽ amicitiã tã diligenter obseruarũt: & ego uestigia imitatus nihil omissurus sum: quominus hanc in amicum illatam iniuriam æque: ac in meipsum ulciscar. Rem habes qui contra sentis. Ex Mediolano. vi. calendas Ianuarias.

Synonyma cõmunis amicitiæ causa.

Amici mei causa mea est.
Omnia quæ amicus sentit: ego sentio.
Nihil ad amicum attinet: quod ad me non pertineat.
Quicquid amicus sentit: ego experior.
Si quid amico accidit: mihi euenit.
Amico iucunda: mihi sunt uoluptuosa.
Fac ut amico placeas si uis placere mihi.
Nihilo mea mens differt ab amico.
Quæuis amara mihi: sint amico prius.
Cor meum cum amici corde coniunctum est.
Nulla sunt in amico: quæ non sint in me pariter.
Difficilis æque sum in amici luctu: ac in meo.
Cum de amici commodis & incõmodis loquor: de meis me loqui crede.
Nulla cogitatione uel in re minima sum ab amico disiũct⁹
Nihil est tã mihi mecum: qđ ab amico sepatũ esse uelim.
Quod me curare quis uelit: faciat ut amicus curet.
Cui me⁹ ẽ amicus fautor: is me sciat sibi futurꝝ adiutorẽ.
Nulli est uel patris tã cara causa: uel filij: q̃ mihi quæ mei sit amici.
Nihil inter ueros amicos est non mutuum.
In amici uita: mea quoq; stat uita.
Ab amici pendet incolumitate in primis mea salus.

Titulus. xv.

Iocosa de se familiaris.

Ego nihil unq̃ pluris feci: q̃ ut graues & modestos honore: sic leues & petulantes aliquo afficerem incommodo.
Hesiodus Sic enĩ me admonet Hesiodus epigrammate suo dicẽs: Vt grauis atq; bon⁹ titulis iactat᷑ honestis. Sic malus assi-

duis cõstet & ipse iocis. Eo enim pacto ut Plinius docet: boni ad uirtutes alliciunt: mali a uitijs deterrent. Cũ hodie noster ille theologorum simia in iocularium patrũ incidisset: iamq supra modũ se iactaret: ad meq cõuersus auderet de theologicis subtilissimis uelle cõtendere. Quis nã dixi O cucule noster futurus est arbiter: ne diẽ inglorius terã! Percunctantibus qui astabant: plærisq bonis patribus: cur eũ cuculum appellassem: fabulã satis iocosam dixi. Cuculus ausus est cũ philomena uelle de cãtu/ musicaq certare: Coacta illa in certamẽ descẽdit: Asinus delectus est iudex: quippe qui primus illac transierit: quia primũ transeuntẽ iudicem delegerũt. Audiuit hic auriculatus utrunq canentẽ: Philomenã modulis ad æthera uolãtẽ: cuculũ suo illo incõcinno cuculatu in idem semper se flectentem: Tandem sic cẽsuit: Ego te philomena tot garritibus usam non capio: hũc intelligo: qui latine cantat & apte: Hic meo qdẽ arbitrio te supat. Hac fabula dimissus ẽ cõfusa simia nostra: Vale. Ex Mlo. v. calendas Ianuarias. Plinius De Cuculo & philomena

Iocosa de se familiarissima.

Si quid agã: quæris: dormio. Nã inter assiduas hic sũ nebulas: nec lux est ulla interdiu: nec cũ quibus cõmenter de re ulla: inuenio socios. Fratres meos a somno uix possum excitare. Credo mundum ruiturũ. Dormio: ut me dormientẽ mortis dolor minus afficiat. Ad hæc autẽ ne mortuorũ me inuadant cadauera solũ. Nam cum adsint oẽs in cellulis: ego quid solus cõtra tot luce fũctos auderẽ! Quid quod eo magis mihi dormitandũ est: quod hic insurrexit frumenti caritudo maxima! Itaq ne sæpius panem quæritemus: qui negatur assidue: dormimus. Qđ si ad me scriptur⁹ es quippiã: fac ut eam expectes diẽ: q̃ nos Aplus uocet: inquiẽs: Hora est iã nos de somno surgere: cũ hacten⁹ Christũ audiam⁹ dicentẽ: dormite iã & requiescite. Nam & uos piter oĩs dormire cõiector: nihil ad nos mittẽtes litterarũ. Ex Mediolano. iiij. calendas Ianuarias. Apostolus Christus.

Iocosa de se grauis.

Cum uellem ad te grauiter quicq̄ scribere: tū occurrebat
iocosa de me materia. Distrahebar a scribendo: sicq̄ me/
cum ipse dicebā: Ad uirum grauē iocos scribam? At quo
pacto grauis esse iocando possim? Tum redibam in men/
Cicero tem: cū meminissem: & Ciceronē de cauillandi / iocādiq̄
Demosthe/ gratia satis eleganter locutū: & Demosthenem apud Græ
nes cos idem factitasse: & plærosq̄ uiros doctissimos summā
laudē iocando cōsecutos. Quid est enī aliud iocus (unde
cauillum & facetiæ prodeunt) q̄ genus quoddā & artifi/
ciosum & urbanū: quo uel mores alicuius cum modestia
accusant: uel frænū iniicit insolēti: uel inter amicos & pa/
res aut nō multo dissimiles ridēdi materia nō ꝓcaciter ex
Tullij iocus hibet: Nā qs te fili accinxit ensi dicēs Tulli⁹: & risum cō
mouit: & magnā multorū sedauit animorū ꝑturbationē.
græcoꝝ.d.d At qd illud apd Græcos de duplici. D.D. in oraculi sor/
te inuēto: quo uolebāt aliqui scriptū interpretari. Domi/
naberis Dionysi: At ioco dictū deliras Dionysi: omnem
in Dionysij uim ac mētē snīam pendentē reuocauit? Præ/
Terentius tereo Terentianū illud inurbanū. Tute lepus es: & pulpa
mentū quæris. Ad me uenio: q cū nup in corona uirorū
essem clarorū: allectus sum ad iocandū a nescio quo: quē
Virgi.v.æne. & si: ut Virgilius ait: fama obscura recōdit. Est tn̄ ea & au/
ctoritate apud multos principes & gratia: ut nō sint ei⁹ re/
sponsa: quæq̄ in eū rn̄dent: negligēda. Is enī in nostros sa
cerdotes inuect⁹: dicebat eos edaces / uoracesq̄ / ebriosos:
libidinosos / & hmōi confectos uitijs. Ego rn̄di: qd in Pe/
Euangelista trū Apl̄m dictū ꝓhibent: loquela tua te manifestum facit.
Rogāte illo: qd dixissem. Idē alijs cōplexus sum uerbis di
Christus cēs. Qui de terra est: de terra loquit. Percūctante rursus il/
lo satis litterarū ignaro: quid dicerē. mutatis iterū uerbis
Virgilius eandemq̄ secutus snīam subdidi Virgilianum illud. Na/
uita de uentis: & rursus eo molestius instāte quid dicerē:
Horatius in illud Satyricū incidi. Tractant fabrilia fabri. Cum autē
omnino uellet uulgi more latinius ac cōmunius ab me
exprimi: quid demum uellem: sic ego: Cōstituit Gāmar⁹

cũ uulpe de cursu certare: dicẽs ad currendum se paratissi mũ cum olympionicis posse contendere. Vulpes irride/ bat primo gammarum bestiolam admirata: mox instan/ tem audiuit. Sed cũ iam cursus decreuissent spaciũ a quo/ dam riuo: in quo erat gãmarus educatus: ad alium usq; riuum: in quo fines erant prati. per quod currere cõstitue rant: subdidit gãmarus ipse: currere cum uulpe nõ uelle: nisi eã sibi tanto præponeret interuallo: q; tũ eius uniuer/ sũ cõplecteret corpus. Nolente uulpe: quæ satis esse dice bat cõtentione: uel sine hoc pluri. Gãmarus instabat hoc uelle: ut maiorem assequeret uictoriã. Tandẽ eius impor tunitate cõmota uulpes cõditionem accepit: Spaciũ de/ signatũ ẽ: & extendentis caudã uulpis totũq; ad bene cõ modiusq; currendũ corpus pilũ accepit caudæ gãmarus: ex quo penderet: qđ illa præ pilorũ multitudine non præ sensit. Mox dato signo: a carcerib9 ad calcẽ (ut aiũt) uul/ pes gãmarum leuissimũ ꝑtulit caudæ pendentẽ: cumq; se conuolueret: ut eũ quẽ existimabat adhuc esse in prima linea irrideret: is sese prostrauit: & ictu caudæ uulpinæ in proximũ finitimũq; reiectus est riuũ. Clamante autem il la: ubi nã es o bælua? respondit is: ubi tu o fera? Conuol/ uens ad illũ se uulpes illis est usa psalmistæ: Hoc est mira/ bile in oculis nostris. Potes & tu fortasse bene ac leuiter currere: sed cursoris certe faciẽ non refers. Hac fabula irri sus est ille mihi: qui uellet alios quasi uir grauissimus accu sare: cum nihil haberet in se non leuissimum. Titubare cœ pit ipse. Alios cœpit risus non mediocris. Rem habes. Va le. Ex mediolano. iij. calendas Ianuarias.

Fabula de Gãmaro & Vulpe

Psalmista

Synonyma iocosa de se.

Ego mihi iocando non indulgeo.
Nihil prætereo: quod ioci sit.
Cum desunt alij: sum in meipsum iocosus
Habeo quid iocer: uel in memet.
Cunctos iocis adeo.
Neminem sine iocis prætereo.

Tam mihi sunt facetiæ multæ: ut eas nō possim obliuisci.
Nullius rei facilius: q̄ cauillandi memini.
Non prætermitto cauillandi rationem.
Mordeo multos iocis.
In plærosq; iocando ueritatem exprimo.
Magna mihi est de facetijs cura.
Adhibeo præter cæteram maximam facetijs diligentiā.
Et si res graues nunq̄ obliuiscor: iocosas tamē nō reijcio
Græcos imitor: q in cauillis maximā uim eloquentiæ sta
Habēt ioci nescio quid mordacitatis urbanæ. (tuerūt.
Facetos ego uiros plurimi facundos duco.
Cupio in omnibus iocis uti non indecoris.
Video plurimū p̄desse facetias: si nihil habent scurrile.
Iocosos homines maximi facio.
Supra facetos uideo nullos hodie in precio.
Cauillorum audio legem antiquis usurpatam.
Plurimum iocis oblectari uideo cunctos.
Ad facetias omnes intueor modestas inclinari.

Titulus. xvi.

Iocosa de alio familiaris

Accepisti: an nondū quidē nostri curij facetias? At ego tibi hominis omnē uolo laudē notam esse. Est ut illo utar Hieronymi: nō minus in cauillando: q̄ in accusando pronus. Ut Curius est: ita nomine suo dignissimus: cui nihil probari potest sceleratū. Is ubi nescio quē intueret bonos omnis irridentē assidue in Curium iam risum apparasse: hunc uocauit in hominū coronā / conuentūq; nō paruū: atq; ait: Scis ne bone uir: cur canes latrent? illo respondēte: quoniā fament: subdidit. male sentis: at quoniā eorū hoc fert & usus & natura. Verū intelligis: quare infantes a laruis defleant uisis? dicente illo: quia lac non habēt: q̄d emungat. addidit: nec id quidem bene: sed metuunt a bestijs sibi formidolosis. At tenes: cur leone uiso asin⁹ rudiat? illo referente: quia metuit: nec id quidem bene: sed quoniam paratum uidet regē: a quo possit uorari: natura

Hieronym⁹

Curius

id facit nõ metus. Quid annuerent hæc problemata: postulanti respondit: posse in eum conferri singula: qui consuetudine naturaq; canis semp latrat: nec quid in quencq; loquat: consideret: eũ uero nõ audere quicq; apud laruatum loqui: cũ uideret bestiã hunc esse: qui laruatum se hominem diceret: quasi simiam: irrisorem cælitum: ipsi uero posthac se suiq; similib⁹ uisis: quasi asino: apud leones rudiendũ assidue: nec prohibendum ei quidem sua sentẽtia loquacitatis/fatuitatis/scurrilitatisq; preciũ. Risere Curij grauissima & cõmodissima cuncti. Vale. Ex Mediolano pridie calendas Ianuarias.

Iocosa de alio familiarissima.

Petrum nostrum scis esse inuersum: nolui conuersum dicere: ut cauillo uti liceat litterarũ mutatione. Factus ẽ enĩ noster monachus. uouit: ut ait: se nunq; peccare in seipsũ: ea ut opinor mẽte: qđ suã cupiditatẽ fraudabit nũq;. Animi se rõnem habiturũ constituit: hoc ẽ q̃tũ anim⁹ reddat uoluptatib⁹. Bonus ẽ totus: nã cognomẽto dicit᷑ bonus Quis eo melior: qui se nõ negligit? Teipsum audi: ad Curionẽ scripsit Tullius. Id obseruat hic noster/præter se neminẽ audit. Per infamiã (inq̃t Aplus) & bonam famã: id istud curat: sibi parat infamiã: suis reliquis uiris optimis bonã famã: Totus (ut uno cõcludã uerbo) ioc⁹ ẽ: qui nedũ alios (ut in se iocent᷑) cõmoueat: uerũ etiã in seipsum ipse iocari nõ desinat. Vale. Ex Mᷝlo calendas Ianuarij. Tullius Apostolus

Iocosa de alio grauis:

Oĩs hũanæ uitæ rõ: quæ pro uirtutis consuetudine sit inuenta: ut inquit Lactantius: non nisi cum uirtute coniuncta censenda est. Cauillis autem & facetijs qui uti sciunt: plurimũq; (ut Plinius de Martiali ait) habet salium: quasi condimẽto suauissimoq; ad panẽ obsonio munitus accedit: cũ enim inueniant᷑: qui mordere alios suis ineptijs apparati neminẽ metuunt: sed & inurbani sunt in cauillãdo & scurriles: ut mimi solent in scænis/aut ad mensas parasiti. Iocosi uiri docti sunt: a quib⁹ illi cogantur resipiscere Lactantius Plinius

Polybius

aut non assidue furere: ut ait Polybius. Mutius igitur hic
noster: quē appellamus aliquando mutiū: nō est tibi nunc
appellādus mutus: neq; rursus loquax: sed eloquēs & io-
cosus. Nā cū esset in corona curiæ: a qua neq; milites ab
essent: nec sacerdotes: nec principes: inuasit eū stultus ille

Iuuenalis de diogenis & democriti ri-su

nebuloq; Pasinus: quē palatinū scurram: ut Iuuenalis Pa-
ridē Pantomimū uocat: merito sumus uocaturi: petijtq;
quid nā esset: cur rideret nō nunq;: sæpenumero uero fle-
ret: In pte respōdit Democritū imitor & Diogenē: q. eius-
cemodi fuissent. Quare petijt ille: nō in uniuerso at in pte
imitaris? Quia illi subdidit: aut hoīm ineptias omniū ride
bant: aut inanis opationes: uoluptatesq;: quibus mergū-
tur: lachrymabāt. At mihi nō omniū ridendorū dolendo
rū ue labor adhibet: sed illius dūtaxat cōuentus: in quo
uerseris. Risum enī ab ijs nō cōtineo: qui tuis oblectetur
insulsissimis salibus: ab ijs gemitus mihi ministratur: qui
quicq; in te conferūt adiumēti. Quē me dixit ille: credis
esse? Nō credo respōdit: at scio certo te canis simillimum
qui aliquib9 adulat: ut edat. Es enim edacissimus colax:
in aliquos latrat: qui eū uerberibus ab se pellunt: ut tu in
eos soles mordendos esse diligentissimus: qui te quidē
indignum appellant: in quē uel munera perdant uel cœ-
næ. Esto canis: sim ait: Quid deinde? Simia dixit: quare
me simiā? quia cū neq; humanitatis habeas quicq; nec of
ficij: nec loquare: nec audias: qualē Albert9 eā esse descri-

Albertus Iuuenalis in crispino

psit: faciē tamē hominis præ te fers: dentesq;: at nutus be
stiolæ: & ut Iuuenalis ait. Es fraterculus ille gigātū. Hisce
iocosissimis: sed uerissimis quidē uerbis obmutuit ille: tā
diuq; siluit: q; diu risimus oēs. Mox ad astātes cōuersus:
minime pudebit me inquit cœnare propterea. Vide qua-
lis ē uterq;. Bn̄ uale. Ex Mediolano. iiij. Nonas Ianuarias.

Synonyma Iocosa de alio.

Est hic uir iocosissimus.
Dicit hic omnia facetosissime.
Nihil hic loquitur iniucunde.

Est in hoc homine plurimum salium.
Ex huius uerbis assidue ioci pullulant.
Nullum est huius sine cauillo uerbum.
Abundat hic in omnibus uerbis iocandi condimento.
Vt hic est facetissimus: sic & urbanissimus.
Quo pacto nihil immodeste hic ꝓfert: sic iocis ad rē utit̃.
& personas cōmodissime.
Ex hoc homine loquente inter amicos: plus hauris saliū:
q̄ ex alio ineptiarum.
Nunq̄ hic facetus esse solet inurbanus.
Quid est quod hic sine summa ratione cauilletur?
Qui hunc mordet insipide: ab hoc mordet̃ sapidissime.
Ad huius uirtutes reliquas accedit: quod est unice facetꝰ
Eam hic habet in iocando gratiā. ut nullius accusatione
castigari debeat.
Tanta est huic in cauillis modestia: ut nihilo excedat.
Quis hunc dicat mordacem.
Omnibus bonis huius facetiæ placent.

Titulus. xvij.

Seria de se familiaris.

Nisi laudē ueteri accepissem Romanoq; uerbo: in ꝓprio
sordescere ore: seriū nescio quid atq; graue de me scriberē
Accessit huc noster cōmilito: qui regentis hic titulo con/
ductus ad docendū esset: Arbitratus est se Pythagorā phi Pythagoras
losophādo cēseri. Scotū ipsum sapiētiæ nodis enuclean/ Scotus
dis. Sæpenumero in illud ꝑuenit Ciceronis: ut & supbū Cicero
se declararet: qui nihil respōderet: & cōtumeliosum: qui
male respōderet: uelle plus sapere: q̄ oporteret: aduersus
Apl̄i præcepta. Vbi plurimū hæsitatū est utrinq;: & apud Apostolus
hūc qualē sese in nos patefaceret: & apđ nos: qualem exi/
stimaremus: tandē cœpit se iactare: nemineq; sibi philoso
phū / aut theologū dicere parē in uniuerso terrarū orbe:
nos uero iudicamus hūc malos educasse cliētes: a quibꝰ
non laudatus seipsum iactaret. Interea & in me fremebat:
qui ei nō deferrē q̄ tū uellet. Ego tū palā eū honorabā: tū

priuatim:ut sese ipse uinceret:frustraretur[que] spe sua. Cupijs set enī ab me contēni:ut dissidij cām inueniret. Tandē se se leuissimū apuit/hic abijt/assidue sibi arrogās mlta: me paratū inuenit taciturnū/sup b[us] humilē/loquax elinguē/ ebriosus modestū/gulosus continentē/In ieiunijs/in ui gilijs/in canonicis horis ē cognit[us]:qualis esset. Hæc graui tas mea. Bene uale. Ex Mediolano .iiij. Nonas Ianuarias.

Seria de se familiarissima.

Iam dudū egi cū Lucio litem :sed ita quidē:ut non litigas se:at potius disputasse uidear. Egi enim unā cām nec pro brisun[que] cōtēdi:nec iniuriar[um] ullo genere. Si quid excan descebat:nihil ad cōtumelias respōdebā/nihil ad minas: hoc dūtaxat:cū resipisces:hāc exues mentē:nunc tui nō es cōpos/tibi nō obtemperas/perturbata loqueris ratio ne. Rabies eū aliquādo furor[que] uidebat inuadere/lingua nutu/oculis/gestu[que] totius corpis loquebat. Eo eram in petulantē minus exasperatus. Risu cogitabā hūc opprimi Cū pacatiore cerebro quiescebat:tūc argumētis a me uin cebatur. Vale. Ex Mediolano pridie Nonas Ianuarij.

Seria de se Grauis.

Nihil arbitror in uita digni[us]:[quam] in serijs assidue grauibus[que] uersari causis: quæ (Salustio teste)ut hoīes p se laudant: ita semp ad uirtutē inclinant. Quis enim in re leui uersat[ur] assidue(ut Basilius inquit) potest esse haberi[que] nō leuis? Nā qui de terra est(ut Christianū est illud)de terra loqui tur:trito[que] apud Hesiodū græcorū dicit uerbo:auē garri tu nosci. Grauitatē iccirco ueteres in Catone laudant: le uitatē[que] in plæris[que] sermonis uitupant. Mihi nup id cōti git:qd ne[que] sperabā :nec expectabā ut quidam me hypo crita nō tēptauerit solū sermone immodesto: sed coege rit:[quam] sit serius sermo meus:aperire. Cum prædicaret enī: & ad eū conuenirent plæri[que] uiri boni & simplices. & for tasse famæ cupidi:ego uero minime:publica me cœpit in sectari prædicatione:illa solita hypocritarum seruata clau sula: se mei misereri: quē uideret hostē esse uerborū dei:

Salustius
Basilius
Christus
Hesiodus
Cato

qui nunq̃ ad audiēda præcepta Saluatoris accedere. Ad huius eo die auditoriū accedēs: priusq̃ e pulpito descendisset: hæc sum p̄cunctatus: ut diui Thomæ remedio usus publicū hunc accusatorē: publice docerem accusandum: Quæro bone uir dixi: Nū de⁹ ipse sis? Eo se deū negāte: subdidi: quæ nā igit̃ lex docet: qui ad te nō audiendū accedit: hæreticū esse? Quoniā ait: ego hic sum qui loco domini loquor. Vbi mandatū dixit? Quis te p̄curatorē instituit? Ego ne tibi credā: quē contra sunt omnia dicta? Temulēto sobrietas. Ignauo sollertia. Furenti prudentia. Imperito doctrina est cōtraria. Quis te in his uirtutibus credat recte loqui qđ nescias? Venitq̃ in mētē Iuuenalis carmen: Loripedē rectus derideat: æthiopem alb⁹. Et rursus Quis ferat Gracchos de seditione quærentes? Debet ut Chrysostomus docet: a nemine posse incusari: q accusat alios. At ille obmutuit: nec quidē ausus ē ad ea responderes: quæ addidi ad eius uitia: Seria fuere omnia hæc a doctissimis iudicata. Bene uale. Ex M[?]lo Nonis Ianuarij.

Thomas.

Iuuenalis in 2. satyra

Chrysostomus.

Synonyma seria de se.

Nihil est mihi seria oratione carius.
Grauis sermo cunctos decorat.
Qui sapit sermonis dignitatem: in sententiarum crebritate sitam iudicet.
Orationis laus omnis in serijs esse debet composita.
Si uis loquens omnibus esse iucundus: grauis esto.
Nemo se cuiq̃ grauitate uerborum ingratum existimet.
Abhorret ab oib⁹ oratio nō grauis: at seria cūctos delectat
Quis est tam alienus ab omni doctrinæ genere: cui grauitas/ pondusq̃ uerborum non placeat.
Nemo tam rudis est: quē nō delectet plurimū oratio seria
Iocosa nutriunt aures: at grauia mentes
Animis hominum sermo serius esca quædam est: omne uiuacissimum afferens nutrimentum.
Oratione graui maximopere lætor.
Tam est mihi uoluptuosa oratio seria: q̃ quod maxime.

Cum in uerba peruenio grauitatem præ se ferentia: nihil inde me facile detrahit.
Sum rebus uerbisq; serijs deditissimus.
Seria quæq; in epistolis me sibi ascripticium asciscunt.

Titulus. xviij.

Seria de alio familiaris.

Quam sit noster Curius grauis in omni re sua: uel ei⁹ sermo manifesto docet. Est enim totus serius. Disceptauit nūc de diuinis publice in clarissima theologorū corona. Quis possit (uel si centum habeat Homeri: quas Persius replicat linguas) describere: q̄ oīa dixit serie. Credidit aduersarius hūc cauillis mordere: nūc Mercuriū ægyptiacum uocans: nūc Colossum rhodiū: nunc circulum ad tabernā. Hic tulit iniurias: uerbis respōsa reddidit q̄ grauissima: eo illi turpius esse: qd' loquacior ab elinguib⁹ superaret. Tandē in id deuentū est: ut interminatus fuerit aduersarius. At Curius: q̄ grauissime dixerit: nō iniuria cōstituisse iuscivile: opus esse facto ubi uerba non sufficerent. Propterea sibi cedendum duello: non contentioni. Dic ille inqt (si nō cedis) Imo nihil hic ait/cedēdo taceo: ne te cogā: ut Terentius uoluit: Ex stulto insanum reddi. Cognouerunt Curij grauitatem omnes: illiusq; leuitatē. Bene uale. Ex mediolano. vij. Idus Ianuarij.

Persius. Mercurius ægyptiacus. Colossus rhodius. Terentius.

Seria de alio familiarissima.

Voluissem: affuisses cū hic noster Curius compulit nos suā grauitatē supra modū admirari: aduersus petulantiā Marcantonij: cuius contumelijs afficiebat' assidue sua in lite: fuit ea uerborum seriorū modestia ut nil grauius dici queat. Ille maledicebat: hoc semp benedicente. ille hunc stultum uocabat: hic eum sapientem. Sic tandem: Si tua istæc sermocinatio sapientis est: mea stulti: quæ contraria tuæ. Vale. Ex Mediolano. vij. Idus Ianuarij.

Seria de alio grauis.

Curius noster uir grauissimus: & si nunq̄ aut fecit quicq̄; nō pmodeste: aut cogitauit nō prudētissime: aut locutus

est non serio quibus uirtutum generibus reliquos huius
ætatis superauit omnis: nunc tñ ea & cogitauit: & dixit.
& fecit: quibus seipsum supauit: ut illo utar Isocratis. Nã Isocrates
cũ in hac urbe delectus fuerit prouinciæ monachorũ no/
strorũ præses: aduocauit primũ in consilium ex omni or/
dine ministros atq; custodes: habuitq; orationẽ & copio
sam & elucubratã diligẽter de ijs omnibus: quæ deceat il/
los obseruare: qui uitã religiosam delegerunt. Hac autem
paucis complexus est: quibus ordo noster teneat uotis:
tãtasq; tũ castitatis: tũ uolũtariæ pauptatis: ac obediẽtiæ
laudes protulit: ut incredibile dictu sit. Nam & ab Aristo/ Aristoteles
tele declarauit has esse institutas leges uitiorũ fugãdorũ:
qui uirtutem distinxit in continentiã uirtutẽ: & heroicã:
& christiano exemplo id apertum est: cum non permisit
se Saluator temptatus a spiritu in incontinẽtiam delabi: Christ? tem/
per panis oblationem in summa fame: nec in superbiã: p ptat? a diabo
hortationẽ: ut se deijciẽs ex pinnaculo speraret ab ange/ lo
lis in manibus suscipi: nec in auariciã: per regnorum om/
niũ promissionẽ: si cadens adorasset eũ. Addidit & illud
Iohãnis: quicquid esset in hoc orbe: aut in castitatem esse Iohannes in
carnis: aut uitæ superbiam: aut oculorum incontinẽtiam sua canonica
Proptereaq; religiosum aduersus ea mũdi pericula debe/
re sese ascribere castitati. obedientiæ. paupertati. Mox in
hæc explicãda descendit: execratus libidinem supra mo/
dũ: quæ cæcũ sequeret duce. cũ qua esset omnis immun/
ditia/omnis turpitudo. Supbiam uero illã fuisse docens: Superbia
quæ coegit primos spiritus in abyssum cadere: Auariciã Auaricia
pari modo illinc originẽ duxisse a qua fiunt homines im/
manes in pecunia optanda: quã ut inquit Cicero. Nemo Cicero
sapiẽs cõcupiuit: & Sophocles dicit. Auri cupiditatẽ abie Sophocles
ctione mentiũ gigni. Deinceps ubi cõsulto cum patribus
multa cõmentatus est ad religionem pertinẽtiã: cunctos
adiuit conuentus/alios puniuit peccãtes: alios castigauit
errantes: alios ad uirtutes (ppositis etiã præmijs) inuita
uit: ea uerborũ grauitate: ut admirati sint oẽs: malueritq;

huic obtemperare/uel acriter uerberanti: q̃ alteri uel humanius mitiusq̃ cogenti. Vide q̃tum inter hominē hūc huiusq̃ cuncta seria: & alios aliquādo acerbiores (sed leuiores) intersit. Bene uale. Ex Mediolano. vi. Id⁹ Ianuarij

Synonyma Seria de alio.

Certe hic uir est grauissimus.
Hoc uno quis magis serijs delectatur?
Est in hoc tanta grauitas: ut nihil nō loquat̃ serio.
Tanta est in Curio uerborū ac sententiarum copia: ut admirabile sit.
Verborum ac factorum hic pondere ac mensura cunctos superat.
Nihil ab hoc profertur insipide: nihil immodeste.
A nulla grauitate abhorret hic noster.
Est huic oīm in serijs & cogitādis: & dicēdis haud īferior
Vt cogitat hic omnia mature: sic facit consulto.
Temeritas & insolentia dicendi agendiq̃ Curio est protinus inimica.
Prudētissime Curius cūcta rimat̃: & consultissime ꝑficit.
A Curio tam abest leuitas: q̃ ab insanis grauitas.
Cum Curio nulli stulto quicq̃ est cōmercij.
Tanta est huic cū sapientia familiaritas: ut ab ea nullis uitæ suæ partibus possit disiungi.
Curius cum est in agendo prudentissimus: tum in dicendo grauissimus.
Vtinā oēs qui serijs delectant̃: Curij similes fierent.
Si res publicæ Curij similibus manderent̃ gubernandæ: fœlicissime semper essent.

Titulus. xix.

Imperatoria familiaris.

Et si nō dubito: uos milites huic ædicto cōtinuo fore obtēperaturos: nec multis arbitror opus esse ad eos adhortandos: qui fuere semp mihi obsequentissimi: ut adijciā tamē calcar equo sponte currenti (ut Euripides dicit) uobis impero: ut ad diem cōstitutam in castris cum impedi-

Euripides.

mentis iam sitis. Dies aūt erit. xij. calendas Aprilis. Martis enim fauore fræti: qđ ueteres factitarunt: bonis procedemus auspicijs. De uictoria nobis: ac hostilium fortunarum præda nobis ē nihil dubitādū: cū infirmi sint illi: nobis aūt nihil ex his desit: quæ inquit Cæsar ad oppugnandos hostes necessaria. Nam & militū numero ac præstantia illis antecellim⁹: & gloriæ cupiditate: quæ in omni adeundo discrimine plurimū ualet. Facit enim ultra cætera quæq; militū præmia hæc nobis proposita immortalitatis merces: nos ad omne facinus magnū & memorabile pronos. Venite igit iussu imperatorio: nec nisi uelitis meam indignationem in uos experiri: ullo pacto desistatis. Valete. Ex mediolano. v. Idus Ianuarij. Cæsar

Imperatoria familiarissima.

Non ignoratis: ubi castramentari cōstituerim / & ad quæ nos oporteat accinctos esse. xij. calendas Aprilis dies est designata: qua prodeatis in castra. Quā uos deceat obtēperare imperio: nō nescitis. Ad hæc & paratissimos uos esse duco: & unice promptos. Itaq; nihil opus ē: pluribus hic cerrare. Fierem in dicēdo longior: si crederem: uos eē ad obediendū difficiles. At ut seruet militaris ordo: uobis impero: ne quid excipiatis causæ: cur non ueniatis ad designatā diem. Itaq; uobis gratiam meam ad ueniendū dico. Valete. Ex Mediolano. iiij. Idus Ianuarij.

Imperatoria Grauis.

Multæ sunt in impatore causæ: quas nequeūt ij cognoscere quos obtemperare decet: nec oīa sciscitari. Nam ut ait Alcibiades: quæ uidet impator: ipse tenet: Xenophō autē ille philosophus & imperator: alia esse dixit in impatoribus: alia in militia. Quaobrē & Agesilaus fœlices ait eē milites: quibus imperator ediceret agēda: cōsilia uero nō nisi detegeret in tpe. Scio qđ mihi cū hoc hoste designato sit agendū: & q̄ facile possim hūc supare. Nā quæ q̄ttuor debeāt in impatore inueniri: q̄ egregie possideam: nō ignoratis. Nec me iacto, sed uos mea laude in hāc & alias Alcibiades Xenophon Agesilaus

expeditiones animandos esse reor: cum non abesse ab me rei militaris scientiam uideatis: nec uirtutem in prælião do: nec auctoritatem in rebus gerendis: nec fœlicitatem in p/sequendis: quibus perfectum imperatorem Tullius extu/lit. Contra uero his fere omnibus carere nostros hostes: uos non latet. Habent nescio quid plus diuitiarũ. At nos animos eo maiores: corpora eo fortiora. Sunt locis mu/nitissimis. Omnia uincit dies. Obsidebimus si ij fortes ha/bent muros. Quid non domat obsessio: ut inquit Corne/lius? Obsidioni succumbũt omnia: ut Plinius est arbitra/tus. Venite uos modo ad diẽ cõstitutam: nec si a me acer/rime nõ uultis mulctari: quicquid inueniatis causæ: quo minus ueniatis. Laborabimus fortasse non nihil. At ut il/lud est Agesilai: laboris difficultatem spes uictoriæ conso/labitur atq; recreabit: ex qua procedet & merces & gloria. Vos me tenetis. Venite cõtinuo. Ex Mediolano. iij. Idus Ianuarij.

Tullius

Cornelius

Plinius

Agesilaus

Synonyma Imperatoria.

Impero ut continuo huc eatis.
Ite in castra imperio meo.
Ne desitis imperatoris uerbis.
Audite hac in re me imperantem.
Hæc est res quam uobis imperator edico.
Præfigo uobis imperatoris gratiam.
Imperatorio uobis hoc præcipio iure.
Facite ut non deficiatis imperijs meis.
Si non exequimini: quæ imperaui pœnitebit uos errati.
Vbi non parueritis imperio meo: subibitis pœnam.
Præstate uos in obediẽdo difficiles: si uultis imperatorẽ iratum experiri.
Quando nihil ex imperatoris præceptis omiseritis: cõdu/cet uobis summopere.
Deerit uobis apud me nihil: si nihil ex imperijs meis ne/glexeritis.
Si cupitis a me cõseq plurima: difficiles uos nusq̃ imp̃ijs

meis exhibete.
Estote in ijs quæ uobis impero paratissimi.
Ex præceptis meis despicite (si sapitis) nullum.
Adhibete diligentiā omnē in ꝓsequendis: quæ impero.
Sola obedientia: uos in omnem euentum imperatori q̃ꝗ cōmendatissimos faciet.

Titulus.xx.

Minatoria turpis familiaris.

Cū nō soleāt rōne feræ coerceri: sed minis: ut Alchmæō inquit poeta: qui ferina sūt natura: eodē uidentˀ esse cohibendi castigationis genere. Q̄ꝝ sis ab humanitate distractus o bæluarū nō leo solus: sed elephas: cū ignores ipse: cæteri non ignorāt: ausus es o temerarie in me debacchari nihil ex ijs omisisti: quæ ad meū dedecus attineret. Scis esse me ijs & diuitijs & cliētelis: ut nihil effugere discriminis ualeas: qđ te subire cōstituā: Caue igitˀ: q̃ꝗ tū potes: & tibi cōmilitones istos tuos lenones: ac reliquū nebulonū gen⁹ tuo adiūge lateri. Tuebitˀ te nullus ordo: ne tandem in meos cōcidas laqueos. Curabo te asinū bipedē ad necē usq; deuerberari. Porcū aūt in cryptis assidue cœnosissimū: in cloacis abdine in lucē hoīm ꝓdeas ppetuū/ & patriæ dedecus/ & parētū. Iamdudū tumuisti uētre isto abdomine suffarcinato: nec min⁹ temulētissimis uerbis: q̃ꝗ ebriosissimo sensū in omne scelus ꝓlapsus neq; hoīes metuisti: nec deū es ueritus: Omne facin⁹ licere tibi attēptare duxisti: quia nemo te furentē correxit: nemo te impudentē castigauit. Posthac aut obibis: aut fies mea castigatiōe minus petulans/ minus insolēs/ minus bestia. Quid qđ te audes mecum uelle cōferre? Quid qđ neq; te metiris: nec tua: q̃ꝗ uilis es officio/ q̃ꝗ turpis fama: q̃ꝗ in omniū oculis ignobilis/ atq; degener? Huic audaciæ opus ē me correctore: ut pro illo Hieronymi: Qui loqui nescis: discas aliquando conticescere: cum tibi sit lingua in frusta cædēda: uita uero & spurca & intolerabilis. Ex Mediolano pridie Idus Ianuarij.

Alchmæon

Hieronym⁹

Minatoria turpis familiarissima

Facut intelligas bestia: q dispare certemus uoto. Tu nullius estimationis: ego aliquis ĩ eorũ numero: q habẽtur ĩ precio. Tu uir neq̃ qui rem semp agis perperam: ego sine consilio nihil. Habebis meo iussu mercedẽ & dictorũ meorum simul & factorũ. Nam dignus es mercennarius tuo precio: qui nihil dicas ueri: nihil nõ iniqui. Debaccharis ĩ

Simia — bonos oĩs: idq̃ tibi euenit usu: qđ Simijs: quæ quo magis in altum prouehunť: eo pudibunda magis detegunť.

Iuuenalis — Dicis ostensurũ te medium: ut Iuuenalis ait: mihi reliquisq̃ digitũ: qui tibi cõminantur. Potes id & soles efficere. Quid si & nates detectas ostẽdes! At feres meritũ ob stulticiã. Quod si te non piget errati: pœnitebit acceptæ pœnæ tibi debitæ. Ex Mediolano. Idib⁹ Ianuarij.

Minatoria turpis grauis.

Quãq̃ clarorũ hominũ minæ turpes esse nõ possunt: cũ

Cleobolus — a celebri uiro ut Cleobolus Lyndi⁹ inquit: nihil uel dici: uel fieri turpe quæat: non possum non tamẽ obscœnitate uerborũ uti in te inuadendo. Quid autem est aliud inter

Maro — mĩari: ut placuit Maroni: q̃ uerbis inuadere! Tu nihil uel omisisti/uel prætermisisti: quod ad meam turpitudinẽ attineret: q̃uis ea quoq̃ turpitudo dici nõ ualeat: quæ bo

Augustinus — nũ uirũ: quicq̃ falso disseminat ut Augustinus docuit dicens: De bono turpe quicq̃ fictũ nõ durat Nec turpe quidem est: quod nõ nisi turpibus fidẽ facit: nisi omne quod a turpibus ꝓdierit: turpe uocetur. Sed nisi resipiscis: ex capro asin⁹ fies. Caper est enĩ hyrcus sine testib⁹: cuius coniunx est multorũ usuraria At asini solẽt siluis onusti sæpe domũ duci. Vehere tu quidẽ hac sarcina militari prædit⁹ in quã me uidisti cloacã: in quem tam impudice locutus sis! Num ne tibi uideor dignus: in quẽ insanias! At ego tibi pharmacũ curatoriũ sanitatis procurabo: aut illã cædi

Iuuenalis — tibi studeo uenam: de qua Iuuenalis: O medici mediã ꝑ

Persius — tundite uenam: & de qua Persius. Nec enim mihi cornea fibra est. Caue tibi neq̃ bestia: ut satyrico utar uerbo. Di

cent aliqui: nō esse te murem leonis ira dignū: aut cyricē aquilæ furore puniēdū. At ego nullū excipio plectendū qui me lædat. Nūq̄ enim castigarent insani: si uiuerēt hodie qui Periclis atq; Socratis patiētiam aduersus maledicos maleficosq; laudabāt. Irrident nūc qui nō ulciscūtur iniurias: iniustiq; ducūtur: qui eo tolerantiæ genere alios ad idem inuitant criminis. Ego te cogā in Syllæ pediculare incidere morbū: & in insomnia eius: in insomnietatēq; Marij: de q̄ errāt: q cēsent Iuuenalē sensisse cū inquit Exul ab octaua Marius bibit. Ego tibi uitā esse tedio studebo: ut miserrim⁹ omniū tibi ipsi sis odio: nec a tuis quidē adiuuari ualeas. Ex Mediolano. xix calendas Februarias.

Pericles
Socrates
Sylla
Marius
Iuuenalis

Synonyma Minatoria turpia.

Diminuetur tibi lingua nostra opera.
Curabo ut nequeas esse loquax.
Afficiam iniuria te non dissimili.
Ab me nō inferiorem accipias pœnā: q̄ feceris iniuriam.
Custodi diligēter tibi testes: ne castoris fias similis:
A mea uigilātia tibi summopere cauēdum est.
Nihil debes studiosi⁹ aīaduertere: q̄ ne pœnā stulticiæ feras.
Aequissimus cēsebor: cum te pro tua in me malignitate plectam.
In te unum omni odio insectandum ero sollertissimus ac unice intentus.
Omni opera tuum interitum: aut summam aliquam turpitudinem examinabo.
Ero in te puniendum curiosissimus
Nunq̄ in te summa quadā iniuria cōficiēdū: cōquiescā.
Adhibebo in tuā pnīciē oēm pro ingenio diligētiam.
Nulla me cognosces in re die noctuq; acutiorem: q̄ in exitio tuo summa quærendo cura.
Tunc me tuis defuturum incōmodis insectatorē crede: cum ignis coire cum unda sciet.
Cupio ut intelligas dum uiuam: deesse mihi acrimoniā uiresq; in te odio persequendum non posse.

Fac ut immemor tui sim prius q̃ tuas obliuiscar iiurias:& te non plectam.

Titulus.xxi.

Laudatoria familiaris.

Curius noster omni laude cumulatus illud famæ genus consequi potest: de quo Terentius inquit: Homo perpaucorum hominũ: imo nullorũ: dignissimus est Curij nomine. Is enim de quo tantam omnis historia mentionẽ facit Plutarchi testimonio uir fuit: ut frugalissimus (& ea quidem frugalitate: quã Cicero uult omnem cõplecti uirtutem) sic æquissim⁹ fuit: si ei⁹ responsa & Sannitib⁹ & alijs facta diligẽtius considerent. Quid si a diligẽti per omniũ rerum sibi agendarũ curã Curius cœpit appellari? Tu uero tali tantoq̃ patre natus: ne degeneres: cura non in hoc minus sis: q̃ in omni probitate/innocẽtia/prudentia fuerit ille Curius. Video ingenij tui acrimoniam: memoriæ præstantiã doctrinã iam pene paternam/aliaq̃ tum naturæ: tum industriæ munera: quibus genitorem si non superas: æquas certe. Quibus si non respõdes augenda laude quæ nuper in tuo nomine iecit fundamẽta: certe delaberis: nec quo pacto resurgas inuenies. Grauis est in te commota hostiũ omnium expectatio: quibus sis uirib⁹: ut de Curione dicit Tullius: qua uia sis patri futurus non dissimilis. Sed quid ego ea in re dubito quicq̃? Generosa semina in hortis crescunt suis. Pater tibi fuit unicus in Italia sciẽtiæ splẽdor: Tu quidem ab ineuntib⁹ annis bonis litteris deditissimus: Censendum est tibi deesse nihil posse: quo sis apud posteros ĩmortalis. Quod ut cõmodius cõsequaris: me non habes inferiorem cæteris: qui tuis laudibus æternitatem scribendo patrẽ: quod assidue facturus sũ. Bene uale. Ex Medidiolano. xviij. calẽdas Februarias

Terentius

Plutarchus

Cicero

Tullius

Laudatoria familiarissima.

Non ero ĩ dicẽdo longior. Vidi quæ scripsisti singula. Sũ tuum acumẽ admiratus. Eloquentiam uero tuarum epistolarum tanti feci ut nullius possim efficere pluris: uel ue

teris: uel noui. Admisces tot in scribēdo sentētias/ tot cū sentētijs testimonia/ tot cū testibus argumēta: ut legendo alliciar ad existimandū ex te flumē profluere uerborum. Quid autem minus scabrum: minus perplexū: minus uile! Omnia in tuo stilo uidentur antiquitatē redolere. Ad de quod es humanissimus: non supbis tua laude: non tumescis. Quo tibi maior est gloria: eo tu minus (ut multi solent) insolēs/ minus elatus: minus iactabūdus. Dij tibi fortunat nomē: quo dignissim⁹ es: Me habes cui qđ tant⁹ sis & hēbearis: es stupori fere incredibili. Bene uale. Ex Mediolano. xvi. calendas Februarias.

Laudatoria Grauis.

A triplicibus fortunæ corporis atq; animi bonis: uoluere Peripatetici laudādos eē uiros: quos hac in parte Cicero secutus est: cum cæteris sit omnibus Platonem imitatus: qui duplicibus duntaxat cōtentus erat/ internis ac externis: at fortunæ: nec in animo: nec extra animū diceret: sed ab utrisq; aliena. Quā hæc oīa sint in hoc nostro patre: attendite p deū īmortalem o fratres uiri eruditissimi: ac religiosissimi: ut cognoscatis manifesto: q; nobis in huius diligēdi cura cōsilioq; sit gaudēdū. Est primū (ut a leuiorib⁹ ad grauiora quæram⁹ progressum) ea generis nobilitate: quæ in Italia possit inter primas nūcupari. Nā si florē hui⁹ hodiernæ Italiæ debemus existimare insubriā: & agrorū ubertate & urbiū amplitudine: & soli dexteritate/ & uirorū præstātia. In insubria uero Mediolanum ciuitas ea est: cui similis in toto nō inuenit' orbe terrarū uel populi multitudine: quā Suidas scripsit populosissimā: uel rerū ad uitam hominis: dignitateq; necessariarū: certe hic eo nobilior est: qđ Mōdella familia cretus: & generosa est & ātiqua in ea urbe domo: parētib⁹ cretus optimis/ clarissimis. Insubriūq; pricipibus sp iucūdissimis: de qbus (ne ī illđ īcidā Senecæ) Aliena iactāt: qui gen⁹ suū laudāt: hoc prosequar qđ apđ Iuuenalē est. Cūcta licet ueteres exornēt undiq; ceræ atria: nobilitas sola est: atq; unica uirtus. Nam & si est

Peripatetici
Cicero
Plato
Insubria
Mediolanū
Suidas
Mondella
Seneca
Iuuenalis

generosissima stirpe sat⁹: si natura in huius uniuersum cor
pus fuit liberalissima: si nutrimētum & educatio huic plu/
rimū profuit: multo plus tamē laudandus est ab animi bo
nis: modestia in adolescentia/diligētia bonarū artiū in iu/
uentute/prudentia in senectute hac uiridi: ut illud est Vir/
Vir. vi. æne — gilij. Sed cruda deo uiridisq; senect⁹: cæterisq; i omni æta/
tē uirtutibus: quibus aut supauit maiores suos: aut illorū
Epaminūdas — attigit laudes. Prius cœpit laudari cōtinētiæ: q̄ scire pos/
Agesilaus — set: quid foret cōtinētia: ut de Epaminūda: & de Agesilao
a græcis scriptum phibetur: assidue religioni tam uacans
Aristoteles — & castitati. ut insensatior (ut dicit Aristoteles) nusq; uacan
tes uoluptati: q̄ mundior aut abstinētior soleret ap d' soci
os appellari. Mox in mūdi cōtemptum sese induebat eo:
quo nunc pāno: tum quia cōstituisset Frāciscaster esse: tū
quia iam elegātiæ hostis esset. Pluribus hunc argumentis
omnes propinqui ab ea distrahere uitæ uia nitebant'. Hic
assidue ut summe solēt cautes: annosissimæq; arbores: in
cōcussus ac illabefactus loco moueri non poterat: se sibi
natū in primis inquiens: sibi uelle satisfacere. Si quis illud
Academia — adducebat Academicū: nō solis nobis nos natos esse: at
patriæ/parentibus: & eiusmodi reliquis: hanc eorū esse ui/
tā dicebat: qui in agendo uersant': non amiciendo: non in
poliendo. Intrinseca hæc suo posse quemlibet ingenio de/
bereq; curare diligēter quæ ad animū fœlicitatemq; cōpa
Theophrast⁹ — randa pertinēt: ut Theophrastus inquit: Extrinseca uero
nullis a sapientib⁹ pendi: nostro ne: an alieno fiāt admoni/
tu. Quid q̄d neminē audiuerit/nulli auscultauerit/nemi
Ouidius — ni obtempauerit ut religionē non sit ingressus: Ouidianū
illud ad dehortātes usurpans: Nitimur in uetitū. Quāob/
rem iam admodum adolescens præfectus est Thaurisco
Scipio — monasterio: ut de Scipione: cui iuniori longe ante sena/
Alexander — torios annos demādata est res publica: & de Alexandro
Macedone: qui tam natu minor tot res gessisse perhibetur.
Eam autē administrationē cū plærisq; alijs: quibus dein/
ceps assidue prælatus est: tam exercuit phumane ac per/

benígne:ut admirati sint omnes. Non mlto post apud pō/
tifices multos egit maxima: nec in patriæ suæ: nec in ami/
corũ negocijs unq̃ defatigatus est: nunq̃ laborib⁹ cessit:
ut iam alter Clearchus uocari posset: qui causas & amico/ Clearchus
rum & patriæ præferebat suis. Ea tñ fuit semp demissione
suæ laudis: ut cũ uel fiducia sui quiret: uel ut se notum red
deret apud incognitos: nunq̃ se uoluerit uel laudare: uel
in faciē laudari: ne quis posset ĩ hũc assentator existimari.
Quinimo secũ ipse si qđ laudabat in eo: memoria illud in
Apollinis tēplo scriptũ: quod ab Homero usurpatũ est: & Homerus
Pittaco Mityleneo repetebat: Nosce teipsum: seq̃ nō tan/ Pittacus
ti iudicans: arbitrabat a Socrate discere posse: qui se dice Socrates
ret unũ scire solũ: quod nihil sciret. illudq̃ Ciceronis non/ Cicero
obliuiscebat: nec natura nouũ nec scientia uetus reperit:
Tandē in hanc est profectus sedē ut nō solum sua singula/
ri uirtute pepererit āplitudinē: sed suis omnibus: hoc ē no
bis: nostræq̃ religioni/suæ patriæ/suis agnatis/cognatis/
necessarijsq̃ ac ꝓpinquis reliq̃s laudē atq̃ gloriā immorta
lem. Non enĩ in hanc præfecturā sorte coniect⁹ est: sed una
omnium eorũ sententia: quibus huius delectionis bonus
imminebat. Non hoc loci corruptelis temptata res est (ut
sæpe) non amicorũ studijs (ut assidue) non principum lit/
teris cōmēdaticijs (ut semper) at sola uirtute/probitate/
doctrina/sapientia huius Ludouici: huius theologi claris/
simi: huius uiri animo maximi: huius suo cognomēto di/
gnissimi: qui est iccirco de Mondello dictus: quoniā mō/
dũ uincens: paruus sit mũdus uirtutũ quasi thesaurus ef/
fectus: quē microcosmon Bernardus siluester appellauit.
Huius nũc regimur & gubernamur claritudine/præcep/
tis: ac ĩstitutis. Habemus quē imitamur/uirũ præstantissi/
mũ/philosophum & doctrina & moribus: Theologũ op/
timũ/patrē innocētissimũ/pientissimũ/religiosissimũ: cu/
ius quotiens per uestigia procedem⁹: totiens nō errabim⁹
Quod ego ꝑ me decreui uos hortor: nō recusetis: cunctis
unice cō ducturũ. Ex Mediolano. xvi. calēdas Februarias.

Synonyma Laudatoria.

Hic uir est dignus uiri nomine.
Summa est huius uirtus.
Nullam uirtutem hic minus tenet.
Omni laudi æque hic operam adhibet.
Vt modestia iuuenis antecellebat cunctos: sic nunc prudẽtia præstat omnibus.
Hic nullius est probitatis: præter cæteras particeps: sed omnes tenet mediocriter.
In omnia uirtutũ genera Curius eodem habet pacto.
Tantus est Curius: ut diuinus possit potius: q̃ humanus appellari.
Virtus Curij ut est admirabilis: sic incredibilis.
Ad hunc diuino sunt munere: omniũ delatæ uirtutes.
Qui uelit huius prosequi laudes: laboret infinitum.
Nemo uel diutius scribens calcem attigerit laudum hui⁹ enumerandarum.
Maxima est de huius uirtutibus apud omne humanum genus admiratio.
Facit Curij sanctimonia: ut in eo laudãdo uiris uel eloquẽtissimis uerba desint.
Qui sunt in cæteris copiosissimi oratores: in laudanda huius uirtute obmutescunt.
Ampissimus est ꝓsequendæ tuæ uirtutis campus.
Non possum non te fœlicem hac uirtute iudicare.

Titulus.xxij.

Vituperatoria familiaris.

Turpe uideri potest: huius mali atq; ꝑniciosi hominis uitia insequi. Sed hoc habet prudẽtia: Ciceronis definitiõe ut rerum bonarum/malarumq; sit scientia. Veritas autem Chaldæorum definit' astronomorũ uerbis: per quã quæ fuerunt/sunt aut futura sunt: immutata dicũtur. Quobrẽ & prudentem oportet: tã mala scire/q̃ bona: ut ab ijs caueat: hæc sequatur. & qui uerũ sequit' : remq; ut est: sic explicat: minime peccat. Non inuehor: uera sequor. Est ille ne-

Cicero

bulo tam mētis inops: ut nihil aīaduertat: oīa intēperate si mul & insolenter efficiat: Vacat libidini: plusq̄ possit: uio latq̄ in hoc naturā: ut crapulam admittit: huius ampliādæ gratia. Tesseræ ac omni tali generi adhibet omnē opam. A uirtute uero tā est alienꝰ: q̄ a cælo refert tellus. Nō ē (ut paucis agā) puersissimus/ebriosissimꝰ/mēdacissimꝰ/sceleratissimus. Adeo delectat̃ decipiēs aliquē/fraudās/decoquēs: ut īde summū se bonū eē cōsecuturū existimet. Fur autē est diligētissimus: aut ante rem tibi subtraxerit: q̄ tu tibi quicq̄ in hūc potueris suspicari: Quare si quid es actu rus cū hoc mōstro: ne tibi censeas caueri quire: sed deum optimū deprecere: ne hūc sinat ad te ire. Non recedet abs te sine tua uel ignominia/uel re perdita. Qui enī alicuius uidēt cū hoc familiaritatē: qbus quidē sit cognitꝰ mirāt̃: nec pñt nō existimare quicq̄ int̃ eos esse flagicij. Quare si me amas: hūc abs te abijce: ne aut incommodo te afficiat aut famā tuā maculet. Bene uale. Ex Ml̃o: xv. cal. Februa.

Vituperatoria familiarissima.

Malus est Sulpicius: sed peior longe huius filius: homo cūctis sceleribus deditissimus. Nihil enī hūc flagicij latet: omnia nouit: ac sequit̃ quæ nefaria uiderit. Nec gulā excipit: nec uenerem: nec furta. In homicidijs nō ē iccirco uersatus: quia uiribus nullis ē: ocio dūtaxat ascriptus & inertiæ. Puer huic interminatus/metū faceret: Sed ut malus ē sic & maledicus. Nemini uel murmuribus cedit: uel delationibus: Hinc factū est: ut a nobis eiectus monasterio ac penitus fugatus deliteat: nec certā habēs loci sedē uaget̃ assidue: possitq̄ illud Virgilianū licet dissimili causa: de se dicere. Ipse ignotus egēs: Libyæ deserta peragro: Europa atq̄ asia pulsus. Rem habes. Vale Ex Mediolano. xiiij. calēdas. Februarias. Vir. i. æne

Vituperatoria Grauis

Vereor ne plus mihi laboris assumam in uituperādo Augustino nebulone famosissimo: q̄ sequi possim. Nam ut sum laudādi alicuius boni cupidissimꝰ: sic ab insequētibꝰ

malis alienissimus esse soleo. Nihil enī magis detestor: q̄
Thomas — malos (ut diui Thomæ testimonio) eorū contactu: quasi
pestifera cōtagiōe: me pestilentē morbosumq́ fieri posse
Terentius — rear. Verū qa nihil est tā humanū: ut Terētian⁹ inqt Chre/
mes: q̄ existimare humana quæq́ ad hominis curā attine
re. Nolim hic pnīciosus helluo te fraudet: in aliquāq́ ca/
lamitatē pducat. Est enim delator assiduus: & cū delatiōe
qdem uanissimus/nō solum mēdosissimus. Nō delectat:
nisi ut tigris cruore: cupitq́ semp alicui mortem pcurare:
aut hoīem cū quo agit uorare: penitusq́ consumere: ut de
Lycaon — Lycaone fabulant. Quid Cacū uel Procustem: uel Læstry
gones poetæ describunt: hic est illis lōge latro maior/& i/
Verres — manior. Verrem Cicero uitupat. Quis hoc uno Verres ē
inuētus ad furta pnior ac ingeniosior? Habet nescio quid
primo ingressu: inter incognitos humanitatis ac eloquen
tiæ. Sed oīs ea facies uirtutis est ad fallendū simulata. For/
Sinon fallax — midolosus est: ut Sinon dicit̄ extitisse. Aliqd admittit in
uerbis aliqn̄ ueritatis: ut figmētū maiorē faciat fidem. Ac
cipe semp ex ijs quæ dixerit: quicqd sinistri potes accipe/
re. Nam dextra fraudem affert atq́ dolos. In nulla re hone
sta hunc firmū aut cōstantē esse ducito. Vt est oculis assi/
due infirmis: nec cuiusq́ os respicit: sed quasi modestissi/
mus in pedes dirigit aciē: sic huius mētem fallacissimā du
cito alio: q̄ quo debet tendere: nihil præ se ferre ingenui/
nihil modesti/nihil innocētiæ. Possem in hoc uno plura si/
gnificare: Sed ijs ero cōtentus: quibus tibi notū hominē
esse qre ducam. Est abiectissimo quidem genere: a quo nō
degenerat. Quali semine pcreatus: tales fructus affert: psi/
ca inq̄ illa præcoqua: qbus existimauit Asia romanos cō
taminari ac interire: sed mutatus illis pfuit ager: Huic nul
la uarietas tēporum: nulla gentiū diuersitas: nulla castiga/
tio profuit. Nā semel admodū adolescens uirgis est cæsus
Paulomin⁹ est nuper: q̄ suspensus. Nisi enim intercedeba/
mus: actū erat de fure puersissimo: qd ei cōdonasse: non
alia de causa pœnitet: nisi qd emēdari nequit. Assidue pe/

ior est: semp immanior. Patrē autem habuit: licet abiecto
loco natū: satis honestū: & ingenuis morib⁹: Matrē opti/
mā: a q̄bus tam est alienus: quā nihil ab sua origine alicu/
ius soleat inueniri. Quid Thersitem apud ueteres ignobi/ Thersites
lem querunt! Hic ille Thersites Achille cretus est: de quo
Iuuenalis. Malo pater tibi sit Thersites: dummodo tu sis Iuuenalis
æacidæ similis: uulcaniaq3 arma capescas: q̄ te Thersitæ si/
milem, p̄ducat Achilles. Hic est parentum ille dolor: quo
desperatione ducti perierunt. Assidue huius audiebāt ma/
le/peruerse/p̄niciosecq3 uel dicta uel facta: manifestoq3 co/
gnoscebāt hunc euasurum non esse: quin non plecteretur
digna pœna: cupiebantq3 potius mori q̄ eo usq3 uiuere.
Hoc primum est generis munus: a quo non abhorruit: ut
uilissimis delectetur/& parentum: a quib⁹ plurimū refert
ut nihil unq3 libentius audiuerit: q̄ eorū obitū a quibus
huius accusabantur facinora. Hinc autem accipe secundū:
quod ab ineūtibus annis usq3 nihil admisit laudis: incūc/
tis uersatus est sceleri⁹: ad omne se facinus cōuertit. Libi
dinem paphiam: cæcū cupidinem: ac lyæum sibi præfecit
numina quæ coleret: ac uenerararetur. Nullius rei magis est
exosus uim atq3 maiestatem: q̄ castitatis/innocētiæ/ac fi/
dei. Tunc obseruat quæ p̄misit: cum aut res turpis est/&
sibi p̄iucunda: aut fallere uult uehemētius. Audet autem
omnia: modo sint praua. Nam in bonis (ut Plato inq̄t) est Plato
eneruatus. Accipe nūc tertium hoc: & crede tibi foliū Si Sibylla
byllæ recitari: nec Apollinis tripodē afferre posse hac ue/ Apollinis tri
ritate quicq3 uerius: quod est inimicissimus bonorū om/ podes
niū: & in primis tuus: quoniā bonus es: a quo tibi cauen/
dū esse duco maximopere ne quid tibi paret detrimenti.
Bene uale. Ex Mediolano .xiiij. calendas Februarias.

Synonyma uituperatoria.

Hic uir pessimus est omnium.
Abhorret hic ab omni laude.
Nihil huic est familiarius scelere.
Cum hoc nebulone uitiū omne cōiunctissimū iudica.

Si recte intueberis: nihil inuenies in hac bestia laudis.
Est hic ut malo ingenio: ita plurimis sceleribus cumulatus.
Habet hic petulātiā admirabilē: inauditāq; procacitatē.
Quid est in hoc homine boni: quid non nefarij?
Paratā hic habet mētem ad omne facinus malum.
Tam est hic pestifer: ut pestilētia etiā uerba conflet.
Nescio quid tetrius hoc homine dici queat.
In hoc certe uno cūcta sunt omnium uitia.
Vt uirtus est in Caruca nulla: sic omne genus uitiorū.
Quo plura in Caruca uitia cōsiderāt: eo plura inueniūt.
Scelera hu9 hydrā referūt: ut uno cognito detegāt plurima
Sic est Augustinus nefarijs deditus facinoribus ut inde se uitam quærere censeat.
Vt pisces aqua uiuunt: uiri uirtute nutriuntur: sic Caruca omni crimine alitur.

Titulus. xxiiij.

Paternalis familiaris.

Ego mi fili iucundissime: ut afficior tibi plurimū: ita cupio te uirū esse præstantissimū. Sed hoc tibi prædico: nihilo te præstantiorē posse fieri: q̄ si noctes diesq; uirtutibus incubueris. Virtus enim est (Platonis testimonio) qd usurpauit Cicero: sola illa: quæ uiros uita mortales: diuturnitate memoriæ facit immortales. Quæ uides in terris: quæ uulgus admiratur: pulchritudo formæ: sinceritas & pceritas corporū (ut Hieronymus dixit) aut aeris intemperie: aut demū ætatis rubigine cito corruunt. at fortunæ quæ bona diu solēt: ut apd Basiliū legitur: alearū instar ludicra nunc in hunc traducuntur locū: nunc in illum: Pompæ cadunt: Iuuentutis decus deflorescit: Hominū in reliquis gloria euanescit. In uirtute semp est solidior: atq; stabilior nec (ut Homerus scripsit) uiuos deserit: nec nō comitatur luce functos: Solent iuuenibus occurrere multa: qbus ad libidines inuitant/alliciuntur/puocātur: Distrahūt a socijs: Animātur ab ijs: qui maiores natu mali sunt: Ab æq̄libus suadētur ad uoluptates. Sed si sese audiūt/naturāq;

Plato
Cicero
Hieronym9
Basilius
Homerus

ſequuntur ducem:nihil cõmittunt ſceleris.Non oẽs mo/
tus impetuſq; iuueniles improbo: non progreſſus adole
centiæ ſingulos damno. Eius ẽ ætatis/aliquando falli:ut
hominis eſſe docet Tullius decipi/errare:nec omnia rec/ Tullius
ta intelligere. Verum poſt culpã ſubeat pœnitentia/ſucce/
dat pudor:ſeruetur modeſtia. Erubeſcat ætatem ætas:ue
reatur ſenem adoleſcẽs/patrem filius. Hæc ego tibi ſeruã/
da reor:ut & tibi ſis ſuauis:& mihi:& tuis oĩbus non iniu
cũdus.& apud omnes ea ualeas auctoritate:ac gratia:qua
& hic lætus uitam agas:& poſteris ĩmortalitatẽ cõſecutã
te doceas. Vale. Ex Mediolano. xij. calendas Februarias.

Paternalis familiariſſima.

Nihil eſt:quod plus appetam ſuauiſſime fili:q̃ ut bonus
ſis:ut ingenio ſic etiam uſu .Naturæ fundamenta ſunt in
te optima: Ingeniũ acutiſſimũ: memoria tenaciſſima:uis
animi optima. Sed niſi hæc exercitatione uirtutiſq; cõſue
tudine coaleſcunt atq; coluntur: facillime fiunt deteriora
nihilq; afferũt fructus. Cupio ut aſſidue ab ĩjs aliquid di/
ſcas & addiſcas:qui te poſſunt non docere ſolũ ſed diligẽ
ter erudire. Nam ut illud eſt Platonis (quod Boetius ad Plato
nos traduxit) Qui non addiſcit:dediſcit. Ad hæc aũt me/ Boetius
mineris modeſtiæ:ne quid ſupra: q̃ puerũ deceat (& eum
quidẽ educatũ ingenue) loquaris:aut de te audeas profi/
teri. Si quid per appetitũ & animi perturbationẽ te ſtimu/
lat: rationis te cohibeas fræno:cenſeaſq; demũ id eſſe in
te plurimũ laudandum:ut ſenior uideare q̃ iunior. Hoc
pacto illud pulcherrime attinges:cuius es cõſequẽdi gra/
tia profectus in ſtudiũ:mihiq; carior aſſidue fies. Vale Ex
Mediolano.xi.calendas Februarias.

Paternalis Grauis.

Non ĩiuria illud Maro complexus eſt:Omnis in Aſcanio Vir.i.æne.
cari ſtat cura parentis:& Cicero docuit:caritatem eſſe pa/ Cicero
triam. Nam ex omni officiorũ genere:nõ cõſuetudine ſo/
lum & moribus:ſed uel ſola natura duce: debet patri fili⁹
pietatem: at filio pater caritatem. Itaq; apud Homerum/ Homerus

Hesiodus
Orpheus
Aristoteles

Hesiodum/Orpheumqꝫ filij semp erga parentes dicunt
esse pij:patribus autem nati cari/iucundi/suaues appellā/
tur:suis utriqꝫ:ut intelligitur:epithetis. Vt enim Aristote/
les/& omnes declarāt philosophi:ea est naturæ uis:ut in
successoribus augeatur. Nec id quidem iniuria:cum pat
ac auus & proaui se ducant in nepotib⁹ posse uiuere: suiqꝫ
nominis familiæqꝫ propagationem in eos pendere. Quā/
obrem & quibus naturales non fuere filij : legitimos sibi
adoptarunt:ut in eorum manibus & signis uiuerēt : fami/
liasqꝫ conseruarent. Hinc & ab octauia familia in Iuliā trās/
latus Octauij filius : qui possessiuo a nominatiuo cogno/
minatus est Octauianus: ubi. G. Iulius cæsar nomīe agno

Octauianus
Aemilij
Cornelij
P.Scipio

mineqꝫ adoptantis diceret:& ex æmilijs in cornelios ad
optione traductus est adoptiu⁹: P. Scipio dictus:ubi pri/
us æmilius esset:quod retinēs cognomēto uocabatᷣ æmi
lianus. Tantū patres filijs: ꝗ̄tū natura debeat : tantum ijs
læti sunt ꝗ̄tū eos non forma potius: ꝗ uirtute præclaros
intelligūt: nec uiribus magis:omniqꝫ corporis dexterita/
te: ꝗ modestia cōtinētia:omniqꝫ mētis ac animi tēperamē
to. Illa enī & leuissima bona sunt:uixqꝫ bonorū nominib⁹
digna:interdūqꝫ plærisqꝫ cōmunia bæluis:quæ uel cito
corruāt uel minimā utilitatem afferant : Hæc autem quæ
ad animi splendorem attinent:eiusmodi certe sunt existi/
manda:ut cū nullo ualeant cōparari ornamento : ut Hie/
ronymus ait. Quid enim iste tibi profuturus ē color:quo

Hieronym⁹
Colores

lilia purpurāqꝫ uincis:& te præstas polydorū. Hyacinthū
Narcissum Hippolytū Hylam & Ganymedem! Quid iste
decor adiumenti daturus est! Quod phœbeus possis: cu/
pidineusqꝫ dici! Quid cōfert ad æternitatem ! certe nihil:
Cum nō multopost uenustas oris : leuisqꝫ cutis sit a pilis
deformiqꝫ squalore obsidenda:exqꝫ pardo iam īcipias ur/
sus fieri. Nā (ut basili⁹ docet) plus obest lōge species (quæ

Basilius

flosculorū instar:a mane ad uesperū cōcidit) ꝗ conducat
Accedat robur: & membrorum internodiorumqꝫ præstā/

Achilles
Hector

tia : quæ nobis te dicat Aeacide similem ; aut Hectoris:

aut Furiū referat: aut Camillum/ aut eorū aliquē: cuius tā ta uis fuit in prælijs! Quid hæ uires afferunt uitæ nostræ subsidij: quod agiles fuimus iuuenes! Agiliores Simiæ. Celeriores corui atq; damæ: qđ robusti! robustiores elephātes: quod fortes animosi! fortiores animosioresq; leones. At qd tandē: uel superemns hisce laudibu sanimātia cūcta! quod homines cædim⁹. carpim⁹: uincius: in prædā eorū res uertimus. Istud est: quod nolim nos meminisse: quod quidē est ab omni humanitate alienū. Discim⁹ hoc pacto Martiales fieri! laphithas & cētauros imitari! gloriā militarē nobis quærere. Quousq; tandē hæ uires. hoc robur: hæc ualentia nos comitatur! q̄diu stabilia hæc sunt! nullam ꝑfecto solidam habēt sedem. Nullibi firma dici solent. Nunc intemperies hæc aeris uerberat: ut Aurelius iquit: nūc inordinatus cruciat uiuēdi modus: ut ait Seneca. Nunc nimius labor: nūc ociū: nūc cibus immodestus: nunc libido intemperata: ut Theophrastus dicit: eripiunt hæc munera: Desint ea incōmoda: nō est ætatis defutura canicies atq; rubigo: quæ corrodat (quasi tineatas uestes nostra corpora: ut uerbis utar Gregorij: membraq; penitus consumat eneruata: & enodata: ut Ambrosiano utar sermone. Prudētia uero/ æquitas/ religio/ fides/ sanctimonia cæteraq; huiusmodi: neq; his: nec alijs debilitātur importunitatibus: semp durant: assidue sunt meliora: firmiora magis incōcussa. Quāobrē mi suauissime fili: ne te prosternas ulli fortunæ īpetu: ne te subijcias ullis uoluptatū blādimētis: ne te abijcias ulla rerū mūdanarū desperatiōe Cur finxit Homer⁹ poeta clarissimus: Vlyssem in Siculo pelago insirenū cātus incidisse: ac sese malo nauis alligasse aptis aurib⁹: cæteros autē nautas & uinctos eē uoluisse & obturatis auriculis: nisi quod illarū audiēs cātus sese ī pōtū ꝓijcere nequiret! Erāt autē sirenes mulieres libidinib⁹ deditæ: quæ solebāt illinc trāseuntes ad oblectatiōes īcestas tractos ꝑdere. Malū autē ratio erat. cui se uir bonus deuincit. ne se proijciat in uoluptatū pelagus; sed audiat

Furius
Camillus
Martialis
Aurelius
Seneca
Theophrast⁹
Gregorius
Ambrosius
Homerus de Vlysse
Sirenes

iucunditatẽ inanẽ illã. sciatq̃ nõ solũ a se ꝓpulsare / ac exe
crari: sed in alijs: qui suæ sunt cõmissi uigiliæ: castigare tã
Terentius — acriter & oportune: ut sũmergi nõ possint. Oẽs (ut Terẽ
tianũ illud declarat) procliue a labore ad libidinem corru
Aristoteles d' passionib⁹ — unt: cũ Aristotelis arbitrio: passio deterreat omnia natu/
ra quidẽ animãtia doloreq̃ fugent: at uoluptas alliciat: &
in suam facillime redigat potestatẽ: Succurrunt inordina
tæ mẽsæ bacchanales illæ: Sardanapaleaq̃ cõ dimẽta: cõ
uiuiaq̃ Neronia: quæ iuuenũ mentes cogũt furere suiq̃
nõ esse compotes. Tu uero abstine mero: Abstine ab ijs
odorib⁹ saporibusq̃ quos ex arabum deuehunt situis ex
Damasco / Cypro / Creta: quibus operosa cõsuluit saties.
Socrates — & ut Socrates admonuit: paucis minimisq̃ naturã eẽ cõ/
tẽtã: ede: ut uiuas: nec uiuendũ esse tibi ut comedas arbi/
trare: sed ut discas: ut sapias: ut assidue te uirtutibus exer/
Pythagoras — ceas. Nec tibi Pythagoricũ illud excidat: iuuenib⁹ tã diu
tacendũ esse: q̃ diu didicerint loqui bene: silendo / ac au/
diendo. Tuæ uero modeste quidẽ exercẽdo: quæ audiũ
tur: at demũ docẽdo quæ audita fuere simul: & exercita/
Plato — ta. Quid insolentius: ut Plato uoluit: q̃ loqui uelle: ubi
Agesilaus — sermonis nõ est ratio! Succurrat aũt illud Agesilai nõ eẽ
tam indecorã in adolescente uultus turpitudinẽ: q̃ alicu/
ius motus: aut gestus incõtinentia: Mendaciorũ cõsuetu
Tullius — dinẽ ex qua uanitas orit: quã uoluit Tullius oblectatio/
nẽ esse metiendi: ꝓhibet omnis philosophoꝝ schola. His
nihil addi posse præceptis duco paternis: quib⁹ mea in te
admonendo caritas exprimat: nisi ut sis religionis amicis
simus: fidei obseruantissimus: ut & dei possis: & hominũ
amicissim⁹ existimari. Quis enĩ qui deum nõ coluerit: nõ
omni opa industriaq̃ sit ueneratus quicq̃ poterit in uita
consequi: unde uir magnus appellet? In quo religio nõ ẽ:
Chrysostomus — ut Chrysostomus inquit: in eo nihil esse potest laude di/
gnũ. At fides: qua cõtinet quædã promissorum obserua
tio: nisi constantissime reguli seruet more: cogit hominẽ
euanescere: nec inter homines quicq̃ existimari. Fac igit

mi fili: ne quicq; ex his prætermittas: neu magis haberi ne-
lis: q̃ esse bonus. Fucatus enim color & simulata quæcq; de-
labuntur. Vera semper bona permanẽt: & uiuos exornãt:
& mortuis uitã parant. Carissimus nobis es: at multo (ut
ait Tullius) eris carior: si meos nõ aspernabere monitus. Tullius
Bene uale. Ex Mediolano. x. calendas Februarias.

Synonyma paternalia.

Ego te ad uirtutem hortor.
Cupio te fieri meliorem.
Amplectare si me audias uirtutem omnem.
Nihilo mihi magis gratificabere: q̃ si laudi omnem operã
adhibebis.
Tunc mihi multo iucundior fies: cum uidebo te nulli plus
q̃ gloriæ uacare studio.
Nihil magis desidero: q̃ tuæ uirtutis famam.
Fac ut ingenij tui uiuacitatem: cũ omni cõiungas laude.
Nil decet te magis mi fili q̃ ut tuis te maioribus reddas nõ
inferiorem.
Cum omnes debeant se modestissimos exhibere: tũ mul-
to tu magis in quẽ omniũ sunt oculi cõuersi.
Peto abs te ĩ primis hoc: ut te studiosissimũ litterarũ effici- as
Si bonis te moribus dedicaris: tam incredibili nos affici-
es uoluptate: ut ad cumulum addi quæat nihil.
Viuũ me diutius optabis: ubi te uirtutibus totũ dederis.
Vt sis excellenti laude præditus: omnem exerceo curã.
Tunc me fœlicem existimabo: cũ ea te gratia uidebo præ-
stantem: quæ te numeret inter claros.

Titulus. xxiiij.

Maternalis familiaris.

Cupio te mi fili: ad nos redire incolumẽ: Sed ut id cito fi-
at: te uehemẽtius oro: ut uiuã. Nam sine te uita mihi fit in-
iucũda. Debes tu quocq; labores mihi meos cõpensare q-
bus sum diutius in te pariẽdo/educãdo/nutriẽdo cq; defa-
tigata: Quæ autẽ est cõpensatio mihi uel carior: uel optati-
or q̃ ut te uideã: audiã amplectar? Pater tuus uir ẽ: nec eo

te aluit dolore ac cura: quibus ego semp anxia tuæ ualitudinis. Propterea is te destinat studiorũ laboribus. Ego te malim uiuũ beneq͡ȝ ualentẽ apud nos esse: q͡ȝ istic litteratissimũ in piculo q͡ȝ ualitudinis. Scio qđ desit apud exteros filio meo. Vbi mollia: quæ hic tibi pare sum solita! Vbi ciborũ iucũditas! ubi ociũ! Istic laboras (ut aiũt) sp. Quid tibi quæris mi fili! num Herculis Thesei ue labores? Quid tum! ut moriaris: uelut illi iuuenes obierũt. Redi ad nos te rogo: nec patrẽ seuerũ audias / & crudelem. Ita fac & cito. Bene uale. Ex Mediolano. ix. calendas Februarias.

Maternalis familiarissima.

Audio te mi fili: aliq͡ȝ diu aduersa ualitudĩe laborasse: nũc autem conualuisse. Me miseram: in hunc usq͡ȝ diem: ea de re nihil mihi significatum est: cura p deum ĩmortalem tuã ualitudinem diligẽter: si mea non tibi minus est seruanda uita: q͡ȝ tua: Tuus enim interitus sine meo nõ procederet. Scis q͡ȝ te amem anime mi: q͡ȝ cupiam te mihi superstitem: ac tuis omnib⁹. Si nocet studiũ tibi: desere quicqd obest & te mihi serua sanum & fac ut te cito uideã. Vale. Ex Mediolano. viij. calendas Februarias.

Maternalis Grauis.

Scio te mi dulcissime fili non latere nihil usq͡ȝ te matri tuæ carius esse posse. Non enim ab re fictum a poetis perhibẽt Cererem tam curiose Persephonem filiam inquirere solitam: cum per uniuersam Siciliam clamaret ĩ triuijs: Quod si de filia tam fuit diligẽs mater: quid est censendum de filio matrem cogitare! Docet enim Aristoteles: cur filio magis afficiatur: q͡ȝ filiæ genitrix: quoniam cum inualida sit mulier sese adiuuare: plus eum diligat: a quo plus speret adiuuari. Cum antem natum / non nesciat patris hæredẽ fore: qui domũ regat: quãdoquidem uir (qui iunior uxore solet esse: moriturus etiam censetur ocius) in eo se totã componit: & ab eo sic pendet: ut cum eius incolumitate: suam quoq͡ȝ incolumitatem uidet esse coniũctã; Ad hæc autem (ut Plato uoluit) non minus ad procreandum ma-

Ceres quare pserpinam quæsiuit

Aristoteles

Plato

ternum concurrit semen: q̄ patrium: ut Deucalionem & Pyrrham coniuges admonuisse dicitur Themis: lapides/ hoc est matris ossa post se iacerent: ut Iuuenalis post dilu/uium prosecutus est inquiens: Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas. Quid quod plus sibi ex matre sumunt pi/gnora q̄ ex patre: Nam ab eo prodeunt sola seminaria: ab hac autem non originem habent modo: sed fouentur: sed sanguine/carne/spiritu/neruisq́ conglobantur: sed educā/tur in laborib⁹ & erumnis interdum plurimis: ut Bernar/dus inquit: Amat eos igitur mater plurimum: ut uel in mi nimis cognosci bestiolis potest: & angitur eorū causa ue/hemētius: ut & illud est Linii: ut gallina suos pullos fouet anxia: miluus ne premat acrius: & animo absentibus filijs nūq̄ cōquiescit: quare comica sentētia scriptū est: præsta/re: ut eueniūt hominibus quæ cōiuges suspicātur: q̄ quæ matres: cum cōiuges de illarū uoluptate sint çelotypæ: ne cū alijs gaudeāt fœmīs: matres uero de discriminibus me ticulosæ: ne filijs ulla inciderint aduersa. Nūc me premūt de te insomnia mi fili: ut illud Virgilianū de Didone mihi accidat: Anna soror quæ me suspēsam īsomnia terrēt! Nūc ne incideris in itinere in latrones: aut in urbe factiosa ī ini/micitias/aut īter disceptādū ī rixas & a cōtumelijs: & cōui tijs ad uulnera cōueneris: dubito/uereor/timeo/di scru/cior. Scio q̄ magno sis animo: q̄ alta mēte: q̄q́ p ætatem forte prouoceris. Ne quē lædas: neu lædaris ab ullo: assi/due agito. Væ matri omniū infœlicissimæ! qd esset prius optandū: aut quid poti⁹ non optandū: piculo/ægrotatio nis atq́ mortis: q̄ ut tibi quicq́ sinistri (quod auertat sū/m⁹ Iuppiter) accideret! Viue sic igit̄ apud exteros mi fili: ut te memineris istic solū sine parētibus: sine agnatis & co gnatis: sine ppinquis esse ullis: ut te manchū iudices: ut ti/bi semp metuas: ut possis saluus ad me redire. Cura dūta/xat studia quorū te causa istuc seuerus pater misit. Cura si potes sine piculo uitæ: sin id nequis: uitæ īprimis cōsule: litteras desere. Satis erit patrimonij. Satis maternæ dotis.

Deucalion & Pyrrha
Themis
Iuuenalis
Bernardus
Linius
Vir.iiij.æne.

Non audis quotidie dei seruos improbare ī multis mul/tas litteras! Viue simpliciter ac religiose: deo te quotidie cōmenda. Vtere dei seruorū familiaritate. A cōuentibus & scholariū cœtu absis. Valitudinem semp cura. Bene uale. Ex Mediolano. vij. calendas Februarias.

Synonyma Maternalia.

Caue tuæ uitæ mi fili.
Fac per deum ne tuam ualitudinem negligas.
Esto de te fili curiosus.
Succurre anxietati meæ: quam de te capio.
Sum de tua ualitudine semper suspecta.
Nihil plus appeto: q̄ꝫ semper de te quicq̄ꝫ audire.
Te mihi serua mi fili diligenter.
Euitato rixas/contumelias/& conuitia.
Si sanus ad me redis: satis te litterarum hausisse ducam.
Sum assidue de te in ambiguo: ne quid tibi accidat.
Si me uiuam esse uis: fac ut tibi oīa pro arbitrio sint meo.
Quod a superis die noctuq̄ꝫ opto: prouide semper: ut omnia tibi bene succedant.
In omni re tua deum aduoca tutorem: atq̄ꝫ defensorem.
Inter omnes curas tuas diuinis incumbe monitis.
Audi me fili: & cum ualitudine cito ad me regredere.
Tam te doctum non expecto: q̄ꝫ pater: modo bene ualeas & ocius huc reuertaris.
Quæris quid primū abs te uelim! ut a periculis caueas: quid secundū! ut ualeas: quid tertiū! ut redeas.

Titulus .xxv.

Filialis Familiaris.

Et si scio pater optime: nihil te mihi cōsuluisse: quod non sit oraculo Apollinis uerius: duxi tamē mearū esse partiū ad ea quæ scripsisti: non nihil respondere. Accepi omnis tuas admonitiones eā in sententiā: in quam prolatæ sunt. Quid enim censere possum de me patrē nō intelligere longe melius: q̄ꝫ mihi per ætatē liceat! Nō ab re inquit Aristoteles/ nō esse iuuenē moralis disciplinæ auditorē idoneū

Apollinis oraculum

Aristoteles

cum uiderit iuuẽtuti rationẽ:ad degendã uitam:aut nullam/aut paruam esse. Sed tua præceptio non solũ paratissima fit mihi uia:ut a uitijs abstineam:sed ad capessendã uirtutem assiduus stimulus. Audiam (ut iubes) litterarũ doctores:nec curabo minus:ut Agesilaus instituit:esse philosophus: q̃ scire philosophiam. Assequor enim coniectura sine morib⁹ litteras prodesse parũ:plurimũ aũt uel sine litteris bonos mores. Si quid interdũ erraui tu familiaritatibus ascribe pessimis. Nam ut apud Hieronymũ illud apostoli repitur: quod est a poeta usurpatũ Græco. Deprauãt bonos mores colloquia mala. Vale. Ex Mediolano. vi. calendas Februarias. Agesilaus Hieronym⁹

Filialis Familiarissima.

Non nescio q̃ te cruciet mater pientissima qđ istinc absim in urbeq̃ uerser factiosa. Vereris assidue:ne quid qđ nolis accidat. Laborare autẽ me mirum doles: Sed ne te macera mater: Nullo sum in discrimine. At neq̃ labor est ullus inter cõmilitones studiorum esse:ubi nulla fit: nisi de uirtute disceptatio:sed nec ea concertationis instar. Cõmentamur de rebus honestissimis: quiq̃ doctius loquit᷑: palmã refert/hoc est gloriã apud eos qui non audiũt. Spero aũt ad uos me q̃primũ rediturũ:& ea laude confirmatũ: quã pater optat. Interea tu non negliges:ad me sæpe de tuo patrisq̃ statu:deq̃ nostrorum ualitudine quicq̃ ad me scribere Vale Ex Mediolano. v. calendas Februarias.

Filialis Grauis

Multa paucis es cõplexus pater optime:nec pauciora mater est pientissima prosecuta: quibus si nõ obtemperarem ferreus sim:& ut apud Virgiliũ illud est: Aut duris de cautib⁹ ortus:aut inter hyrcanas tigres enutritus. Ad matris consilia (quæ omnia in mea curanda ualitudine sita sunt) nõ multa respondi: ne magis in corporis ualitudine q̃ in mentis sanitate quærenda uidear attentus esse. Ne tamen hãc ullo cõficiam dolore:post ingenij studia: doctrinæq̃ præcepta:uis mea omnis in ualitudine sinceritateq̃ mem Vir. 4. æne.

brorũ constituetur. Ad ea uero: quæ cumulatissime sunt abs te scripta: quid respõdeam aliud: nisi ꝙ ea sum uolũtate: ut nihil negligã: quod tu mihi seruãdum decreuisti. Erraui quãdoq;/fateor: patetq;: quod apud Terẽtium legit: pro peccato maximo paululũ supplicij satis fuit. Sed neq; nimia indulgẽtia: ut Hieronymus inqt: me tibi pditũ esse ducas: nec ppterea quod aliquando peperceris uirgæ: filium odisti. Nã ijs sum parẽtibus ortus ut ab ijs nequeã eẽ degener. Habui te genitorẽ: cuius seminaria sint in me cõiecta naturæ. Habeo te præceptorẽ: cuius assidue institutione non possim usq; errare. Te ducem sequar: Te uexilliferũ audiam: tuis hærebo uestigijs: ut uoluptates prætermittam cupis: an eas admisi: ut deseram libidines iubes: an eæ mecũ habitant? Mirantur certe hic multi ut in tam teneris annis sim a lasciuia/impudicitia omniq; alienus immũdicia. Sed nihil mihi eiusmodi mirabile fit. Nam ut illud Crisp⁹ recte inqt: ubi intẽderis ingeniũ ualet: nec qcq; tã difficile factũ est (ut Terenti⁹ ait) qđ uolendo facile nõ fiat. Decere dicis (cũ errare sit huius ætatis) erubescere uiros grauis: pœnitereq; peccati: quod Cato laudabat. Verum multo præclarius duco: nullã subesse causam erubescendi/si non peccatur. Nihil facilius ait Plato ꝙ secundũ uirtutem uiuere. Teneo memoria quod apud Plutarchũ legi: Periandrum dixisse Corinthium: inueni: qui secundum naturam uiuat: uitiũ fieri difficillimum. Id ego sum aliquando in multis: uel meorũ studiorum familiarissimis expertus: qui cũ in pluteo solerent bonis artibus uacare quietissime: Puellarũ amoribus: Inter mille discrimina diei noctisq; iactabantur: nec tam erãt primi sedati dolores: ꝙ cõcurrebãt cõtinuo plures: Horum cũ bene rursus iterumq; rimabar uitam ac mores: comperiebã: plus esse difficultatis in uoluptate: ꝙ curarum laborisq; fuerint unq; in litteris cõsecuti Ab his didici: uel in maximis negocijs ociosissime uiuere: uel in meis (quas deligo) curis liberrime. Nimirũ (ut Scipio dicere solebat) nũq; min⁹ uel solus

Terentius
Hieronym⁹
Crispus Salustius
Terentius
Cato
Plato
Plutarchus
Periander
Scipio

ſum:uel ocioſus:q̃ cũ ſolꝰ:aut ocioſus. Alloquor eos a q bus tu pater:cæteriq́ didicerunt omnes boni. Cũ his de uita mihi tenenda cõmentor. Hi mihi ante oculos & illos ponũt:quos ut peſtiferã euitem luem qui a claris maioribus degenerarũt Cicerone ac Hortẽſio:& illos:qui clariores atauis uirtute facti ſunt:quos imitor. Inter hos præceptores philoſophos & pietiſſimos tu quoq́ mꝉta diſſeris elegãtiſſime pater:quibus ꝓ uita uirili ſtudioſius parebo. Vale. Ex Mediolano. iiij. calendas Februarias.

Cicero
Hortenſius

Synonyma filialia.

Parebo tibi pater q̃tum in me erit.

Nihil ex ijs negligam quæ iuſſiſti mater.

Quod uos mihi parẽtes præcepiſtis:omni exequar niſu

Præcepta tua tam mihi ſunto pater iucunda:caraq́:q̃ qđ maxime.

Iubete uos mõ parẽtes:ero erga uos obſequioſiſſimus.

Ea parabo tibi pater mẽte:ut cognoſcas q̃ te amem.

Quid poteris edicere mihi pater. quod non teneam.

Pluris tuam admonitionem facio pater:q̃ quicquid muneris in me quiſq́ uel maximus princeps conferret

Es mihi genitor alter in terris deus.

In mente ſemp habeo fidiſſima quæ mihi præcipis.

Tam unq́ a tuis de me diuertam inſtitutis:q̃ a deo diuertere poteſt pietas.

Non philoſophũ te ſolũ in hiſce monitionibꝰ uideor audire mi pater:ſed numẽ quaſi quoddã cælitus ad me miſſũ.

Cumulatiſſime dixiſti multa mi pater:ex media quidem ablata philoſophia.

Tantũ me ſatiſfacere mihi poſſe rear:quãtum præceptis inſtitutiſq́ de me tuis o pater ſatiſfecero.

Titulus. xxvi.

Seruilis familiaris.

Meum officiũ omne in obtemperãdo ſeruiendoq́ ſitum eſſe debere:ſatis iamdudũ intellexi. Nec icciro tuas imperatorias expectaui litteras. ut non fuerim ultro litteris

occursurus: si præuenire fas fuisset. At cũ tuũ sit iubere: scireq; quid iubeas: ut Demosthenes dixit: meũ autẽ arcana principis nõ inquirere: at cũ iuberet: nusq; refragari: tacui expectauiq; diem designandã/ iterq; tenendũ. Nunc præcipisti: ad diem cõstitutã essem⁹ in castris: diemq; cõstituisti: prædam es pollicitus: animãdoq; ad arma (ut ita dixerim) allexisti mentes nostras. Pro me duxi respondendũ: me tam esse tuum: ut si uitã centies in rebus amiserim tuis nihil me censeam meũ amisisse. Nam si me seruum habes: si me ales: si me tueris/ in statuq; auges: quid est meũ illud quod abs te nõ habeam! tibi non debeam! Satis est mihi prædæ/ satis muneris/ satis gloriæ/ si rem egero tibi nõ ingratam: qui te semp in nos oẽs tam gratũ beneficũq; præstitisti. Bene uale. Ex Mediolano. iij. calendas Februarias.

Demosthenes

Seruilis familiarissima.

Quod meam laudes fidem ac taciturnitatem mi here: tuã humanitatẽ decet: non quærit mea seruitus: quæ (ut Terẽtianũ illud est) mihi apud te semp fuit: & iusta & clemens. Accepi semp abs te plura q̃ sim meritus: quod tuæ munificentiæ fuit officiũ: nõ officij mei donũ. At quod præcipias ac iubeas: ut sim tuis in rebus (quæ hic agũtur) q̃ cautissimus: atq; unice diligẽs: fiet: nihil ab me omittetur qđ mearũ sit uiriũ. Tu modo uide ut istinc omnia huc cõcurrant ad rem efficiẽdã: ut pro filio nõ desint libri: nec amictus. Prædijs adhibe curam: reditusq; fructuũ ad te referã. Vale. Ex Mediolano pridie calendas Februarias.

Terentius

Seruilis Grauis.

In omni mea uiuẽdi cupiditate præcipuum a superis mihi munus hoc semp supplicaui: ut scirem possemq; sine fraude ac dolis hero sic obedire: ut fidelem me posset seruũ illum appellare: cui gratulatur uerbis christianis domnus: quod sup pauca fuerit fidelis: promittitq; super multa se illũ cõstituturũ: nec eius unq; similem dicere: ad quẽ serue neq; inquit Saluator: quoniam eum cõseruorũ misertum non esset: & quem iussit i tenebras uinctum cõijci. Quid

Christus

enim sunt in hoc homines orbe: nisi quisq; suã norit tene-
atq; mẽsurã? Et ut apud Horatiũ legitur: sorte sua conten- Horatius
tus quisq; uiuat: nec epiphia bos: nec iugũ caballus optet?
Terentius ipse fuisse legit Lucani Terentij seruus: a quo Terentius
quia & fidelis foret: & ingenio nõ tardiore: præceptorib9
litterarijs commendatus: heri diligentia liberalitateq; ma-
gnum euasit in uirum: atq; clarũ. At Aesop9 pariter seruus Aesopus
fuit. Quid de Ciceronis Scipionũq; seruis? qui qdẽ oẽs
liberaliter educati non uernarũ: non atriensium locis edu- Atrienses
cati sunt: sed pro filijs. Hanc ego munificentiã abs te cõse
cutus sum here mi optime: ut iam æque ac libert9 possim
agere/negociari/proprias habere fortunas: nec iuris seue-
ritati subiectus tibi quæram: quæ laboribus nanciscor me
is: quid possim tuo iussu efficere: quod nõ debeã? Sunt q
putãt indignũ: sibi a dominis officia cõmemorari: ut So-
sias inqt ille: Istec cõmemoratio quasi exprobratio ẽ ĩme- Terentius
moris erga me beneficij: malũ certe hominũ gen9: cum si-
ne hac ego memoria nolim uiuus esse. Quid enĩ me min9
ingratũ ijs: qui de me sunt optime meriti (ut Ambrosius Ambrosius
admonet) esse faciet? q̃ si habeam in memoria semp illius
in me beneficia? Tũc & meã ante oculos cõditionẽ habe-
bo: nec me fugit: quis essem prius: quẽ herus me tot affe-
cisset muneribus. Tolero si quid durius uidet in uita. Do-
mino maiores ago (& si possum) refero gratias: si qd cõtin
git melius: Idipsum ab Homero didici: cũ tu me ab ineun Homerus
tibus annis: here mi optime imbui bonis artibus latine
græceq; curasti: ut is optimus merear dici seruus: q seruit
officiose ac sponte. Nõ ego igit coactus ad ea prouocor
quæ tu iubes: sed ultro: & cũ aliquẽ adijcis stimulũ: equo
sponte currenti chalcar adiũgis. Nihil est tã asperũ/durũ
& cũ piculo: quod mihi leuissimũ esse nõ uideatur: modo
pro te faciã. Hæc enim ossa/hi nerui/hic sanguis/hic spiri
tus/hæc demũ omnia: quibus uegetor/alor/uiuo/sentio
sapioq; fortasse (aut nõ omnino insipio) tua sunt omnia: ti
bi dedita: tibi dedicata: seruiq; obligatione deuicta & ob-

noxia. Tuũ est in imperando munus. Ad me attinet audi-re tãtum: quæ iusseris. at cõtinuo quod in me fuerit exeq. Et ut illo utar Virgiliano: tuus o mi domine qđ optas: explorare labor: mihi iussa capescere fas est. Tu me pascis: tu me uiuum tueris. A te mea pẽdet salus. Tuæ uoluptatis: tuæ uitæ: tuæ laudis par est mea. Si tu bene: ualeo q̃dem bene. Vbi angeris & maceraris/& affligeris: omnis tuus uel luct9/uel mœror: uel gemitus ad me attinet. In qua tu fatorũ sede uersaris: ea est cõmunissima mihi. Quid seruo cũ domino! Quid homini cũ deo! Nã tu quoq; meus es in terris deus. Te instar adoro numinis. Neq; te magis ira tũ metuo: q̃ Iouis fulmẽ: nec magis placatũ lætor: q̃ cum oẽs supos fautores mihi duco. Accepi aũt cõditionẽ p lit-teras abs te missam ea frõte: qua Domitianus legit̃ spectasse Thymelẽ derisoremq; latinũ: apud Martialẽ: Aut Iuppiter a Marone fert̃ subrisisse Veneri: quo uultu serenat tẽpestates: q̃q; satis est impar similitudo: ad ea quæ mandasti: sic me accingã: ut intelligas: nihil me facere pluris: quã si pareo tuis de me institutis. Nũq; inuenies me minus uel pronũ uel pmptũ in rem tuã: q̃ cũ ago meã ppriã. Quod me aũt ẽ admones: a tuo caueã filio: ne qđ deterat tibi de re tua: domi sum. Nõ me fallet: nec alliciet in sentẽtiã suã: ubi tecũ nõ senserit Frustra laborabit: uel pollicitando: uel terrẽdo qđ dicis. Nec enĩ factus sum puer q nucib9 inducar. nec auis: quã terreat. Bene uale. Ex Mľo. cal. Febru.

Virgilius

Domitianus Martialis coquus

Virgil. i. æne

Synonyma Seruilia.

Parebo tibi plibenter.
Vt iussisti faciam here.
Nihil ex iis quæ præcepisti prætermittam.
Ero in obediendo & nunc & semp paratissimus.
Habes seruũ in te me domine fidelissimum.
Quæ tua causa cõmittit̃ mihi: eã abs te geri censeto.
Tã tibi debeo here mi: ut assidue in soluẽdo uersatus tuis de me meritis nequeã satisfacere. (cupis
Nulla res iucũdior mihi esse potest: q̃ si tibi obsequor ut

Modo tibi seruiā lætus sum.
Non mutem meā cum ullo primate cōditionem dū tibi rem gratā efficiam.
Quid esse mihi ualet in uita iucūdius: q̃ si mea cum industria gratificor domino tibi meo!
Fac quod malis de me pciculū: inuenies seruū nullū unq̃ fuisse sui heri obseruātiorem: q̃ ego sim tuus.
Abhorreo ab omni seruorū ignauia: cū re tua studeo fidei ac uigilātiæ.
Nihil esse duco magis meū q̃ si tibi obedio.
In hoc ē mea omnis deposita uiuēdi ratio: ut q tuus sum: abs te pendeā & fide sim erga te diligētissima.

Titulus .xxvij.

Clientalis familiaris.

Si uelim (ut in tuā clientelā traductus sum) meis in te offi-cijs satisfacere: nec ingenio satis mihi sit hoc exili: nec ora-tiōe hac ieiuna: nec uiribus huius corpusculi māchis. Nā (ut Cicero ppulchre docet) seruorū loco successerūt apd priscos cliētes in patronos: nec iniuria: Quod enim est officiū dominorū in seruos: idem & multo qdem maius patronorū in cliētes extat. Debēt clientibus patroni tutelā/ defensionē/ auctoritatē/ gratiam (ut Plato cōstituit) quod prius apud lacedæmonios instituerat Lycurgus: debēt denicq̃ cibū: si cliētes non habeant. Quāobrem iure optimo Iuuenalis suæ tempestatis patronos impbat dicens. Vestibulis abeunt ueteres fessicq̃ clientes: uotacq̃ deponūt: q̃ q̃ lōgissima cœnæ. Quare cū tuus iādudū sim cliens: te nūc patronū oro primū: ut mihi crebro iubeas nō secus ac seruo: mox ut rem meam (de qua sæpius ad te scripsi) tuearis adiuues/ dirigas/ nihil omittas: quod ad defensionē attineat causæ. Quod & scio te penitus: uel me reticēte curaturum: magnitudini tamen tuorū occurri negociorū: ne quādo minora maioribus cedant. Scis: q̃ me coquat res ipsa: q̃ q̃ me curiosum oporteat esse. Bene Vale. Ex Mediolano. iiij. Nonas Februarij.

Cicero
Plato
Lycurgus
Iuuenalis in umbricio

Clientalis Familiarissima.

Ego tuus sum cliens: tu patronus es meus. Nihil meũ est quod ad te nõ pertineat. Agitur (ut nõ nescitis) istic mea causa de ijs prædijs: quæ iure posco hæditario. Exerce ꝓ ingenij tui doctrinæq; præstãtia: quo duoluere iuriscõsulti patronatus ius esse. Vt enĩ creatꝰ abs te censeo quando me in clientelam admisisti: sic mihi non consiliũ debes solũ: sed fauorẽ ac auxiliũ. Fac ut omnes intelligãt: ꝙ eum te mihi præstitisti quẽ solitꝰ es hactenꝰ reliquis præstare clientibus. Nulli enim cedo beniuolentia in te singulari: ac icõcussa fide. Sunt alij fortasse tibi clientes ditiores: meliores corpore/ nobiliores genere/ at nullus tui amãtior. Ex Mediolano tertio Nonas Februarias.

Clientalis Grauis.

Cicero Cum clientes haberet Siculos Cicero: dicebat se non minore Sicanos sequi fauore debere ꝙ romanos: cũ clientelæ int prima potissimaq; fortunæ bona solerent numerari.
Alcibiades Alcibiades autem ille tantus uir/ & impator: nõ existimauit cõtra legẽ fieri: si cũ imperio clientes Focaces tueretur At Mylciades in Lemnum: lesbumq; idem factitasse perhibet.
Mylciades Quis enĩ uir bonus nõ amet clientes: quos uidet ĩ se paratos nõ minus ꝙ filios? Quid si filij nõnũq; deserũt ea tempestate patres: qua deberent in eos esse pientiores: & caritatis pleniores? At clientes inuẽti sunt nũq; patronos dereliquisse. Quare iam trito dicũt: illud Aschlepiadeũ:
Aschlepius filiũ da mihi bonũ: seruũq; fidelem: clientẽ semp ego reddã optimũ. Itaq; cũ Romæ inuẽti fuerint serui mali sediciosi/ factiosi: a clientibus est adiuta respublica. Societati summa debetur fides: multo cliẽtelæ maior. Nam ad tempus interdũ socij: ꝑpetui sunt clientes. Socios nõnũq; eos iũgimus: qui hostes aliqñ fuerint: ut & apud græcos: & apd' latinos legimus plurimos. At clientes nũq; asciuimus nobis: nisi quorũ & cognita fuisset erga nos beniuolentia/ fides/ ac deuotio: & quos intellexerimus nostrum assidue studiosos. Itaque cum mea iamdudum familia sit omnis

in clie͠telam traducta tuæ dom⁹: ut a uestra & salute & fortuna: pendeat & salus & fortuna nostra: q̄d primū est: cupim⁹ ut exerceas in nobis iuspatronatus: iubeasq́; uel maxima cūcta: quib⁹ nostras intelligas partes exerceri posse: ut intelligas: q̄ & tui simus/& cupiam⁹ in rebus tuis operā nostrā exhibere. Deinde uero cū mea istic agat̄ non mediocris causa: sed qua nō parum angor atq; affligor: cupio (ut patronus es) ita me sic adiuues: & tuearis. Non me latet: qua ualeas apud pricipē istum: & auctoritate & gratia: qualisq́; soleas in amicorū esse causis. Præterea quod debes clientem patronus adiuuare. Fac supra quæ debes: q̄d potes: nec permittas me fraudari cuiusq; nequitia. Malus est: cū quo agitur mea causa: sed longe peior est prætor urbanus: qui pecunia corruptus: non aduocati minus officio fungitur: q̄ arbitri. Rem habes: eā adiuua. Vale Ex Mediolano pridie Nonas Februarias:

Synonyma Clientalis.

Adiuua me clientem patrone tuum.
Debes mihi patrocinium: qui tuus sum cliens.
Omnis clientela in tui est patroni manu.
Quis meam suscipiat causam: nisi tu patronus!
Abs te pendet mei clientis spes omnis.
Patronatus officium abs te postulo.
Facies rem patrono dignissimā: si me clientē non deseres.
Quid potest ab ullo certius & officiosius sperari: q̄ ab eo qui patronus est (ut tu meus) officiū clientelæ debitum.
Oīs mea spes in te sita manet: q clie͠ti mihi patrociniū dēs.
Nequeo mihi hac in causa despare: cū sis mihi patronus.
Tu solus metū hac in re totū adimis: cuius sum cliens.
Quid potest a tanto patrono (quantus es) contingere mihi non optato!
Facies tu: certo scio: in me quod patronū decet in clientē.
Hoc abs te postulo: ne te patronū esse meū sis oblitus.
Quæso ut solita in cæteros: sis etiā in me clientē diligētia.
Cum exercueris curam in hac re tuā omnē: eris in clientē

officio functus.
Cõmẽdo me cliẽtẽ fidelissimũ tibi patrono diligẽtissimo

Titulus.xxviij.

Virgil.i.æne

Disciplinalis Familiaris.

Discipulus quærit de subscriptis

Iamdudũ præceptor mi doctissime cupiebam te coram affari: & ut illud est Maronis. Veras audire & reddere uoces At posteaq̃ id nondũ per locorũ interualla potui cõseq: per litteras ꝓsequar: nec longiorem temporis intercapedinem: in hanc sitim extinguendam admittam. Sunt qui dicant/non esse latine dictũ perpetuitatem: cum Cicero utatur hoc in officijs uocabulo: neq; probent a causidicis nullitatem dici processus/cũ tamen nullam esse rem: iuriscõsulti uetustissimi dixerint. Quid hic sentias expecto: Genitorẽ/genitricẽ/natum gnatũq;: non dicendũ affirmant alij: sed patrem/matrẽ/filium/ac filiã. Alij uero nõ esse minimorũ titulos ut dicãtur egregij: aut singulares. Alij uehemẽtius improbãt: si quis famosus aut gloriosus appelletur. Que autem cõiunctionẽ: non nisi breuitate punctorum scribi posse latine asserunt: at quæ relationẽ expresse. Identidem q̃ & quod differẽter a relationibus. & cũ coniunctionem a præpositione: & plæraq; talia. Ego tuæ imitationis cupidissimus: a cuius schola (tãq; a Platonica pẽdeo) tuã in his singulis sententiã expecto. Malo enim errare tecum (ut Attici dicebant cũ Platone) q̃ cum reliquis bene sentire. Vale. Ex Mediolano Nonis Februarijs.

Perpetuitas
Nullitas
Genitor
Genitrix
Natus
Gnatus
Egregij
Singulares
Famosus
Gloriosus
Quæ & que
Cum & quũ
Platonica schola

Disciplinalis familiarissima.

Quæro abs te præceptor humanissime: ut Gaçophylaciũ exprimas: quo differat a thesauro: an idem sit? Quis propriæ Architriclin⁹ censeatur: quis Choraules? Habemus enim quosdam hodiernos interpretes: rerum & linguarũ pariter ignaros. Quod ei sit urbi nomen: in qua corpus & reliquiæ diui Francisci seruantur. A quibus fuerint Mediolanum/& Bergomum: urbes cõditæ? Quæ sit differẽtia inter intra & in? Quæ sint ꝓpriæ uoces latinæ dictæ rhanarum/equorum/asinorum/boum/cæterorũq; huiusmodi?

Gaçophylacium
Architriclin⁹
Choraules
Intra In
Voces rhanarũ equorũ &c

Hæc si declaraueris afficies me uoluptate incredibili. Tu
iube ac me ama. Ex Mediolano. viij. Idus Februarij.

Disciplinalis Grauis.

Vt illo utar Iuuenalis: qui præceptorē loco uoluere paren Iuuenalis
tis esse: uiri fuerūt non pietate minus gratitudineq; singu/
lari: q̃ innata quadam de litteris bene sentiēdi cupiditate:
ac assidue quæ didicissent: memoria repetēdi. Vt enī a pa/
tribus sumus: sic a præceptoribus bene sumus. Ab ijs ui/
uimus: ab his autē bene uiuim⁹. Quid si bene simul & bea
te? Quid enī (ut Aurelio placet) aliud est bene: ac beate ui/ Augustinus
uere: q̃ illa & discere: & tenere: quib⁹ æternitas gloriæ cō
paratur? At a quibus alijs has emunt mercimonias uiri: q̃
a præceptorib⁹? Ab his discim⁹ nō loq solū: quo a mutis
differimus aīantibus ac brutis: sed eloqui: quo nos Cice/ Cicero
ro cæteris hominib⁹ nos docet ātecellere. A Prisciano grā Grāmatici
maticen/ Beda/ Phoca/ Capro/ Marcello/ Varroneq;. Ab Rhetores
Hermagora/ Hermogene/ Aeschine/ Lysia/ Demosthene/
Aristotele/ Isocrate/ Cicerone/ Catoneq; rhetoricē acci/
pimus. Ab Orpheo/ Musæo/ Hesiodo/ Homero/ Pīdaro/ Poetæ
Aristophane/ Euripide/ Sophocle/ Marone/ Ouidio/ Ho/
ratioq; poeticā. Ab Herodoto/ Thucydide/ Polybio/ Plu/ Historici
tarcho/ Liuio/ Salustioq; historicā. A Seneca/ Quintilia/ Declamato
noq; declamādi modū: & ab alijs singulis singula nostris ores
morib⁹ uitæq; necessaria: cū q̄bus ne dū cogitemus om/
nia modestissime: dicamusq; politissime ac plurimū elima
te: uerū etiā faciam⁹ cōsulto/ æque/ sācte/ pie/ religiose: qui
bus uirtutū gradibus hinc nobis ab īferiorib⁹ ad supiora
paramus ascēsum: & cū in terra corpora uiuāt: in cælo mē/
tes pascāt. Nūc igit: cū te absentē animo speculor: atq; nō
secus: ac præsentē intueor: nō aliū uidere uideor: q̃ eum
a quo ex nihilo fact⁹ sim aliqs. Tu me nō min⁹ bonos do/
cuisti mores: q̃ bonas artes. nec min⁹ (ut admonuit Lactā Lactantius
tius) curasti: ut saperē: q̃ ut scirē. Ad te redeo: cū qcq; am/
bigo: a quo utpote pitissimo quærā & uerborū ratiōes & Quarto
rerū. Quædā de uerbis dubitam⁹: meli⁹ ne ac latini⁹ q̄rto cal'
Quartū

Eiulatus
Gemitus
Singultus
Planctus
Recreare
Consolari
Leuare
Reficere

calēdas: an quartū calendas dictū sit. Quid ꝓpriæ sit eiulatus: quid gemitus: quid singultus quid planctus? Quæ inter recreare/cōsolari/leuare/ac reficere sit differētia? Quædā de rebus ipsis. Nū Epicuri sentētia sit ullo pacto de uoluptate tolerabilis: cū & a Cicerone tātopere damnet: & ab ijs omnib⁹ qui Ciceronē secuti sunt. Quædā de nominibus. Num recte scriptū sit in officijs: Aristotelē & Isocratem: quorū uterq; suo studio delectatus cōtempsit alterū. Quædā de historia. Num Dido potuerit Aeneā amare. Sin id minus: quid hoc exponat figmēti. Quædā de poetica: fuerit ne: qui āte Homerū & Hesiodū scripserint: cū Philon id Iudæus negare uideat. Hæc discipulus a doctore postulo. Tu responde: ac Vale Ex Mediolano. vij. Idus Februarij.

Synonyma disciplinalia.

Doce me mi præceptor.
Ne sis in me dicendo difficilis.
Adhibe in me instruendo diligentiam.
Fac ut non graue sit: discipulū admonere.
Præceptis elegantiæ tuæ discipulum imbue.
Nulla me maiore affeceris uoluptate: q̄ si sis in me docendo assiduus.
Ero incredibili abs te munere donatus si me doces.
Quid potes in me conferre præstantius: q̄ eruditionem?
Tu plane me beabis: cū docueris egregij quippiam.
Quotiens in me defatigabere: totiēs tibi plus debebo: q̄ si me omni thesauro feceris q̄ ditissimum.
Est ne quicq̄ abs te mihi dono dandū: quo te munificentiorē exhibeas: q̄ si præceptis me bonarū artiū īstitueris.
Adhibe in præceptis erga me curam: si uis me tibi perpetuo deuinctissimum esse.
Cum te rogo plurima: ne sis in me docendo durus.
Ego te q̄ñ me doces assidue: numinis instar colo.
Te supplico per immortalem deum: respondeas ad hæc quæ sæpe quæro.

Facit doctrina tua: ut non sim negligens in quærendo sem
per quicq; ambigui.

Titulus.xxix.

Doctrinalis familiaris

Q̃ me ames æquū est. Amaris enim ab me supra modum
Sed ne plixitate uerborum tempus terā: cū sentētiarū po-
tius opificē: q̃ uerborū sapientē esse decere: doceat Au- Augustinus
gustinus: ad ea summatim respōdebo: quæ postulasti. Per Perpetuitas
petuitate utūtur: uel obseruatores latinæ linguæ ī ijs: quæ
ad philosophiam attinēt: siquidē cōmodiore uocabulo ea
sententia nequit exprimi. Vt enī ab æterno formatᷓ æterni- Aeternitas
tas: sic a perpetuo ppetuitas. At cū licet oratorē amplius
loqui: utendū est consuetis īmortalitate æternitate: Sem- Sempiterni-
piternitas & perpetuitas philosophica sunt: nec nō & hinc tas
procedētia uerba perpetuare sempiternare. At si apud po- Natus
etas reperiantᷓ: quibus carminis est difficultas: tolerat: ut Genitor
& apud eos genitor/ & natus: & apud comicos gnatos. Re Diuersitas
fert enī & inter ipsos poetas: heroice ne quisq; scripserit: an poetarum
elegiace: an satyrice: an bucolice: cum hæ carminū diuer
sitates uaria soleant admittere uocabula. Satyrus caballū Caballus
dicit: non heroicus: at sonipedem: ut apud Maronē. Stat Sonipes
sonipes & fræna ferox spumantia mandit: at carnipedem. Vir.4.æne
quē Satyrus monych9: ut Iuuenalis: Aut q̃tas iaculetᷓ mo Iuue.i.satyra
nychus hornos. Nullitatis dictio bona est: Egregiū uocat Nullitas
Tullius cæsarem: nec pōt præstantior quisq; dici: q̃ egregi Egregius
us: modo titulus adijciatur artis: ut egregius uocetᷓ philo Tullius
sophus. aut orator. aut princeps. Singularis eandem habet Singularis
rationem: dū ne uulgi more addatᷓ suplatio: quæ stare non
potest: cū plusq; singularē dicere ualeamus nullum: cū ex
pluribus singillatim uisis delectus hic unus sit: ut Tullius Tullius
uix singulis ætatibus singulos inquit tolerabiles oratores
extitisse. Breuiationes aut ac punctuationes nouiores in-
uenere non prisci. Omnia possunt latinissime plana scribi:
nec errabit: modo quæ relatio diphthōgetur: coniunctio Quæ & que
uero minime. Cū autē a quū nihilo differt: nisi q̃dā nouo- Cū & quum

rtim quorundam supstitione:qui (ut Tullius in Græcos
ait)ne parũ multa scisse uiderent:ea interdũ cõquæsierũt
quæ nihil ad artem attinebant.uel inanis arogantiæ causa
uel spe lucri:uel ut ars difficilior cognitu uideret.Hæc ha/
bes.Ego tuus sum.audent eiusmodi pete.Ex mediolano.
vi.Idus Februarij

Doctrinalis familiarissima.

Gaçophyla/ Gaçophylaciũ mi fili(non secus enĩ:ac filiũ te diligo)a ga/
cium ça uocabulo Persico:quod censum significat:& phylago/
unde phylace:hoc est seruo & custodio cõpositum:custo
diam declarat hodie ecclesiastici quidẽ census.At apđ ue
Vir.i.æne teres gaça p omni capit censu:ut apud Maronẽ.Arma ui/
Architriclin⁹ rum tabulæ:& troia gaça per undas. Architriclinus ab ar/
chon:id est dñs:& triclinos/hoc est aula:dñs dicitur aulæ
Choraules quẽ nos præfectũ uocamus hospitio.Choraules aũt cho/
ri dicit ductor.De diui francisci urbe:axem respõdeo: cu/
Intra ias & Propertius fuit.Mediolanũ & Bergomũ:Suidas do
drñt cet:a Gallis ædificata.Intra ueteres dicebãt ultra/uls/citra
Citra cis.Tra uero ad Euphoniam ẽ additum:ut Gellius docet.
Voces rhana Rhanæ coaxant.equi hinniũt.Asini rudiũt.Boues mugi/
rũ:equorum unt.Ex Mediolano.v.Idus Februarij.
Asinorũ

Doctrinalis grauis.

Multa breui cõplexus es mi fili:qñ me patrẽ appellas:nec
im:rito quib⁹ & ingenij tui fæcunditatẽ expressisti:& stu/
diorũ assiduitatẽ:& tuã in me pietatẽ.Lætatus sum mirifi/
ce:q tantũ peperim fructũ/ tã suauẽ/tã nectareũ. Qđ ad rẽ
Quartũ attinet:qrtũ calendas sine præpositione nõ inuenit latine
k̃las dictũ:ut Cicero ad tertiũ calendas hoc studebam:& de eo
Quarto intelligit:qđ futurũ & paratũ describit tempus.At quarto
Tullius calendas de præsenti iã tẽpore scribit:ut idẽ Tullius:hæc
Eiulatus scripsi Idib⁹ mane.Eiulatus est sic a muliebri uoce tractum
uel a molli uiro:cũ in funere fit clamosa lamentatio : ut in
bestijs plærisq; pariter a uoce originem capit uerbum : ut
ululatus in lupis.latrat⁹ in canibus.cuculatus in cuculis.
Gemitus Gemitus est qui uel uiros decet quodam admixtus in fũ

neribus moderamine. Singultus mutatione litterarũ ab Singultus
inglutiendo eiulatum dictus est: ubi præ pudore nõ emit/
titur clamor. Planctus muliebris ille clamor est cũ lachry/
mis in mœrore. Mã mœror ẽ ægritudo flebilis de ei⁹ mor/ Planctus
te: qui nobis carus fuerit: ut Ciceroni placet. Leuare ẽ do/ Leuare
lorẽ suadendo leuiorẽ efficere: At recreare, ac reficere non Recreare
solum est facere leuiorẽ: sed persuadendo in primã reduce drũt
re mentẽ. Consolari aũt ẽ: spe proposita maioris uolupta/ Reficere
tis: ægritudinẽ de mẽte delere: ut apd Virgiliũ. Ven⁹ se di/ Consolari
cit solari se solitam casus troianus spe promissorum iouis. Vir.i.æne
Epicurus (mea quidem sententia) uir fuit doctissimus: & De epicuro
haud qualẽ improbant multi cũ Cicerone. Posuit summũ
bonũ in uoluptate. Quid aliud ẽ beatitudo: q̃ indelibilis
uoluptas! Quid apud nos paradisus: q̃ uoluptatis locus!
Si Cyrenaici cõstituerũt sũmũ hoc bonũ in indolẽtia: nõ/
ne meli⁹ Epicurus in uoluptate: cũ uirt⁹ in opatione pfecta Cyrenaici
(teste Aristotele) sit cum delectatione! Quid uera Christia
na fides nobis pollicet inquiẽs: Gaudete & exultate: quo Aristoteles
niã merces uestra copiosa est in cælis. Vir qui post obitũ
nihil censeret permansurũ nõ triuisset in scribẽdo tempus:
ut ille: qui quadringẽta septuaginta q̃tuor librorũ ædidit
uolumina: futuræ gloriæ imortalitatisq; studiosissim⁹. De
Aristotele intelligit & xenocrate: quorum uterq; suo stu/
dio delectatus est. Dido statuit Carthaginẽ annos circiter
triginta prius: q̃ fuerit urbs Romana condita ab æneæ suc Carthago a
cessoribus: annos quadringentos: aut paulominus: post Didone &
interitũ æneæ. Figmentũ illud omne apud Virgilium pro quo tpe
ænea Romã significat: p Didone Charthaginem: quæ no/ Virgilius
uitate ac similitudine delectata: quod profugi Troes con/
diderint urbem: ut & Dido profuga: primũ & dona misit:
& cum Romanis maximã contraxit beniuolentiã. Mox
quia Romani amplificare cupiebant imperium: a pœnis
recesserunt: quare Carthaginenses sibi mortẽ asciuerũt/tri
pliciq; uulnere sunt confossi: hoc est triplici bello punico
eneruati. Ante Homerum & Hesiodum scripsit Orpheus Antiqssimi
12 poetæ

qui audierat Linum thebanũ: qui quidẽ Linus Cadmum Agenoris habuerat præceptorẽ. At multo antea perhibentur scripsisse poetica: & apud ægyptios Vulcanꝰ: & plærią prophetæ: & belli troiani tempibus Sibylla. Nunc ad ea respondi singula: quæ petieras. Cæterũ est ut pseueres: nec te unąꝫ quærere pudeat: quæ nescis: cũ mlto nescire sit turpius. Ex Mediolano. v. Idus Februarij.

Synonyma doctrinalia.

Ita fac mi fili semper roga.
Vt multa discas: quærenda sunt plurima.
Nihil est tibi tpis terendũ: ut discas assidue.
Si pcũctaris præceptorẽ sp: nunąꝫ te pœnitebit.
Fies summopere doctus: si semper quæris.
Efficere pitissimꝰ: si studebis / & quæ nõ itelligis postulabis
Si nescis fœdũ est: si quæris pulchrum.
Quid magis discipulũ decet: ꝗ̃ aliqd assidue quærere.
Nihil magis est discipulo propriũ: ꝗ̃ ut quærat doctorem aliquid assidue.
Si fabri simus fabricando: multomagis docti rogando ac exercendo:
Magnus eris in litteris: si semp aliquid audis.
Nõ ut te scire putes (fies doctior) sed ut assidue aliqd discas
Ne te pudeat scire uelle: quæ nescis.
Illos nõ audias quos pudet magistros audire: cum maiores natu sunt.
Ab illis qui uel senes audiebant bonarũ artium præceptores: exemplũ tibi uendica.
Nihil i hoie ignorãtia turpiꝰ ẽ: sed turpissimũ ptinacia.
Debes sp uidere multa: & quæ nõ tenes sciscitari.
Haud difficilis in quærendo sis: ubi doctorẽ facilẽ habes.

Titulus. xxx.

Munificalis familiaris.

Aristoteles. Munificentiã illã esse uirtutẽ Aristoteles docet: quæ maiores ac plures sibi uendicat amicitias. Conciliantur enim munificis populorum animi: fiuntą in eos omnia homi-

num genera deditissima. Id ego considerans sæpe: in eos præsertim esse debere me munificū duco: qui uiri sunt & docti & boni: qui merent̄ omnem munificentiam. Ex eorū enī memoria: nunq̄ excidūt munera: & a nobis factum est opus: qđ sp laudaturi sint: q recti quippiā sentiūt. Scio q̄tus sis: q̄q; doctus: q̄q; multo merearis plura: q̄ tibi do no dem. Cuperē posse tanta ministrare tibi: q̄ta me cogeret incredibilis tua uirtus. Sed ubi uoluntati non satisfiet: facultatē admittes. & æqua mente feres: paruā hanc eē largitionē meā: quā fortunæ debilitas tenuiorē fecit. Vale Ex Mediolano. iiij Idus Februarij.

Munificalis familiarissima.

Eo cōtentus sis munusculo: qđ ad te dedi: nec ei⁹ paruitatem exiguitati uolūtatis: ac facultatis ascribe. Sū enī ea in te beniuolētia: ut nihil ad te dare tantū me posse uideam: cui non sint assidue defutura q̄ plurima. Mereri autem maxima te quæq; nō nescio: in quo tam diuina potius q̄ humana sit uirtus. Accipe q̄ familiarissime qđ in me fuit: & cuius rem minimā animi magnitudo maximā faciat: Non quæ data sint animaduerte: sed qui dederit. Bene uale. Ex Mediolano. iij. Idus Februarij.

Munificalis grauis.

Theophrastus largitionē inquit: fundū non habere. Qui Theophrast⁹
dat enī (ut Aristoteles docet) si liberalis & haberi uult: & Aristoteles
esse: sciat liberalitatem a dando dictam esse: Nam philotimia uocatur apud Græcos: quippe quæ amicos hono- Plato
ret: uel amet honorare. Q; si Platone teste: honoramus aliquem in uirtutis testimonium: manifesto constat huiusmodi honores muneribus ab ijs esse implendos a quibus imprimis solēt: ut ab habentibus facultates: expectari. Principes enī ut ditiores sunt reliquis: sic & fortunas habēt q̄s donēt ꝑpēsiores. Quare ne sua largitio fūdū habeat Theophrast⁹
recte admonet Theophrastus: ut nihil in principe turpius q̄ aurū uel cumulare uel cupere. ita præclarissimū in ijs est Aratus
ut mlta donēt. Arati Sitionij laudatū ē illud in suos ciues Cæsar

Cæsar munificētiæ gen⁹. Et cæsaris in ærario p ppl̄m partiēdo/& Cyrus Cyri: qui liberalissimus fuit in largiendo magnificētia: qd de nobis dicturos esse multos opinemur: si cum admodū pauca paruaq; possimus: ut multa donem⁹ & magna. No/ Tullius lim ab alijs rapere: ut alijs donem: ut illud improbat Tulli/ us. Sed malim debere semper plurima: ut habeā unde mul Curius to elargiar plura. Q̄ me delectat respōsum illd̄ Curij. Nol/ le Romanos aurū: sed aurū habentibus imperare uelle. Q̄ Fabricius eo fabricij lætor: cū a Sannitibus aurum noluit: dicens in digne sibi uisum fieri: si ab illis ea caperet: quibus eis usus esset: cum ipse nesciret uti. Qua sumus uirtute simillimi superis alia magis: q̄ liberalitate! Quid aūt in principe fœ/ Crœsus dius: q̄ si thesaurū augeat: istar Crœsi Lydiæ regis: aut Mi Midas dæ: aut Phinai: quibus thesaurorū magnitudo plurimum Phinaus obfuit! Ego dono & libenter & sæpe & illis imprimis: qui merent̄ cū uirtute: meq; ad donandū inuitant. Accipe qd̄ minimū ad te dedi: nec rei tenuitatē potius: q̄ uolūtatem specta. Si enī ad ea: quæ te decent: & quæ tuæ debent̄ lau/ di: hæc cōferas: nihil acceperis: munus corruat. Si meam metiris facultatē: supplebit uoluntas: qd̄ defuit largitati. Ad hæc aūt neqn̄ mea negligas: te hortor aliqn̄ ad me scri bas non nihil: ut intelligas: q̄to ab me plura sis habitur⁹ q̄ ab illis: qui me multo sunt ditiores: maioresq; principes. Plato Cognosces Platonicū illud: non in imperio: sed in mente consistere principatū. Audio & tibi filios esse. Filiæ si nu/ bent: eis institui dotē. Filios quot ad me dederis: curabo apud me q̄ liberalissime: nō æducari solum: sed erudiri: ut meā erga te: tuosq; omnis cognoscas beniuolentiā. Si qd est aūt: aut nūc: aut deinceps: quod aliud ab me postules: fac ut sciā. Nihil es a me frustra petiturus. Vale. Ex medio lano pridie Idus februarij.

Synonyma munificalia.

Accipe munusculū ea mente: qua dedi.

Paruitatē muneris magnitudo nostræ cōpēset uolūtatis.

Indulge dono: si meā non exprimit mentem.

Pro mea facultate donũ capis: non ꝑ animi magnitudine.
Si tanta res esset mea: q̃tꝰ ẽ animꝰ: maiora longe caperes.
Habes a me signũ animi nõ ingrati.
Non quæ te deceant: dedi: sed quæ possim.
Scio quæ sis meritus: at tu nõ nescis q̃ta sit facultas mea.
Si tuã metiris uirtutẽ: fac ut & qd ego possi nõ prætereas.
Debeo tibi maxĩa: sed cogit ĩpotẽs tenuitas reddere ꝑua
Nihil ẽ qđ plus cupiã: q̃ ut habeas ab me quæ meritus es.
Tanta ẽ tua uirtꝰ ut uel cũ sanguis meus ac spiritus dono tibi datus sit: debere adhuc me tibi sciã alia.
Nullũ seruarem in largiendo tibi modũ: si possem rem animo suppeditare.
Fieres a me q̃ ditissimus: ubi fortuna uoluntati meæ (qđ uellem) ministraret.
Fer æqua mente: si nõ misi: quod uellem munus ad te: sed quod potui.

Titulus. xxxi.

Iuridicialis familiaris.

Demosthenes

Cum illud sit iudicis proprium: qđ apud Demosthenẽ legitur: ut nec amore/nec odio/aut alliciatur: aut prouocet nõ tam ego hac in causa mutuæ fauebo tuæ in me beniuolentiæ: q̃ meã seruabo fidem. Hoc enim a me poscit iurisdicio mea: ut non alios corrigam: alios prætercam: alios perdã: alios seruem. Vocauit in ius te me corã: ad ea quæ petiturus erat: responsurum Curius. Ad diem cõstitutam nõ accessisti: ut tuam damnemus contumaciã instat: aut negemus ei ius exequi: opus est: aut te damnemus. Vtrunq̃ difficile: sed deterius illud. q̃obrẽ: aut huc accedas ẽ necesse: restituimꝰ enĩ adhuc tibi uenĩẽdi rñdendiq̃ locũ: aut pꝰ designatam diẽ: nõ eris indamnatus. Dies aũt a nobis tibi sit deinceps ad. xiiij. designata calẽdas decembris. Cupio te adiuuare ĩ ijs oĩbꝰ: quæ mea sint/ære/domo/subsidijs/amicis/cliẽtelis: at ĩ ijs quæ mea ñ sũt sed legis: haud q̃cq̃. Aliud est enĩ priuatũ amicũ esse: aliud publicam gerere p-

sonam. Marcellum semp habes: prætorē nō nisi cū ius de-
creuit. Ergo fac ut uenias ne legem iratā experiaris. Bene
uale. Ex Mediolano Idibus Februarijs.

Iuridicialis familiarissima.

Accedentē istuc parmenonem: qui te nostro in ius nomi-
ne uocat: audies & deinceps nostris obedies indilate man
datis. Nam adiuit nos aduersarius tuus: ut nuncius iste ti
bi significauit. Ad te igit petitionē hominis dedim⁹: ut re
sponsurus accedas. Non erit id nobis iniucundum: ut ne
gligas: quæ iubemus. At si negligas feres cōtēptionis pœ
nā. Mulctabimus enī te ī decimū argenti pōdo: nec admit
temus causam: cū in cōtumacē oīa iura clamant. Vale Ex
Mediolano. xvij calendas Martias.

Iuridicialis grauis.

Licurgus — Licurgus lacedæmonijs leges tulit: ut si quis in ius uoca-
tur (instante aduersario) non uenisset: æque dānaret: ac cō
Cecrops — fessus quæ peterent: quē ipso iure Cecrops dixerat eē dā-
Solon — natum. At Solon mitius apud atheniēses agēs: rursus atq
iterū inquit: uel cōtumacē ipsū: reuocandū esse: ut si cau-
sam more dixisset idoneam admitteret: Sin id min⁹ & dā
Labeo — naret aduersario debitor: & mulctaret pro negligentia. La-
beo uero uir doctissimus hoc addidit: ut nō redderet mo-
re causa: ne forte mendaces fieri plures cogerent ad dāna-
tionis seueritatē. Sed cū tertiū in ius uocaret: non ueniēs
decerneret ea confessus quæ interminatus arbiter esset. At
Scæuola — Scæuola doctissimus ille: maluit procliue in absoluendū
agere: q̄ difficulter in dānandū. Itaq decreuit ius suum ur
bibus esse: qd singulæ sibi dicerēt. Q̄ si iuberet urbs ulla
damnandū esse: qui aut priuū/aut quartū non uenisset id
obseruaret. Nūc aūt in hac urbe scis esse principis ædictū:
ut qui primū uocatus est: continuo nō accedens damnet
ob id: ad quod uocatur. Fabius quid abs te petat: istis acci
pies litteris. Est homo permolestus (nec id inficior) sed cui
non sint iustíciæ partes denegandæ: quam nec ipsi malo
Alexander — dæmoni deus denegaret. Nam & Alexander ille rex tant⁹

cum querebat̃ de alio quiſq;:unã occludebat aurẽ quã ſe
dicebat alteri ſeruare parti:ut utraq; audita rectius iudica/
ret. Amo te plurimũ:ſed ita quidẽ:ut Agis ille reſpondit Agis
ad ea:quæ dixerat pater:qui iudex eſt:perſonam exhibet
in terris dei. Nullũ in lege amicũ hoſti præfero:æqua pro/
cedo lance. Aſtræa illa me uirgo uidet: quæ neq; titanas Aſtræa
ſuos ſeruauit. Huc igit̃ accede ꝙ primũ in ius uocatus:ad
ea reſponde quæ petantur. honeſtaq; ſit cauſa tua:uel tur/
pis:conſidera prius ꝙ in eius diſceptationẽ deſcẽdas:Me Cicero
lius eſt enim (pro Ciceronis ſententia) non incipere ꝙ ab
incœptis turpiter deſiſtere. Poſſunt facillime in arbitros
cõpromitti cauſæ: Tranſigiturq; non difficulter inter om/ Quintilian⁹
nes:cũ euentus litium Quintilianus dubios eſſe doceat.
Ni pactus id fueris:quod honeſta tibi ſit cauſa:nec tamen
legum tenes ac ordinẽ iudiciorum:cauſidicũ tibi quære:
nõ mathonis ſimilem:qui te inuoluat ꝑplexumq; in foro
diſcrutiet::Nec eoꝝ aliquẽ:de quoꝝ inquit Seneca gene Seneca
re. Hic clamoſi rabioſa fori iurgia uendens:improbus iras
& uerba locat. Lege tibi uirum bonũ:qui poſſit (ubi opus
ſit) & arbiter intereſſe. Ordo aũt cauſarum idem eſt:qui &
Rhetorũ cõplectitur orationes. Nã ut exordiunt̃ hi: ſicil/
lo factũ proponunt eſſe dicendum:ut & iudices attentos
& beniuolos faciant. Vt narrant hi:narrant etiã illi caſus ꝑ
poſitione materiam litis explicãtes. Vt hi diuidũt:illi par/
tiuntur:quæ ſint probanda/negata:poſitionibus/uł quæ
affirmata ſint in ſuam cõmoditatẽ traducenda. Vt hi cõ/
firmationibus totuplicibus utuntur:quotuplices ſunt ꝑ/
titiones:Illi articulos ad probanda referũt:argumentatio
nibus nituntur/rationibus legibuſq; rem tranſigunt. Hoc Rhetores
differunt qđ propoſitione/ratione/rationis confirmatio/ drñt
ne/exornatione/cõplexioneq; ſequũtur rhetores probati Iuriſcõſulti
nes/inficiationeſq; ſuas: At iuriſconſulti non niſi iuris in/
ductionibus. Illis ſunt ꝓbabiles:ac ueri ſimiles argumẽta/
tiones:his aũt demõſtratiue ac neceſſarie. His tibi & ordi/
nib⁹ & modis ẽ in foro diſceptandũ:quos docuerat in re/

Plato publica Plato:sed multomagis hodierna docuit cōsuetudo. Ne te igit̃ ab his distrahas:nec inuersurū hunc ordinē ꝑ te iudica:ne aut famā dānem meam/aut mihi sim criminis conscius:qui alias habeam pro amicis:alias pro reliqs leges. Non habeo personarum acceptionem. Bene uale Ex Mediolano.xvi.calendas Martias.

Synonyma Iuridicialia.

Ne sis in iudicio contumax.
Haud amori meo in causis cōfidas:quarū sum arbiter.
Nihilo tibi plꝰ deessem:q̄ꝫ filio:excepto foro.
Fac ut qn̄ publicꝰ iudex sū:d̄ iusticia nihil mihi diminuas.
In iudicando neqꝫ te noscā:nec aliū quenqꝫ.
Non erit fides mea pro te uel alio in foro uiolata.
Omnia mea tibi debeo:præter legum maiestatem.
Cōmendatæ mihi sunt iuris partes:quas a me nemo petat ut restituere cōmendanti possem deo.
Quid est in amico insolentius:q̄ꝫ de iuris uia rationeqꝫ uel le quicq̄ꝫ amico detrahere.
Quæ mea sunt:ab me posce cōmunia tibi:iuris leges intactas depositori seruo principi.
Cura ut non sis cōtumax:ne in te clament leges omnes.
Fac ut obedias præceptis legū:ne plectare si te difficile præstiteris.
Aut causam in foro non habeas:aut iurisdicionis obtēpera institutis.
Amicus sum tuus:sed priuatus.
Iudex ego te non illi propono.
Habeo te fratris loco:modo tu meam in iudicando dignitatem non lædas.
Ne tibi de me quicq̄ꝫ iudicante pollicearis.

Titulus.xxxiij.

Regratiatoria familiaris

Cicero Qui referre nequit gratias(inqt Cicero)habere certe potest. Itaqꝫ cū maxiō nos affeceris munere:cunqꝫ referendi:non se nobis facultas offerat:habendi certe bono sumus

animo agẽdiq; lingua nõ proplexa. Verũ cui deeffet hac ĩ causa uerba: ei certe soli q mut⁹ sit: aut penit⁹ elinguis. Nihil potuim⁹ nos quidẽ optare: qd abs te uel nõ orato/nõ reqsito: nõ simus assecuti! Tu nos hospitio ꝑhumane tam excepisti: ꝙ uirũ aliquis nostrũ ausus esset cupe. Nullum omisisti gen⁹ officij: quo nos nõ insignijueris. At neq; nostra te docuit id efficere familiaritas: nec antiq̃ uirtus: nec ulla profecto cã: qua qcq; deberes nobis. Ad ea te coegit sola beneficentiæ tuæ cõsuetudo (quæ talis ẽ) ut neminẽ prætermittas cui nõ te præbeas hospitalem. Est igit̃ nostrũ deinceps munus: ut cũ tibi plurima debeam⁹: multo uelimus debere plura. Quo sumus pacto: parẽ gratiã relaturi! Vita hæc tua est nõ fortuna solũ. Vtere nobis posthac nõ sec⁹: ac tuis. Bene uale. Ex Mediolano. xv. calẽdas Martias.

Regratiatoria familiarissima

Redijt ad me puer meus/ ꝙq; diligens in ei⁹ te præstiteris expediendã cãm: retulit. Fecisti qd sperabã te facturũ esse. Sciebam enĩ: ꝙ soleres esse meus: quid meum te dixi. Imo bonorũ omnium. Habeo & ago tibi gratias ĩmortales: & si qñ fuerit tibi nostra op⁹ opera nõ recusabo referre. Qꝙ; scio nihil esse mihi tantũ: uel fortunarũ uel ingenij: ut par tibi præberi possit gratia. Verũ ubi cætera in hac referenda gratia deficiẽt: uolũtas certe nũq; deerit. Bene uale. Ex Mediolano. xiiij calẽdas Martias.

Regratiatoria Grauis.

Qui genus inueneñt officij: quo munificos beneficosq; sese uiri præstarent in uiros: ut mutua uiueret̃ beniuolẽtia ijdẽ edixere leges: qb⁹ & haberi gratiæ: & agi/ & referri pit possent. Ex quibus Aeschinem apud athenienses imitandum esse duco:: qui dixit nullũ esse tam abiecta conditione: qui ulla uitæ parte non posset exhibere se non ingratũ benedicẽdo saltem referret officiũ. Non parũ est enĩ a plærisq; muneris: ut laude reponatur officio. Nam (ut Plinius docet (qui poetæ uel urbium ac principum: uel priuatorum laudant uitas: maximis eos muneribus donant

Aeschines

Plinius

quos extollant:merenturq; ab illis maxima. Quid si acce/ptis muneribus:abs te laudes ꝓ gratia referũt? Ego ꝑpetu/um existimo bonũ illis præferendũ:quæ caduca sunt: ac interdũ uix diurna. Q; si de dignitate cõtendit muneris: qđ donũ cũ laudis imortalitate cõtendere audet? si quidẽ hac largitione dij:friuolis aũt reliquis delectari solẽt homines? Fuisti tu quidẽ in me meosq; omnis o clementissime princeps liberalissimus:primũ omni hospitalitatis officio ut Iouẽ te possimus hospitalẽ illum existimare:de quo ex
Vir.i.æne tat poetic⁹ uersus. Iuppiter hospitibus nam te dare iura loquutur. Ad hæc largiẽdo nobis assidue mlta:nemini christianorũ cessisti. Nullũ præterijsti genus officij:quo nõ fueris erga nos beneficiẽtissimus. Audiuisti nostros omnes facillime: Admisisti humanissime: Vidisti iucũdissime: Dimisisti omnibus in rebus liberalissime: Valuimus apud te tuosq; singulos tanta & auctoritate/& gratia ut nihil addi ad officiorum cumulũ possit. Quo pacto respondebo huic benignitati/mãsuetudini /caritati? Res mihi est minima nec quã tu egeas. Quid referam ut tibi sim ulla in re adminiculo? At meo fauore/consilio/auxilioq; tibi non ẽ opus Carminibus cæterisq; latine Græceq; respondebo generibus:quibus te faciam nõ moriturum:at & alios scriptores tuarũ habes laudũ:uirtutũq; præcones? Habes:nõ diffiteor: at & urbes habes/& diuitias. Reijceresne quenq; :a quo posses & alias cũ honestate consequi? Scribunt de te multi. Quid si & me non aspernabit posteritas? Potest igit hæc gratiæ relatio nõ esse inferior cæteris. Habeo tibi pro tuis tot in me officijs gratias. & eas quidem perpetuas/& ago nõ inferiores. ea tñ mẽte:ut nulla temporũ diurnitas: nulli casus:nulla diuersitas locorũ:aut gentium : horũ de me meritorũ officia: de mea deleant mente. Sed in referenda tamen non sum ignauus/non infæcundus/non tardus Habebis enim me q; diu uiuam: tui nominis obseruatorẽ: tuæ famæ ducem : tuæ gloriæ auctorem : & tunc me silere de te posse censebis: cum luce functus nusq; ampli/

us respirabo. Cæterū est:ut si quid aliq̄n euenerit:ubi tibi amicisue/aut seruis tuis me cognoscas opera/ingenio/ulla ue diligentia posse quicq̄ opitulari/suppeditareq̄ tuæ uoluntati officij:iube/impera/manda/præcipe:nihilq̄ te remoret causæ:quæ te cogat credere:alium esse me:q̄ sim Debeo te sequi oī nō amore solū:ac obseruantia: sed cultu:atq̄ ueneratione haud secus ac numen aliquod. Nō solus ego tuus sum:sed tota hæc nostra domus: uniuersaq̄ familia. Nam qui mihi uel amicitiæ debēt officiū:uel cliētelæ:sese omnes tibi dedicarūt:cunq̄ intelligant q̄ tuus sim:assidue de te nobis fit sermo:nihil est quod uehementius appetant:q̄ esse tui. Vtere mi princeps & me:& meis oīb⁹:& q̄uis nō sit necesse:scio tibi & maiores uiros & ditiores amicos:clientes ac seruos esse:ne tamen indigne factū existimes:si nos multo illis inferiores non eijcis:nō aspernaris/nō contemnis. Vt ait Homerus:parui cū magnis amici sæpe coeunt. Nō ero in dicēdo prolixior:ne hac epistola cēseas: uoluisse me tuæ in me magnitudini meritorū gratiam referre. Nulla enī uel amplissima carmina:uel pfusissima psarum genera satisfactura sunt huic debitioni meæ quæ quidē est sempiterna. Sed tu prudentissimus a nobis accipe (qd̄ dari ualet) mentē tibi deditissimā. Animū tuis institutis dicatissimum. Ingeniū tuæ laudis testimonium: dispositionē in te conuersam:cōmentationē cū claris de te assiduam. Vale Ex mediolano. xiij calendas Martias.

Homerus

Synonyma regratiatoria

Ego tuis de me meritis gratias habeo maximas.

Affecisti me maximis officijs:pro quibus habeo incredibiles tibi gratias.

Regratior summopere tuæ in me liberalitati.

Referre nequeo tibi gratias.at habeo & ago.

Dicere nescire paucis:q̄tas debeā tibi gratias.

Fuisti tam in nos officiosus:ut q̄n pares referre gratias ualeamus haud satis inrelligamus.

Quis tibi nostrū æque (ac tu fuisti beneficus erga nos) re

gratietur.
Nulla eloquij præstantia gratias agat tibi debitas.
Gratiarū agendarum loco nos tibi dedicamus.
Sanguinē etiā ac spiritū ꝓ te statuentes: non erimus in referenda gratia tuis beneficijs similes.
Laborātes die noctuq; nō satisfaciem⁹ acceptis officijs.
Iube si quid in nos uides ad mortē usq; ꝓ habenda nō referenda tamen tibi gratia.
Vellem tā esse disertus ut agerē: tam diues ut referre quirē tibi gratias.
Nulla est res tanta: quā in referēdis tibi gratijs nō debeā.
Fac de nobis q̄ malis in re ꝑiculū: si uis certo cognoscere: q̄s tibi habeam⁹ gratias: etiā si referre nesciamus.

Titulus.xxxiij.

Cōmissionalis familiaris.

Constitueram istuc ire: ne qd in re mea: me absente: fieret.
Plato. Nā uetere prouerbio dici solitū docet Plato: uirū corā suam efficere causam meliorē. Sed ubi mecū animo uolutaui: q̄ sis prudens: & q̄ me ames: decreui: meā tuæ fidei cōmittere causam. Scio q̄ sis futurus & diligens & curiosus: q̄q; multo melius cogitabis quid sit opus facto: q̄ sim ipse cogitaturus. Solent enī qui suas res agitant: esse maioribus interdū occupationib⁹ circumsepti: neq; uidere possunt omnia: nec prosequi: quæ ad rem attinent. Fallunt͛ aliqn̄ apparentis specie boni: aliquando cupiditatis ui: nonnunq; ira/odio/amore/cæterisq; mentis passionibus. Tu uero liberiore multo cōsilio: firmioreq; iudicio pedetentim insinuabis in causa (si opus fuerit) omniaq; consulto: nihil temere prosequeris. nec celeritate frangeris. nec tarditate cōculcaberis. Tolerantior eris: q̄ ego esse queā. Itaq; huius epistolæ ui ac officio tibi cōmitto: quā ago cū æmilio: causam. Quicqd in ea uel egeris: uel transegeris: æque firmū imobileq; esse ducā: nec reuocaturus sum: ac si præsens omnibus affuissem. Iudices aūt omnes eam adhibeant tibi fidē: quā ore meo prolatis uerbis: & mea mēte uolūtati expresse adhiberēt. Cura tu posthac igit͛ rē meam ꝑ

q̄ diligētissime. Bene uale. Ex Mlo. xij. calēdas Nartias.

Cōmissionalis familiarissima.

Est mihi aduersus Columellam istic apud prodominū ingens causa. Sū aliquot adhuc menses in ijs impeditissim⁹ quæ ad principē attinent: nequeoq̄ hinc: sine maximo incōmodo digredi. At neq̄ causæ isti consulere non debeo quandoquidē est non mediocris. Memini te non causidicum esse solū pegregium: sed mihi summa beniuolētia cōiunctissimū: Te unice rogo: non dedignere: hanc tibi prouinciam corrigendam assumere. Ego enī hisce litteris fidē huius meæ uolūtatis efficio: teq̄ meorꝝ hac in causa negociorū curatorē & ꝓcuratorē deligo atq̄ constituo: cui cōmissam eē uolui meā oēm facultatē. Bene uale. Ex mediolano. xi. calendas Nartias.

Cōmissionalis grauis.

Cum uiderit Solon interesse suis in foro causis plærosq̄ non posse: quos maxime necessariæ detinerent causæ. At cōtra: qui agerent nollent frustra in iudicio agere: nō ueniente aduersario: prouidit non incōmode: quod a Carbone primū: mox alijs iurisconsultis nō importune usurpatū est. Nā aut prece: aut precio: aut beniuolētia deligi posse uiros instituit: qui alienis intercederēt nominibus: quibus ꝓcuratorū apud nos nomina uidemus adhuc eē: apud Græcos rerꝝ actores: uocabula dari. Q̄obrē & Demosthenes ac Aeschines ī Thesiphōtis egere cā: & Cicero ac Hortensius in plærisq̄ alijs. Nam quod ab oratorib⁹ aliqui dicant differre solitos procuratores: ut ab aduocatis hodie differūt causidici: nec id quidem negem omnino: nec penitus affirmē. Vt enim uel hodie interuenire nōnunq̄ pro iurisperitis hisce tabulis clamosissimis iuriscōsultissimi uident: cū est causa magni precij: sic & oratores in illis copiosissime dicebant causis: in quibus parum profuissent causidici. Cum ergo & ipse interesse meis nō ualeā: quæ istic geruntur: & res istæ magnæ atq̄ amplæ mihi neligendæ non sint: delegi te uirum & legum iurisq̄ clarissimum

Solon. Carbo Demosthenes Aeschines Thesiphon Cicero Hortensius

interpretē :& mei mearūq; rerū omniū amantissimum. Te enī præter cæteros delegi:quē arbitror fore mei studiosissimū. Vt enī es & in amicos officiosissimus. & gloriæ cupidissimus:sic & rei meæ consulturū certo scio:& tuæ laudi. Quas es unq̄ amplexus causas:quar; uictoriā non reportaris! Quod icirco fieri nō ambigo: quia nihil aggrederis:qđ non æquissimū & honestissimū esse uideas. Nec aliud abs te nunc etiam postulo:q̄ qđ si quid iniquitatis in mea esse causa uideris:id omnino reijcias :Nec ut Plutarchus dicit:quicq̄ cōtendas uel a iudicibus impetrare:uel in aduersariū obtinere:qđ turpe sit. Quis enī uel fœnore ditari uelit uir bonus:quod Cato diffiniuit:hominē occidere:uel cū aliena iniuria:quod Sulpicius mōstrum in hominē appellauit natura! Verum quæ iuste nostra esse posse cognoris:nec sine legis ui ac maiestate peti:posce/insta/increpa/obsecra:ut Apl's ait:curaq; demū:ut res tuas. Tua enī potes existimare mea oīa:cū ob uirtutē ī te summā:tū ob ueterē tuā mutuāq; mecū beniuolētiā. Hanc igit' omnem causā tibi cōmisi: cōmissamq; hac epistola uolo : iubeoq; te meo nomine rem agere:ab omnibusq; admitti:ratumq; promitto/gratūq; habiturū quantū egeris/composueris/transegeris/ac pactus fueris. Habe post hac ergo ab meipso facultatē nedū petendi:sed accusandi:si quid interciderit:uerū etiam opponendi/obijciendi/articulandi/testes producēdi/concludendi in re ipsa/iudicisq; sententiā audiendi:ac si quid inique ꝓnunciatū censueris: appellandi ac rursus.& iterū:si duxeris opus eē ꝓuocādi: supplicādi: a cæsareq; irato ad cæsarem nō iratum accedendi /intercedendi/contendendi. Quicquid enim affirmaris:aut negaris:uel cū iureiurando in meam & famā & animā stabilitū/improbatūue fuisse uelim. Scio enim:q̄ & nihil te lateat(qđ meum hac in re sit) & si latuerit quippiam:esse te omni curaturū industria prius:q̄ affirmes aliquid:de re ut habeat:fias ab me certior. Nihil ergo te impediant:aut remorētur iudices:nec ante causæ cōstitutionem:liteq; cōtestatā

Plutarchus

Cato

Sulpicius

Apostolus

Procuratoris constitutio

quiſq; obijciat te talem eſſe: cū ego ad quē hæc ꝑtinet omnis cauſa: ꝓ te fidē hic faciam: ꝓmittamq; ab omnibus eximere te difficultatibus: quas ob hoc ferre poſſes. Bene uale. Ex Mediolano. x. calendas Martias.

Synonyma cōmiſſionalia.

Cura diligenter rē meam tuis humeris demandatam.
Hanc cauſam omnē tuæ cōmitto fidei.
Conſtituo te in meo negocio ꝓcuratorem.
Rei meæ te patronū uolo deſtinatum eſſe.
Fac ſi me amas ut nō neges curare meā iſtic cauſam.
Ego te meorū decerno geſtorē negociorū.
Præter te unū meas res agere uolo neminem.
Ad te ſolū deferri iubeo: qcquid iſtic ꝓ me agit̃.
Cū tibi ſoli meaꝝ reꝝ oīm diligētiā iſto ī foro cōmiſerim: fac ut acumē ingenij/uimq; tuæ declares ſapiētiæ.
Tu mihi delectus es meaꝝ reꝝ tutor atq; defenſor.
Te ſolū præeſſe meis præcipio cauſis.
Quicqd in omni re mea ꝑfeceris: ego quoq; factū reor.
Confirmaturus ſum ſp quæ geſſeris meo nomine.
Iube in rebus meis: quæ apud uos aguntur: ut uelis: idem affirmo.
Nulla ī re tuæ refragabor uolūtati: ſi res meas inceperis.
Cōmiſi tibi meas cauſas: quæ iſtic tractantur: nec ſententiam muto.
Scire quēlibet cupio delere me quæcūq; mādata (q̄ꝗ̄ aliū ꝓcuratorē meū appellāt) te ſolū deinceps illū decreuiſſe.

Titulus. xxxiiij.

Teſtimonialis familiaris.

Magna fides adhibēda teſti (ut Scæuola iuſſit) cū expoſcit omni exceptione maiorem. Itaq; cui teſtimoniū dicēdū ē: ei animaduertēdū arbitror ne qd dicat̃ temere/ſiue ꝑ obliuionē: ſiue ꝑ errorē. Nā q ꝑ amicitiā aut preciū: aut odiū: aut metum a fide deficiunt: ij mea quidē ſententia: uel ſtulti ſunt: uel ſcelerati: uel īmanes: uel abiecta mente nulli⁹ facundiæ. Nam teſtimonio præeſt deus: & peieratio ſupos

Scæuola
Teſtis oī exceptione maior

semp habet ultores. Cū ad me igit̃ sit testificādi gratia de uentū: ne me roget qsq̃: nec arbitret̃ me dictuꝝ: qđ nō me mini. Videor enim quasi somnia meminisse: quendā istinc me præsente: nescio quam pecuniam cuidam numerasse. At neq̃ tempus memoria teneo: nec locum: nec qui tunc interessent: nec nummorū numerum: nec ipsos homines inter se cōtrahentes: nec causas: aut pactiones. Ne me igit̃ cogatis præterea quicq̃ dicere: quod nesciā. Nec rursus hæc testimonia sint suspecta cuiq̃. qm̃ bona soleam esse re miniscentia. Cū enim tunc me non designauerint testem nihil ex ijs reb⁹ memoriæ demandaui: quippe qui nō cre/ didi me unq̃ eē ppterea relaturū aliqd. Si scirē: psequerer plura. Valete Ex mediolano. ix. calendas Martias.

Testimonialis familiarissima.

Causa sic habet. Curius fabricio mutuos dedit nūmos au reos octo: me coram: rogauitq̃ ut interessem testis: siquā/ do qcq̃ ab me quæreret: ueritatē expressur⁹. Intererat tūc mecū & Lucius: & Flauius: qui sunt pari modo testes ad/ uocati. Post ea tempora: nihil audiuim⁹: Fuerūt hæc autē Parthenope quarto calendas Ianuarias hui⁹ anni. Ex Me/ diolano. viij. calendas Martias.

Testimonialis grauis

Cato Cato uir tantus: quem uel solū Hieronym⁹ inquit creden

Hieronym⁹ dum esse: cū dicturus testimoniū quæreret̃ iniuratus dice re noluit: tabellione prætoreq̃ instāte: qđ ei fides habere/ tur uel non iurato: at alijs inquit id non traditur: ius autē omnis eosdem existimare debet. Q̃ si nulla est psonarū in iudicijs acceptio: quid ego de me censeam: cuius testi/ monium expectatis! Tam enim mihi desunt eæ: quas uul/ gus admirat̃: diuitiæ: ut nullā uideant̃ adhibere mihi uer/ bisq̃ meis fidē posse: qui testimonium legent. Non enī ea sunt tempora: quibus iniurato Catoni credebatur: qui/

Solon bus Solon in templo testimonium a quocūq̃ dictum uo/

luit nefas esse reprobare: quibus Mercurius Trimegistus Trimegist⁹
apud Assyrios: aut sic: aut non iubebat a teste proferri: nec
de illo quicq̃ dubitari: cũ ul' maximos peierare posse cẽse-
ret: uel iusiurandũ nihil in malos cõponere metus. Nunc
aũt illud Iuuenalis ẽ in promptu: Q̃tũ quisq; sua nummo Iuuenalis in
rum seruat in arca: tantũ habet & fidei. Iures licet & samo- umbricio
thracũ: & nostrorũ aras: contẽnere fulmina pauper credit'.
Deberem igit' a dicendo desistere: cũ sitis deinde petituri
quot possideã: & cũ nequeã illud rñdere libertini: Ego po
sideo pl⁹ Pallante: & licinis reijciar: & aut precio: aut prece In prima saty
dicar hoc dixisse: aút illud: Nã protinus ad censum (ut idẽ ta
Satyrus pulcherrime cõplexus est) de moribus ultima fi
et quæstio: Quot pascit seruos? Quot possidet agri iuge- Iuuenalis in
ra? Q̃ m'ta magnaq; parapside cœnat? Ego uero quid re- umbricio
spõdeã: q Codro sum illo paupior: cui nihil præter abacũ
erat: & iã q; uetus græcos seruabat cista libellos? At paup- Codrus
tatem noui me perpetuo seruaturũ: quid est diuitijs opus?
Certe non est necesse. At iudices & causidici hæc obijciẽt
testimonio: q̃q; beati appellant' a Christo pauperes: ut &
Augustinus declarauit pauperes in q̃ suo: sed diuino diui Augustinus
tes spiritu. Dicam tamen (quod me rogatis) & deos pri-
mũ aduoco mihi testes: sic rem habere (ut dicam) Tũ eos
homines: qui præfuerũt: nõ solũ interfuerũt hisce causis.
Pomponius Titum adiuit: & est unice nobis intercesso
ribus deprecatus: sibi mutuos daret centũ aureos: cõmo
datos aũt libros tris/ Liuium/ Iustinũ & Tranquillũ. Dicta
sunt multa: inuentæq; plures ad negandũ causæ. Demum
orauimus ego Camillus Brutus & Sempronius adeo Ti-
tum: ut & mutuos dederit: quod petebat: neq; promiserit
modo: sed nobis tradiderit corã: & cõmodatos illuc alla-
tos: & illinc Põponij traductos domũ libros parit'. Nõ m'
to p⁹ petijt Titus: cũ alio pfectur⁹ Pomponius eẽt: ut pub
lico sibi de hisce rebus fides fieret documento: nosq; quo
rum fuerant hæc intercessionibus facta: cogeremur renit-
tentẽ etiam Pomponium hoc facere. Nequiuim⁹ hæc sua-

dere Pomponio: quippe cui uideret: ante diem ad restituendam pecuniã reddendosq́ libros designatã: se nihil debere Tito: quo posset iure cogi: cũ ei semel crediderit: nec deterior fact⁹ sit. Hæc certa sunt. Aduocate etiã testes illos. Ex Mediolano. vij. calendas Martias.

Synonyma testimonialia.

Res hæc sic habet: ut tabulæ docent publicæ.
Nihil hac in causa dici põt aliud: q̃ quod mea legi potest epistola.
Vera sunt omnia: quæ testimonio firmaui meo.
Neq́ prece: nec precio dixi: nec odio nec amore.
Censui deum interfuisse testimonio.
Sũmam arbitror testificandi religionem.
Qui fidẽ testimonijs frangit: nequit nõ eẽ uir nequissim⁹
Quid magis impiũ existimari debet: q̃ irreligiose testimoniũ dicere: cui præsunt numina.
Qui peierat testis: deos omnes habet ultores.
Quæ sunt a me testimonio tibi dicta: in tuãq́ cõueniunt causam: dicta non fuissent: si aliter habuissent:
Non sunt abs te mihi habẽdæ gratiæ: sed ueritati: quæ sic habuit.
Vbi ueritas est: ibi deus.
Totũ me mũdi aurũ testimonio mentiri nõ cogeret.
Nulla in re delectant me mẽdacia: sed multo in testificando minus.
Expectanda ẽ a me semꝑ in testimonijs ueritas.
Nihil arbitror esse in uita religiosius & fide obseruantius: q̃ cũ testimonijs ĩmutata dicit᷑ ueritas.

Titulus. xxxv.

Lamentatoria familiaris.

Possum hoc existimare superos ferre: ut neq́ pietati apud te loc⁹ sit: nec religioni! Me fratrẽ fefellisti: ac iuratus ꝑmittens asseuerans. Scio illud Ouidianũ in usu. Fratrũ quoq́ gratia rara est: Nec excidit e memoria: Fraterno primi maduerunt sanguine muri. Sed ego me quasi peregrinum ad

Ouid⁹. i. me tamor. Lucanus in primo

te cōtulerā. Promisisti: te nihilo me decepturū omni frau/de ac dolo nixus es. Quid est reliquū: ut cuiq amplius fi/dam? Confisus tuæ fidei fraudatus sum. Quo cōfugiam? Quem aduocē arbitrum? frater es. In me dico: si quid in te queror: Abelus Caynusq iisdē parentibus nati sunt: nec tamē aliū pietas coercuit: ne cæderet aliū: Proh deū atq hominū fidē: tantū facinus fratrē niti? Nūc ego mihi uiuē dum nō esse amplius reor: cū nō amplius inter hoīes uiua tur at inter īmanissimas quidē & implacabiles feras. Cura igit si quid tibi supest humanitatis: ut serues qd hactenus nō seruasti: ni malis apud omnis semp me lamētari. Ex me diolano. vi. calendas Martias.

Lamentatoria familiarissima.

Querar ne primū tuā fraudem: qui decoquisti? an rē mih dolo sublatam: quā tibi tam liberaliter cōmodaui? Vtrūq certe me cogit acriter lamentari: ni tu puides: ut taciturn9 & famæ tuæ consulā: & indēnitati. Nam si sum in queren/do asperior: habebis homines hostes atq deos. Sanus sis. Ex Mediolano. v. calendas Martias.

Lamentatoria grauis.

Væ inqt homini saluator: p quē eueniūt scandala. Quare Plutarchus: considerandos hominū ait grad9: & qd a ma/ximo fiebat pessime: minus tolerandū uideret: q si quid peccasset uehementius minor. A magnis enī (ut Plato uo/luit) exempla peccandi sumūtur: cū qui errare cupiunt: ex emplo maiorū gaudeant. Qobrem Lycurgus iussit: qd re ges alios seruare uolētes. seruarent ipsi primi. Quis enī (ut Simonides recte dicit) agnos edente pastore: lupus absti/nebit? At ille princeps Siculorū: qui tyrānus ē deinceps: Syracusan9 appellatus: nō abstinebat furtis/nō rapinis/nō sacrilegiis: quin in Aesculapiū & eius aureā barbā: in Iouē & eius aureum amictū: in aras & earū aurea uasa cauillatus tandē a superis in successione mulctatus ē. Interim hui9 ex emplo quot didicere uacare latrociniis? Nunc rursus in rē meam tam sceleratus extitit ille turcorū Rex: quē omnes

Saluator
Plutarchus
Plato
Lycurgus

admirantur: quasi rerũ inopia summaq̧ mẽdicitate coact⁹ sit mihi sibi deditissimo suas urbes incolẽti: suis degẽti in monasterijs æs meũ/sarcinulasq̧ surripere. possũ nõ lamẽtari: non angi: non macerari! At cõfidebam eius præfecto quæsturæ: fidereq̧ me censebã. Nihil arbitrabar mihi uerẽdũ apud eũ principẽ: qui tam sit opulentus: tã nummosus tanti custos/possessorq̧ thesauri. Fidefragus is mihi compertus est: cui plus credebam: q̃ mihi. Queri nunc ausim apud Barbaros agẽdæ fuerũt mihi gratiæ: q̃d abstulissent ab me omne meũ æs: quasi difficile quoddã aduehẽdum & pegrinandũ onus. Hæc sunt igit̃ nostra tpa: hæ calamitates: hæ nos angustiæ subeunt! Quo me nũc uoluam! Ad quos potissimũ querimonias deferã! Quorũ implorẽ auxilia! Solebat Alexander uel in alios ulcisci collatas iniurias. At Romani quotiens (uel maxima cũ impẽsa) reges suis restituere sceptris: qui p populorũ iniquitatẽ essent pulsi! Quærite ab ægyptijs/a latinis/a græcis: At christiani uiolentias: prædasq̧ quotidianas: audiunt atq̧ uidẽt de suis fieri: nec prouident: nec adiuuant: nec curãt. Hei miseris hice fatis: quæ patimur: quæ toleramus: quæ nõ reijcim⁹. Quid ẽ reliquũ: nisi ut cũ uitã mihi ducã acerbissimã: hac dissolui cupiã: & (ut Apostolus inquit) esse cum Christo! Quot eiusmodi quotidie in alios fiunt & assidue: ut Iuuenalis ait: fient: fiẽt ista palã: cupiẽt & in acta referri. Lamentandi supest facultas hic saltem: quæ fuit apud illud monstror genus prorsus ablatũ in medijs doloribus. Ex Mediolano. iiij. calendas Martias.

Alexander

Apostolus
Iuuenalis

Synonyma lamentatoria.

Nequeo hoc casu: non uehementius angi.
Hæc res me plurimũ macerat.
Nihil hoc tpe potuit hac una re mihi molestius esse.
Quid potuisset accidere morte patris mihi lamentabili⁹!
Tantus est in hoc funere dolor meus: ut accessionẽ neque at ullam admittere.
Quã doleã lamenterq̧ fatis mihi surreptũ ẽẽ fratrẽ: tũc in-

telliges: cũ recte pcũctabis: q̃tã ex eo capere uoluptatem.
Huius rei (quã nup amisi) cõmoditate nulla fuit in uita mihi iucundior.
Coaceruatus sum hac calamitate tot lamẽtandi causis: ut difficillimũ dictu sit.
Fuere in me facta nõ aspa solũ: sed omnino ĩmanissima.
Tam aduersa fuit hoc tpe mihi fortuna: ut in oẽm cõcide rem lamentationẽ.
Si quis daret querimoniæ iudex: meis quæstibus obtunderetur.
Dies noctesq́ gemo ac crucior: qñ tã affectus a fratre sum turpiter.
Lamentatio mea neq́ ficta ẽ: nec nõ ex corde puenit.
Nõ minus langueo: q̃ lamentor: cũ tam opportuna mihi sustulerit casus: erumnaq́ successerit

Titulus. xxxvi.

Hortatoria familiaris.

Hortor ego te quidẽ: p mutua inter nos caritate: ne quid ea in re lamenteris: quæ tibi cõmunis est cũ multis. Quis enim in orbe uiuit: nec eiusmodi casib⁹ est subiect⁹? At cõstantiam indue Marij: quẽ nunq̃ aiunt uel in aduersis flere uisum: uel in psperis ridere. Admonuit nos quoq́ Tragicus ille Seneca: Rotat omne fatũ: & rursus extat illd: res deus nostras celeri citatas turbine uersat. Nũ irasceris aut quereris in superos? At eorũ aut iussu: aut pmissione fiũt hæc omnia? Quid si tuũ aliquod est pmeritũ in Iouem crimen: multo maiorẽ acerbioremq́ pœnam? Ego te hortor ad ea uirtutũ munera: quæ sanitatẽ efficere dicebat Stratonicus. Nã cũ est perturbata mens nostra uel cupiditate: uel dolore: succurrit philosophia: facitq́ ualitudinẽ bonã. Ad hanc te hortor: quæ uirtutũ est plenissima: qbus qui se dedit: nequit dolere: nequit nõ lætus ac iucundus eẽ. Vale. Ex Mediolano. iij. calendas Martias.

Marius

Seneca ĩ hercule furenti.

Stratonicus

Hortatoria familiarissima.

Aduirtutẽ ego te hortor: ut eũ te præstes quẽ te parẽtib⁹

debes ac patriæ. Nā a cunctis expectaris uir clarissimus: si
Virtus — tuis a maioribus non es futurus degener. Virtus te nedū beatiorē deniq; reddet: sed uł interea lætiorē. Quid ē enī iucundi⁹ cuiq; uiro bono: q̄ scd̄m uirtutē uiuere? Adimit ægritudines uirtus: rationē pro sanitate bonaq; mētis ualitudine subministrat. Quare n̄ iniuria Stoici dicebāt: cui uirtus sit: ei nihil deesse ad bene beateq; uiuendū. Virtus sit tibi semper comes. Vale. Ex Mediolano pridie calēdas Martias.

Hortatoria grauis.

Hieronym⁹ — Iussit Hieronymus adhortari nos alterutrum ad caritatis
Paulus — opera: ut illud sequeremur apostoli Pauli: Alter alteri⁹ one
Epimenides — ra portate. At Epimenides poeta dixit. Hortat̄ quicunq; animos ad honesta pudicos: chalcar equo stimulūq; bono cōmisit: at illis: quos fouet ingenium peruersa mente maligni: præceptoris opē: uimq; impartit̄ amici. Q̄ & si scio q̄ sis tua sponte uł sine hortatione ulla deditus pietati: nō est tñ absurdū. ut te horter: ne deseras patrē seniorē: matrē anum: sorores innuptas: Fauendū est semper genero: Q̄ si
Chrysostomus — ut uult Chrysostom⁹: nudo uestimentū debes iussu dei: ac egenis reliquis ea: quæ cogunt̄ mendicare: q̄to plus ea debes parētibus ac tuis in quos primum: ut propinquitatis:
Lex naturæ — ita caritatis est genus? At lex naturæ (quā & diuino uerbo
Tobias — non nescis fuisse Mosi traditam: ut referret populo/& Tobiæ præceptis Tobiolo filio datam) te hortat̄: quæ fieri tibi uis: alijs facias: & proximū tuum: sicut te diligas: nequidq; in aliū conferas: quod in te nolis conferri: Qua cupis igit̄ in te filios aliq̄n pietate fore: hac tu primus in parētes utere: quodq; impietatis hos effugere uis genus: idem
Iuuenalis — effuge. Nam ut illud docet Iuuenalis inquiens: Condere ficedulas didicit nebulone parēte: a patribus pueri discūt a matre puellæ. Te igitur hortor: sis in uirtutis disciplina tā sollicitus: q̄ decet: eum esse: qui gloriæ sit cupidissim⁹. Quid potes in hoc orbe cōsequi sine uirtute: quod nō cōtinuo delabat̄: concidat atq; corruat? At disciplina te do/

cebit mores: uiuendi rationē: quæstus ac laudis uiā. Hortor autem super omnia te ad nominis tutandam amplitudinem. Nam qui scdm græcorū prouerbium: Anonymes sunt: obiere iandudū: & ut Gregorius ait: uersant̄ in tenebris. Ad eam te hortor quærendā supellectilē: quæ ditissimos exprimit: & nunq̄ deficit. Hæc si sequeris: & me hortantem audies: non pœnitebit te unq̄. Bene uale. Ex Mediolano calendis Martijs. Gregorius

Synonyma hortatoria.

Nihil ē qd̄ te magis: q̄ hoc deceat: ad qd̄ te sum hortatus

Ad ea te hortor: quæ tuæ consulant dignitati.

Adhibe tuis (me hortante) parentib⁹ oēm diligentiam.

Omnis erga te adhortatio mea in uirtute sita est.

Si me audis: esto in patrē pientissimus.

Si uis q̄ diutissime ac fœlicissime uiuere: fac ut matri apd̄ te nihil deficiat.

Ego te ad doctrinā consequendā: hortor.

Cura si me amas: ut mea hæc omnis ad disciplinam adhortatio tibi sit nō iniucūda.

Nulla re plus debes (me hortante) delectari: q̄ ijs studijs: ad quæ te sum hortatus.

Vbi nullum frustra triueris tempus (qd̄ te hortor) assidue maiorem cōcipis uoluptatē.

Tanto eris assidue lætior: q̄to meis diligētius parebis hortatibus.

Quo te uehementius amo: te magis ad uirtutē hortor & gloriam īmortalē.

Nihil ē unq̄ tibi d̄futur: si meā nō negligis adhortationē

Cū sollertius incubueris adhortationibus meis: eris & ditior & excellentior.

Ornabis domū tuā omnē: nisi meis defueris hortatibus.

Ad ea te hortor: quæ uideor te partum: unde laudē incredibilem consequaris.

Cū cætera quæq̄ in orbe uana sint: uirtus (ad quā te hortor) est & perpetua & diuina.

Titulus.xxxvij.

Consultatiua familiaris.

An ducēda sit cōiunx Quæris a me: quid sentiā: sit ne tibi ducenda cōiunx. Cō/sultatiuū hoc q attingit dicendi gen⁹: ut sit omnino prudē
Plato tissimus: oportet: ut inquit Plato: Sed ego familiarit̃ hæc paucis. Vxorem qui nō ducit: aut uitā celibē profitet̃: aut incestam. Si turpē in mœchia incestuq; uersat̃: quid attem ptet: ipse uiderit: nihil certe sancti: nihil boni. Si uirginita/
Stoici ti seruit: a mundo abest: sibi ne uiuēdū sit soli: an & patriæ
Aristoteles simul & suis: Doceant Stoici dicētes: homines hominum
Plato causa ꝓcreatos. Doceat Aristeteles inquiens: Naturam si/bi tactū ꝓcurasse: ut species cōseruaret: Doceat Plato: non
Augustinus nobis nos solis natos ostendens: sed patriæ parentibus: li/
Christus beris: Doceat Aureli⁹ cū ait. Nulla alia de causa nubit mu lier: nisi ut mater fiat: Doceat demū Saluator christus: qui non solū non ꝓhibuit nuptias: sed ad eas inuitatus accessit illasq; miraculis illustrauit. Cōsulo igitur: ut nubas: sed ei:
Ouidius cū qua illud inuenias Masonis: Si qua uoles æque nube/re: nube pari. Duc uxorē nō uirū. Bene uale. Ex Mediola/no. vi. Nonas Martias.

Consultatiua familiarissima.

Aristoteles Si bonis ducā auspicijs tibi mercandū: me cōsulis! Ego sic
Cicero sentio: qđ ab Aristotele dictū ī nostrū incidit Ciceronē: ut quam quisq; norit artē: in ea se exerceat. Ex tuis maiorib⁹ mercaturæ uacauit nemo. Te primū hoc officium & uitæ genus aggredi: non ꝓbo. Vult enī mercatura uirū & alijs negocijs nudū: & uariarū gentium: atq; rerū peritissimum Tu uero & urbē patriam alio ꝓfectus nunq; deseruisti: & habes familiæ tantū onus: ut uix quotidianis uaces cibis: Me tenes. Vale. Ex mediolano. v. Nonas Martias.

Consultatiua grauis.

Vis cū turcis militiam pacisci tuam: potius (ut dicis) q̄ in/ter christianos expers uiuere dignitatis. Consulis me qđ sentiam: qui te amo. Amo inq̄ te plurimum sed hæc con/sultatiua ratio longe ab me abest: fugiuntq; me uehemēti⁹ consultatiui generis argumenta. Sed cogit me studium er

ga te meũ: sententiam aperire. Certensium leges: quas Iuppiter ille tulit omnium regum apud græcos antiquissim⁹ uetustiora dicebãt & priora nos patriæ debere: q̃ parentibus officia: post superos scilicet prima. Nã & Plato/ & Stoici/ & Cicero affirmant patriã esse: quæ nos aluit/ nos educauit/ nos in sede ac statu locauit. Hostes autem natura insectamur duce: ut neq̃ igni cum undis nec terræ cum cælo pax esse possit ulla: Quis igitur tam iniquus est: & ab omni alienus humanitate: ut prætermissa patria: desertis parẽtibus/ relictis filijs/ reiectis propinquis: cum hostibus conueniat: eis sit presidio! illos adiuuet! Maluit regul⁹ ad omnem cruciatum & interitũ redire demũ: q̃ ut patria captiuis aliquot Africanis potentioribus priuaret. Pro patria sese Muti⁹ Chocles. Decij duo: Fabij triceti morti dicarunt. Pro patria Clearchus nihil metuit. Alcibiades nihil formidauit. Tu cõtra patriã arma capies: p̱ impio prophanoq̃ Mahometto dimicabis cõtendesq̃ cũ tuis! Vide ne id ut nefariũ factu esset: sic etiã dictu sit fœdissimũ: cogitatu perniciosissimum. Ille barbarus est tyrannus: ex parthis oriundus: matre Scythica: ex utrisq̃ parẽtibus dirus atq̃ crudelissimus: & cui præter humanũ sanguinem: fuit nihil unq̃ uoluptuosum: quasi Lycaon edant hospites: aut Busiridi imolent. Tu uero latin⁹ optimis/ humanissimisq̃ parentibus cretus: quid potes cũ ea fera cõuenire: a qua tantum abest mansuetudo: q̃tum a nostris ĩmanitas! Non es dilectus in patria! Cui uiro & ueteri & bono nõ idem accidit! Quot exularunt philosophi! quot uiri fortes! Hic te moderare/ tolera: fer patienter: ut & cognoscãt te tui cõstãtissimũ: & aliquando inter tuos consequaris: quæ nõ speras. Hæc ego. Tu me audi: & tibi impera. Ex Mediolano iiij. Nonas Martias.

Leges cretensium
Iuppiter
Plato
Stoici
Cicero

Hi p̱ patria discrimẽ mortis subierũt

Synonyma consultatiua.

A patria ne dissentias.
Patriæ dignitati serui.
Nihil cũ patria tibi sit dissidij.

Cũ urbe tua sit tibi uel mens ipsa cõmunis.
Patriã reliquis præfer omnibus.
Ante omnia patriæ faue.
Consule patriæ dignitati: si sapis.
Nisi insipias: nihil afferes patriæ detrimentũ.
Si cũ patria senties: terris cæloq́ꝫ gratissimus fies.
Nulli prius debes: q̃ patriæ.
Patriã tueri: te docent humana & diuina iura.
Nihil potes: sine tuo sũmo dedecore: nocere patriæ.
Fac ut patriã in primis serues.
Prima deo: proxima debes officia patriæ.
Nulla res tanta est: qua maiorem non debeas patriæ.
Patriã si fugis: parẽtes oẽs fugis & ꝓpinquos.
In reliquos studiosus esse potes: ĩ patriã colẽdã ñ nisi pius
Qui deserit patriã: reus est sibi suæ necis.
Perinde peccas relicta patria: ac in tempro tuo genere.
Nullũ est scelus cũ desertione patriæ comparandũ.
Cũ pietate in patriã nullũ est uirtutis cõparandũ genus.
Si uir bonus & esse cupis & haberi: fac ut in primis diligẽter studeas patriæ caritati.

Titulus.xxxviij.

Accusatoria publici criminis familiaris.

Non quia uelim uir malus accusando cẽseri clarissime prætor Antoniũ accuso criminis publici: sed ut meo satisfaciã officio: qui causis præfectus sum publicis aduocat⁹. Tũc enĩ (Lycurgus inqt) regi iure ciuitates: cũ neglecturus nemo foret: quæ ad se attinerent. Læsit is igitur uirginẽ uestalẽ: in cuius uiolenter ingressus cellulam: a tribuno (qui ea de re admonitus ab me fuit) captus ẽ. Sed Clodiũ illũ superauit: qui ausus est uelle bonæ deæ templum uiolare. Is enĩ in iudiciũ accersitus sui criminis. Hic ita pecunia tribunũ: suosq́ꝫ occupauit milites: ut cõtinuo dimissus libertati restitutus est. Hui⁹ ego hunc duplicati criminis accuso tibi: & quod sacrum uiolauerit Vestæ: & quod corruperit tribunum: hortorq́ꝫ: ac rogo: & instantissime pu-

Lycurgus

niat postulo. Ad hæc aũt ne tribunus insolentior posthac fiat mulctet: oro. Nam nisi eiusmodi coercerent appetit⁹: nihil ad curiam deferret. Rem habes & æqssim⁹ es: & ego intercedo. Ex Mediolano. iij. Nonas Martias.

Accusatiua publici criminis familiarissima.

Deprehensus est cum Gloræ in lecto Antonius: finxit se præualitudinarium. Alter erat sibi apud eandem lectulus domũ: ubi cũ coniuge consueuerat esse. At absente uxore sororẽ illius adijt. Quid inde nedũ suspitionis: uerum etiã expressi criminis intelligatur: satis cognoscis: ut es omniũ prudẽtissimus iudex. Ego tribunatũ (ut scis) gero. Mea interest: quos in publico deprehendi crimine: accusare: Fac igitur: ne in suo tam graui scelere glorie. Heu putent alij pariter peccare: licitum esse. Beneuale Ex Mediolano pridie Nonas Martias.

Accusatiua publici criminis grauis.

Non iniuria decreti sunt a Solone Atheniẽsi: qui publicis præessent criminibus accusandis: ne quos amici aut sui ciues accusaturi nõ essent (ne simili casu uel ipsi accusarent) abirẽt impuniti. Scæuola uero hui⁹ & urbis indemnitati: & publicorũ scelerũ mulctæ præfecit delatores publicos: qbus publicos errores accusantibus partẽ noxæ cẽsores traderẽt. At hodierni cæsares fiscales decreuerũt aduocatos: q eidẽ instarent officio: nec recusare quidẽ possent ad quos id muneris deferret: Cum me igit delegeritis patres cõscripti: quis inuitũ: qui fisco præsim: non possum non ea sequi: sine quorũ insectatione uenirẽ nõ infamis modo uocãdus: sed negligẽtiæ: quin & doli mali plectendus. Nã ut illud est Senecæ: qui non prohibet iniuriã (cũ põt) facit. Et Cicero ab Aristotele usurpãs: alterũ inquit iniusticiæ genus esse: cũ qui potest: iniuriam non prohibet. Ne igit & Antonius in sua se malicia iactet: & alij proposita huius impunitate: pari culpa coinquinentur: & ego prætermissi officij culpa arguar: Antonium ipsum accuso læsæ maiestatis. Seditionem enim in populo procurauit. Nam cum

Solon

Scæuola

Seneca

Cicero

eius domū duodecim conuenissent adolescentes: ex ijs quidem qui primatū urbis erant filij: proposuit cœnā opipare cultam: post ebrietatē munera: quibus esset donaturus: qui se sequerent. Cū illis urbem discurrit: suū facit cognomen in principis locū clamari: Reus est mortis. Vale Ex Mediolano Nonis Martijs.

Synonyma accusatiua publici criminis.

Antonius publicū cōmisit adulterium.
In incestu publico Antonius deprehensus est.
In aperto flagitio captus.
Flagrantis homicidij accusatur.
Tam palam peccauit: ut negare nequeat.
In re apertissima suæ culpæ nullā pōt causam adhibere.
Crimen eius est omnibus coram.
Tantū hoc & tam publicū scelus quis non accusat!
Tam est id erroris omnibus notum: ut cælari nequeat.
Crimen hoc est ante omniū lumina.
Qui nō tenet hoc sceleris ab hoc cōmissū: is ciuis nost̄ n̄ ē
Non priuatam rē affero: sed uniuersis cognitam.
Id sceleris ē apertissimū ut̄ ijs etiā: q aliūde huc cōuenerūt
Etiā exteræ nationes hoc facinus tenent.
Nihil est in hoc facinore priuati: omnia sunt publica.
Qui uelit hoc defendere monstrū: is in rēpublicā tēptat.
Publicū ego crimen ad uos affero.
Reus est Antonius publici sceleris
Ab hoc scelere absit omnis plectendorū priuatorum mansuetudo: quia publicum est.
Tam est hoc crimen publicū: ut priuati nihil habeat.

Titulus.xxxix.

Obiectiua generis uel uitæ familiaris.

Cum hoc meo cōpetitore nō arbitror esse parem cōtentionem o censores. Nam si genus utriusq; ad hanc dignitatem consequendam exquiritur: quis dubitat: nihil inter
Seenca nos esse simile. Inquit eni Seneca: generosa semina in hor-
Cicero tis crescūt suis. At generosum eum definit Cicero: q nobi

li genere natus sit. At nobilitas (ut ait Iuuenalis) sola ē atq̃ unica uirtus. Q̄ si ob iuris disciplinā hic homo nouus nobilitatus est: at parentibus est cretus ignobilissimis. In me utrunq̃ cōcurrit: & qđ generosum est: & qđ nobilissimū: ut nō modo antiquissima sim familia: clarissimisq̃ progenitoribus natus: sed & iuris insignis magisterio: & equitatꝰ dignitate sim. De moribꝰ aūt nostris fama iudicat: uosq̃ cēsores: q hūc sæpe inter scorta pusionesq̃ deprehēdistis: sæpe in meritorijs tabernis: me sp in pluteo uacātem bonis artibus: aut intˀ doctores disceptātem. Itaq̃ q̄ cōueniat huius cōcursatio: qdq̃ nostra cēsura iudicaturi sitis: habetis. Fx Mediolano. xviij. calendas Aprilis Iuuenalis

Obiectiua generis uł uitæ familiarissima.

Genus meū nobile: huius est ignobile. Is bubulcis nescio quibus satis abiectis / ac mercēnarijs natus. Ego parentibꝰ ex primis urbis huius familijs. Cōiunx mihi ex nobilitate ligurum: huic ex infima gallorū plebe. Vitæ ratio quæ sit utriq̃: iam quis ignorat? Hic sorbilandis cyathis: degluttiendisq̃ obsonijs terit tempus. Ego si quid ocij ab actione superest uersor in studijs. Quā igitˀ cōcurrat mecū ad hoc beneficium impetrādum cōmode: tu uideris. Ex Mediolano. xvij. calendas Aprilis.

Obiectiua generis uel uitæ grauis.

Recte quidē & pitissime uoluit Sulpicius censoribus diligentius cōsiderandū: ubi magistratus legendus foret: quinam esset nobiliore genere: melioribusq̃ moribus ac uita ut & reliqui ad bene uiuendum inuitarentur: & ignobiles generis rusticitatē uirtute niterentˀ superare. Q̄obrē cū ad Appium censorem deferreretˀ cuiusdam ignobilis nomē: qui fœnore ditatus esset. ex qua inquit familia cretus hic est? Respondentibus fautoribus: ex proximo agro Arpini honesto genere natus: at qua uitæ cōsuetudine: perijt: sub dentibus pecuniæ cumulandæ operam adhibuit: pecuniæ igitur præsit: ait non ciuitati. Labeo non pauperem se malle dixit præficere magistratui bonum: q̄ malū diuitē. Sulpicius Appiꝰ cēsor Labeo

Quid cum in alium utrunq; cor uenit: in aliũ neutrũ. Duo nunc sunt in prætura competitores o princeps æquissime ac sapiẽtissime: quorũ alter Antonius abiectissimo genere/uita pessima/moribus perditissimis: alius nobilissima familia: ratione uiuẽdi nulla sceleribus deditissimus: Is ut Iuuenalis inqt: quota portio fecis Acheæ: nescio quo natus Alexi pedite olim tuo: quẽ quia fuisset crassator nefandus tuo iussu furcis prætor suspendit. At uita q̃ sit patris hic moribusq; minime dissimilis: hinc liqueat qđ ex omnib⁹ fere Italiæ urbibus exulat ob flagicia. Alibi furta cõmisit: Alibi cædem patrauit: Alibi uiolauit hospitẽ: Alibi falsus inuentus ẽ. Nullibi esse potest: nisi propter patrẽ hic ubi memoria patris eũ deberet assidue perterrere. At Lælius: qui hũc poscat magistratum est generosa domo satus: patre: qui tuus senator æquissimus diẽ obijt faustissime: ĩ summa rerũ oĩm fœlicitate: quẽ sic imitatus est: ut ipse p̱meritus sit apud te seuatum. Quo quidẽ loco tã modeste se gessit: tam est dilectus oĩb⁹: imprimisq; tibi oĩm prudentissimo: ut uel hac sola ratione bonis alijs & præclaris uiris in huiusmodi cõcursationib⁹ præferri possit. Vita qua sit: quis morib⁹: inde discat: qđ aut studet: aut docet assidue: aut iudicat: aut de bene beateq; uiuẽdo cum philosophis theologisq; cõmentat̃. Hic tibi deligendus ẽ: quẽ prætorẽ designes urbanũ optime princeps. Antoniũ similẽ beluæ in suam perniciẽ reijciẽdæ: abs te pelle. Vale. Ex Mediolano. xvij. calendas Aprilis.

Iuuenalis in umbricio

Synonyma obiectiua generis uel uitæ.

Hic est abiecto genere natus.
Moribus hic est perditissimis.
Nulla in hoc cognosci põt familiæ nobilitas.
Nihil est in huius uita laudabile.
Omnia sunt in hoc morũ malorũ signa.
Squallet hic omni generis ignobilitate.
Nihil ẽ tã obscœnũ qđ in huius nõ fœdeat uita.
Cũ sit hic genere obscurissimo: tũ uita longe inferiore.

Vt in hoc monstro domus antiquitas est nulla: ita uitæ iniquitas omnis supest.
Huic uetusti⁹ nihil ē sceleri b⁹: noui⁹ aūt nihil parentibus.
Habet hic bubulcus mercēnarius tantū in uita laudis: ꝙ tū in genere nobilitatis.
Quā abest hic a generosis: tā ab omni uirtutis laude.
Sūt huic ignobilia cūcta dedecorosaqꝫ cōmunissima.
Tam hic est bonus: ꝙ nobilis.
Abiecto genere natus: abiectissimā degit uitam.
Vt ē ignobilis familia; ita uita quidē perniciosissima.

Titulus. xl.

Pacatiua familiaris.

Irritatus es in me: qm̄ delatum est ad te quidem falso: me tibi nescio quid succensere. Vide Senecam nō minus improbantem: qđ credatur facillime: ꝙ si princeps nihil crediderit. Quid si nō audebit me corā delator ille quicꝙ ꝓloqui? Quid si pessimo ī te aīo dubitās accusari: præuenit hoc delationis genus? At sequere illđ Martialis: & delator habet: qđ dedit exilium. Ego tñ tuus sum seruulus: tibiqꝫ ubicūqꝫ uixero: deditissimus: nec tā me coges ab urbe lōgū exulare: ꝙ ego te sp habebo ante oculos: nec cuiqꝫ cedā te amando/te colendo/te numinis instar uenerādo. Iubet ut libet: parebo ut iusseris: quoqꝫ longius abero: facili⁹ intelliges ꝙ essem tibi utilis domi: ꝙ fidus. Nulla in re poteris alius esse mihi semp princeps meus: semp deus in terris: semp habendus ante oculos. Vale. Ex Mediolano. xv. calendas Aprilis.

Seneca de clemētia

Martialis coquus

Pacatiua familiarissima

Cura ut uelis: amabo te sp: nec tua de me merita e mente mea delebit ulla tpis diuturnitas. Non sum ingratus: Pluris lōge facio qđ me amaris: qđ mihi faueris: qđ in calamitate me nō deserueris: ꝙ nō doleo: qđ illis in me credas: q & me oderūt: & te nō amāt. Sūt enī perditissimi delatores: Si qd aūt erraui: qđ castris ad designatā nō infui diē: pacādus es mi dux facillime: tū qđ culpa mea nō ē peccatū: tū

quod si etiã peccatũ est: ut es omniũ humanissimus: debe-
as ignoscere: ut in multo maioribus grauioribusq; pecca-
Seneca tis soles. Errraui/fateor: Sed ut illud est Senecæ: caret hic er-
ror culpa. Imbribus sum prohibitus istuc ire. Flumina in-
cluserunt iter meũ: Parce mi princeps. Sis in me pacatus.
sis qui soles in tuos. Bene uale. Ex mediolano. xiiij. calen-
das Aprilis.

Pacatiua grauis.

Nihil est: quod facilius fieri posse uideat' uiro docto: q̃ ut
Cicero pacetur boni principis animus ĩ aliquẽ odio cõcitat'. Sic
enĩ clemẽtiã Cicero definiuit: ut sit uirt': q̃ anim' in alicu-
ius odiũ cõcitat' comitare refouet' Q; si turbati principes
nõ pacarent': quibus esset uiuendũ apud illos! Nõ illi tũc
Homerus reges (ut dixit Homerus) uocarent': sed tyranni. At tyran-
Pittacus apd' nos Plutarchi Pittacus ille similes uult esse ferarũ impla-
Plutarchum cabilium. Nam si natura uel inter ĩmanissimas uoluit esse
Plinius feras nõ nullas etiã quæ mitiores effici possent (ut Plini'
docet) quid ẽ in hoĩe dicendũ q mansuetissimus est! qd in
Cleobolus principe: in quẽ (ut Cleobolus inquit) sperãt subditorum
oĩm mentes: & a cui' solius salute pplor. oĩm suæ fidei mã-
datorũ pendet salus! Iratũ eẽ te mihi: factus sum hodie cer-
tior: quia Fabiũ interemi. Quid si nõ interemissem! Certe
nunc ego nõ uiuerẽ. Scio tibi rem intellectã: ut fuit: nec in-
ea enarranda tero tempus. At quia me accusas maliciæ q
cũ potuerim eo crimine abstinere uoluerim: dicis enĩ: cur
non uertisti ad eius insolentiã terga! cur non fugisti! pote-
ras id efficere cõmodissime: pacandus es mihi animo ma-
gno: sed nõ æquissima iratus mẽte. si pace tua dici potest.
Quẽ ego sũ apud te locũ assecut' mi princeps! Militis. At
qualem se præstare miles debet! fortẽ/infractũ/non meti-
culosum/periculorũ tolerantem. Hæc quotiens non ser-
Cyrus uassem: poterã abs te uilitatis accusari/atq; pelli: ut Cyrus
dicebãt. Inobseruantissimus aũt horum semper extitissem
cum inuadentem me quenq;: duelluq; poscentem profu-
gissem/aut nõ iucũdissime admisissem. Ad hæc uero quot

me contumeliarũ conuitiorũq́ʒ confecit is generibus: prius q̃ arma exercuerim? Quo me minus uidebat ad telũ pronum: eo inflãmabat in me magis: fiebatq́ʒ petulantior Hæc improbas: & ego nõ solũ ĩprobo quæ tibi nõ placeãt sed detestor acerbissime: cupioq́ʒ assidue: nõ exegisse. Verũ ut illud est Agathonis: Vno solo priuat deus: infecta facere quæ facta sunt. Vis ne princeps humanissime in me unũ inhuman⁹ ĩexorabilisq́ʒ cognosci: cũ in omnis alios: uel illos qui longe maiore fuere in delicto placabilissimus fueris? Vide ne: ut hoc mihi mortẽ afferat: ita tibi cedat ad famã. Cum me deles: opus deles tuarum manuũ: quæ (ut psalmista inqt) plasmauerãt me. Quicqd ego sum: ex te sũ At nõ malus dices. Id quoq́ʒ nõ diffiteor. Sed aliũ ego: q̃ te: patrẽ non noui. At patri in filiũ (ut Terentius uoluit) p maximo delicto: paululũ supplicij satis ẽ. Parce seruo mi prĩceps fidelissimo. pacatum te mihi redde. Ne sis dirior: fac ut exorẽ. Ex Mediolano. xiij. calendas Aprilis

Agatho

Psalmista

Terẽtius in heanton

Synonyma Pacatiua.

Ne sis iratus mihi.
Redi in uiam pacis.
Præsta te mihi qualem solebas antea.
Noli in me dirior esse: q̃ in reliquos soleas.
Esto mihi mitis.
Exhibe te benignum.
Tuam humanitatem ne deleat mea culpa.
Te quæro in me pacatum.
Fac ut pacatus me serues.
Ira tua mortem: mens pacata uitam mihi quærit.
Vt iracundus me terres: sic pacatus me solus animas
Paueo tuam iram: pacationem cupio.
Nihil est quo tibi plus appetam: q̃ pacatus sis mihi.
Tam gaudeo te pacato. q̃ qua uoluptate nulla possit mihi maior superesse.

Vt tuus furor solus est (qui me cædit) sic ubi pacat⁹ ad me redis: rediuiuus uideor.
Redi mi princeps in tuã innatam benignitatem
Peccaui fateor errando: sed tu ne pecces: te nõ placando.
Quã longe abes ab omni scelere: tam absis a te non pacan/do tuis seruis.
Redde te mihi mi princeps pacatissimũ.

Titulus. xli.

Confirmatiua familiaris.

Quia nihil potuisse dicitis o iudices istic causidicos agere meo nomine: nisi confirmẽ quæ sunt ab ijs acta: ita enĩ do/cetis Marcũ carbonẽ iuriscõsultũ statuisse: Cõfirmo quæ gessere singľa: quãdoquidẽ illos scio mihi effecisse: quod mihi non cõducat. Quod accepturi sint aũt ab ijs (q̃ mi/hi debẽt) pecuniã meã: idq; ab me uultis cõfirmari pri⁹: q̃ accepta sit: non uidetur faciendũ: ne possit postea nõ tradi Sed quia uos cautos eẽ oñditis: secus nequiri fieri: confir/mo id etiã (ita quidẽ) ut quãcunq; pecuniã is acceperit: ea tradat Sempronio fratri meo: ipsi uero debitores ex nunc ꝑut ex tunc: dicant absoluti: quã si fraudauerint: nec dede rint: spe futuræ numerationis dicat hæc cõfirmatio facta. competatq; exceptio non numeratæ pecuniæ. Ex Medio/lano. xij. calendas Aprilis.

M. Carbo

Exceptio nõ nũeratæ pecuniæ

Confirmatiua familiarissima.

Qui hãc epľam tibi reddidit: istuc iuit meo nomine futur⁹ causidicus & ꝓcurator in re mea. Et q̃m sine mea cõfirmati one: ad nihil gerẽdũ admittet: cõfirmo quæ geret: omnia: sic quidẽ: ut uel utiliter gerat: uel cũ detrimento mearum partiũ: meo cõsensu omnia fecisse intelligat: nec in eũ exci pi queat: quod a me non sit actio sua cõfirmata. Tuũ ẽ offi cium æquissime prætor: ut nullius ꝑsonæ facta exceptione haud minus ac ꝓbenigne ꝓcuratorẽ hũc meũ audias: q̃ si quis cõciuis tuus longe doctior ageret istic apud te cau/sam. Ex Mediolano. xi. calendas Aprilis.

TITVLVS XLI

Confirmatiua Grauis.

Ne quid obijciatur in legitime factū: īuenit hoc iuris mo-
destissimus: quod in ijs cōfirmandis exercetur: quæ non
interueniente cōfirmatione nostra: possent non iure facta
excepi. Nā adeo quisq; utilitatis propriæ fallit' iudicio: ut
ab honestate nonnunq; distrahi facillime queat: & mentiri
non in eū consensisse: qui res suo imperio gesserit quæ nō
eum sint nactæ demū exitū: quē uoluisset. Qđ & si Panæ- Panætius
tio ac Cicerone testibus: utilitas ab honestate: separari ne- Cicero
quit: sepata uero nō est utilitas. At eo uentū est: ut pauci
admodū idem sentiāt: plurimi uero nihil admittāt honesti
modo cōueniat: qđ cōducat suæ cupiditati. Quare Euri- Euripedes
pedes cæcā esse dixit humanā mētē in ijs quærēdis cupi-
endisq; in qbus inesse utilitatē ac lucrū conspicatur. Recte
igit' Sempronius iuriscōsultissimus & Publius crassus uo Sempronius
luere suis in magistratibus neminem alieno admitti nomi P. Crassus
ne: nisi & cui⁹ interueniebat nomine: īteruenire & uerbis
hoc est eiusdē confirmaret' ore: aut testimonio: qđ de oris
mentisq; cōsensu fidem faceret. Confirmo igit': cumulatis
simeq; cōfirmo quæ geret istic meo nomine Scæuola: &
quæ gessit omnia: qui q̄q; ꝓcurator ab me nō est institut⁹
æque tamen omnis eius opera mea sententia cōfirmat': ac
si ego interessem. Ad hæc aūt poscitis rogatisq;: confirmē
uobis prætorem: atq; designem: quē delegistis: Vt uobis
ego uos nō arbitror: eē quicq; delecturos qđ nō intelliga
tis ꝓfuturū: ita uirū censeo prætorē ex multis æqtate: pru
dentiaq; singularē delegisse: quē & fama & rerū experiētia
cognoueritis ea seruaturū quæ ad prætorē & bonū ptinēt
& diligentē: & gloriæ īmortalis cupidū. Hæc eni Pericles Pericles
debere in magistratu esse docebat: & Thales milesios suos Thales
admonebat. Nā ut Plato iussit: corpus se tueri prætor exis Plato
timet: cum in urbe iudicat suis humeris demandata: Verū
quia nostrorū edictis maiorū (q̄uis q̄optime cuncta dele
gissetis) nisi delecta confirmem⁹: stare nequeūt: quæritisq;
hunc cōsensum in re nostra; hisce litteris uobis prætorem

hunc delectũ confirmamus:approbamus electionem/cõfirmatũ admitti uolumus:hac aũt confirmatione nostra deinceps eo fungatur magistratus eiuscemodi munere: quo reliqui prætores urbis istius nostræ consueuere fungi. Valete. Ex Mediolano.x.calendas Aprilis.

Synonyma confirmatoria.

Quæ gessit is confirmo.
Nihil ex ijs infirmo:sed potius approbo : quæ meo istic nomine dixit Scæuola.
Aeque habere rata firmaq; Scæuolæ gesta uolo :ac si ego interfuissem.
Confirmo delectum istum magistratum.
Comprobo quæ uillicus meus in prædio gessit.
Firma sit mei fundi uenditio a Scæuola facta.
Non muto quicq̃:qđ is effecerit.
Habeo ꝓ facto perpulchre:quicquid meo nomine istic factũ est a Scæuola.
Gessisse uolo Scæuolã omnia meo cũ instituto.
Nihil excipio ex gestis ab isto.
Fecerit iste non secus singula:ac me præsente.
Sciãt oẽs me ꝓbatissima dicere:quæ fecit mea in causa.
Confirmatum semper quisq; putet quod egerit pro me Scæuola.
Nusq̃ obijciã benefactũ non esse:qđ pro me fecerit iste.
Ab isto quicqđ effectũ est:omne confirmo.
Nunq̃ negarim bene facta:quæ iste mea gesserit in re ulla.
Faciat ut uidebit Scæuolæ:recte factũ affirmo.
Quæ uobis sine meo cõsensu nõ prosunt:approbo cũcta.

Titulus.xlij.

Inuectiua familiaris.

Et si non est mei neq; animi:nec moris:inquenq̃ inuehi: non possum tamen eandẽ in re seruare modestiam: cuius iure dixerim:ut Hieronym⁹ in Vigilantiũ inquit: linguã præcidendã:& in frusta lacerandã :ut q loq nescis : discas aliqñ cõticescere. Assidue tuo isto scurriliore ac impuden

Hieronym⁹ cõtra Vigilãtium

tissimo ī aliquē debaccharis: & ridiculū caput omnes bonos irrides. Assidue uersatus in luto ad aures usq;: marcētes alios uocas & putridos. Assidue sis in deridendos & doctos & eruditos īsolētior: atq; insanior: Vnde ista mordacitas in te tam innata! Vnde iste tuus furor tā barbarus & īmanis! Nam nisi penitus ab omni humanitate sis alienus: nunq; adeo insanire cogaris ut neq; modū in dicendo serues: neq; modestiā: sed te reuide bone uir Terentiane: ac respice. Nōne iam annū supra trigesimū nactus nihilo plus sapis: q̄ si puer uersareris in cunis! Persuades te tibi uirū esse sapientissimū: cunq; nihil unq; didiceris litterarū (qd' inter litteras cōuenire possit) litteratissimū esse te ducis: audesq; de litteris cū illis cōtendere: qui sunt in Italia præstātissimi. Proh hoīm furiose: īmo bæluarꝝ pessima cui nihil sit tolerabilius maledicētia: cui sunt omnia nulli⁹ præter uæcordiā: atq; uæsaniā. Q̄ aūt sit leue cerebellū tuum istud: qui nescit: uideat tuā istam quotidianā in omni re uarietatē ut nunq; tibi sis constantior: q̄ cū stertis: aut crapula & ebrietate obrueris: aut libidinib⁹ uacas: a qb⁹ & si nōnunq; debilitas neruorū: at nunq; uoluntas & īmensa cupiditas surripit. Quicqd enī patrimonio relictū est: quicqd aduenticiū: aut profecticiū fuit: omne in hisce flagicijs cōsumpsisti: obliguriuisti/ delapidasti. Nūc assidue tete eneruas inter Ganeones. Helluones/ Pædicones: uir īmundissime/ scelestissime/ perditissime. Te igitur castiga primū: mox reliquos tui dissimillimos castigabis: & noli fabula esse uulgarium. Ex mediolano. ix. calendas Aprilis.

Inuectiua familiarissima.

Nequeo me amplius cōtinere uir impurissime: ni ad ea respōdeā deniq; qb⁹ me semel iterū atq; rursus ineptissime tuæ litteræ inuaserūt. Dicis esse me malum: qui te accusarim ignorantiæ: sceleratum qui nō uiuā hominū iudicio. Tu ne quenq; audes castigare bæluarꝝ maxima! Malus sum: quia te ignorantem appello! At malus sim profecto

ac pessimus: sic hæc sileam: quæ tui cōmilitones palam ex hibent æque: ac peculiaria doctrinæ bonæ præcepta. Nā cum uel ipsam ignores grāmaticen ad minimos usq; characteres componendos: Disiungis enim in scribendo syllabas aspiratas quæ nullam adhibent aspirandi rationem: reliqua sunt apud te barbara: qui possim hæc conticescere! Me uero dicis non hominum more uiuere: Non eorum inq̃ hominum more me fateor uiuere: qua tua sequuntur uestigia nebulones: cum istud nō uiuere sit: sed mori. At eorum quidem sententia uiuo: qui longe abs te tibiq; paribus absunt: qui bonis uacant artibus: non sepeliuntur inter epulas/non stertunt in lectulis cum scortis / nō sunt in tessera impediti: ut tu soles. Quid enim aut cogitas aliud die noctuq;: aut dicis: aut facis: q̃ eiusmodi quicq̃. Qui sūt tibi socij! Ganeones/parasiti/scurræ/tabernarij/coqui fartores. Quibus omnia credis tua! Pueris/meretricibus. Vbi semper uersaris! In fornicib⁹/meritorijs/thermis. I male dicte ac elate: nec omnibus de te cachinnum moueas: & quæ nescis: saltem disce. Ex Mediolano. viij. calēdas april.

Inuectiua Grauis.

Cum ex omni hominum genere deceat illos in primis detestari: qui mali sunt: Tum ut docuit Demosthenes: inter

Demosthenes

malos ipsos existimandi sunt illi pessimi: qui cū omni sint polluti scelere: quasi uiri graues atq; censores: audēt alios (a quorum moribus bonis inq̃ atq; innocentissimis plurimum absunt) castigare/accusare: dicere perditissimos: & in eos insolentius inuehi. Ad quos illud Lauronia Iuuena

Iuuenalis in ij. satyra.

lis inquit: Tertius e cælo cecidit Cato. Nam si recte consi derent illius satyri uersus: Clodius accusat mœchos: Catilina Cethegum. Et rursus: Quis tulerit Gracchos de seditiōe quærentes! quis cælū terris nō misceat & mare cælo si fur displiceat Verri: homicida Miloni! ad teipsum cōuertet hāc sententiā: & Antoniū dicet illū esse: qui coegit satyrum loqui. Proinde si maluisses audire Ciceronē dicentē:

Cicero

neminem ad accusandū debere paratū esse: nisi & ad inno

centiam suã exprimendã promptus sit: q̃ tuam istam tam
insolentẽ in dicendo licentiam: frænasses aliquãtulũ tete
cohibuissesq; tuam tam insulsam mordacitatem potius: q̃
in me tam imprudenter: Imo tam furiose irruisses: Tunc ti
bi diuus Hieronymus occurrisset: consuluissetq; inquiẽs Hieronymus
Nihil est fœdius risu in risiõe dignissimo Quasi uir religio
sissimus uideris nostro succurrere ordini: nõ probas uiuẽ-
tes liberius religiosos: leges reformas bene uiuẽdi: Mini-
stros & præfectos monasteriorum admones: quid agẽdũ:
instas/doces/precaris/consulis: & quod deterius est pecu
nia corrumpere conaris. Nihil prætermittis qđ dicas no-
bis profuturũ: quasi & tu solus uideas: quid conducat: &
cæci sint cæteri: & tu sapias unus: insipiant alij. Nunc ego
quod in fabulis legitur: uideo lupum esse monachũ effec Euangeliũ
tum: Imo nũc est locus euangelio: ut uenias in uestimẽtis
ouium: qui es intrinsecus lupus rapax: Audes tu quenq̃
accusare inobseruantiæ: aut ordinis nostri obseruantiam
docere: qui omnium es inobseruantissimus religionis/pi-
etatis/paupertatis/caritatis: & ipsius deniq; christianæ fi-
dei! Vide ne hoc tam ridiculum deniq; sit: q̃ quod maxi-
me. Nam admirabilius esset: uidere te religioni uacantẽ a
qua semp tanq̃ a pniciosissima peste abhorruisti: q̃ si (ut il Iuuenalis
le inquit (mulier uitulum: uel si bos æderet agnũ. Tu nũc
e cauponula clanculũ redijsti ad monasteriũ: nũc e fornici
bus: nũc a pusionũ cõmertio: nunc a uittata sacerdote: ad
hæc sancta administranda. Vbi ẽ tuo patrimonio tibi relic-
ta pecunia! In fœnore. ubi matris dos! In fœnore. ubi quæ
clãculũ assidue surripuisti monasterio! In fœnore. In qbus
uitæ gradib⁹ cõsumis hæc fœnore quæsita! In gula/ĩ ocio
in scortis/in cõuiuationib⁹ inq; cõpotatiõib⁹/ebrietatib⁹:
sceleribusq; demũ omnib⁹: quib⁹ abiectissima pecudũ ex-
primat̃ cõditio: Sardanapali instar: aut Smynderidæ syba- Sardanapal⁹
ritæ. Qui hæc ignorat diligentius inquirat: aut ad me ue- Smynderi-
niat: testibus argumentisq; probabo dignissimis/ ac omni des
exceptione maioribus. Sunt Mediolani Romæq; pcessus

quibus de ecclesiasticis rapinis cōuinceret. Sūt & alij Placentiæ papiæq; quibus compertus in sceleribus atrocissimis æs dedit nō mediocre: ne plecteret publiceq; damnaret. Sunt de nostris non pauci: qui si quærantur: coganturq;: dicant: quo eū comitati sint de quo loquor: ubi sæpius pernoctauerit: quid egerit: quibus in discriminibus uitæ induxerit illos. Sed esto sis malus q̄tū uis O bælua: sis perniciosus: sis inq; nefarius. Sed nō obsis: nisi tibi: sis ridiculum monachorum: mimus religiosorū. sis inq; inter nos simia (& ut illud est Iuuenalis) fraterculus ille gigātū At non audeas o bestia uelle uir bonus & uideri: & existimari: nec te ijs ingeras negocijs: quæ longe absunt ab ingenio tuo isto inq; tam hebeti ac panicario: sed malicioso: sed uersuto/uafro/uersipelli/ doloso. Quid enī ut fiat instas: ut insubres ac præcipue Mediolanei pellātur hinc: exteri succedant: bonæ (ut dicis) legi paratiores: ea dūtaxat hoc fingēs ratione: ut nobis absentibus: tu ministres: tu gubernes: tu omnia tuo nutu imperioq; modereris: O sanctū hoc monasteriū te duce. O faustū. fœlix ac fortunatū æuum hoc: quo tu monasterij huius instaurator declareris. Non sunt igit̄ nostri tam ad bene beateq; uiuendū accincti/parati/atq; apti/q̄ tu! Potes tu quicq; o ignare/o impudens/o pessime/qđ nos nequeamus! Absit. absit. absit. inq; error iste patres optimi: ut hic præsit nostris: ut hic nostros propellat: ut hic hypocrita nobis imperet: Præficite quem malitis: modo istius maliciæ nō sit locus Præponite nobis seuerissimum quenq; rectorē: modo & iste cogat̄ ab illo: uideriq; aliquādo possit: quis sit homo: quareq; institit usq; adeo. Ex Mediolano .vij. calendas Aprilis.

Iuuenalis

Synonyma inuectiua.

Omniū es sceleratissimus.
Nihil est in te non flagiciosum.
Nullius es sceleris expers.
Tam abes ab omni laude: q̄ uir optimus a flagicijs.

Nihil est tibi cū bonis cōmune.
Antiquius in te nihil est incōtinentia.
Vt es oīm imprudentissimus: sic & impudentissimus.
Viuis tu quidē pessime ac perniciosissime: si bæluarū dici uita: at non potius mors debet.
Amas omnia male uel facta, uel dicta, uel cogitata.
Quid ē obscœni: qđ nō dicas! qd perditi qđ nō audeas!
Es una eadēq͡ʒ oīm uoce sētina scelerū cloaca fœtidissima
Tūc tu plurimū oblectare: cū plurimū peccas.
Nullū est tam uastū & abhominadū crimen: qđ tibi leuissimū/facillimū/ac minimū non uideat.
Adhibes sceleribus omnē operam.
Quo maius est ac rarius uitiū: eo te illud delectat magis.
Ab omni uirtute alienus cūctis criminibus uacas.

Titulus. xliij.

Amatoria honesta familiaris.

Quanta sim erga te beniuolentia: non ē facile dictu. Nam si uero illud a Cicerone dictū est inuitari nos ad amādos: Cicero quos nunq͡ʒ uidim⁹: in quibus sit uirtutis simulacrū: quo debeo eē in te studio: quē uidi/nouiq͡ʒ uirꝜ omni laude cumulatū! Habes tu quidem quæ in homine sunt rarissima: ingenuā indolē/fæcunditatē ingenij non mediocrē/doctrinam quæ longe lateq͡ʒ superat ætatem. Es q͡ʒ (qđ maxime pbandū ē in hodiernæ tempestatis hominibus) omnium humanissimus/atq͡ʒ q͡ʒ gratissimus: nec te officijs uinci sinis: nec cuiq͡ʒ es difficilis. Amo te igitur uehementius & abs te amari cupio: nō qui rear: posse te mihi amore parē fieri (superabo te semp) sed qui nō amē: a quo nō amer: Qđ tūc fieri posset: cū tu maioribus occupatus negocijs posses mei non meminisse. Id ut ingrati esset hominis: ita contra omnē humanitatis tuæ naturā atq͡ʒ uim. Nā si uero dictū est a Seneca: si uis amari: ama: necessariū est: ut ametꝰ Seneca q amat/eūq͡ʒ in naturā & bene uiuendi rationē niti: q cum ametur: non amet. Si quid ego postularem turpius/aut

attemptarē indecori: nō essem amādus: teq̨ mihi non re/spondentē in amore nō accusarē ingratitudinis: ac mecū ipse potius magnificarē honestatemq̨ ac pudicitiā tuā nequirē nō laudare. At ubi tua me ad amādū iuitauit ꝓbitas egregia laus/sūma eruditio: qs pōt nō probare animi mei sentētiā? qs te nō improbare: si nō respōdeas? Ama me igitur mutuo: & aliqñ q̄cq̨ ad me dato litterarū: quib⁹ optimū cōsequar amoris erga te mei fructū: legendis sæpenumero doctissime abs te exaratis. Quid eni iucundi⁹ ad me deferri possit: q̨ quæ tu tam disertus elegātissime ꝑfeceris At cōtra tu me: meisq̨ oībus æque utere: ac te tuisq̨. Tūc enī me mihi rē gratissimā effecisse cognoscā: cū tibi gratificari me posse duxero. Incredibile dictu est: q̨ tibi cupiā morē gerere. Ex Mediolano. vi. calendas Aprilis.

Amatoria honesta familiarissima.

Amo te plurimū ob incredibilem doctrinam tuā: cupioq̨ abs te mihi in amore responderi. Qđ cū feceris: & officio simul tuo satisfeceris: & desiderio meo: cū neglexeris: & a uirtute defeceris: & spem fefelleris meā. Horū utrum & ipse uelim: ac expectē: & te deceat: tute iudica: q uir es prudentissimus. Si me ad te amandū tua promouit eruditio ac probitas: fac ne uel rudis: uel improb⁹ uideri malis: q̨ qualis es. Ad hæc aūt scribe nō nihil aliqñ: ac iube ut & litteris tuis elegantissimis iucundus mihi sis: & mea utaris opera. Vale. Ex Mediolano. v. calendas Aprilis.

Amatoria honesta Grauis

Lactantius — Cum nihil ab me quæri soleat diligenti⁹: q̨ ut iactura nulla sit temporis. Nā ut Lactāti⁹ docet/ne q̄d frustra fiat ꝓuidendū est: tum hoc etiā diligent̄ inquirit̄ ut in ingratū nō sim officiosus. Nam & si officiū in neminē est negligēdū (ut uoluit Sophocles) tamē duo sunt pro Euripede officij genera: quorū aliud exprimit liberalē in benemerētē: aliđ prodigū in ingratū. Vtroq̨ nos amant reges ac dij īmortales: Vno sunt homines laudādi: Nā uel ipsi reges: atq̨ dij (

Sophocles. Euripedes Duo officij genera.

quod Theophrastus inquit) cũ uiderint nos nõ resipisce/re: officium reuocant. Nos homunculi: quibus non licet nec est semper facultas reuocandi: quod dederimus: desinimus potius dare (si sapimus) q̃ si dederimus: speremꝰ reuocare: cũ etiam nos Sulpicius iurisconsultus admonuerit: melius esse nõ soluere q̃ male solutũ repetere. Cũ igit ad amandum aliquẽ nos ducit/inuitat/atq̃ trahit. quo dã/modo ulla illius egregia & rara uirtus: nisi nos ab eodem amari sentiamus. frustra nostrum nos officium impende/re: ac tempus terere intelligimus: In quos illud Ouidianũ iure dicendũ sit. Quid harenæ semina mãdas! Non profu turis littora bobus aras. Merito possimus uel Belidum un das haurire: uel Sisypheo saxo laborare: uel Ixioneæ ĩuol/ui rotæ. Q̃obrem cũ ad te amandum: non una: sed plurimæ tuæ summæq̃ uirtures allexerint: ut si te nõ amẽ tota mẽte: sim penitꝰ amens: Amo ꝑfecto: tam sincere: tã uere/tam perfecte/ut eorum cesserim nulli: qui scribuntur apud ueteres tam artis deuicti amicitiæ uinculis. Sed ut amer abs te parit cupio: ne frustra sim in amãdo ꝑplexus. Haud enim uereor non amari: sed eo quidem amandi officio mihi non reponi: quod expecto. Nam ut ad te amans crebras litteras dabo: sic referri uelim responsa: ut mutuos dem: ac cipiamq̃ amoris fructus. Ait enim quod non nescis Aristophanes: præsentes consuetudinem q̃ familiarissimam amantes habere: absentes uero litterarum usum. Itaq̃ q̃/diu his erimus locorum interuallis disiuncti: litterarũ con tendamus officijs: alter alterũ superare: q̃q̃ elegantia di/cendi abs te uictus te semper amando superabo. Scio q̃d dicam: nunq̃ amãdo me uincas: Prior incœpi tuis allectꝰ laudibus. Tu me sequeris. Vocatus respondebis. Auctor huius ego sum beniuolentiæ. Cũ facile sit inuentis adde/re: Prima laus in inuentione consistit. Amat ait Seneca qui te prius: is te ducit. Dux ducto maior est. At Homerus uidentem præfert cæco: qui in alio intelligat: quod in se nequit intelligi. Ego te amo: quoniam es doctissimꝰ/eru

Theophrastꝰ

Sulpicius

Ouidius in eplis heroidum

Aristophanes

Seneca
Homerus

ditissimus/disertissimus. Tu qd in me uides: cur ames? Nihil ꝑfecto: nisi ꝙ amaris. Nõ es in amãdo officiosus. Sed si no ames: ingratus appellare. Tu in me cæcus: Ego in te uidens. At amando simul impera non nihil: ut usus opera mea: uel ingenio: uel facultatibus uideare mutuo me amare. Nam ego ubi uidero quicꝗ in te: quo mihi sit op⁹: non desinam quærere. Si dabis: muneri tuo satisfacies: si negabis: nõ ego: sed tu peccaueris Quod si quid in me uideris quo tibi gratificari possim: nec eo sis usus: ꝑinde malefeceris: ac si auarorũ more a tuis abstinueris reb⁹. Mea eni oĩa sic sunt in te conuersa: ut ego quoqꝫ conuersus sum. a quo nũqꝫ aberis: & cũ quo: ꝗto erim⁹ locis disiunctiores: tãto eris caritate cõiunctior: tãto tibi sum semꝑ futur⁹ deditior atqꝫ dedicatior. Modo tu me pariter ames: nec indignum putes existimare: debere te hoc mihi quod te amem tam mirifice: ut nihil supra. Ex Mediolano. iiij. calẽdas Aprilis.

Synonyma amatoria honesta.

Ego te plurimum amo.
Incredibili sum in te beniuolentia.
Cupio ut mutuo me ames.
Expecto abs te in amore mihi responderi.
Si uis non esse ingratus: ama me: ut amaris.
Si me mutuo non ames: sis omnium ingratissimus.
Quod te primus amare cœpi: debes tu plurimũ mihi.
Fac ut meũ in te studiũ nõ negligas: sed in amãdo rñdeas.
Ama me ut te amo.
Cum amem te honestissime: tu pariter ama.
Quando tua inuitat ad te amãdum me uirtus: ne te ingratum exhibeas.
Ne te inferiorem respondendo præbeas: ꝗ in tua amanda uirtute prior ego sim inuentus.
Cum intelligas ꝗ te sincera mente amẽ: non ducas indignum: si me mutuo ames.
Imitare in amando si potes fæcundissimos agros.

Nunq̄ amando me superabis: sed ut annitaris cupio.
Ego qđ abs te quoq; postulo: in amando: nemini cessero.

Titulus. xliiii.

Rei nouæ nunciatiua Familiaris.

Quid hic agatur noui nunciaturus qđ potissimū scribam aliud non habeo q̄ quod ad nos attinet. Vir ille bonus (hoc est omnium fraudulentissimus) oppugnat hic bonos omnis: īuenitq; pastorale quoddā lupus tegmen: ut quia non uiuitur in hoc monasterio (ut ait) obseruanter: exteri huc traducantur: pulsis nostris insubribus: quasi uelit obseruantior esse reliquis: aut nō potius occupare monasteriū: ut solus imperet: & suis sceleribꝰ omnia polluat: Nos obsistemus quātum opera/ope/consilio/amicorūq; fauoribus poterimus: Sed præcipue dei optimi maximiq; auxilio: qui non feret has sordes hisce fraudibus tegi. Cætera hic oīa quiescunt. Nā dux insubriū & mater & filius bene ualent. Pacata sunt quæq;: Beneualemus singuli: Tuū ad nos aduentum expectamus. Vale Ex Mediolano. iij. calēdas Aprilis.

Rei nouæ nunciatiua familiarissima

Hic frumenti maxima est caritudo. Viuimus omnes difficulter. Nam & de peste non est suspicio mediocris. Pullulāt enī signa quædā: quibus manifesto cognoscitur: quid impendat. Fit cōiectura de pace potius q̄ de bello: tametsi uideantur quædam significare bellum: quibus discordiæ populorū flagrant: Sed futuroꝝ solus est arbiter Iuppiter Tua coniunx aliquantulum ægrotauit: nunc cōualuit. Filius tuus natu maior est in litteris diligentissimꝰ. At plus longe delectatur poeticis: q̄ legibus. Quicquid conatur dicere: carmen est. Inuito nequid sidere annitatur: operam adhibe: ne plus sapere uelle uidearis q̄ sapias. Inuitis nihil est cōtendere fatis. Frater tuus ex thracia ditissimus redijt nec quicq̄ plus cupit/ q̄ te corā intueri Cito (si sapis) redi Vale Ex Mediolano pridie calendas Aprilis.

TITVLVS XLIIII

Rei nouæ nunciatiua grauis.

Libanius — Non paruū in scribēdo munus Libanius constitutū eē dicit: cū amicis ꝑ litteras res nouas nunciam⁹. Sic eni illi rerꝝ audiendarū nouitate delectant: & nos officio functi ea in re sumus. Nā si hō (ut a Platone didicit Tullius) sciendi cupidissimus ē: ul' eas res scire plurimū desiderat: quæ gerūt ubiꝗ nouæ: præsertim ī patria: a cui⁹ salute sua pēdet semp salus. & cuius cum incolumitate sua incolumitas ē cōiunctissima. Qd' ego mecū aio uolutās (qppe q tibi sum deditissim⁹) cōstitui te de ijs reb⁹ reddere certiorē: quæ hic assidue fiūt. Naues/triremes/biremes/myoparonesꝗ/ parāt ꝙ diligētissime: ut ingenti uirorū lectissimorꝝ numero: classeꝗ potētissima in turcorū expugnandū prodeatur tyrannū. Lecti sunt aūt ex oīb⁹ ordinibus uiri fortissimi: quorū senatores triremibus biremibusꝗ præsint. Equestris autē ordinis nautæ nauibus instent: ex plebe honestissimi myoparones regant atꝗ scaphas. æs grande datum est: merćesꝗ proposita multo maior. Ab insubribus huc & pecuniæ multæ missæ sunt. & hominum cateruatim stipatorū non paucæ massæ. Regem hunnorū inquiunt: sese huic expeditioni tā acriter deuouisse: ut mortē potius sit subitur⁹ ꝙ sine uictoria in pannoniam rediturus. Francorum aūt & britannorū reges in hanc expeditionē paratissimos scim⁹ ut iam iter aggressi sint. Deum aūt optimū quis dubitat esse miseris/calamitosisꝗ christianis affuturū? Omnia sunt igitur ita nobis apparata: ut in portu nauigare dici possumus. De ualitudine uenetorū nihil attigero. Tantus ē enī in hanc urbem ex uarijs cōcursus urbibus ut undiꝗ in dies pestilens morbus afferatur: nec satis ualere possim⁹. At pro ea ualitudine: quæ in urbe quidē esse in ijs potest: qui suæ uitæ custodiam adhibent: nos curamus: quantū possumus ne ægrotationem incurramus. Sempronius diem obijt. Cæteri omnes tui bene ualēt. Vale: Ex Mediolano. calendas Aprilis.

Plato

Tullius

Synonyma rei nouæ nunciatiua.

Hic omnes bene ualemus.
Hic annona cara est.
De bello nihil hoc loci dubitat̃.
Turcorum exercitus fugatus est.
Armat̃ hic classis in turcos.
Aes grande militibus datum est.
Maximus fit in turcos apparatus.
Tuus frater nauigauit in syriam.
Pater tuus ex Dannubio rediit.
Theutonici pugnāt cum pannonibus.
Expeditio in bosnos celeratur.
Romæ summus pontifex designatus est.
Nihil est tuo filio iam cōualescenti metuendū.
Audiuimus hic te ægrotasse: sed cōtinuo cōualuisse.
Tanta hic sunt frigora: ut omnes undæ hic riguerint.
Supplicationes hic ꝓ uictoria christianoꝝ triduo factæ sūt
Nihil amittit̃ in hac urbe: qđ ad uoluptatē attineat.
Hic ciues assiduis uenationibus uacant.
Qui sunt in hac urbe meliores: plus student libidinibus.
Rogat te Tullius: ad se scribas nōnunꝗ.
Mirat̃ tua cōiunx: q̄ se adeo negligas: ut de tua ualitudine nihil usꝗ sibi significes.
Omnes hic tuū ingeniū summāꝗ doctrinā admirant̃.

Titulus. xlv.

Publicæ fidei precatiua familiaris.

Cum istuc ire plurimū cupio princeps optime: tamen nō abs te: in quē nihil unꝗ peccaui: sed ab iis uehementius ī me quicꝗ patrari metuo: quibus aliquid debeo nūmulorum: nec hactenus expedire potui qđ debebā. Nam rugientes quasi aduersus me leones nolunt meæ consuli saluti: nisi prius fuerint: qđ crediderūt cōsecuti. Ast nemo dat qđ nō habet. Q; Agathon ait: non iis quid possim animaduertunt/ sed quid uelint. Difficile impossibileꝗ fit: ut ex Agathon aridissimo quidē saxo hauriatur unda uel sanguis. At illi sic uolunt. Nunꝗ redibis in patriam nisi soluis: Unde sol-

uam! Tua interest. Ad te igitur humanissime cõfugi prin
ceps: qui soles omnium esse misericordissimus: non qui
petam hanc pecuniam omnino remitti mihi: spemq̃ credi/
toribus eius unq̃ adimi recuperandæ: sed ut illi non exer
ceant in me iracundiam: mihi liceat libere istuc ire indeq̃
ad annum usq̃ sæpius: pro arbitrio redire. Interea ꝓmit/
to me omni opera curaturum: pro uirili mea: ut illis satis/
faciam. Vale princeps optime. Ex Mediolano. iiij Nonas
Aprilis.

Publicæ fidei precatiua familiarissima.

Accederẽ istuc nõnunq̃ uir clarissime: ut cum principe te
uiserẽ: & negocia mea procurarem: si liceret. Sed sunt: qui
bus nõnihil debeam æris: qui assidue interminẽtur cura/
turos se meã captiuitatem: si istuc iuero: nisi prius secum
pactus fuero. Conditionẽ aũt nullam uolunt: nisi ut sol/
uam. At nõ nescis: qui me iam menses aliquot oppresse/
rint casus terra mariq̃. Nam & mercatura mari mihi fuit
plurimũ detrimẽtosa: & agricultura terra me fefellit. Qua
re te unice rogo: me cõmendes principi nostro humanissi
mo: eũq̃ roges publicam mihi fidem sua benignitate: lar/
giatur: ut istuc ire: indeq̃ ꝑ libito redire possim. Vale. Ex
Mediolano. iij. Nonas Aprilis.

Publicæ fidei precatiua grauis.

Fidẽ publicã a populis & principibus postulari docuit So
Solon lon oportere: cũ timeret quicq̃ uel in uita uł in re ipsa. Nã
uel erratũ sit quippiã: uel id minus: sibi cauendũ esse dili/
Modestinus genter Modestinus admonuit: Aliqñ sunt delatores: quo
rũ murmura timent: ut apud Neronẽ multi sunt interem/
pti/ plures cruciati/ multi fortunis ac uitæ ꝑte spoliati. Nõ
nunq̃ interueniũt inimicitiæ/ quæ a malis exorent cũ do
minis. Aliqñ uero solent occurrere alia & alia casuũ gene/
ra: quibus qui nõ ꝓuidet: facillime in miseriarũ incidit la/
queos. Publicã aũt fidẽ Agesilaus tãti uoluit eẽ: ut q eam
Agesilaus uiolaret: cõmuni toti⁹ græciæ ꝑsecutione deberet etiã in
tẽplis aũ deorũ dilaniari simulacra: Quid enĩ in uita super

esset fidei/aut pietatis/aut asyli: si principes suam fidē nō seruarent: quā uel hostibus seruari uoluit Attilius/& docuit Cicero! Aut enī cum postulatur a calamitosis & quouis hominū genere: neget aut promissa seruet: nec in fide publica (ut iussit Xenophon ille socraticus) iusta ne an iniusta promissa sint: quærat: postea q̄ ꝓmissa sunt: sed obseruentur nulla interpretatione adhibita: pura/nuda/simplici & intacta. Ego tandē quid sum postulaturus! ut clementia tua functus primum remittas mihi quod peccaui. Fateor enim me cōmisisse in tuam maiestatem: sed per errorem: ita me adiuuent superi. Non fuit culpa peccatum: sed quia tanti est in maiestatem peccare: sed id improbas: & indulgendum non esse ducis: producendū saltem non stabiliendū consiliū istud: uelis. Da mihi fidē publicā: ut istuc & in omnē regionē tuā: singulasq; terras mihi liceat impune ire/pnoctari/morari/semelq; ac pluries id exeq: ac inde libere discedere: nlla interueniēte querimonia/cuiusq; ue inquietatione. Id si tua benignitate consequar/in hanc rem publicas mihi decerne tuas litteras tuæ uoluntatis ac fidei mihi testes/supaq; tua mãsuetudine malignitatem erroris mei: qđ cum te orem unice princeps clarissime: tū spero mihi non negaturum. Ex Mediolano pridie Nonas Aprilis.

Attilius
Cicero .iij. of
Xenophon

Synonyma publicæ fidei precatiua.

Rogo mihi des fidem publicam:
Posco abs te publicæ fidei litteras.
Insta cū principe pro fide publica.
Saluū cōductū (quē uulgo dicūt) abs te posco.
Da mihi: ut impune istuc eam/ac redeam.
Fac ut ad uos mihi pateat liber & accessus/& reditus.
Ne neges mihi fidē tuā o princeps.
Cōcede ut tut⁹ ad uos ueniā: rediturus ꝑ arbitrio meo.
Nihilo mihi magis es gratificaturus/q̄ si pro me publicā ab isto senatu fidē exoraueris.

Ego te unice obsecro: quæras ab isto populo litteras publicæ fidei.
Vt asylo tuo tut⁹ istuc eã: & regrediar: quæso mi princeps
Vt nullo impedimento inuoluar: si istuc iuero te oro mi consul.
Præsta mi humanissime regule mihi ueniẽdi tuas in urbes redeũdiq̃ꝫ quotiens uoluero: liberam facultatem.
Cõcede ꝑ deũ imortalẽ mi prætor: ut nl̃la ingruẽte uexatione istuc ire: indeq̃ꝫ quotiẽs mihi libuerit: redire liceat.
Da mihi: te rogo maximopere: impune ad te ire facultatẽ

Titulus. xlvi.

Historiæ narratiua familiaris.

Belgæ Lothoringi

Cum Belgæ cõuenissent cũ Germanis ijs: qui Rhenũ incolunt: postea q̃ꝫ illorũ dux Carolus bello Germanico ꝑemptus est: Ludouicus rex Gallorum adorsus est eos: ea spe ductus ut omnẽ illũ occuparet potentatũ. Causas aũt inuenerat belli: qd' ad se diceret pertinere uniuersam Galliam: cuius partẽ in Belgis dicebat ab allobrogum ducibus Philippo patre: ac Carolo filio iampridem potentissimis occupatã. Existimabat aũt facile Germanos aut sibi fauturos: aut aduersarios non futuros: qui pauloante societatẽ aduersus allobrogem Carolũ tuebant'. Itaq̃ꝫ & ob initã amicitiã: & ob odiũ uetus in Belgas principes: ducebat eos sibi futuros auxilio potius: q̃ꝫ detrimento. Fracti sunt tñ iam ter: ac fugati cũ suo ianq̃ꝫ duce Belgæ (ut ita dixerim) tam dissipati: ut eneruati dici possint. Hæc historiæ narratiua ẽ ep̃la: q̃ꝫuis familiariter: ac succincte omnia expresserim: & ꝑ tabellarij celeritatẽ uoluerim ad te aliq̃d ex historia scribere. Bene uale. Ex M̃lo Nonis Aprilis.

Allobroges burgundi

Historiæ narratiua familiarissima.

Cum essent cõfecta repagula mœnia ĩ liburnis a Venetis ad quadraginta fere passuũ milia/ in cursione turcorum improuisa: & repentino quasi torrente influẽte: diruta sũt ea parte: qua magis uidebantur esse tuta & inconcussa. Turcorum autem ductu conuenere ex finitimis plurimi

Pannones/Seraphi/Epyrotæ:aliiq; :uel qui fidem obne/ gassent christianam perfidi:uel qui adhuc in fide uersati: nomineq; christiano nihil habent cū nostris cōmune. His mœnibus captis:inuadūt scenas militum nostrorū: occu pant omnia:cædunt:capiunt:in prædam omnia uertunt: populant mox & uastāt agros Teruisum penes. Quid de inceps dubitandū sit:quis ignorat? Nam futura æstate me tuit hisce partibus uehementius. Historiam habes : & eā qdē uerissimam:ut res acta est. Bene uale. Ex Mediolano viij. Idus Aprilis.

Historiæ narratiua grauis.

Historiæ describendæ genus utilissimū omnibus : & (ut Historia
Cicero inquit) speculū nostræ ui tæ:prim⁹ omniū Phere/ Cicero
cydes syrius adinuenit:id quod plæriq; Hermodamanti Pherecydes
ascribunt Creophilo:quid ascribunt dixi:Imo dono dāt. Creophilus
Fuit eni inuentum ut omnibus iucundissimū:ita quidem uehementius necessarium. Nam ut ex historia multa sem per discimus:quæ prodesse plurimū possint: sic sine hui⁹ lectione:quos imitemur in actiōe uitæ (ut Plato dicit) nō Plato
habemus. Aegyptij uero sacerdotes iccirco dicunt despe xisse græciæ illos sapiētes:quoniam per diluuia plurima carerēt historia:nec quicq; hac sine possent sapere. Home/ Homerus
rum aūt scripsit Strabo eo præstantiorem:quod prim⁹ hi/ Strabo
storiæ modum etiam poematis dederit. Vident in histo/ ria quotidiani & priuati & publici uariarum rerū multo/ rumq; uirorum apparatus. Intelliguntur consiliorū diuer/ Historici plu
sitates:quæsitæ locorū. & rerū & temporum opportunita res
tes:ut in Xenophonte/Herodoto/Thucydide: nostrisq; omnibus hæc singula possumus conspicari diligenterq; considerare. At ut epistola non nihil ex historia narraret : primus est apud nostros Tullius:apud græcos prosecut⁹ Demosthenes ille : non parum hoc scribendi genus no/ stris hominibus attulit: dicit Aeschines:quo superiorum temporum:nostrorūq; res gestæ memoriæ mādarentur: atq; tenerentur. Hinc ego ductus sum aliquando ad pscri

bēdas etiam epistolis historias: quibus & ingenij uim exercerem: & nō nihil utilitatis afferrē illis: qui meas lecturi forent epistolas. Qđ quidem animi mei institutū: ut tecū nō negligam: ecce historiam nostri tpis non uulgarē: Archimbaldus Gascon satis & ingenio acutus: & corpe fortis: & audacia perditus: cum inter ligustinos multa patrasset fraudum genera: & arces dolo cœpisset: & more crassatorum latrocinia cōmisisset: tandē dimisso Saliceto castello: quod socijs surripuerat: alteriq; uēdiderat uili precio: uenit ad Tauriscos: ibiq; nō pauca scelera (nec minima quidem) sed & multa & atrocissima secutus est. Nō multo pꝰ capitur Pinnaroli & in carcerē intrudit: publicoq; damnādus iudicio laqueo expectat suspendi. Videt nescio quē: rogatq; ad Ludouicū sabbatiæ ducem illum: hæc deferat: haud sibi molestam esse necem: quā multis maximisq; sceleribus sibi procurasset: at periniqua se mente ferre: quod prius suspendat: q̄ ea duci significet: quæ ad eius attinēt statꝰ indemnitatem (cui si consulebat) accersiret ad se Archimbaldum: a quo auditurus esset mirabilia. Misit dux ille bonus atq; credulus arquitenentes (quos galli dicūt) satellites suos aliquot: a quibus ille nefarius uinctꝰ tutoq; custoditus in sabbatiam ueheret. Ita fit: catenis alligatus equo uehit satis debili/ne quo curreret fugam rapturus. In sabbatiam uenit: Ad ducem ductus nō prius se inquit propalaturum arcana: q̄ & ducalis senatus totus interueniret. Sciebat enī esse in eo senatu ex ijs aliquot: qui gallorū regis per id temporis Caroli partibꝰ fauerent: quem metuebat ille dux maximopere. Conuenere senatores: Quærit quid dicere promiserit. Tunc sic ille Sinon: aut Sinone peior: Cum essem in pedemontio liber: nonnulliq; pedites mecū agerent: Aloisius bellares princeps Relianæ atq; Cētalli: cui causa esset tutādi bñficij: quod ad eiꝰ filiū deuoluebat seruādæq; possessionis ecclesiasticæ: me uocauit cum meis: qui ei uigiliæ custodiæq; præessemus Hinc est mihi cū eo principe familiaritas maxima compa

Archimbaldus

Sinō .ij. æne

rata & iam tam assidua cõsuetudo ut aperuerit nobis sui pectoris secretissima. Is inquit Carolũ regem iniustissimũ esse in Ludouicũ filiũ: & ea propter nõ multo post habiturum pessime: in quẽ fierent in uniuersa francia maximi apparatus: q̃quis occulti summoq; cũ silentio. Ad hæc autẽ sentire principem Relianæ Ludouici delphinis intercessione cũ Renato rege: Franciscoq; Sphortia Mediolani duce in diuidendo pedemontio: ut pars Renato: pars Insubriũ duci traderet: quorũ mox auxilijs Ludouicus in patrẽ regem niteretur. Earum aũt pactionum litteras horũ singulorũ principum eẽ penes Aloisium ipsum bellarẽ in eius pluteolo. quod se latere non dixit: reseraturumq; reliqua ad hanc rem pertinẽtia ipsi Carolo regi: si opus foret. Nõ audet dux sabbatiæ (q̃quis huic nõ adhibeat fidem) ulterius in hunc progredi: nisi prius huius omnia significet regi. Rex autẽ his acceptis: per litteras iubet: ad se cõtinuo delatorem libertate donatum honorifice mitti. Absoluit latro: serico: auroq; ac equis donatur. Ad regem procedit: Idem replicat: additq;: si sibi ex sabbatia fiat cõmissio: ea esse mente: ut principem Centalli capere audeat: captiuumq; in franciam cum litteris illis pactionibusq; apertissimis mittere. Impetrat quæ postulat/fingit/simulat/dissimulat. Centallum uenit quasi fugitiuus ex sabbatia: ubi hæc omnia clanculum transacta sunt: in arcem admittitur: Imo quasi nolens illo proficisci: cogitur centalli. Sed iam uidebãtur hinc illi illinc hi uenire Archimbaldum uisuri: cum quibus ei amicitia foret contracta. Cum in arcem uentum est: hi socij qui ex improuiso uarijs ex locis uenisse simulabant: custodes opprimunt arcis: is præfectus latronum filium ante patris Aloisij oculos interimit: qui uellet rem tueri: patrem capit cum omni familia/arcem occupat muuitissimam/atq; ditissimum spoliat principem. Res ciuium in prædam uertit. Nam assidue cõcurrebãt illo multi ex finitimis urbibus: quos ille

fur admonuerat. Mittitur Aloisius in franciam: sed sine ullis accusati sceleris testibus. Occupat ipse Centallũ munitissimo loco situm. Quæritur in gallia uir ille optim⁹ Aloisius: quid in regem attemptasset cũ filio. Nihil inuenitur. Franciscus Sphortia (qui hæc resciuit omnia) ducẽ sabbatiæ cõmonefacit: ni continuo Aloisiũ qui fœdere sibi iũctus erat: in suum restituat principatum: bellũ ab insubria sibi putet indictum. Quid faciat bonus dux. Iam a Carolo Aloisius liberatus est. Expeditio nullum sortitur effectum. Irridet Archimbaldus & regem pariter & ducem: dicitq; sibi esse quædam cum duce signa: quæ nisi uideat non esse Centallum se redditurũ. Tandẽ fit expeditio ducalis in Archimbaldum. Ille rei militaris peritissimus: & ad eam nat⁹ (ut deinde bello Centallico uisum est) se tuetur. Pedemontium expugnat: ex finitimisq; quotidianã prædam refert: multoq; ditat assidue magis. Militibus suis gasconibus inq; plurimis: qui conuenerant illo huius promissionibus pellecti: nunc se cum sabbatiæ persuadebat sentire duce: nunc cum insubribus. Tandem illo uentum est: ut fraus fraude sit intercepta. Nam Ambrosinus longignana: qui tũc præerat propinquæ arcis eiusdẽ principis custodiæ: simulata societate: dissimulataq; cã: cœpit Archimbaldum ei confidentem: Arx se continuo dedidit: capto præside. Inuentum est eum nebulonem tã sagaciter callideq; gessisse: ut paulopost futurus esset Pedemontis princeps: cũ eorũ fere omniũ consensu: qui in auriscarum urbium arcibus præerant: quoq; omnis in sentẽtiam diuersis traxerat promissionibus. Cæsus & sectus ẽ Archimbaldus: laqueo suspensi: centũ ac trigĩta gascones: corpora fere gigantea. Reliqua nõ prosequor: & q̃ astute gesserit: & q̃ uideret religiosus / q̃ munificus: quos habebat fautores quos ministros: hic ut intelligas: q̃ soleat fortuna mltos illudere: ac ut Boetius inquit summa infimis: infima summis admiscere / utq; a sceleratis semp cauendũ sit: qui nil nisi scelera machinantur: nil aliud curant. Vale.

Boetius

TITVLVS XLVII

Ex Mediolano, vij. Idus Aprilis.

Synonyma historiæ narraiua.

Hic bellū apparatur in turcos.
Fiunt in hac urbe noui pacis apparatus.
Nihil ē qđ dubitemus: huc summū pōtificē esse uenturū.
Consilium in imperatorē instituitur.
Historiam tibi dico ueram esse.
Qđ uelificatus Athos sit: nō admiror. cū apud Bænacū sint etiam montes uelificati.
Gigantes & nanos uidimus diebus hisce.
Nuper ego apud Venetos piscem uidi hominis habētem imaginem.
Cum essem Ferrariæ. hominē uidi bicipitem: ut Geryonē non obstupeam.
Inter historias & hoc habe: qđ asin⁹ bipes hic creber est.
Fabulā existimas uaccas inuenire bipedes: historia est.
In hac urbe sunt galli pondo decē singuli referentes.
Volāt hic eq̄: si uelis historiam ab me græcam accipere.
Nihil est ueri⁹ hac historia: quod nihil hac hyeme rigoris uisum est.
Hic ferunt turcorū regem esse interemptum.
Nō uno ex loco uera hoc historia dicit: cōstituisse Mahomettū regē turcorū Christianorum sequi fidem.

Titulus. xlvij.

Fabulæ expositiua familiaris.

Vt rideas fabulam accipe: cū superiore nocte apud cauponē peregrinus agerē: nam redibā ex galliæ diui Antonij templo: inter somniandum sum uisus cū cauponis agere cōiuge: cauponēq̧ non multo post insidias mihi parantē uehementius expauescere. Hoc metu perterritus expergiscor, & adhuc somnij attonitus inuoluero: exagitatusq̧ formidine: uel uigilans in cauponem ense feror ac furore. Is uir bonus: satisq̧ ad prælianđū debilis: fugiens delituit in stabulo: nec diē illū uniuersum: noctemq̧ sequentē apparuit. Ego ratus uerum esse: quod somniaram: uxorē ei⁹

subegi consentientē inq;: nec usq; renitentem. In dilucu-lo mox discessurus ab ea donatus sum tanto nūmorū pō-dere: ut hucusq; peruenerim. Vide quid casus inuenerit: qđ ars uix sibi cōparasset. Nunc & Iouem in cygnū cū Da-nae uersum esse credo: cū hoc lōge sit admirabilius. Nūc cū Europa in taurum. Interea redeunti mihi domū occur-rit in propinqua silua serpens. Existimaui fatū esse (quod uulgus mulierum appellat) ibiq; pernoctaui assidue cogi-tans: quid hoc esset: quod continue me spectans a me nō discederet. Sed ubi iam tenebræ texissent omnia: nec ui-dere quidē amplius possem: nec uideri: cæcus uiam perre-pto in serpentē certe cōuersus: Quo me uerterem nescie-bam. Tandem luna mihi lumen obsecundauit: & domum regressus risi sæpius hoc monstrum. Vale. Ex Mediolano vi. Idus Aprilis.

Iuppiter ī cygnum

Iuppiter ī taurum

Fabulæ expositiua familiarissima.

Nihil hic maiore uēditur precio: ꝗ fabula. Iccirco ut rem tibi hac ætate dignam mittam: sic habe. Antonius abfuit hinc menses duos de uiginti. Cum rediit: continuo con-iunx peperit puerum scitū: illiusq; simillimum sacerdotis quē nō ignoras. Persuasit uiro Martia: filiū esse suum: seq; compressisse dolores: donec is rediret: exemploq; firma-uit Alcmenes: cuius cōpressus est Iunonis cura partus: donec Sthenelo nasceret Eurysthe⁹: qui posset herculi im-perare. Credulus uir conditionē admisit: similemq; illoꝝ se fieri posse ratus fabulā non accepit aliter: ꝗ diceret. Vi-de ꝗ; pulchre deceant mulieres litteræ ꝗ; plura illæ uide-rint: ꝗ Plinius reliquiq; scriptores: qđ ad duos de uiginti menses nasci posse doceant partum. Nūc filius educatur Antonio quē sibi simillimū asseuerat: ego eam similitudi-nem uideo: qua gallus asini simillimus est. Vale. Ex Medi-olano. v. Idus Aprilis.

Eurystheus

Fabulæ expositiua grauis.

Nihil est tam iucundum inquit Pindarus: ꝗ fabulā scribe-re. Sed fabularū duo esse genera: docent ueteres tā græci

Pindarus

Duo fabularum genera

TITVLVS XLVII

q̃ꝫ latini: Aliud de ijs rebus: quæ neqꝫ ueræ forent: nec ue/
riſimiles (ut eſt illud Plauti: in faciẽ uerſus Amphitryonis
Iuppiter. aut qđ homo in bæluã uerteret: cũ Ariſtotele te/ Plautus
ſte: impoſſibile ſit: unã ſpeciem in aliam cõmutari) Aliud Ariſtoteles
de ijs quæ ſi nõ ueræ: tamen uerıſimiles: quæ fieri potue/
runt: ut Terentius amare Pamphilũ oſtendit: & glyceriũ
ei tandẽ cõnubio iungi. Horum utrunqꝫ probat Symoni Terentius
des: quorũ alterũ delectet: alterũ iuuet. At Horatius inqt Symonides
Aut prodeſſe uolunt: aut delectare poetæ: aut ſimul & iu/ Horatius
cunda: & idonea dicere uerba: At poetas id admonet.
Quid in epiſtolis obſeruandũ? Identidem puto. Nunc er/
go ſcribendæ fabulæ ratio uenit in mentem: ut non deſi/
nas ridere: quam quidẽ rem poſteaq̃ꝫ fabulã dixeris (qđ
potuerit fieri) factum exiſtimato. & fabuloſam hiſtoriam
appellabis. Salualalius quidem picæus (uel ut alij dicunt
ex flamminia) cum pertranſiret nemus quoddam: ad q̃ſ/
dam nuptias profecturus: uir uel mediocris: uł infimo lo/
co natus: ſerpentem uidit/ non miræ longitudinis. ſed al/
bum miri candoris/ corpulentum: & ſe ita reſpicientem:
ut dicere uideretur: ad te ibam. hic callem occupabat ne/
moris: per quem iturus erat Salualalius. Secedit is ex cal/
le: rectaqꝫ: quo conſtituerat: procedit uia: ſed reſpiciens ali
quando poſt humeros relictum ſerpentem: quaſi ſecum
uerba facere uolentem: intuetur ſtare loco: ſeqꝫ firma ſpe/
ctare acie. Horruit primũ Salualalius monſtri magnitudi/
nem: mox rem oblitus: in locumqꝫ perueniens deſtinatũ
choris ſaltibuſqꝫ uacauit. Noctu rediens domum cum ſo/
cijs: nihil uidit. Poſtridie in eaſdem uenturus nuptias: ea/
dem iter fecit uia: eundem ſerpentẽ intuetur: ſed tã q̃ꝫ blan
dientẽ: ac adulantẽ: toto ſe corpore contorquere ad Sal/
ualaliũqꝫ alludere: ac eundẽ occupare callem: tandẽqꝫ cũ
iã ſecurior ille mõſtrum ſpectaret: cœpiſſetqꝫ quærere: uel
let ne quicq̃ꝫ dicere. Si me ſequeris: reſpondit ſerpens di/
tiſſimus fies/ ac maximus uir: nec dubita: me ſequere. Fa/
ctus ille audacior mõſtrũ ſequit: in quandã deuenit foue/

am ubi sese abdebat serpens: qui humana uoce descēde ait
nec quicq̃ (dicebat) timeas. Inuenta est (ut affirmauit) sca
la ærea: per quā ubi descēdit/spaciū cōperit latius: ubi re/
gina quædam esse uideret egregiæ formæ: multisq̃ lapil/
lis ac unionibus ornatissima: cū uirginibus plurimis eo/
dem ornatu specieq̃ clarissimis. Admiratus hic homūcio
quid hoc esset: ad eū sic regina: Ego tibi sum uniuersæ Ita/
liæ datura imperium: uade modo: & milites tibi compara
infinitos: quibus (quod ab me sortieris) æs maximū da/
turus sis/ qui si tibi non crediderint/ ad nos eant te duce:
uoluit/ut inquit reginā osculari. Subrisit illa/ subdiditq̃:
Nondum hoc tibi consequi licet: sed cōmodior occasio
dabitur. Inde hic abiens rē amicis aliquot aperuit dixitq̃/
quæ uidisset: singula. Sequūtur hunc ex ijs multi/ qui ad
omne facinus aptissimi uocabantur milites. Incipiunt pe/
cuniam in hanc nouitatē impartiri diuitesq̃ plærique mer/
catores/ac ex finitimis locis honestissimi ciues. Iam coale
scunt hi milites: fiuntq̃ plurimi. Iam equitum peditumq̃
ductores nō pauci huic hærent monstro: fiuntq̃ manipli
centuriones/decuriones/ex omniq̃ militum præfectorū
genere atq̃ nominibus ad numerum usq̃ sex milium: ut
omnes terræ Salualalij nomen uiderentur resonare: in lo/
cisq̃ cauernosis echo reboare. Interdū ex his primates ab
eo in foueam illam ducebantur: ac æque reginā illā (quā
Fatam uocabāt) cum suis nymphis/omniq̃ ornatu uide/
bāt: ac ipse Salualalius: hoc etiā plus: qđ uidebant ab ea re
gina illis ostendi thesauri apertissimi ac maximi: quos di/
cebat se parasse: ut suo traderet Salualalio: Sed non ante
octauū calēdas quintilis tradere posse: sic esse ab ijs ordi
natū: qui haberent in his rebus arbitriū. Hoc eos decepit
mltomagis q̃ & sequebant hunc impatorē: & ei pecunias
dabant mutuas: qđ uiderēt thesauros: a tantaq̃ regina au
dirent ei bæluæ paratos. Sed uide: q̃ soleat in ijs esse dili/
gens dæmon: quæ ad homines fallēdos attineant. Cū iā
per uniuersam Italiam audiretur hæc fabula: in uulgoq̃

increbuisset hæc uox: apud sapientes minime crederetur res tamen sic haberet: ecce diui Iohannis diem festũ: quo pecunia ex thesauris amplissimis illis debebat in militiã diuidi: ex qua omnes erant futuri q̃ditissimi. Cõueniũt illi cũ Salualalio cũcti lætissimi: ad expugnandosq; supos imperatoris iussu paratissimi: modo illi uisum foret: ut gigantes fecisse fabulant. Credulus quoq; Salualalius non latet: exultat / ac gestit eo die se ratus fundamẽta iacere ad imperium orbis occupandum. neq; regina inuenitur: nec fouea quidem illa: hiatusq; quo ad eã iter erat: Inquiritur diligentius: Eo minus inuenitur: nec inuestigari quidem signum potest: ubi nam esset ille aditus. Cum re perdita: speq; sublata: simul eis loci aufertur memoria. Illusos se uident illi. Sunt qui uelint in eum impetu facto cædere in frusta præuaricatorem: quem putant ac præstigijs usum. Sunt qui eos frænant: nec desperandum esse ducant: quibus minime fieret uerisimile: hunc non interim latuisse: si quid errasset: aut non in præstigijs perseruasse: si hoc sciret. Sunt qui simplicitatem illius minus esse castigandam censeant: q̃ cæterorum: præ cupiditate uæsaniam: qui adhibeant illusionibus infernis fidem. Ex ijs fuit: qui dæmonis quandam retulerit hoc modo fabulam. Malus dæmon o socij plurimum solet fauere uiris: illosq; sæpenumero pro sua uirili obsequi. Qđ cũ sæpe alias: tum semel ubi miles quidam in tantam esset uitæ asperitatem redactus: ut neq; per senectutem militaret: nec ei quicq; ad uiuendum necessarium subministraretur. Is enim / cum sese in templa sæpe colligeret: superosq; rogaret: suæ mendicitatis misererentur: tandẽ cuiusdam uetulæ admonitus ꝑsuasusq; consilio: candelas aliquot reliqua sibi emit peculiola: & accensas inter sanctorum simulacra in ecclesia depicta diuidit: cuiq; suam affigens: atq; orans: suæ calamitati subuenirent. Cum una superesset candela: diuisis cæteris: uideretq; dæmonem catena deuinctum: alligatumq; diui Leonardi ad pedes: En inquit & tibi cæreum

Gigantes in superos.

Dæmonis fabula

uotum ut non boni me solum adiuuent cælites: sed & tu stygiæ dæmon. Is noctu uisus ē ei militi sic loqui: q̄ te p̄ ego adiuuem: q̄ ij cūcti/qbus tot candelas accendisti. accipe. hic est maximus thesaurus: eum tibi dedico: hisq̄ dictis euanuit. Miles quid faciat nescit aliud. Erat enim ut uidebatur in prato mundissimo. lapidem non habebat: nec quicq̄ quo signaret locum: mane ut statuerat rediturus: deponit illic superfluum onus: credens id mane se in prato inuēturum. Inuenit quidem: sed in lecto. Hæc solet dæmon. Hæc debemus prouidere. Ceperunt omnes ridere: locūq̄ dederūt fabulæ. Vale. Ex Mediolano quarto Idus Aprilis.

Synonyma fabulæ expositiua.

Hic mulier est uir effecta.
Nihil est in hac urbe cōmunius auro.
Asina peperit agnum.
In unam canem tres simiæ sunt conuersæ.
Iuppiter in formam est fauni uersus.
Lupi solent hic diligenter de ijs rebus prædicare: quæ reddere solent omnes q̄ religiosissimos.
Vinum scio ubi ex aqua conficiatur.
In apulia sunt boues aurū effodientes.
In lydia dicunt formicas aurum effodere solitas.
Mulier formosissima in fœminā euasit pudicissimā.
Seneca cui nihil odiosius in uita q̄ mulier uxorē duxit.
Pueri duo facti sunt in Insubria cōtinuo senes.
Si senem tyrannū audis: admirare.
Mimi ac scurræ deliguntur Athenis in præsides.
A romana dignitate illa quidem censoria plurimum abest grauitas.
Ab insulsis abest omnis leuitas.
Nihil est in uiro doctissimo præstabilius ignorantia.
Qui disertissimus dicitur Cicero: nō audet se cū eloquentia cuiusdam conferre noui.
Agnus apud nos cādidissimus: qui p urbē uagabat: in ti/

grem maculatissimã uersus est.

Amicus ille q dormitat: oua solet in lecto sæpe conficere.

Titulus.xlviij.

Exemplificatiua familiaris.

Poesim inquit Symonides picturam loquentem eẽ: at picturam tacentẽ esse poesim. Vt enĩ debet poeta describere proprietates rerum atq personarum / nihilq prætermittere: quod ad ullius artis expressionẽ pertineat: sic pictor nihil negligere: quod ad rem personãue perfecte cognoscẽdam perquirat: Nisi cæsarẽ tibi declararit historia: nisi post historiam ex huius re gesta: physionomia expresserit: qualem oporteat esse: qui hac / aut illa est natura: quiq hoc aut illo uersat in actu: nisi affectus naturales multa rerum experientia cognoscis: nisi ea prosequi possis uel carmine uel pictura singulari: quibus nõ recitari / aut pingi uideat. sed homo uideri uiuus in agenda re persistere. certe neq poeticam bene tenes: qui scribis: nec picturam qui coloribus inuolueris ac tabellis. Vt enim Homerus æque recitat Vlyssis naufragium: præcedẽtibus tempestatis signis: succedẽtibusq procellis: Identidemq factitauit apud nostros Virgilius at armatos ferociores inducit: cẽsores grauiores: consules æquiores: turbam loquaciorem: sic & reliqui debent imitari: qui poetarum nomine uelint appellari: illudq sequant: quod apud Horatium est: Vos exemplaria græca nocturna uersate manu: uersate diurna. Id nisi facturi sint: animaduertãt Horatianũ rursus illud: Cur ego si nequeo: ignoroq: poeta salutor. Vt enim recte dictũ est ac sapienter: quam quisq norit artem: in ea se exerceat: sic Alexandri macedonis exemplo nõ loquamur potius per fice: q̃ si loqui nesciamus: linguam illã profitentes: auditoribus ridiculo simus. Aliorũ exemplis uiuendũ est. Vale. Ex mediolano, iij. Idus Aprilis.

Symonides — Proprietas poetæ — Homerus — Virgilius — Horatius in arte — Alexander magnus

Exemplificatiua familiarissima.

Vt ignoscam Antonio: rogas. Exemplo Cæsaris / omnia memoria teneo: præter iniurias: & ut Agesilaũ imiter dicẽtẽ

Iulius cæsar — Agesilaus

cum transactũ est crimen: iniuriam e mente deleui: sic ego uix postridie illius diei: quo decoctor Antonius me fraudauit: sum illius doli memor effectus. Itaq; ne parcã: opus est: iandudũ peperci/ac ex animo aboleui fraudem illam. Sed ut in gratiam redeat: nõ postulas: quod ego admissurus sum nunq; negligentiæ genus: ut alijs fallendi similẽ præbeam occasionẽ. Eum igitur non sum odijs insectaturus: neq; ab alijs principib⁹ quæsiturus ut plectat: sed neq; mea gratia ei peccandi: alijsq; daturus exemplũ. Vale. Ex Mediolano pridie Idus Aprilis.

Exemplificatiua grauis.

Horontes — Non iniuria placent horonti Artaxerxis genero (quicqd psuadere quisq; uellet) exemplis firmandũ esse: ut quas p uestigia proficiscentibus præcedentiũ paratior esset ac tutior gradiendi cõmoditas. Nam & Agesilaus ille rex sapientissimus dicere solitus perhibetur: non esse quicq; ulli dubitandum: qui bonorũ hæreret exemplis. Xenophon autem ait: Et si solent: qui errare cupiunt exemplis maiorũ: qui mali fuerint: gaudere: quasi cæci a cæcis duci. At bonorum exemplo uiuentes securissimam habent uiuendi rationem. Ambrosius igitur ille non doctus minus: q; sapiens/magnam parari sapientiæ putauit uiam: cum exemplis bonorũ alliceremur ad bene beateq; uiuendum. Nam & Aristoteles illos refert Hesiodi uersus: Optimus ille quidem qui per sese omnia noscens: præceptor suus ipse sibi meliora peregit. Ille bonus rursum/ monitus qui recta peregit. Sunt enim ut Demosthenes dicebat doctorum hominum admonitiones: exempla pariter: quæ possimus imitari/cum nihil in medium afferant docti: quod aut non sit in recta fundatum ratione: aut inde sumptum atq; translatum/quod latam habeat auctoritatem: atq; plenam. Cum igitur ad te frater optime scripturus non nihil essem de ijs: quæ te censerem oportere sequi: sum arbitratus exẽplificatiuo utendum scribendi genere: non qui te aut doceã/aut horter/aut admoneã suadendo: sed q añ

Margin notes: Agesilaus; Xenophon; Ambrosius; Aristoteles uersus Hesiodi; Demosthenes

oculos exēpla ponā: p quæ possis & ī luce ābulare & ī te/ Alexander
nebris. Alexāder admodū adolescēs nihil uel dicere sole/
bat uł facere qđ a patre Philippo illo sapientissimo uel di/
ctum accepisset: uel factū: dicens turpe uideri sibi: qui nō
didicisset litteras: eū doctrinā profiteri: publice ue docere
At Alcibiades uir deniq; modestissimus proponebat in/ Alcibiades
ter senes quæstionem: de qua illos audiret cōmentari: be
ne ne: an male: hoc aut illud ab adolescente nescio quo di/
ctū esse: uel factū: nec nomen cuiusq; aperiebat: nec suā du
bitationē dicebat esse illam: sed ut intelligeret illorū sen/
tētijs: quid sibi deligēdū foret. Cyrus aūt iunior præmia Cyrꝰ iunior
consiliorū grauissimis proponebat senatoribus: resq; ar/
duas quasi ad se non pertinentes in medium afferebat: ut
prius eorū audiret sententias q̃ opus aliquod aggredere/
tur inconsulto. Cupio te igitur: qui mihi tū ob egregiā in
dolem carissimus es: tum pro ea: quæ mihi cum patre tuo
principe optimo fuit beniuolentia: ut Alexandrum: Alci/
biadem ac Cyrū imitatus uel nihil dicas: uel facias: ī quo
non adhibueris quoquo uel exquisitissimo cōmentatio/
nis consultationis ue modo rerū omniū expertissimos:
aut earū saltē: de quibus dubitas: uiros & doctos: & gra/
ues: a quibus uel idem factum aut dictum accipias: ut per
eorū proficiscare uestigia: aut faciendū dicendum ue tibi
persuadeatur: quibus uti queas ducibus. Nam cū multa
sint adolescentibus: per uitæ nouitatē difficilia: cū id qui/
dem difficillimū: ea in ætate: quæ perfectæ rationis est in/
capax: non errare: non labi: non decipi. Quobrem Aristo/ Aristoteles
teles: moralis disciplinæ idoneos auditores noluit esse iu
uenes: q̃uis subdat non differre: iuuenem esse ætate: aut
moribus: & Symonides dicat: multos ætate consenuisse Symonides
qui sunt moribus admodū adolescentes. Es tu quidē ea
ingenij præstantia: ut si quis ex se quicq; egregij discere
potest & addiscere: in te hoc debuerit iam radices propa/
gasse At ea est uiuendi rectæ parata difficultas: ut uix etiā
adhibitis aliorum & exemplis / & institutis / & cōsilijs: qui

p

plurimum sapiant: satis nobis sit adiumenti ad eam laudẽ capessendam comparatum: qua debemus ornati & uideri simul: & esse: ut imortalẽ gloriã cõseq̃mur. Quot cũ habuerint parẽtes eximios: præceptores clarissimos: auxilia naturæ ac artificij plurima: in pessimos nebulones euaserunt! Præter Ciceronis ac Hortensij degeneres illos filios: circũspice hodie multos ex omni hominũ præstantiũ genere: quibus nihil facilius/cõmunius/atq; paratius est: q̃ a suis degenerare maioribus: seseq; inimicissimos ueræ laudis exhibere. Tu igit' nõ adeo uel acumini tuo confidas: uel ullo ingenuæ tuæ naturæ muneri: nisi omnino senũ assistas lateribus: ab illis: qui plurima solsticia cũ uirtute uiderint: aliquid discas: ab eorũ fontibus: qui uiuacissima sunt sapientia: nõ nihil nutrimẽti haurias. Habebis ante oculos semper exempla: quibus nixus cadere nequeas: quorũ ductu p rectã uiã gradiaris quorũq; memoria spe tibi iucundior sit. Eo pacto & tibi tua uita suauior fiet: & me summa quadã afficies ppetuaq; uoluptate. Vale. Ex Mediolano Idibus Aprilis.

Ciceronis & Hortẽsij filij degeneres

Synonyma exemplificatiua.

Cæsarẽ tibi exemplũ adhibe imperando.
Ciceronis in eloquẽtia exemplo nitere.
Fac ut in republica gubernanda Periclem adhibeas exemplũ tibi.
Neminem in poematis utiliorem tibi Nasone ducito: ac Marone.
Velim in omni tuæ præturæ administratione: solius Catonis hæreas exemplo.
Noli ab eorũ exemplis aberrare: qui fuere modestissimi.
Nunq; fallet tua te sentẽtia: si constantia tibi Fabriciũ p pones exemplũ.
Eris omniũ continentissimus: si exemplo tuæ modestiæ Scipionẽ præficies.
Vbi non deserueris Vlyssis exemplũ: fies assidue prudentior.

Si uis fortissimus fieri: æacide aut Hectoris exẽplis fias. Scæuolã quære ducẽ tuarũ cogitationũ: si uis iurisconsultissimus appellari.
Vestigijs hære Curij: si cupis innocẽtissimus incorruptissimusq́ dici.
Nihil erit tibi cũ uulgo cõmune: si sapientũ exemplis: ad perfectã contendes uirtutẽ.

Titulus. xlix.
Contentiosa familiaris
Quid te mihi præfers o bælua? Quæ tibi mecum esse potest æqua cõtentio? Generis ue? At tu homo nouus (ut illo in Ciceronẽ utar Salustij) q rupto robore natus: ut Naso inquit: nullos habuisse parentes cẽsendus es. Virtutis? At quæ uirtus est tua? Qđ cyathos amplissimos: calicis illius nasorũ quattuor beneuentani sutoris nomẽ habentis: de quo loquit Iuuenalis: simillimos uno haustu sorbilare delectaris: in tuaq́ nefandissima libidine tua est militaris cõposita gloria? At mihi & generis est nobilitas tanta: ut erubescere me iure possis: ubi hæc tibi sit cõtẽtio: & tñ in uirtute laudis: ut me uenerari nõ nequeas. Cõtẽdis mecũ de diuitijs? Tibi nõ cædo. Nã q̃q̃ hes plures nũmos: plura prædia: plures fũdos: nõ es me tñ ditior: cuius cupiditas nulla ẽ. nisi cũ uirtute. At tu cupis: & inflãmaris tuis perturbationibus: nec tñ habere potes rerũ: ut nõ mlto auidius optes plurima. Ego paupertate mea contentissimus nihil appeto: & ut illo utar Terentij: cũ nihil habeã: nil mihi deest.
Ex Mediolano. xix. calendas Maias.

Salustius ĩ inuectiua

Ouidius. i. me tamor.

Iuuenalis

Terentius

Contentiosa familiarissima
Et si me summopẽ pudere decet: tecũ cõtentionẽ ullam agere: ne tua te tamen in phrenesi iactes: ad ea contentiose rñdebo: quæ unis ad me scripsisti litteris. Non audere me boas affirmare bene dictum te coram: Monimẽta: cũ monumẽta dicenda putes potius. Peto abs te uir ignare litterarũ: moneo qđ præteritũ habeat: monui dices: quod su-

Monimenta

Monumenta

pinum: monitum. Vnde hoc monimen: & monimentum formatur: a supino: Cur igit' i mutabit' in u: Cur in nocumento: Veteri quadā consuetudine: uel alia formatione q̄ꝫ ea: quæ ad monimētū attinet: quæ pōt & debet monitio dici mētis: ita: ut nō monimē: sed monitio: quasi a præteriti adiectiuo dicat': & mente deriuet': & cū ipsis cōponatur: Inde apud Virgiliū monimentū & pignus amoris: &

Vir. 5. æne

rursus ab Andromache: manuū tibi sint monimenta mearū: hoc ē memoriæ. Sic ego reor. Vale. Ex mediolano. xviij. calendas Maias.

Contentiosa grauis.

Contendere mecū audes: q̄ꝫobrem nō est mihi negligendū: de quo contendas. Non enī sumus ꝑduelles nec ꝑduellionatus crimen nobis est propositum contētionis genus. De bonis litteris nō de uulneribus: nō de probris ē

Atheniensiū scholæ

contentio: quā a deo probauere atheniensiū scholæ: ut ul præmia cōtēdentib⁹ cumulatissima proposuerint. Roma

Declamatores

ni uero declamatores habebant assiduos: qui & muneribus simul: & honoribus donabant' non paruis: si recte tū Quintiliani: tū Senecæ declamatiōes intuemur: tū paulo

Cōmentationes

prius quæ a Cicerone de multis æqualibus suis: & de se ipso scripta sunt. Cōmentationes aūt & a Platone: & a Cicerone in suis dialogis introductæ: quid significāt aliud: q̄ꝫ cōtentionis genera honestissima: quib⁹ uerū fiebat di

Thomas Scotus

lucidius: Quid hodie diui Thomæ scotiqꝫ disceptationes quibus cū hæc aut illa quæsiuerint: & sibi respondēt: & in suas arguūt sententias: ut ea contentione quicq d intricatū erat: magis enodet': Hoc dicendi scribendiqꝫ gen⁹ cum utilissimū esse probat Thomas: tum doctis hominibus iucundissimū: quo excitāt': ut Lactantius ait: si qua sunt in

Lactantius

genia semisopita: mentes refouent': doctrinæ inter se conciliantur. Quanto nos emimus clarorū familiaritates uirorum precio: At contentionibus hisce: cū eruditissimis ac clarissimis assidue uersemur: opus est: quorum auctoritate ac gratia fræti possim⁹ eorū superare uersutias calli

dissimasq; rationes: q nobiscū certamen ineūt. Faciūt enī
eiusmodi uexatiōes pspicatiores intellect⁹: ut docet Sene
ca. Itaq; tibi contendere parato uicem apparo: ut cō tenti-
one cōmuni: aliquid ad posteros a nobis pfect⁹ deferat.
Quod dixi de polypodis ac telluris colorib⁹: improbas.
At Aristoteles probat: ut ignis terrā in suū & naturalem Aristoteles
reformans colorem: albam efficiat: ut calcē ex lapidibus
factā. At Basilius te docet: cū nullus sit natiuus polypodi Basilius
color: eum sibi ex adiacente quæri solo: ut alius albus sit:
alius croceus: alius mixtus. Qđ uero inertiam nō debere
aspirari: affirmaui: tu aspirari uis: contendis rursus insipi-
de: cum si ars non aspiratur: ut uel tu non negas: Iners ab Iners
in & arte dictus: quasi cui nulla sit ars: aspirari non possit.
Ars enī philosophorū testimonio est collectio præcepto- Ars
rum ad unū finem tendentium. Adducis nescio quorum
nomina imperitorum: quos obscurissimo loco ereptos ī
mediū affers testes tibi tuæ ruditatis: Tunc tibi credo mi
n⁹. Dicis & uiros hodie doctissimos ijsdem scribere chara
cteribus. Si id faciunt: in hoc sunt ignarissimi litterarum
q̄q̄ ego pro te dictum hoc puto: q te doctissimū eē uelis.
Sumo uerbum gemino uis m scribēdū eē: ut & summū: Sumo
quod inde dictum autumas: quia nemo sumere dicat: nisi
quod summū est: Vnde somnies hæc non intelligo: cum
aliud summū sit: aliud sumo: illudq; duplici m scribat̄ q̄si
a sumo & manu: hoc est: quod tota sumitur: & uix stringi-
tur manu. Sumo uero unico m scribi debeat: quiq; secus
censent: ij fallantur uehementius. Contendis rursus non
decere principem magnificū appellari. At Cicero ab Ari- Magnificus
stotele usurpauit in ædificandi splendore: domesticoq; ap Cicero
paratu magnificentiam esse sitam. Qui ergo ædificijs di-
gnissimis omni laude delectat̄ uiuitq; perseleganter: is ma
gnificus dicendus est. At elegantiā uis in uocabulorum Elegatia
præstantia: non in domestico uel apparatu: uel cultu: uel
corporis esse ornatu dicēdā: affersq; testimoniū & Laurē- Laurentius
tij ualle: qui elegantias ædidit: & Augustinū senensem: q Aug⁹ dacus

Aulus Gelli⁹ elegantiolas effecit: Ego neq₃ illũ: nec illum duces sequor sed ueteres quos Aulus Gellius probat: Elegantiam in uictu uestituq₃ sitam uoluisse. Vis tabellas pro paruis ac-

Tabella cipi tabulis: quibus ædificat: adducisq₃ Tibullũ testẽ: q.

Tibullus tabellã uoluit tabulã esse: in qua depictum aliquid in templo foret. Ego tabulas alias ædificijs debitas puto: ex quibus tabellæ nõ ꝓdeant: alias qb⁹ scribat: pigat ue quicq₃: ex quibus tabellæ prodire possint: ut etiã ius ciuile ad cõtra tabulas titulũ habet: & tabulæ testamẽtariæ dicuntur: & inde tabellæ: ac inde tabellarij: quoniã in tabulis scribebat cæratis: ut te dicis non latere. Qđ nõ arbitreris recte dici Martiale sexto casu: ut Iuuenale: nõ contẽdas. in sententia uolo permaneas: ut apertissimus uideare fatuus: q. neq₃ qđ ipse: nec quod alij fant: intelligas. cætera tua eiusmodi sunt obiecta in meas litteras: ut per se sileant: erubescantq₃ meam faciẽ. Sile uir ineptissime. Contẽtio sit tibi posthac cum tui simillimis: mihi uero nõ nisi cũ doctissimis atq₃ disertissimis: ut & Alexander inuitatus ad stadi-

Alexander um: sibi respondit: non nisi cum regibus currendũ. nolui sti hac contentione (ut opinor) non nihil tibi gloriæ comparare. Esto: sis quod optabas affecutus. Nihil ex tua pereat opinione: Resipisce. Ex Mediolano decimoseptimo calendas Maias.

Synonyma contentiosa.

Non habet hæc res: ut tu sentis.
Hector nequit (ut sentis) inaspiratum scribi.
Maleopinaris de bubalo: qđ sit genus elephantis.
Recte dixi elephãti ꝓboscidẽ: eminẽtiam esse nasi.
Rhinoceros scđm casũ male tua sentẽtia format rhinocerõtis: sed habet rhinocerotis.
Non bene doces: rhinocerota in frõte cornu habere: cum habeat in nare.
Non est sapide dictum (melius dici) honor: q₃ honos & lepor: q₃ lepos.
Gloriosũ uetuste admonui nõ inueniri nisi in malã partẽ.

Fac ut elegantiꝰ studeas loqui: si uis doctus haberi.
Nihil dicis: cũ si contentione utendum sit: non possim aliquid addere.
Nolim tecum contẽdere: quod si facerem: multa in te falso dicta coniicerem.
Habes tu quidẽ in sensu nihil de litteris sani.
Qđ credis de litteris breuiandis: omne falsum est.
Multa in syllabis disiũgendis fingis: quæ nescis tã abdere ut esse uera uideantur.

Titulus .l.

Cõminatiua familiaris.

Affecisti tu me quidẽ iniuria: qui conuitiis famã meam maculare nixus es. At esse me puta: non assuetũ cõtumeliæ tolerandæ. Reddam tibi sed maiore mensura multo: & nõ solũ par pari (ut apud Terẽtiũ legitur: quod te mordeat) sed tãto magis: quãto sum te lõge maiore qdẽ animo. Terentius

Tu tamẽ a tuis nõ degeneras: q ea fuere semꝑ cõditione: ut in cõtumeliis & cõuitiis summopꝑe detestãdis assidue sunt uersati. Sed cũ quo credis agendũ eẽ tibi: qñ mecũ? Certe cũ illo: q mltos tui similes castigaui: mltos castigaturus sum. Interminatũ esse me tibi: nõ multi facies. At id exeq̃r cõminationis: qđ deinceps magis metuas. Afficiã te tãto (nõ metu solũ) sed dolore: ut possis non iniuria optasse: me tibi fuisse nũq̃ antea cognitũ. Faciã ut faunꝰ Herculis ictu cadas: aut nanꝰ gigantis ꝑcussione delabare. Sanus sis. Ex Mediolano. xvi. calendas Maias.

Cõminatiua familiarissima.

Nõ sum ego ex eo passerꝫ genere: q̃bus fiunt laruæ formidabiles: sed hoc tu tibi non esse prædictũ: neges me omni opera curaturũ: ut pro tuo tam acerbo furore plectaris. Sũt: ut non nescis. & amicitiæ tot mihi: & clientelæ ut possim te in ægyptum usq̃ insequi. Nec falli quidem potero: Scio q̃ sis intrepidꝰ: q̃ elata mẽte: ac suꝑbo spũ: q neminẽ metuas:: sed erũt sine insidiis: eæ paratæ uidictæ: q̃s metu isse præstiterit. Hoc aũt faciliꝰ offendere: qđ lædia nullo

dubitas: tantũ esse tibi uiriũ: tãtũ facultatũ existimas: Resipisce. Ex Mediolano. xv. calendas Maias.

Cõminatiua grauis.

Aeschines — Thucydides — Nihil est durũ ut Aeschines inquit: q̃ publicas iniurias p̄peti. Quid aũt (ut Thucydides uoluit) tam publicũ existimari potest: q̃ qđ in oĩm est ore constitutum? Iam uel tonsores: uel ipsi pistores clamitant: fuisse te in nos iniurium: uiolenterq; nobis prædiũ ablatũ possidere: nec uereri iudicium aliquod: nec nos metuere. Diomedes — Sic solebat Diomedes Thrax: qui tyrannus acerbissimus omnes afficiebat iniuriis. Antæus — Sic Antæus qui suo ducebat potentatu confundere cunctos quire. Qđ te consiliũ in hoc perduxit patrandũ sceleris? Quæ tibi confidentia in nos fuit? Habes tu quidem nõ nihil peculiolæ: sed nõ tm̃ ul' imperii: uel potẽtiæ: ut nulla in te referri uis ualeat. Alcides — Non est opus Alciden renasci: qui te puniat. Animo es perditissimo: sed neq; ingenio: nec facultate: quæ uires suppeditet menti. Potes & a me longe inferioribus lædi: nec cum magna ui: manu certe parua. Fac igitur ut quando me inimicũ maluisti: q̃ amicum: posthac tibi diligentius nocte dieq; caueas: custodiasq; tuam uitam si uis mea non interire opera. Nolim ego abs te unq̃: si uulneribus confossus euaderes: dici proditorem aut perfidum. Leonis ego plus natura delector: q̃ uulpis. Plutarchus — Nam haud e memoria excidit: qđ apud plutarchũ legi: dicere solitũ Agesilaum insidiatorem uel in ara interfici oportere. Nunq̃ insidiabor: Apertis usum me cõminationibus in te probabo. At quo pacto possim ego: non esse honoris ultor. Præter prædiũ meũ tam fertile: tã pulchrũ: tam nobile: qđ mihi surripuisti: debacchat⁹ es in me sine ulla tuæ linguæ mitigatione: ullo fræno: eaq; de meis & parentibus: & moribus dixisti: omni uerborũ obscœnitate adhibita: quæ uix ausim de tuis cogitare. Bias — At linguam dicebat prienensis ille Bias: & optimũ esse membrum: & pessimũ. Quid enĩ excellentius: q̃ eloquentem audire uirũ de bono benedicentem? At quid fœdius: quid inq̃ (ut

inquit Tullius) immanius: quam eloquentiam ad usum naturae: atque ad amicitias caelitus datam: ad perniciem hominum conuertere! Tu uero quasi suauissimo quodam nectare plurimum oblectaris: maledicentia me foedare: nec usque de me in sermonem inciditur: ne me (non modo pungas) sed acerbissimis insectere uerbis. Fingis autem ea de me scelera: quorum ego antea neque nomina quidem audiueram. Id unde audeas nescio: nisi quia nimis me bonum: nimis inuenisti mitem: nimis iniuriarum immemorem. Non nego: me solitum iniuriarum penitus obliuisci: si eum errati poenituit: qui fuit in me malus. At si pertinatior es nolim (Apostoli sententia) crudelis appellari: qui negligam famam meam. Id enim ut obesset famae: sic tibi licentiam pararet: caeteris exemplum ad omne malignitatis genus. Vt apud Aristotelem uocantur insensati: qui nullam accipiunt ex iucundis rebus uoluptatem: ita quidem non habent hominis quippiam: qui cum eis subtrahitur bona fama: non excandescunt. Nam ubi etiam tibi nocere non uellem: in propulsanda iniuria: quicquid agerem: iniustus dici non possem. Docuit enim Plato: non esse quenquam iniuria conficiendum: nisi cum propulsatur iniuria. Inferre non licet iniuriam dicit Pherecydes: propulsando autem inferentem caedere semper licet. Quam obrem ego praedico tibi: curaturum esse me omni diligentia: ut tibi non oris foeditate: sed re ipsa reponam: ut uerberibus ad mortem usque caesus resipiscas: fiasque aliquando tuae linguae compos. Id si times (ut timere te certe scio quamuis non simules uereri) fac ut praedium restituas meo uillico: fructusque quos iam circiter annos tris quam diu in britannia abfui: percepisti: continuoque apud omnis: apud quos meae detraxisti laudi: restituas mihi famam: & euangelico instituto: mentitum te dicas cum detraxisti: & me non solum mitigabis: sed ad ueram inconcussamque amicitiam pacatissimum reddes: ita quidem: ut nihilo sim tibi defuturus: quod in me sit magis: quam fratri. Quod si meam hanc neglexeris comminationem: uel quia nolis inferior me uideri: uel quia ut es petulans. sis etiam temerarius: teque plurimi faciens caeteros aspernere: nec tuas uires: nec al-

Tullius in officiis

Apostolus

Aristoteles

Plato

Pherecydes

terius metiare cuiusq̄:non multo postea procurabo:quiꝰ bus manifesto cognouisse fatearis:quantū inter asinū inteꝛ sit & leonē. Scis quæ mihi sint:& diuitiarū fundamēta:& famulorū clientūq; turbæ. Te tibi uendica:nec in id inciꝰ das discriminis:unde facile nequeas regredi. Ex Medioꝰ lano.xiiij.calendas Maias.

Synonyma cōminatiua.

Ego tibi ob tuas ī me collatas iniurias:interitū ꝓcurabo.
Caue tuæ uitæ:cuiꝰ ego finē omni diligentia quæram.
Nihil plus appeto:q̄ tuam necem.
Sum in te interimendo cōtinue occupatus.
Amici mei nihilo se nūc sciūt mihi potius gratificaturos:
q̄ si te cædent.
Proditorē me nemo dicet:tibi mortē interminor.
Hæc epistola sit tuæ mortis tibi cōminatiua.
Tanta me nō cōtumelia solū:sed iniuria cōfecisti ut morꝰ
tem tuā sim omni studio procuraturus.
Habes me tuū assiduū hostē.
Nunq̄ hoc tibi remittā in me crimen.
Tam me turpiter affecisti:ut sim nullis tempoꝝ discursibꝰ
indulturus tuæ culpæ
Tua in me malignitas quotidianam ultionē expectat.
Nulla mea simulatione aut dissimulatione : indultum ab
me tibi iudica.
Semper ero curiosus tuæ ignominiæ.
Assidue in tuis ero dānis occupatus.
Cū tutiore te loco cēsebis:maiora mea sollertia tibi tūc im
minebunt pericula.
Nusq̄ esse te securiorē a me iudicato:q̄ ubi luce functus
eris.

Titulus.li.

Belli edictiua familiaris.

Vt naturæ bonorū omnium pax est iucundissima : sic ab ingenio meo semper alienum fuit bellum. At cū pace uiꝰ uere non licet:nō laudatꝰ minꝰ apud doctos Mars æquus

uel armatus cruentatusq́: q̃ꝫ Phœbus crinit⁹ cũ citharaq́ꝫ decorus. Ego nihil omisi: quo me paci præseruarem: nec miseros colonos tuos cogerem plangere: ciues collachrymare: te uero tandẽ & regno cedere: & fortasse uitæ. Sed nihilo profeci magis: q̃ꝫ si littus ararem: quod Didoni obijcit apud Maronem Hiarbas. Assidue peior: & ĩmanior factus es: nec quicq̃ꝫ præterijsti: quod ad me prouocandũ intellexeris posse facere. Nam & seruos meos cæcidisti: & agrum inuasisti. & affecisti nos omni iniuria. Cogimur & nos (ut homines sumus: sentimus dolores: ac nequimus non interdum perturbari) cum urget causa uehementior: aliquando ulcisci nos atq́ꝫ nostros: declarareq́ꝫ: q̃ꝫ iniqua tulerimus mente tuam in nos diuturniorem insolentiam atq́ꝫ ĩmodestissimam uastitatem: atq́ꝫ depopulationẽ. Ne igitur aut inobseruantes nos aliquis unq̃ꝫ dixerit Martialis legis: aut tu te oppressum improuide dicas: indicimus tibi bellũ ad tertiũ calendas Martias: ut deinceps intelligas: nec ad nos tuto uenturũ ex tuis quenq̃ꝫ esse: nec non tibi agro tuo: tuisq́ꝫ cauẽdum esse: die nocteq́ꝫ terris. Tũc enim edicto belli: nemo nos accusabit iniuriarum: nec tu tibi nõ prædictum esse: dices. Rem habes. Exercitus apparabimus: q̃ꝫto poterimus plures: quotq́ꝫ nobis uidebunt equitum: peditũq́ꝫ milia: in te debellandum traducemus: omniq́ꝫ annitemur opera: tibi declarare: q̃ꝫ male senseris: cum amicitiam nostram non tanti feceris: quanti faciũda fuit: sicq́ꝫ alij quãdoq́ꝫ deterrebũtur ab ijs sceleribus committendis: ꝓ quibus se pœnas aliquando daturos eẽ sciãt. Ex Mediolano. xiij. calẽdas Maias. Vir. 4. æne

Belli edictiua familiarissima

Quantis nostros affeceris incõmodis: & ministros contumelijs: agros depopulationib⁹: & filios ipsos interdũ uulneribus nõ ignoras. Nos omnia uolumus prius experiri: q̃ꝫ armis cõtendere: pacis poti⁹ studiosi: ut regulos eẽ decet: q̃ꝫ belli: cui uix sufficiũt tyranni. Te nonnunq̃ꝫ admonuimus / ut desisteres ab iniurijs: nõ esse nos aliud: q̃ꝫ homines: aliquãdoq́ꝫ fortasse non toleraturos: qđ sæpi⁹ ui-

dimus inuiti quidẽ:sed tuã demolitionẽ expectantes.Eo
fuisti tu semp imanior:minusq; nostris cõminationibus
credidisti.Quare cũ uerbis proficere nos nihil posse intel
leximus:ad arma cõfugere auxiliaria constituim⁹:& q̃q;
regulus nõ multũ apparere possum armorum:nõ multo
tñ posse te plura scimus:q̃ nos ualeamus. Q2 si qui tecũ
sociale bellũ ex nostris finitimis contrahent(ut solent ali/
quando inquieti uelle uiuere multi)nos quoq; socios ex
ijs nobis asciscemus:quib⁹ in te uehemẽtior ac æquior sit
pugnandi causa:q̃ illis in nos.Ego nemini sum iniurius:
Tu multis.De me nemo:de te iure quærũtur multi: Sed
tu curabis:ut uoles:ego rem sequar:ut uidebitur.Tu tibi
hac epistola bellũ indictũ censeto:ut post tertiũ calendas
Martias:hostẽ me paratum eẽ tibi ducas.Ex mediolano
xij.calendas Maias.

Belli edictiua grauis.

Plato — Bellum edicere dixit Plato:nõ decere quenq; nisi reges.
Aristoteles — At modestius Aristoteles artẽ esse militarẽ inquit:in qua
non nisi iuste se quicq; exercet.Non enĩ iniustis uictoria ẽ
Homerus — expectanda:ut Homerus ait:sed interitus.Sequit̃ enim a
Seneca in tra — tergo iniustos deus:Seneca teste.Omnis igit̃ in bellãdo
gœdijs — ratio fundata esse debet in æquitatis lege:ut nihil iniquũ
Tullius — attemptetur:ut noluit Tullius:nihil fiat:quod a bonis &
æquis uiris probari nequeat.Nam ut negligant̃ iura:non
regibus locũ est:sed tyrannis.Hi enĩ(modo sic libeat)illi
Iuue.i.vi.sat. — sunt:in quos illđ Iuuenalis dici potest:Sic uolo:sic iubeo
sit pro ratione uolũtas.At ubi iura seruantur:nihil eẽ po/
Gregorius — test uiolabile/nihil corruptũ/nihil imũdũ:ut Gregorius
inquit.Qui Martẽ sequũtur:eũ sequi Martẽ debẽt:cui sa/
cra fieri queant:qui non iniuria sit in concilio cõnumerã/
dus superum:A quo nihil inuenitur factum uiolẽter:om
Vir.vi.æne — nia innocenter:& illo(ut Virgilius docuit)præcepti fine:
Parcere subiectis:& debellare superbos.Imo interdum eo
Dauid — de quo inquit Psalmista.Quis ascendet in mõtem sanctũ
tuũ:aut quis stabit in tabernacula tua?Innocẽs manib⁹ &

mũdo corde: qui non accepit in uano animam suã: nec iu
rauit in dolo ꝓximo suo. Homũculi quid in hoc orbe fa/
cimus: qui socios iugulamus/ finitimos uiolamus: nec ꝓ/
prijs (quasi Pelopes) filijs parcimus! Vnde tantum creuit Pelops
in nobis facinus! Non aliunde certe: q̄ꝫ ex auariciæ labe:
ambitionis rota: inuidiæqꝫ liuore: ut ĩ te maĩfesto cogno/
scimꝰ q iã Phinaus effectꝰ es: aut Tantalus: cuius & detur/ Phinaus
parint Harpyiæ mensas: & neqꝫ undæ potẽt: nec poma sa/ Tantalus
turent: præ nimia: qua detineris cupiditatæ: quiqꝫ nõ fa/ Ixion
bulose: at uero dici possis in Ixionis torqueri rota: Sisy/ Sisyphus
phiqꝫ assidue uehendo saxo cruciari. Quid enĩ tu nõ con
cupiscis æstuante ista tuæ mentis furiosissimæ fornace!
Quos amicos (q̄ꝫuis simulatos omnis: nullos stabiles) nõ
ambis: ut maior fias: ac potentior! Quibus satellitibꝰ (q̄ꝫ q̄ꝫ
fidelibus nullis: sed ad tempus tibi obsecundantibus) nõ
polliceris plurima: ut tibi morigeri sint in oẽ scelus! Quo/
tiens tu nocte intempesta furtis eos & latrocinijs exercui
isti: quos uidisti tibi deditos! Quotiens multa uicinis eri/
puisti! sacros prædiorum ac finium lapides subtraxisti! In
ipsis lectulis eos cæcidisti: a quibus rem tuam detegi pos/
se credidisti! Proinde qui tecum in aliquo fuit nefario cri/
mine: curat nihil aliud: q̄ꝫ ut abs te prope diffugiat: hinc ali
os quæris tibi fures: alios trãsfugas: alios ꝑfidos: nec cõsi
deras: ĩ eũ esse fidẽ posse neminẽ: q fidẽ nulli seruat: cuiqꝫ
credere ualeat nemo. Resciunt inde nõ m̃lto post omnia:
quæ clanculum te ducis cõmisisse: nulliqꝫ nota. Qđ cum
alias sæpe: tum hoc anno bis ad nos delatum est ab ijs: q
neqꝫ mentiri sunt soliti: nec alia id mihi referaiũt de causa:
nisi quia noluerint tantã me semper incõmoditaiẽ sequi:
nec me quicq̃ꝫ ex ea re scire. Nã ubi quærerer: & armenta
mihi noctu surripi & in prædijs nocturnas factas eẽ depo/
pulationes ac uastationes innumerabiles & in agris mul/
ta deesse: quæ quis subtraxisset: nesciremus: detexerunt ij
latronẽ: probarũtqꝫ non uulgaribus argumentis: quid in
nos egeris: quid agere nixus sis. Scripsimus ad te sæpe:

rogauimusq́:ne nos malles hostes:q̃ amicos:cõtra inge
nuam meã uiuendi rationẽ eẽ:ut molesti cuiq́ fieremus:
sed coactos id demũ nõ esse nos neglecturos. Respondi/
sti tãtũ esse ab lacedæmone Athenas:quãtũ athenis lace/
dæmoniã:neq́ curare te uerba:cum uiri ducis filius:non
mulieris famulæ fueris. Tandẽ huc uentum est: ut Marte
nobis hæc tua iniuria ꝓpulsanda sit:quã Phœbo tueri me
nequeo. Tua tamen causa in bellũ nos existimes cadere:
Virgil.i.æne meminerisq́ qđ Virgilius ait sanctissime: At sperate deos
memores fandi atq́ nefandi. Ad tertium calendas Marti/
as indico tibi exitiale bellum: quod ferro flãmisq́ defini/
atur. Vt enim & crudelissimus es: & sæuissimos habes cli/
entes: atq́ tuorũ ministros scelerum: sic nos fore in te tu/
osq́ ĩmanissimos: expectato. Si qua in re mitiores nos ex
hibebimus: id benignitati naturæ nostræ concedet̃: quæ
interdum plus sibi seruiet: q̃ tibi sæuiet. Præterea cõiugi
tuæ pudicissimæ: filijsq́ tui dissimillimis compatiemur:
Terentius ut homines sumus: & Terentiano instituto: nihil humani
a nobis putamus alienũ. Transacto igitur eo die: quo edi/
cimus tibi bellum hac epistola belli edictiua: nihil esse tibi
tuisq́ mecum atq́ cũ meis cõmune ducas: præter prælian/
di cupiditatem. Nunc habes & quid tibi cauendum sit: &
quid mihi cogitandum. Ex Mediolano undecimo calẽ/
das Maias.

Synonyma belli edictiua.

Tali die bellũ indictum esse tibi: scito.
Post eũ diem pax mecũ tibi nulla futura est.
Fac ut existimes pꝰ eũ diẽ: ꝑpetuas tibi mecũ inimicitias.
Implacabile trãsacto eo die exercebit̃ inter nos odiũ.
Nihil post eũ diẽ inter nostros: tuosq́ exercebitur beni/
uolentiæ.
Tuã ob causam talis dies initiũ nobis constituet belli.
Prælia quæ tali die sumꝰ tecũ inituri: cessabũt deĩde nũq́.
Ea dies principiũ nobis erit præliãdi: nullũ habitura finẽ.
Fecere ĩiuriæ tuæ: ut nũq́ pꝰ eũ diẽ bello cõstituã abstiere

Nemo me iam distrahet:ut pacto die illo:sim assidue tibi bellū illaturus.

Frustra laborabis:si lapso die illo censebis posse nos a præliando diuertere.

Cupim⁹ diẽ talẽ aduẽtare:ut deĩceps geram⁹ sp̄ bella tecū

Adeo me coegisti tuis iniurijs sæuire:ut eo die sup̄ato immortales simus futuri hostes.

Titulus.lij.

Pacis proclamatiua familiaris.

Posteaq̄ nõ mediocres nos ad bellū prouocauerunt causæ:subest iam ultima præliandi ratio:ut in pace ocioq̄ uiuatur:ut apud Thucydidẽ legit̃: & Cicero ꝑpulchre cõplexus ẽ. Thucydides Cicero Nos iandudū iuste mouerūt ad cõmunes inimicitias rationes:quibus alteri alteris non cessimus. Credidere tui iã sibi fines nostros cõmunes eẽ pascuisq̄ suis debitos. Nos secus sensimus. Res dirimenda bello fuit. Post cruoris tantū effusum:Mars uiam inuenit ueri. Sublatæ sunt discordiarꝫ uiæ. In pacatissimã & tranquillissimã uenimus mentem. Ager noster nobis relictus est. Vos iure cessistis. Iam est pax perpetua proclamanda. Sciant igit̃ & nostri oẽs:& exteri:licere publice priuatimq̄ inter nos nostrosq̄ quicq̄d rerū agi:& cõmerciorū omnibus transigi:sublatasq̄ nobis bellorum leges præconisq̄ uoce nostras hasce proclamatiuas pacis litteras declarari. Ex Mediolano.x.calendas Maias.

Pacis proclamatiua familiarissima.

Curate o nostrarꝫ urbium præsides:passuumq̄ custodes ubiq̄ publice ꝓclamare præcones nostros:post diutina bella:inter nos Tauriscosq̄ transacta:iam pacẽ indelebilẽ esse firmatam:ut omnibus liceat quoquo modo res suas in utriusq̄ imperijs agere:tū pedemõtanis apud Insubres tū insubribus in pedemontio:tum exteris in utrisq̄ principatibus:omnes enĩ cessarūt discordiarū causæ:cū de iniurijs:quas quærebamus nobis illatas esse:pacti sim⁹:nec cuiusq̄ ul̄ minime rixæ supersit causa. Lætandum autem

&publicam læticiã ambabus agendam partibus remur:
quod tam cito beneq; sedatis periculis: quæ utrisq; imine
bant/ pacata sint omnia. Proclametur igit hæc epistola: &
publicæ seruiatur læticiæ. Ex Mediolano .ix. calendas
Maias.

Pacis proclamatiua grauis.

In omni humanæ uitæ actione: id præcipue quærendum
Theophrast⁹ docet Theophrastus: ut medicos bonos imitemur: qui si
possunt: præseruant ualitudinem bonã: curantq; prouidẽ
tes: ne quid accidat ægrotationis. Vbi uero ul naturæ ma
lignitate: ul uiuẽdi corruptela in morbũ incidit: & diligẽ/
ter: & cito annitũtur manibus pedibusq;: aut omnino/ aut
magna ex parte ægrotationẽ tollere: ac radicitus extirpa/
re. Id cum in alijs plærisq; causis uideam ualere similitudi/
nis: tum in primis in præliando: pace armisq; uiuendo: ut
Hesiodus docet Hesiodus inquiens: Si pace uiuere licet: bella non
quærantur. Si bella temptanda iminent: q̃to ocius sedan
da sint. Prælia sunt quibus ager sudat hominum cruore.
Pax est: quã in terris: ad conseruandum genus humanũ:
instituit dominus. Vt enim bello cædunt homines: squal
lent urbes: sordescunt agri: sic pace nascuntur uiri: splẽdẽt
ciuitates: læti sunt suis satis uberrimis coloni. Iandudum
inter nos & Tauriscos: intercedentibus quorundam dis/
cordijs finium: bella sunt gesta: in quibus nec eis condu/
xit præliari: nec nobis quidem. Tandem huc uentum est:
ut sedatis discordiarum uijs: in perpetuam conuenerim⁹
pacem: atq; concordiam. Vt enĩ æquitas iubet: & admo/
Cato nuit olim Cato: nec nos omnia consecuti sumus: quæ po
scebamus: nec ipsi: maluimus utriq; regredi finibus: q̃ p/
gredi: ne quid ad publicum delendum odium deesset rati
Cicero onis: nec ut Marcũ Carbonem Cicero factitasse refert per
inique: rem nõ nostram quæsiuimus usurpare: sed quisq;
de ijs potius quæ ducebat ad se pertinere: partem dimisit
q̃ si futurus in ea seruanda pertinax semper in bello uiue/
Plato ret. Hæc sumus a Platone admoniti: esse rerũ diuturnarũ

fundamenta:quibus in quieteac ocio ut Horontes ait:ui
uēdū eſt. Vbi aūt in ſentētia ſtare cōſtituūt hoſtes:nunq̃ Horontes
uiuit:diſſipantur urbes:corruūt principatus:eneruantur
omnia:quibus eſt opus uitæ noſtræ. At ubi mentes piæ ſi
bi ſuiſq; indulgent:in id deuenit ingenij:ut omnia ſileant
quæ torpebāt:reficiant quæ calamitoſa modo fuerāt:ue/
luti ſplendeant:reddanturq; fœliciſſima. Pax igitur eſt no
bis cōſtituta:& ea quidem mente:ut ſtabilis inuiolalabi/
liſq; ꝑmaneat:nec ullo mutari queat caſu:nec ullis rerum
euētibus. Delegimus enī futuros arbitros:ſi qua unq̃ in/
teruenerit cōtrouerſia:uel contentio. Ad hæc aūt & affini
tate propinquiores facti ſumus:ut quos fortaſſe diuiſos
ſanguine mentes acrius diſiūgebāt:cōiunctio proximita/
tis nunq̃ ī diuerſas traducat ſentētias. Vos aūt o noſtrarū
urbiū iudices:prætores/præſides/tribuniq; publica præ/
conis uoce ubiq; facite proclamari pacē hāc:ut licere om
nes ſibi ſciant:in locis pacatiſſimis omnia ſequi:quæ an/
te bellū indictū aut agebant:aut agi procurabant. Amate
autē ac honorate quos fuiſtis odijs olim hoſtes inſectati:
ſic enī nobis plurimū gratificabimini. Ex Mediolano. viij
calendas Maias.

Synonyma pacis proclamatiua.

Seruite publicæ inter nos initæ paci.
Proclament præcones noſtri pacē publicam.
Vt a nobis eſt pax perpetuo duratura firmata: ſic curate
ut omnibus innoteſcat.
Facite cūctis notā eē:quā cū Tauriſcis firmauimus pacē.
Plurimū cupimus pacem hanc a nobis tam diligenter in/
ſtitutam omnibus palam eſſe.
Adhibete curā omnem:ut pax nobis Tauriſciſq; cōmu/
nis ad exteras uſq; nationes fama ꝑferat.
Nihil hoc tempore magis optamus:q̃ attentiſſime hanc
pacem proclamari.
Sit hæc epl'a pacis ꝓclamatiua:quaſi ore noſtro ſententia.
Mittite præcones noſtros:qui ubiq; proclament hanc pa/

cis firmitatem.
Post diutinas discordiarū causas pacem nobis firmatam esse diuturnam: omnibus aperite.
Cū sublatæ sint offensiones: paxq̧ inter nos stabilita: uos quoq̧ hoc oībus declarate.
Qđ pacata sint inter nos oīa: desideramus oī studio cunctis populis reserari.
Sciant omnes ex uehemētissimis odijs inter nos summā beniuolentiam stabilitam.

Titulus.liij.

Fœderis icti significatiua familiaris.

Vnde id sceleris sit ortū admiramur: ut inter finitimas nō nunq̧ urbes odia sint natiua quædā: ut nihilo se plus amare possunt: q̄ si assiduæ insurgerent læsiones/assiduæ cædes. Habemus enī ante oculos Romanos cū pœnis: cum latinorū m̄ltis: cū quibus & fines cōmunes forent: & interdū cōsanguinitates: in quos inferebāt iniurias: & semp bellis instabāt crudelissimis. Hoc aūt cū natura nō patiatur: consuetudo non ferat: propinquitates nō tolerent: ut Augustinus Aurelius inquit: sola procedunt animorū uehementia: q superbissimi atq̧ pacis impatientissimi: aut alienæ fœlicitatis inuidissimi: atq̧ multarum rerū auidissimi semp aliquid cupiūt. Nos tamē solutis hisce tenebrarum uinclis: significamus omni hominū generi: cum Tauriscis ictum nobis fœdus indelebile. Ex Mediolano septimo calēdas Maias.

Fœderis significatiua icti familiarissima.

Cum Tauriscis nobis ictū fœdus omnibus significatum esse uolumus: hac epistola icti fœderis significatiua. Quid enī dirius erat: q̄ cū finitimis nostris: cum quibus cōmunibus assidue deuinciebamur affinitatum uinculis: semp gerere bellū? At id aliq̄ diu: uel nostra negligentia: uł ipsorum incuria factum est: ut neq̧ homines: nec deos ueriti nostris inseruiuerimus odijs: agros alternos depopulati: omneq̧ discordiarum genus insecuti. Tandem in mētes

rediuimus bonas:& publicũ nobis ẽ fœdus ictũ:diuinis
auſpicibus.Ex Mediolano.vi.calendas Maias.

Icti fœderis ſignificatiua grauis.

Non fuit eius Themiſtoclis parua diligentia:qui ad fræ/
nandos iracũdos & perturbatos animos:iacere fœdus in Themiſto/
ſtituerit.Qđ uł induciarum uł ꝑpetuæ pacis genus tã uo cles
luit apud noſtros Mamerco ille prudentiſſim⁹ & bellãdi
peritiſſimus obſeruari: q̃ꝫ quod diligẽtiſſime poſſet men/ Mamerco
tes inſtituere ad amicitiæ ſempiternam uiã comparandã.
Quid enĩ homines ut ſoli ſumus aut diſcordes:ſi pace nõ
uiuimus:aut ſi cũ bellãdi cauſæ intercidũt:non eẽ ullum
fidei mun⁹:quo nobis credere poſſim⁹!At fœdus a fœda Fœdus
porca dictũ:quæ in medio decertantiũ poſita: lapidibus Ser.vij.æne
ſolebat fœdari ac cædi:uerba hæc malis in obſeruãtes oĩ/
bus proclamabat:ſic in eũ obruat qui fœdus hoc infrin/
get.Fœdifragi deinde cũ fidifragis cõparati publicis odi/
is uindictiſq; digni oĩ incõmodorꝝ afficiebant genere: in
quos poſſẽt libere ĩpuneq;.Imo & ꝓpoſitis publicis præ/
mijs tẽdere laqueos/atq; ultionis uiã oẽm.Q̃obrẽ in pœ
nos Romani fuere difficiliores: q fœderib⁹ qdẽ int Afri/ Carthaginẽ/
cã & Sardiniã ictis nõ ſeruatis:uiſi fuerũt oĩ ꝓſecutiõe di/ ſes
gniſſimi:& quorũ deniq; urbs ſolo æquareret.In Pyrrhũ
fuere mitiores/ac in oĩs eos:qbus fœdera inuiolata ꝑmã/ Pyrrhus
ſiſſent.Hoc tã præſtanti munere cõcordiæ ſeruãdæ nunc
cõuenimus nos & Tauriſci:cũ qbus fuerãt aliquot ãnos
publica bella.Ne pluribus tãdẽ moleſtijs & noſtros & eo/
rũ clientes cruciaremur:pridie calendas decẽbris iecim⁹
apud Verellũ fœdus his uerbis:una eadẽq; oĩm uoce cõ/
firmatũ.Siquis in hoc int Inſubres atq; Pedemontanos
audebit unq̃; uel recto uł indirecto quidẽ argumẽto qcq̃;
anhelare:in eũ & aſtra cõiurẽt/& oẽs Italiæ populi: & lici/
te illius rem ac uitã poſſit uel externus quilibet ſibi quæ/
rere:iureq; uẽdicare.Significamus igit ſingulis hæc Chri
ſtianorũ populis:ut ſiqñ quicq̃; huic fœderis obſeruan/
tiæ minuetur:in minuentem omnes inſurgant/arma capi/

ant/eum deleant. Quid enĩ iniquius aut perniciosius: q̃ simulatione dissimulationeq̃ proposita: id non obseruare: qd' ictũ est fœdere! Vt enĩ qui fidũt illis auspicijs: puri sũt atq̃ dei manibus educati: sic & deũ ipsũ ultorẽ habent: si fallunt. Q̃obrem Agesilaus cõsultus de fœdifrago: quid esset demeritus cũ captus foret: respondisse fert: om̃e crucis genus: cũ id existimaret omniũ scelerũ impietissimũ/ & ei amplius adhiberi fides nequiret: q fœdus uiolasset. Fœderis igit' sit significati obseruãtia sincera & ĩmutabilis quæ apud omnis semp fuit sanctissima: ut si qua fides int' eos reperit': q fuerint hostes: hæc sit maxima & certissima quæ & hoĩes & deos aduocat testes/ & hominũ pariter & deorũ custodiã uocat: quã sumus nos quidẽ perpetuam ĩmutabileq̃ seruaturi. Ex Mło. vi. calẽdas Maias.

Agesilaus

Synonyma icti fœderis significatiua.

Iecimus cũ Tauriscis fœdus.

Vir. vij. æne. Posita ẽ nobis ĩ mediũ & cæsa fœdere porca.

Inuiolabile nobis firmatũ est fœdus.

Nihil minus sumus unq̃ hoc fœdere uiolaturi.

Sit hæc epła icti int' nos fœderis significatiua.

Cupimus inter nos ictũ fœdus cũctis aperiri.

Vt oẽs sciãt ictũ hoc inter nos fœdus: facite.

Firmauim⁹ perpetuã pacẽ publico int' nos icto fœdere.

Erimus (ut opinor) in fœdere: quod iecimus tenendo immortales.

In obseruãdo fœdere (qd' iecim⁹) æternos fore nos spero.

Qui censent nos ocius a fœdere quod iecimus defuturos fallent' uehementius.

Nihil est: qd' magis appetã: q̃ omnibus significari nobis hoc initium fuisse fœdus.

In oẽs hoc ictũ int' nos fœdus facite gẽtes significari.

Estote in significando hoc inter nos icto fœdere cunctis populis diligentissimi.

Titulus. liiij.

Triumphi expositiua familiaris.

In nulla lætitia gestiendum inquit Fabius. Itaqꝫ nolim ge- stire forte uideri cuiqꝫ ĩ hoc nouo mei triumphi festo: ne aut a ueterũ institutis censear discordare: aut eorũ lætari calamitate: qui sunt in prædam uersi. At ut humanissimũ illud est: ita quidẽ inhumanũ gloriæ nõ esse participem il lũ: qui longa difficultate: summisqꝫ laboribus triumpha- uit. Vt enĩ quisqꝫ fert patienter plurima: ita patientiã non nescit eam esse rerũ durissimarꝫ tolerantiam: cui sperat uo luptatẽ optatorũ successuram. Itaqꝫ cum expugnauerimꝰ Tauriscos: nec sine nostrorũ hominũ cæde non uulgari: tandẽ uictores: urbe Taurino capta: principibus urbis uĩ- ctis: populo seruato triũphantes huc rediuimus. Ex Me- diolano .v. calendas Maias. — Quintilianꝰ

Triumphi expositiua familiarissima.

Cum triumpho demum ex tauriscis rediuimus quos nõ paruis laboribus: sine summaqꝫ difficultate superauimus Sunt uiri non bellaces multũ: at pertinaces nimium: q uẽ imbelles ac imperitissimi militandi: cum capiebantᵗ: cædi mallent: q̃ cædere: Superauimus eos in prælio sæpe. Vr- bes aliquot cœpimꝰ: nec a militũ furore potuimus uiolẽ- tiã cohibere: ne in prædã uerterentᵗ. Hortati sæpe sumus: ut cederẽt. Supstites fiebant assidue ferociores. Deniqꝫ uniuersis urbibus domitis: ex singulis nobiscũ ducimus primates aliquot secutos triumphũ. Ex Mediolano .iiij. calendas Maias.

Triumphi expositiua grauis

Q̃ bene & sancte instituit Ninus assyriorũ ille rex fortissi mus Semiramidis uir: ut post uictoriã triumpharetᵗ. Is enĩ quæ uera uictoria foret: est primus expertus omniũ: q fi- nitimos expugnauit: regnãdi cupiditate ductꝰ: superauit duxitqꝫ captiuos. Sed eã certe dixit Herodotus uictoriã eẽ debere: ex qua triũphari possit: ĩ qua & milites uicti sint & impator: aut rex bello captꝰ / & urbes supatæ: ut captiui possint triũphãtẽ seq: & ex domitis signa referantᵗ & præ- dæ. Sic scipiones legimꝰ triũphasse. sic Marcellũ: sic Fabiũ:

Ninus

Herodotus

Qui triũpha- runt publice romæ

ſic Mariū. Munus eſt aūt hoc gloriæ non mediocris: ut q
tot diſcriminibus in præliando uitā ſubdidit: tot labori/
bus/ac anguſtijs die noctuqꝫ cōſulendo/regendo/ ducē/
do: ſubactus ē: multifariāqꝫ conquaſſatus: is tantos poſt
labores hanc laudē: hæc clariſſima laudis ſigna conſecutꝰ:
& ipſe fiat in tales euentus promptior & cæteros alliciat
paratiſſimos. Spes enī uictoriæ militē bonū facit: ut inqt
Homerus: At ſpes triumphi præſtare cogit imperatorem
Homerus — quæ in ſe ſunt omnia ſumma. Recte apud græcos Apolli/
Apollo phythius — nis Phythij iuſſu ſtatuæ triūphantibus aureæ cōſtituebā
tur quæ in eius ſitæ tēplo declarabant: eos quorum expri
mebant nomina: debere plurimū apud oēs græcos ho/
norari. Inde aūt apud Romanos antiquiſſima fuit ſtatuarꝝ
ad arcus triūphales (q ſic a triūphātiū ſtatuis dictæ ſunt)
collocādarū gloria unde cognoſci poſſet: q clarꝰ militiæ
ſuæ munus edicto publico retuliſſet. Qõobrē Iuuenalis ſa
tyrus: cū doleret in id calamitatis puentū eſſe: ut ī illas ſta
tuas eorū conuenirent effigies: quibus nulla fuerat glo/
ria militaris: in Criſpinū inquit. Inter quas auſus habere
Iuuenalis in Criſpinū — neſcio quis titulos ægyptius aut arabarches: cuiꝰ ad effi/
giem nō tantū meiere fas eſt. Quid enī fœdius: qꝫ quibus
Vegetius de re militari — debent (ut dicit Vegetius) diuina munera: in eorū cœtū
cōferre malos: aut īmeritos. At ut ad me tādem ueniā: & ſi
uobis o proceres mei exprimā rem haud iniucundā: & ſi
nequiui eſſe in patria cū gloria: ſum tñ apud exteros cum
dignitate: quod uobis uniuerſæqꝫ noſtræ patriæ non de/
bet: nō lætū eſſe. Nūc ubi geſſiſſem in Tauriſcos bellū: &
annos circiter duos aliquot eorū urbibus obſidēdis uer/
ſatus forē: tandē omnia ſuperaui: & quod pauci admodū
ſiue ſolēt: ſiue poſſunt: frænari me in uictoria ſupra modū
ac meorꝝ coercui mentes militū. Qui enī qm̄ iandudum
nō hi ſeruaſſent: defatigatiqꝫ mirū cū ſuis famulis armige
riſqꝫ fuiſſent: amiſſa iam maxima & equorū: & ſarcinarum
parte: uehementius irati ac infenſi ſeruabāt inſectabanturqꝫ
Tauriſcos: erat difficile prohibere illis in uictoria prædam

Sed prohibui:uetuiq; ne quid uiolentiæ uel in fœminas
sit illatum:ul' in domos.Præter eos:qui primo impetu di
micãtes cæsi sunt:nulli deinceps uel cæsi sunt:uel minima
quidẽ iniuria lacessiti.Qui q̃d ex illis ad me sunt adducti
nonnulli:qui multis in me cõuitijs abusi fuerant prius q̃
uincerẽ.Arbitrabant' & cæteri om̃es:& illi se nihil:nisi fru
stra me ꝓ uita sua precaturos .Cœperũt apud me flere ue
niãq; precari: calamitatẽ suã exprimere :misericordiã im/
plorare.Nõ modo peperci singulis:sed nequiui nõ colla/
chrymare/humanã considerans conditionem:ut qui pau
loante tã acres & in loquendo erant:& in agendo:nũc tã
demissa & uoce & mente supplicarent:nequiuiq; nõ lau/
dare maximopere cæsarem cũ in omni uita :tũ ubi fleuit Cæsar Iulius
Pompeij uiso capite obtruncato:nec illis assentior: qui rẽ
simulasse dicãt sed humanam uiuẽdi gerendarũq; rerum
legẽ ac sortẽ animaduertisse duco:quos in maximis triũ/
phis maxime interdũ erumnæ sequerent' & opprimerent
Sic cogitans plurimos libertate:omnes donaui uita:mul
tis etiã rem omnẽ quæ in militũ deuenerat manum:reddi
iussi:tantundem aliunde illis decernens:ne me uiolentẽ
esse dicerẽt.Demũ pacatis omnibus :prouinciæq; custo/
dibus deputatis:constitutaq; ueteranorũ diuersis in urbi/
bus deuictis turba:dies triumpho dictus est quo me reci/
peret rex ille:cuiꝰ sum in id belli decretus impator.Renui
triumpho:quantũ potui: ne aut gloriæ uiderer cupidus:
aut si eũ malebat rex ipse:ducerer eiꝰ opinioni uelle refra
gari.Nisi rex clarissimus suos oratores:a quibus nõ secus
honorarer:ac ipse foret si adesset.Designatus est locus un Triumphi ap
de in urbẽ ueherer quadrigis equis albis:candida reda:cã paratus
dido indutus uestimento serico:& corona laurea insigni/
tus:cuiꝰ quidẽ præcederẽt illi redã quos magno loco na/
tos ul' donassem:uel donare libertate cõstituissem:seque/
rent' aut illi uincti:quos essem captiuos habituꝰ.In urbis
ingressu carmẽ rerũ a me gestaꝶ cecinit Pandiocles poe/ Pandiocles
ta principis:q iure ac merito posset cũ ueteribus conueni
re:nec cuiq; post Maronem atq; Nasonem cedere. Tam

fuit enĩ & cultum: & elaboratũ industria illius poema in meas profusius laudes: ut nequiuerim: nõ admirari: diebus nostris tantũ poeta uideri posse. Nõ multo post orator regius in platea orationẽ mihi procedenti recitauit: q̃ & nomĩe regio: & totius ꝓuinciæ illiꝰ dicebant̃ institutæ gratiæ: qui tantã uictoriã illis cõparassem. Mox in sacrum deueni: publicæq; sunt ibi festiuæq; supplicationes ꝑ me factæ: inde domũ meã reuectus cum omniũ plausu dimissus sum. Nolui hæc uos ciues meos ignorare: quorũ opꝰ sum: cum mea gloria uestra sit. Ex Mediolano quarto calẽdas Maias.

Synonyma triumphi expositiua.

Marcus est triumphũ assecutus.

Post egregiam uictoriæ laudem triumphauit.

Hoc sibi deerat laudis: ut triumpho potiret̃ quo nunc est insignitus.

Magna fuit eius in triumphando gloria.

Cũ omnia inuictissime hic gesserit: triumpho demum dignus est effectus.

Nec uictoria huic defuit singularis: nec triumphus uictoria dignus.

Triumpho iam illustratus quid maius atq; nobiliꝰ in uita quærat.

Qđ præmiũ sũmis laboribus uix sunt pauci cõsecuti: triumphũ hic tandẽ assecutus est.

Potest hic demũ inter triumphales describi cum iam triũpharit.

Eam est triumphi gloriã sua uirtute nactus: ut cupere debeat nihil maius.

Triumphauit hic: qđ ei nõ fortuna: sed innumerabiles sui labores præstiterunt.

Tãto hic semp & ingenij fuit acumine: & militaris peritiæ studio: ut nunc deniq; triumpharit.

Gaudendum est suæ patriæ: quod tam digne Marcus triumphauit.

Titulus.lv.

Inhibitiua familiaris.

Officiũ nostrũ hoc a tuo differre: ut ego prouinciæ præses: tu prætor urbanus sis ego tibi possim inhibere: si quid inique uideam uel agere: uel attemptare. Tu cogaris obedire. Id enĩ iuris Labeonẽ instituisse describũt: ne minoribus ad inique iudicãdũ magistratibus pateret aditꝰ. Nõnunq̃ corruptelis id fieret. Aliqñ amicorꝝ precibus. Nũc aũt eorũ imperitia: qui iudicãt. Nolũt enĩ semp iniqui eẽ: sed errore inducunť: ut peccent. Tulisti tu quidem in Lælium sententiã interlocutus te iudicẽ eius esse: cõpetereq̃ tibi aduersus eũ iudicare. Is aũt: qui sibi scit ĩmunitatem a principe factã: ut eius oĩs cã ĩmediate ad prouinciæ præsidẽ deueniret: isq̃ solus iudex huiꝰ cõpetens diceretur: appellauit scripto: nosq̃ adijt: cum abs te impetrare non posset: postulans ut inhiberemus: quod & inhibemus: ut post appositam appellationẽ sub gratia nostra nil ĩnoues. Ex Mediolano pridie calendas Maias. Labeo

Inhibitiua familiarissima.

Cum tete ingeras in ijs rebus: quæ ad te minime ptinent: Inhibemus omnino tibi: ne posthac rem nostrã ullã istic geras: quã si geres: tuo periculo: nostro uero cõmodo ac lucro gestam intelliges. Quid tam es audax ac temerariꝰ: ut cum intelligas: nolle nos tuã administrationẽ in causis nostris ac rebus interuenire: non desistas. Vniuersis autẽ prædiorum nostrorũ uillicis inhibemus: ne quid tibi obtemperent: si nolint id omne in eos cõuerti malignitatis: qui tibi obtemperauerint. Scimus enĩ: q̃ uersutꝰ sis: q̃q̃ multa summo nostro gesseris detrimẽto. Rem habes. Abstine. Ex Mediolano calendis Maijs.

Inhibitiua grauis.

Nisi Virgilianũ illud in multos suarꝝ rerũ dominos cõueniret. Qui premere & laxas sciret dare iussus habenas: pessime fierent a plurimis plurima: nec possent deinceps reparari. Mittunť a regibus legati: q præuaricatione corru- Vir.i æne.

ptelisq; pellecti: cõmittũt in dominos scelera. Decernunt
a ciuibus procuratores: qui sentiũt interdũ cum aduersa/
rijs. Præficiuntur multis causis multi: qui errãt peccantq;
uehementius: a quibus omnis abest innocẽtia/omnis gra
uitas/omnis fides. Eos castigari iussit Solon de re male

So lon

tractata: sed interim ne deterius gererent: inhiberi: ne qd
ulterius cõficerẽt. Hinc apud atheniẽses & Romanos nõ/

Quippe ma/ lã administra tione reipu/ blicæ dãnati sunt

nulli sunt malæ administratæ reipublicæ dãnati: ut Alci/
biades. Cyrillus. Diocles. Cicero. Scipio. Furius: & nihil
ominus inhibita ijs imperia: inhibiti magistratus. Id ut ali
as: ita nũc apud nostros obseruat: edicto publico: ne qd
audeat quisq; exercere officij: in quo cõtaminat⁹ esse sus/

Paulus iuris/ consultus

pectus sit. Quobrem & Paulus iuriscõsultus inhibitorias
instituit litteras: quibus ulteri⁹ progredi nõ nullis inhibe
ret: q male aliorũ & inique causas ageret. Nec id qdẽ iniu
ria. Nam si locus eiusmodi reparationi nõ foret: facillime

Lactantius

longiores magistratus multa peccarẽt. Nam ut ait Lactan
tius: proposita nõ unq; impunitate: qui & magni essent: &
neminẽ uererent: multa cõmitterent. Quobrem illud reci/

Scipio nascica

tatur Nascicæ Scipionis: qui deleta carthagine: superataq;
græcia: nũc inquit nobis uehementer esse metuendum ar
bitror: ne fiamus insolentes: cũ neq; quos timeamus ha/

Theophrast⁹

bemus: nec quos erubescam⁹. Quid aũt & malos: ut The
ophrasto placuit: magis arceat a peccando: & bonos: ut at/
tentius bene uiuant: cogit: q̃ cũ intelligant: paratos eẽ cẽ
sores: a quibus plecti queant. Cum igit hisce dieb⁹ tu præ
tor urbane sentẽtiã interlocutus sis: qua quidem Læliũ eẽ
torquendũ cẽsueris: quoniam accusatus eẽt paricidij: nec
eum reclamantẽ audiueris: appellantemq; nõ admiseris:
dicens: apostolos illi te Gregorianos daturũ: nec modo

Gregoriani apostoli Neroniani apostoli

Gregorianos dederis: in soleas eum cõijciens atq; cõpe/
des: sed etiã Neronianos: qui eum acerbissimo cruciatu
quæstionaris: sumus admirati tuam hanc temeritatem: ut
neq; nos sis ueritus: nec ius ipsum. Sciebas autem esse
nobis tui castigandi facultatem. Q si posse te id efficere

cogitabas: cum id oseruare interdum liceat: ne appellationis officio: iuris tollat executio: succedebat quod animaduerteres: illud Terentij: summū ius: summa iniuria est. Tandem ne deinceps hunc dilaceres: si delacerandus nō est: aut ubi plectendus sit: ne nos paruifacias: quibus minime deferas inhibitiuis hisce litteris tibi præcipim⁹: ne qd posthac appellatione pendēte innoues in Lælium: ni malis indignationē experiri nostram: quinimo ad nos continuo cū Lælio mittas omnis ea in causa processus: cum ijs quæ ab illis pendent: & emergūt: & etiam ijs cōnexa sūt: ut quid rite iudicaturi simus: q̃q; tu recte iudicaris: intelligamus. Rursus in eos soles imperiū exercere: qui maiestatē lædūt: cum iampridem cōmiserimus tibi: ne qd eiusmodi iudices: quod crimen ad maius auditorium atq; tribunal pertinet. Verum & remanerent impunita delicta: lædentem maiestatem in seditione publica: uel cruento facinore: aut qui læsisse accusaret: abs te captus ad nos remitteretur uigilū diligētissime custoditus manu. Tu uero captiuos eiuscemodi criminosos aut continuo cædis: aut absoluis: aut clanculum ea tractas: ut a nobis cognosci nō possint. nulla (ut censendū est) alia de causa: nisi ut concutias & corruptelis delinit⁹ demolitusq; potius tuo lucro: q̃ publicæ cōsulas dignitati. Q̃obrem hoc tibi quoq; inhibemus: ne quomodolibet læsam cognoscas maiestatē: aut publicam seditionem: aut cruentam factionē: aut cōuenticulas: aut rapinam & manipolium: ne & magistratu priueris: & omni re tua. Ex Mediolano sexto Nonas Maias.

Terentius

Crimē læsæ maiestatis

Synonyma Inhibitiua.

Fac ne hanc te in causam deinceps intromittas.
Ab hoc iudicio posthac omnino cessa.
Inhibeo tibi omnem hanc causam.
Nihil ausis deinde in Lælium attemptare.
Nolumus licere tibi posthac quicq; in eum.
Auferimus hac inhibitione tibi oēm in eū facultatem.

Inhibita sit tuo magistratui deinde oīs opera in eā rem.
Abs te surrepta sit oīs hac in causa uis maiestatis.
Nullū deinceps sit tibi in Læliū robur.
Vires officio tuo hac inhibitione cædimus.
Volumus uacare te penitus huius causæ cura.
Sustulimus tuo tribunali causam hanc omnē.
Est tibi nihil agendū inhibentibus nobis in Lælium.
Alijs adhibe curā: hanc inhibemus tibi.
Nolumus sis posthac in Læliū curiosus.
Causa omnis Lælij nostro iussu tibi est abrepta.
Lælius in tuis non erit deinceps manibus.
Non molestus sis āplius Lælio: cuiꝰ cām nobis reseruamꝰ
Inhibemꝰ hac epistola omnino tibi: ne quid audeas in Læ
liū animaduertere.

Titulus.lvi.

Legis enūciatiua familiaris.

Mercurius Trimegistus

Frustra leges a principibus dicerent̃ (ut Mercurius institu
it Trimegistus) nisi suis enunciarent̃ & pplis & iudicibꝰ:
ut quid obseruandū esset: aut a quibus abstinendū intel-
ligi posset. Nam athenieses nōnūqꝫ Ephoros lacedæmo-
niorum irridebant: qui leges dicerent suis: easqꝫ in archi-
uum cōferendas dicerent: quasi cūctis innotescerēt: quæ
in archiuum cōferrent̃. Ego uero secus censeo faciendū
seruandūqꝫ potius Romanorū edictum: ut nulla lege pos-
set homo plecti: quæ nō eēt enunciata. Statuimus igitur
hoc tempore legem: ut nullus frumentū ex nostro regno
in aliud trāsferat: ni malit nos indignatos sua experiri pœ-
na. Id enī iccirco indiximus pœnæ: ut abstinerent: qui so-
lebant in summa regionis nostræ caritudine maiorem in-
opiam facere. Sunt enim aliquot: qui abundant annona:
cunqꝫ preciū eius intelligāt hac tempestate summum: nō
animaduertunt: quid in patriam detrimenti cōferant: ubi
alio misso grano: necessitas suos urgeat. At nos eos ul te-
nere sua iubemus: uel nostris uenundare: a quibus si non
idē traditur precij: non iniqua ferāt mente auarissimi om-

nium: & ſuorū cōciuiū ac ꝓximorum inimici: ac in ſupe
ros ingratiſſimi: a quibus cū acceperint beneficiū in legē/
dis pluribus: q̄ꝫ cæteri ſoleāt: abutunť munere: indigni q̄/
dē quib⁹ munera dimittanť. Lex igiť hac epiſtola enūciať
uobis ſingulis ſubditis noſtris ac terrarū noſtrarū incolis
accolis atqꝫ aduenis: ne quid poſthac temere præſumatis
frumenti uel exportare: uel exportandum alio uenūdare
ſub noſtræ indignationis pœna. Ferremus enī tam grauiť
ut grauius nihil eſſe quiret. Ex Nediolano Nonas Maias.

Legis enunciatiua familiariſſima.

Enunciamus hac epiſtola publica uobis legē: quā ædidi/
m⁹: indictāqꝫ uolumus noſtris oībus: ut nemo ſeſe in gal/
liam: aut mercādi cauſa cōferat: aut q̄uis occaſione inuē/
ta: uel cauſa: ne incurrat & rei: quā ſecum deferat perditio
nem: & quadrupli ſolutionem. Nec q nō obediuerit q̄cq̄ꝫ
expectet a nobis gratiæ. Quid enī ineptius ē in principe:
q̄ꝫ ſi eorū miſereať a quibus cōtemniť? Cauſas aūt hui⁹ le/
gis: & młtas & æqſſimas fuiſſe: oēs exiſtiment. Nihil ſole
mus ꝓperā meditari: præſertim in gallos: cū quib⁹ ſumus
nedū antiqua familiaritate cōiunctiſſimi: uerū etiā affini/
tate deuincti. Sed ita nūc opus ē facto: ut aliqn̄ nos omni
no nō negligāt: & arbitrenť poſſe noſtros ſine illoꝝ uiue/
re nundinis: ex quib⁹ oēm totius orbis theſaurū ꝑdire ia/
ctāt. Occurrūt & alia: quæ neſciūt: qbus ſatis eſt obedire.
Ex Mediolano. iiij. Nonas Maias.

Legis enunciatiua grauis.

Nō iniuria Cecrops athenarū inſtaurator inſtituit: quod
a Solone nō modo mutatū nō eſt: at potius confirmatū: Cecrops
ut ſingulis urbibus: atqꝫ principib⁹ fas eſſet: ſibi ſuiſqꝫ le/ Solon
gē dicere. Itaqꝫ id in cunctos licere populos lege publica Iuſtinianus
ſancitum a Iuſtiniano legimus: & a Theodoſio cōproba/ Theodoſius
tū & pri⁹ inuētū. Nā ut urbes quæqꝫ ac principes alias ha/
bent nationes: atqꝫ cauſas: ſic eis leges ſubminiſtrāt. Itaqꝫ
in ægypto ſiluas cædi nefas ē: In Liburnis ac Epyro: ubi

robora Ioui ſacrāta eſſe dicũt᷑:ſed publica:nõ cædi ſiluas:
eſt nefas. Græcas mulieres ad circũ ſaltare:nõ dedecuit:
at latinas ſaltare: dedecet. Regibus ob raritatẽ quõdam
dabat᷑ purpura:nec multo ante imperatoribus Thraciæ:
nũc omnes ea indui poſſunt. Alicui uineta ſunt rariſſima:
ibi pœna mulctant᷑:qui in uineas prodeunt. At in Creta:
Naxo:Chio:Champania:Liguria ſunt fertiliſſima & plu/
rima hæc:neqꝫ exigit᷑:nec indicit᷑ pœna. Recte igit᷑ uoluit
legis ferendæ miniſtrum Scæuola:diligentius conſidera:
Scæuola re:abrogaret ne lex:aut derogaret:rurſuſqꝫ inhiberet:an
licentiã daret:atqꝫ iterum permitteret ne aut uetaret:& id
omne:aut aliud ad tempus:an ſꝑ cũ hiſce uijs pararentur
legũ ferendarũ rationes:aliudqꝫ ex alio iuſtũ ac honeſtũ
naſceret᷑. Nã Mutius legẽ ſtatuit:ut uinũ mulier ſiqua bi/
Mutius Scæuola beret:ueſtalis eẽ ſacerdos nõ poſſet:turpiterqꝫ nobili nu/
beret. Id in hunc uſqꝫ diẽ legis uim habet:ut Romanæ mu
lieri uino uti turpe ſit. Semꝑ igitur obſeruandũ inſtitutũ
eſt:qm̃ conducebat pudicitiæ:atqꝫ modeſtiæ. Virgineus
Virgineus decreuit:ne mulier in templũ iret nuda caput:niſi tegeret᷑
undiqꝫ:ne cui uiſa placeret. Id hodie nõ obſeruatur: uel
peioribus fortaſſe tꝑibus:uel moribus hæc non admittẽ/
tibus. Leges ergo ſeruiunt & cauſis:& temporibus: & ſũt
ferendæ nõ ſine cauſa:ſed non nunq̃ꝫ ignota pluribus cã.
Vanũ enĩ eſſet:uocare uel minimos quoſqꝫ:ubi lex feren/
da foret:qui aut cauſas audirent:aut aſſentirẽt. Vt enĩ uul
gus eſt ineptũ:ita in cõtrarias ſæpenumero ſententias tra
heret᷑. Vbi uero multitudo foret dominantiũ:in illud inci
Lycurgus deret᷑ Lycurgi:cũ declarauit:q̃re plures dños lacedæmo/
nijs nõ decreuiſſet. Nunc aũt & nos tulimus duas leges:
quas expoſuimus populis:ut obſeruẽt: Aliam decimari/
am (ut uectigal decimarũ quod noſtris maioribus iandu/
dum tradi cõſueuerat:neſcimus qua incuria uel ægeſtate
temporũ deſuetum) in uſum redeat: Aliã ſalis:ut idẽ in ſa
le uectigal expendat᷑:qđ iã annũ cẽteſimũ circiter ſolebat
Si quis enim admiretur:reuocare nos haſce tã obſoletas

leges:& populo odiosas:aut tacitus conquiescat: etiã ra- tione nõ audita:aut humanitate nostra funct⁹ hãc habeat rationem:p id tpis has fuisse uectigaliũ abrogatas leges quo necessitas urgebat:& met⁹. Nã ĩ uehementissima pri mum pestilentiæ ui:annũ centesimũ circiter exactum:tã- ta fuit turbæ paucitas:ut salis tradendi cõditionem opus fuerit incidere:ac expectare:ut populi crescerent: qb⁹ sal traderet:nõ quia nõ essent superstitibus illis opes:quib⁹ uectigal ad se pertinẽs traderent: sed quia nos in condu- cenda tãta paruitate:salis amitteremus potius ex precio: q̃ lucraremur. Nũc aũt in pristinam redeuntes conditio- nem:salis a nobis nostrisq̃ uectigalibus emendi & preci- um & pœnam illam indicimus:& legem eandem: quæ in Archiuo est inuenta nostro: reuocatam in usum:annun- ciemus:Decimarũ aũt legem p id temporis obseruari de- sijsse scimus:quo finitimi nobis bellũ cõminati mltos ex nostris habuere consentaneos. Q̃obrẽ & nos inualidi ac minores natu:& metuẽtes:ne qd seditionis obesset:tole- rauimus quæ ppli uoluerũt;q̃q̃ inique in nostros redit⁹ pristinãq̃ seruitutẽ:uiolenterq̃ constituta. Nũc aũt reuo- camus eam legẽ in usum ueterem:enũciamusq̃ oĩbus re- uocatã:hortamurq̃ ne qs obseruator nos irritet:cogatq̃ reuidere q̃tũ simus hacten⁹ passi detrimẽti:uobis qd de- bebatis:nõ soluentib⁹. Leges ergo:q̃s reuocatas innoua- tasq̃ uobis enũciamus:obseruate:ne pœnã grauissimã in curratis. Ex Nediolano.iij. Nonas Maias.

Synonyma legis enũciatiua.

Legem hanc a nobis latam esse:uobis enunciamus.
Abrogasse nos hanc legem significamus.
Scitote nos ei legi derogasse.
Non est amplius ea lege (nostro iussu) abutendum.
Reddimus uos ea de lege certiores.
Ne uos lateat:hanc nos legem edicere.
Constituimus eam seruari legem.
Cupimus a uobis intelligi:eã nos legem decreuisse.

Quæ lex fuit hactenus obsoleta de decimis: in usum re/uocata nunc est.
Legem salis olim iacentem nūc e somno surrexisse: uobis enunciamus.
Ne abutimini posthac ea lege.
Rediit ea lex in uim pristinam.
Facio uos cōmonitos: meo iussu locum esse legi agrariæ.
Reddidimus legi Iuliæ suas uires.
In suū antiquissimū robur illā reuocauim⁹ legē corneliā.
Nō ē dubitādū de sicariis: quia lex est a nobis ī eos facta.
Quid noua nostra lege decreuerim⁹: uobis enūciamus.

Titulus. lvii.

Læticiæ nouæ nūcia familiaris.

Quam mihi uita hoc tempore iucunda sit: hæc ep̄la nouæ læticiæ nuncia tibi significabit. Sum enī illo Plutarchi ductus ad scribendū hoc quoq;: cum ait uoluptatē amicis significatam amicorū perinde: ac propriā esse. Quo enim a me differs alio: q̄ corpe? Animo sumus ambo quidē unō. Itaq; quod mihi lætum est: lætū esse tibi pariter: non dubito. Non uidet igit alienū a ratione: si te participē facio rei tuæ. Sum aūt in hac urbe plurimū honoratus: a principe maximo opere: qui non solū præsum monasterio: qd & ingenii acrimonia: & incōcussa mente: & summa prudentia opus est gubernare: sed in multis exerceor maximisq; rebus in cōnubiis transigendis: discordiis plurimorū sedādis: amicorum animis recōciliandis: componēdisq; causis interdū difficillimis: quibus & si uiro longe præstantiore foret necesse: suppedito tamen tantum industriæ: ut nequeam non gloriā reportare plusq; optatam. Id ego tamē diuinæ tribuo benignitati: quæ multo largit seruis plura: q̄ sint promeriti: eo magis eos ad uirtutes/pietatē/æquitatem/caritatemq; inuitans. Ad hæc aūt sum ad finitimas perplures inuitatus prædicationes: nō qui merear esse tā attente uocatus: quasi aut sanctus sim morib⁹ ac uita: aut ingenio doctrinaq; maxim⁹ ac disertissimus: sed eadem:

Plutarchus

ut opinor diuina largitione: quæ ut plura in me confert:
eo me uocat in grandiorē sui numinis curam. Hæc sūma/
tim hēs: intelligisq; ꝙ lætus sim: & ꝙ te (q me amas) opor
teat lætū esse. Ex Mediolano pridie Nonas Maias.

Læticiæ nouæ nuncia familiarissima.

Tam sum hoc tempore lætus mi frater: ut plane gestiam.
Rediit enī ex syria pater meus ditissimus. Possumq; post/
hac non angi: ut solebam futurā uitæ cōditionē meditaꝰ.
Nam ut nō te latet: quibus nō est in hoc orbe summū æs:
iimussitant/ diuites læti sunt. Dices in uirtute diuitias si/
tas esse. Nec id quidē inficior. Sed ut Iuuenalis inqt: haud Iuuenalis in
facile emergūt: quoꝝ uirtutibus obstat res angusta domi umbricio
Crede mihi (qđ apud Nasonē legit) miseros prudētia pri/ Ouidius de
ma relinquit: & sensus cū re: consiliūq; uenit. Læticiæ no/ ponto.
uæ sit igit hæc epistola sed familiarissima nūcia: cuiꝰ & te
participē esse uelim: quē amare adeo me scio: ut oīa mea
sint tibi cōmunissima. Ex Mediolano Nonis Maiis.

Læticiæ nouæ nūcia grauis.

Qui primi omniū læticias hominū mētibus instituerunt
eos (ut Hesiodus docet) superos fuisse censeo. Nā mœro/ Hesiodus
rem certe/ lachrymas/ labores/ langorē/ & reliquas animi
pturbationes recte poetæ noctis & Erebi filias declarāt:
Eumenidasq; ultrices ab inferis pdire: quæ nō sināt iniu/
cūdos cōquiescere: at delectationes a cælitibus traditas: Eumenides
& Charites a diis pcreatas nō iniuria descripsere. Nā quæ Charites
mens inquieta uel pturbata quicq; pōt uel recte iudicare:
uel nō potius errore ad iudicādū induci? Vt enī Aristote/ Aristoteles
le teste: temeritas obest cōsilio: sic rationi pturbatio. Quo
fit: ut neq; afflictus possit nō temere iudicare: nec nō ptur/
bate. At deus optimus cū mercedē uoluit rite sibi obtem
perātibus polliceri: Gaudete inquit: & exultate: qm̄ mer/ Christus
ces uestra copiosa est in cælo. Gaudēt & lætent angeli assi
stentes superis: Affligunt & torquent dæmones mali/ dā
nati apud inferos. Læticia quæ nos acceperit noua: est ti/
bi nūcianda: ut cognoscas: ꝙ me deus foueat. Vbi legebā

inter nostros quotidiana illa philosophica & theologica: quæ nostra eẽ nõ nescis: uẽit qdã furiosior poti⁹: ꝗ̃ sapiẽtior: sed neq; rudis: neq; nõ disertus: q uoluit me temptare: rogauitq; quid existimarẽ esse Angelũ: bonũ respõdi nũciũ. At ipse male inquit accipis: Nam si angelus bonum per se nũciũ significaret: frustra dicti sunt Euãgelistæ boni nũciatores: aut Euangeliũ bona nũciatio: cũ Eu. apud græcos idẽ sit: qđ apud nos bene: unde & Eucaristia bona gratia. Huic ego: dic mihi bone uir: ꝗ̃uis id etiã ꝑprietas uocabuli nõ sonet: posset sonare uocabulũ re ipsa: Negãte illo. Sic ego: Inuẽtus dũ Saluator in medio doctorꝝ in templo rñdens & interrogãs illos: Ad doctores oẽs intelligimus: q docẽt: quo qdẽ uocabulo & ij dici possunt: q præsunt litterarijs laudis. Vnde id potius cẽsendũ est esse de theologis doctoribus: ꝗ̃ de reliquis dictum: Propterea inquit: ꝙ dei filius nõ nisi de diuinis censendus ẽ solitus cõmẽtari. At & homo christus erat: & inter homines uersabat: & tũc admodũ erat puer: cur nõ sic de humanis: ut de diuinis: Qm̃ qđ erat in templo: cũ doctoribus: id significat: cũ alio loco dixerit. Domus mea domus orationis ẽ. Huc ego te demũ peruexi: quo uolebã: ut faterere uocabulũ illud uniuersale ad oẽs doctores: ad eos hic restringi solos: q de diuinis rogabãt: atq; rñdebant: præcipue cũ lesus ad matrẽ dixerit. Nescitis in ijs eẽ me oportere: quæ patris mei sunt: Angel⁹ igit̃ & si nõ bonũ potius nũciũ: ꝗ̃ nunciũ absolute significet: cũ tñ diuinus sciat̃ nũcius eẽ: bonus intelligi debet nuncius. Qꝫ aũt euãgeliũ dictũ est: ad excellentiã diuini uerbi dictũ est. Obstupuit ille tã disertus (ut dicit̃) græcus uocabulorũ interpres: nec ausus est obijcere quicꝗ̃ aliud me sibi satisfecisse perpulchre dicens. Id & si nõ ẽ læticiæ maximæ munus per se: nũc tamẽ sũma me affecit uoluptate: cũ inuidi nõnulli existimarẽt: nequire me quicꝗ̃ aduersus illi⁹ dicta respondere. Læticia igit̃ hæc fuit hoc maior: quo cæsi sunt liuore tincti ꝗ̃ cum tibi amicissimo cõmunẽ esse sciẽ: quẽ unice amo: & a quo

Angelus

Euangelistæ

Eucaristia

amari plurimū opinor: ad te scripsi: ut nō minus tua sit uo luptas hæc: q̄ mea. Ex Mediolano. viij. Idus Maij.

Synonyma læticiæ nouæ nūciatiua.

Magna me tui fratris uidendi læticia cœpit.
Haud facile dixero: q̄ lætus nūc sim.
Hæc uoluptas in me maxima quidem est.
Nihil hoc tpe iucūdius eē mihi potuisset.
Affectus sum tuo filio uiso: tanto gaudio: ut maius ullū esse nequeat.
Læticia est hac in re mihi maxima.
Tam lætus sum hoc tuo munere: ut amplius esse nō posse unq̄ opinor.
Nō existimabā unq̄ ad me tantā ulla pro re læticiā puenturam.
Quid est cur lætius uiuere queam: q̄ nūc uiuam.
Fuisti in me lætificando propensissimus.
Ego tam lætus sum hisce tuis acceptis litteris: ut lætiorē esse me posse nō ducam.
Hoc gaudiū cōe tibi esse uolo: qđ maxime me lætificat.
Cura ut tā lætū me semp efficias: q̄ nūc effecisti.
Debebā tibi plurima: sed qđ me adeo nūc lætū effeceris: debeo dedicoq̄ me totū.

Titulus. lviij.

De filio principi nato lætificatiua familiaris.

Et si multa sunt argumenta: quibus omnis fortuna nostri prīcipis nos debeat plurimū oblectare: tū hoc imprimis: cū filius natus est ei. Tunc enī intelligimus nos esse diuti us sine cura in pace/ quieteq̄ nostra facturos negocia & omī molestia uacaturos. Nā ut Homerus ait: cui principi nō est filius: is pinde ac priuatus populis uir. At ut Euripedes dixit: principis filius lætificat populos. At nō ini ria Hesiodus inquit: Nihil est tā populis exoptandū: q̄ ut principi filius sit: cuius se facie: quasi solis aspectu: a tenebris diuidi posse censeat. Natus igitur nostro inuictissimo principi filius tam nos reddidit omnes lætos: q̄ quic/

Homerus.
Euripedes
Hesiodus

quid usq; uoluptatis cōtingere quiuisset. Quid enī si sapi/
ebamus: uehemētius optabam⁹? Nostris deniq; precib⁹
supplicationibusq; superi satisfecere: Puer natus ē nobis:
ut illo utar Christiano: & fili⁹ datus ē nobis: cuius fide: ac
prudentia possum⁹ aliqn̄ iustissime regi: pacatissimeq; gu/
bernari. Hanc uoluptatē nostris oībus cōmunē esse reor:
uerū etiā illis: ad quos nihil hæc successio ptinet. Manife/
sto enī quotidie intuemur: & cometē: & alia cæli signa p
principibus apparere: qppe quorū ortu: atq; interitu fiūt
& deficiūt plurima. Quot enī unius obitu principis: cui⁹
nō sint successionē hæredes ulli filij possessuri: mutatiōes
factas esse legimus: uidimusq; nōnunq;? At nomen hoc fi
lij cohibet omnia: nihilq; pmittit aduersi patrari: nihil insi
diarū a finitimis parari. Gaudete igit̄ & nos uobiscū hoc
tam optato bono: & alios nostra lætitia gaudere simul
docete ut & nostra sua cā intelligat̄: finitimos etiā nostros
lætos eē. Ex Mlo. vij. Idus Maij.

Pro filio principi nato lætificatiua familiarissima.

Qd' plurimū omnes optabamus: sumus hoc tandē summis
īnumerabilibusq; supplicationibus consecuti ut natus sit
nostro principi filius. O q; scitus est infantulus. Facies pri
Aristoteles ami (ut Aristoteles ait) digna ē imperio. Nihil habet cum
plæbeis cōmune: tā formosus ē: tanta proceritate mēbro
rū: tā egregie robustis nodis ac internodijs. Admirant̄ hūc
matronæ: natūq; dicūt iā triennē existimandū. Q; sit hæc
huic uniuerso regno uehemēs lætitia: inde potes cōiecta/
ri: qd' ut optabam⁹ & sperabamus: ita dubitabamus nūq;
nō posse a superis cōsequi. Deorū beneficio factū est: ut &
nos uotis nostris largitionē inuenerimus: & de hoc prin/
cipatu sit subditis uniuersis spes bona relicta. Nā ut ē prin
ceps noster prudentissimus: & gubernat nos sapiētissime:
sic filiū instituet sui similē: ad omnē uirtutis gloriam. Læ/
temur igit̄ & exultemus oēs: hoc tā iucūdo & fœlici mu/
nere. Ex Mediolano. vi. Idus Maij.

Pro filio principi nato Grauis.

TITVLVS LVIII

Antiquissimus populorũ mos extitit: ut cũ pricipibus fi-
lij nascerent: omne summæ læticiæ genus declararet. Q̃-
obrẽ Persæ undiq; cũ munerib⁹ eo casu cõueniebãt: ut & regi gratularẽt: & psaltis chorisq; publicã exultationẽ ex- Persæ
primerent. At ægyptijs regibus aliqñ plus dicit: uno filio Aegyptij
nato: tributi accessisse: q̃ cũ totius anni redditus mittebã-
tur. Quare apud illos trito id cœperat usurpari (ut Plato Plato
inquit) uerbo: boni sunt anni fructus: si filius regi nat⁹ est.
Thracibus uero regibus solebant occurrere cũ sacrificijs Thraces
sacerdotes pæana canentes: cuius auspicijs bonis filij cre-
ti forent illis. Quẽ quidẽ ritũ cum dirimisset Diomedes il- Diomedes
le crudelissimus: populis odiosissimus fuit. At Arcades Arcades
habuerũt Lycaonẽ sp̃ infensum: posteaq; Arcadẽ (quẽ po-
etæ iure fabulant̃ in ursum esse uersum: q̃m patris metu la-
teret in siluis) pepulisset ex regia: coegissetq; profugũ in-
certa latere sede. Nã si gratulandũ est principi cui filius na-
tus sit: multo debet eo filio magis lætari pater: cui⁹ est: &
cui⁹ cũ salute sua cõnexa est salus. Q̃ si uero modo nõ læ- Qui filios
tatur: sed eius interitũ quærit: is merito est oĩbus odiosus eiecerunt
& Lycaonis promeritus est cognomentũ: eoq; peius: q̃d
uel ipsi lupis suis afficiũtur fœtibus. At Tantalus rex tã il- Tantalus
lustris: qui & europæ magnas rexit urbes: & grandẽ Asiæ
partẽ subegit: iccirco coactus ẽ demũ in se suosq; mores
omnes poetas plura fingere: q̃ cũ haberet Pelopem filiũ: Pelops
nõ modo lætus eo nõ erat: quẽ amabat uniuersa græcia:
sed eũ a se pepulit: & exulare coegit: quẽ græci imprimis
odiũ: eiusq; uirtutẽ sibi regem asciscentes: ab eo suæ regi-
oni nomẽ dederunt: eamq; Peloponnesum uocauerunt.
Quid Agenorẽ in mediũ afferã: quẽ phœnices pari sunt Agenor
insectati ratione: quod Cadmũ a se filiũ abdicasset! Is autẽ Cadmus
non multo post in Boetia Thebas condidit. Astyagem in Astyages
nepote Cyro eijciendo damnant: & Amulium in fratris Cyrus
Numitoris eijciendis nepotibus improbant: & Laiũ cru- Amulius
delissimum in œdipo filio feris mandando: sui sceleris Laius
passum esse pœnas dicunt: propterea: quod nõ læticiam

publicam(ut debebant)exegiſſent:ſed dolorem acerbiſſi
mũ: qđ ab omni naturæ ui alieniſſimũ & uidebat᷑: & erat.
Quo enĩ debẽt iucũdius exhilarari parentes ac aui: q̃ſi fi
lij:nepoteſq; naſcant᷑ a quibus propagari uideant gen⁹ ſu
um:ſuæq; immortalitati ſtuderi: Tam eſt ĩmortalitas ſola
(cuius uident᷑ eſſe omnes: q̃to maiores & magis ſunt illu
ſtres:cupidiſſimi)boniſ omnibus exoptanda:ut cũ aliqd
acquirit᷑:unde poſſit ea quiſq; nanciſci muneris: in eo ſit
omnis mens occupata:ab eo pendeat uoluptas oĩs. Qua
Virgil.i.æne re ſapientiſſime dictũ eſt apud Virgiliũ illud. Omnis ĩ aſ-
canio cari ſtat cura parẽtis. Natus igit᷑ nũc nobis filius &
nos ſũmope lætos fecit:& ut epl̃as eius cauſæ lætificati-
uas ad amicos mitteremus atq; ſubditos fecit: Lætati cer-
te nos ſum⁹ ſupra modũ : nõ ſolũ ea iucunditate: quæ cõ-
munis eſt patrib⁹ ſingulis:ut filiorꝝ ſucceſſione uiuãt:ſed
ea uoluptate:quæ nos nobiſcũ ſubit: ut uideamus iã pa-
rari:qui nobis obeuntibus aliqñ:ut mortales ſumus inte-
rituri:noſtro nomine:ac nutu: Iuſte ſapienterq; uos om̃is
moderet᷑ atq; regat. Quid enĩ eſt dubitandũ populis : ne
pace uiuant tranquilliſſime:cũ bene natũ regẽ habẽt: At
uobis amici ac fœdere mecũ iuncti cõmunẽ iccirco uolu-
ptatẽ hãc reor:qm̃ ut patrimoniorũ ſunt filij :Demoſthe-
Demoſthe- nis inſtituto:ſic debẽt paternaꝝ eſſe amicitiarũ hæredes.
nes Quare ut ego ueſter ſp̄ fui:nullaq; ĩ re diuiſus a ſtudijs &
uoluntatibus ueſtris:ſic filius hic futurus ẽ meus patñæ
mentis æmulus:ad quæ oĩa ſic inſtituã:ut in eo aliũ meip
ſum uos eẽ nactos:ſitis nõ mľto poſt intellecturi. Gaude-
te igit᷑ mecum:& publice huic læticiæ feſtos hiſce dedice
mus dies:cũ ſacris etiã ut talis in uos filius futur⁹ ſit: qual
pat᷑ antehac ſp̄ extitit. Ex Mľo.v.Idus Maij.

Synonyma pro filio principi nato læuificatiua.

Synonyma pro filio principi nato lætificatiua.

Lætandũ eſt nato principi filio.
Cõmunis nos ꝓ nato nobis regulo uoluptas capiat.
Eandẽ agamus læticiã ꝓpter natũ nobis principis filium.
Choros & ſaltus adeamus ꝓ nobis nato principis filio

Gaudeant oēs hoc nato regis filio.
Publica ē hæc: nō priuata læticia: quod nostro principi natum sit pignus.
Successurus nostro regi nūc natus infans cōmunē in nos cōtulit uoluptatem.
Sumus tā summa detenti læticia ꝓpter principi natū hodie filiū: ut nihil uoluptuosius: nihil iucūdius dici possit.
Tanta læticia tenemur cuncti: ut nihil addi possit ad cumulū: quia filius est principi nostro nunc natus.
Ob natū nunc mihi filiū: cupio uos mecum pariter exultare.
Qui me amant: hanc meam exultationē ꝓpter natū mihi infantem: sibi cōmunem faciant.
Qui particeps est meæ iucunditatis: quia natus sit mihi filius: nō me minus longe exultabit.
Qui meus est uel affinis uel propinquus: natum mihi filium meū summopere lætetur.

Titulus. lix.

De filia nata lætificatiua familiaris.

Viri boni: iuriscōsultorū illud maximū uitium considerātes: uel duce natura: non minus filias amant: q̄ filios. Eodem beniuolentiæ gradu suo semine natos prosequūtur. Q̄obrē Artaxerxes una dicebat sibi nata filia: duos sibi filios quæsiuisse: quoniā Horontem sibi generū adoptasset. Inde fit: ut neq̧ natura repugnet: nec interdū cōsuetudo: nec ius hominū: ut ament filiæ nō minus: q̄ filij. Quare cum mane sit nobis nata filia: & nos lætati sumus maximopere: & ut lætent̄ æque amici nostri: plurimū cupim⁹: qui nullis a mēte nostra uideant̄ esse studijs abhorrentes. Si nos igit̄ amatis: uos subditi publicā læticiā choris/saltibus/supplicationibus triduanis efficite: omneq̧ uoluptatis honeste genus exercete. At uos amici/patres atq̧ fratres: declarate cæteris: mea quæq̧ nobis esse communissima. Ita enim me dij adiuuent: ut nō minorem ex hac

Artarxerxes

nata filia uoluptatē suscepimus:q̄ si filius ortus foret. In
hac nostrā nos solabimur senectutē:arbitrabimurq̄ nasci/
turos nobis nepotes oēs filios fore:uobis(ut opinor: &
curabo)gratissimos. Ex M!o.iiij.Idus Maij.

De filia nata lætificatiua familiarissima.

Cum nobis sit nata filia:sumus non mediocriter lætati:si/
ue q̄d nullū haberemus antea pignus:seu quod eo pacto
nos ad amandū inuitet natura hominū hac in re ductrix
atq̄ gubernatrix:Cupimus aūt eadē esse lætos iucundi/
tate cæteros:qui nobis suntullo uel amicitiæ:uel ꝓpinq/
tatis deuincti genere:uel clientelæ ac seruitutis subditi de
bito:ut patefaciant:nulla in re uel mœsta uł læta:sese a no
stris mētibus esse disiūctos. Itaq̄ quo pluribus ac maiori/
bꝰ publicæ læticiæ signis hæc cōmunis mihi uobiscūq̄
reliquis finitimis omnibus uoluptas declarabit: eo mihi
rē gratiorem & cariorem effeceritis. Ex Mediolano pridie
Idus Maij.

De filia nata lætificatiua grauis.

Q̄q̄ natura docet:nō minus amari debere filias:q̄ filios:
Plato (ut Plato docet) tamen est & illud nobis argumentum:
q̄d ueteres omniū doctissimi nō sine causa:una uoluerūt
Cicero appellatione mares fœminasq̄ dici filios:ut Ciceronem
legimus:cū ad filiū filiāq̄ scribebat:dicere solitū filios di/
lectissimos. At principibus Assyrijs qui primi omnium re
gna gubernarēt:nō minus filiæ succedebāt q̄ filij:nec Me
dis rursus::nec græcis si & in argiuis uideant:& in Theba
nis plurima. Nec me deterret q̄ Plato uoluit muliebre se/
Plato mē eē fœminā:uirile uero mare:q̄d & Naso declarauit il/
Ouidiꝰ.i.me lo Deucalionis accepto Pyrrhæq̄ oraculo: ut quotquot
tamor. lapides post se iaceret frater:mares:quotquot soror:futu/
Aristoteles ræ fœminæ quidē essent:cū Aristotelem:quē sequunt̄ ho
die oēs sapiētes:sciamus oēs filios patris dicere:nec cōiu
gem aliud quicq̄ operari:q̄ tellurē:quæ acceptū foueret
propagaretq̄ semē. Sed esto sit uerus Plato:qui pote hoc
Plato fit:ut mater tam amet sincere igitur filiū marem illum qui

dem quem ipsa non genuit: Vt ea cōmunis & studijs &
mente uiro idem pignus amat: quod sine uiro nunq̃ edi-
disset: sic amet & pater filiam quā nisi cōiugi fuisset adiu-
mento: nunq̃ illa peperisset. Quid ꝙ Aristotelis testimo-
nio pater plus filiæ afficiť necessario: mater uero filio! Nā Aristoteles
cum mater nō auxiliaris sit: sed quæ auxiliū postulet: illū
filiorū amat uehementius: a quo plus intelligat aliquādo
se posse adiuuari: cuiusmodi marem sibi futurū adiumē-
to certo scit: qui naturæ ductu patris supstes: matrē possit
adiuuari. At pater qui auxiliator eē solet: & ea de causa fili
os amat: ut ipsis adiumēto si: : iccirco diligit natas plusq̃
natos: quoniam maribus omnia sunt profutura: fœminæ
sine subsidio patris male sint habituræ. Quid: quod hinc
affinitates principib⁹ quærūtur q̃ plurime: quibus solent
cōtineri principatuū nerui: successionesq̃ stabiliri. Nā ꝙ
inter Cæsarem & Pompeiū: inter Danaum & ægyptū: inť Q affinita-
Astyagem & filiæ natū fuerint dissidiæ: discordiæq̃ non tes aliqñ sunt
uulgares: id ne quidē reliquos ad minus amandas: cōmo causæ discor-
ueat filias: cum & ille id quidem acerbissime tulerint: & diarum.
non omnes eædem sunt filiæ: non omnes ijdem generi.
Quanto œdipo iucundior filia: quæ cæcū est patrem sem Oedipi filia
per comitata: & ea quidē tutata dilgientia: ut nihil ei potu
erit eē hac sublata iucundum: cum hac nihil pene mole-
stum! Quot possemus easdē in mediū afferre: quibus in-
telligereť: nō lætos eē posse patres min⁹ filia nata: q̃ filio!
quid si interdum & multo magis! Hinc ubi nunc nata est
nobis filia: nec minus lætati sumus: q̃ si filius nasceretur:
nec minus alios eē lætos decere opinor: qui nobis affici-
untur. Itaq̃ uos qui nobis estis subditi: debetis publicā
hanc læticiam exercere: ut intelligatur a nobis nostraq̃
uoluptate pendere uestram: quos nihil alienum a mente
nostra factitasse aut facturos certum ē. Vobis aūt O amici
ac nobis fœderibus deuincti: nō edico nec præcipio: sed
supplico: & si æquum est pro mea ī uos fide: rogo atq̃ ob-
testor: ne minus sitis in hac læticia publica me minus iu-

cundi festiuiq3: q3 ego & fuerim: & sim/ & ee cōstituerim. Nolim enim quenq3 arbitrari: quoniā filia sit: aut nos auaricia ductos: dotis adimplendæ causa: aut ullo doloris genere pellectos: confusos existimari. A mente nostra nihil est alienius uituperatione: nihil nobis cōmunius & antiquius cupiditate gloriæ: ut facile cognosci possit: nihil mihi simulandū aut dissimulandum: Quare cū & ipse uere lætor: & uobis lætandum esse ducam: rogo ut hanc publicam læticiam sic exerceatis: ut exercui ego hactenus. Ex Mediolano Idibus Maij.

Synonyma de publica ꝓ filia principi nata læticia.

Lætandū est publice ꝓ filia principi nata.
Nihil uoluptatis omittendū est pro ea: quæ nata est principi filia.
Cū creta sit principi nata: gratulandū est ei.
Nobis summope gaudendū: quia filia est regi nostro creta.
Post satā regi filiā: & ipse exultat: & nos exultamus.
Sūma nos uoluptas cōsequat: qn̄ filia regi nata est.
Nihil pōt hoc tempore nobis iucundius esse: q3 ꝙ regi sit nata filia.
Pro ea læticia: qua rex noster exhilaratur ꝓpter natam filiam: & nobis pariter lætandū est.
Nihil est publicæ prætermittendū festiuitatis: ut principē imitemur in nata sibi filia.
Tam est dux noster ꝓ filia sibi nata lætus: ut nobis identidem faciundum sit.
Faciemus rē duci iucundissimam: si propter filiā ei natam publicā læticiam exercebimus.
Q3 gratissimi possumus esse duci: ꝓ eius filia publicā exercentes festiuitatem.
Ob filiā duci natā debem⁹ & choros & salt⁹ p urbē agere.
Afficiemus ducē incredibili iucūditate: si ꝓ filia sibi nata ut ipse iubet: publicam læticiā ostendemus.

Titulus.lx.

De hoste fugato/uel cæso familiaris.

Iam deniq̃ cæsus ē noster hostis:qui nos atq̃ nostros oīs tamdudū insectat⁹ ē oī persecutionis ac odij genere: Iam nihil nobis est timendū amplius. Imitari debemus Assyri os:quibus ꝓ hoste cæso faciebant nō publica solū sacra sed festa triduana:ut declararent omnibus:q̃ hosti cauen/dum foret:cū eo cæso tantū exultarent. At Persæ int̃ eosq̃ magi Zoroastis instituto cōstituerūt.ut quicūq̃ hostem cæcidisset:nō solū publico donaret munere:coronaq̃ ma gni precij:sed int̃ ciues sūma ualeret & auctoritate & gra/tia:qui cæso q̃dē hoste ciuitatē omni metu laborasset. Vt enī hostilis man⁹ calamitatē inducit nonnunq̃ maximā: ita eius interempti conditio maximā affert urbibus uolu ptatē. At Sempronius cappadociæ rex iampridē in nos fuit acerbissimus. In nos usus est omnium inimicitiarū & publicarū & priuatarum genere. Affecit nos nedum cō tumelijs/cōuitijs/probrisq̃ q̃ plurimis :uerum etiā quo/tiens in agrum nostrum excursionibus nixus est:prædas reportauit:captiuos duxit:omneq̃ scelerū exercuit ge/nus. Precabamur superos:ut huius nos pestis metu libe raret. Nostra cura sublatus est:deniq̃ superatus : & cæsus in frusta :ut publica læticia merito debeam⁹ dijs īmortalib⁹ habere ac dicere gratias:qui nobis hūc sustulerūt morbū. Hoc ego & in tēplis: & in plateis:agendū iubeo:q̃d & uo bis præcipio:quos scio mei studiosissimos. Ex Mediola no.xvij.calendas Iunias.

Assyrij

Zoroastes

Sempronius Rex cappa dociæ

De hoste fugato uel cæso familiarissima.

Fugatus est demum noster acerbissimus hostis ille :q no/bis tanto fuit nonnunq̃ terrori:a quo sumus aliquando tam acerba calamitate cōfossi. Qui iuste dimicant: sic so/lēt sp̄ supos adiutores sperare. At quib⁹ iniquitas ē ad de/certadū ꝓposita:ijs īminēt suporū cōsilia:& a tergo mūdi ꝑicula.q̃b⁹ facillime ꝑplexi ac irretiti nihil possūt euitare demū icōmodi. Q̃d q̃ uerū sit:uel ex uno hoc hoste no/

bis nūc fugato turpissime: fiat ī reliquos cōiectura. Quot
fœdauit modis nostros oīs! Quib⁹ ē in nos iniuriarū gra/
dibus nixus! Quid omisit calamitatis: quo nos nō confe
cerit! Pridie huius diei: cū in agrū nostrū plurimis & uio/
lentissimis quidē: ut uidebat̃: satellitibus comitatus fecis
set impetū: dijs fautoribus ppl̃o nostro nobis comite ī eū
occurrimus: oppugnauimus: ex suis multos occidimus:
coegimusq; demū terga turpissime uertere: tanq; fugaui/
mus fortit̃: ut nunq̃ audeat amplius: de nobis expugnã/
dis cogitare. Vobis publicã significo læticiã: quã & nos
exercemus. Ex Mediolano. xvi. calẽdas Iunias.

De hoste fugato uel cæso Grauis.

Non sine certa sanctissimaq; ratione: præter triūphū: aliud
Græci inuenere græci uictoriæ genus: quo q potirent̃ in hostẽ:
& lætari publicæ deberent: & suos amicos subditosq; ad
læticiã eandẽ inuitare. Nō enī sp captiuus ducit̃ hostis: ut
in triūpho ligatus fidẽ faciat uictoriæ: sed aliqñ est: q Pla/
Plato. tonis instituto: malit armatus mori: q̃ inermis triumphi
pompã & cathenatus augere. Aliquando sunt ea conditi/
one quidẽ hostes: ut terga uertere potius uelint: q̃ ul̃ cæ/
Trophæū di uel capi. Quobrem trophæū a græcis dictū est triumphi
genus: quo nō duceret̃ captiuus hostis: nec eius urbs ul/
Babylon la subacta esset. Huiusmodi genere uictoriæ Babylon uisa
Lucanus in est sæpius & potita: unde illud poeticū: Babylon spoliata
primo trophæis At Ninus assyrius: Cyrus Persa: Alexander Ma/
Qui uictoriã cedo. Cæsar Romanus cū sæpenumero uertissent in fugã
obtinuerint hostes: & ex eis m̃ltos interemissent: raro tñ triūphasse di
præcipuam cunt̃. Sed ab Assyrijs ipsis ad Persas/Medos/Græcos/Ro
manosq; deinceps hic mos institutus ẽ: ut cū ul̃ cæderet̃:
uel fugaret̃ hostis ipse: publica fieret exultatio: qbusdãq;
ornatissimis donaret̃ muneribus: q cæcidisset siue fugas/
set: ut & alij ad eandẽ ĩuitarent̃ uictoriã: & in eū q uicisset
ppl̃i regesq; nō uiderent̃ ingrati. Profecto laudat̃ adhuc il
Hannibal lud Hannibalis supra modū qui cum Marcellum cuius/
dam fortitudine constantiaq; coactum terga uertere: uel

non multo interliminio accepisset: eũ donauit ĩ urbe prædijs: in castris aũt corona: quæ summũ preciũ habuisse phibet. Id ubi carthaginenses admirarent: quærerẽtq; : cur tantũ in eũ muneris contulisset: ut & reliqui dixit: idẽ conent: & uos ingratos non me reddã accepti beneficij. Scitis fuisse nobis iandudũ crudelissimũ hostẽ Cleophilum qui nobis tã fuit molestus: ut dirior eẽ nemo posset. Huc deuentũ ẽ ut aliqñ auderet: uelle nobiscũ de nostris agris pacisci: nosq; in tam asperã angustamq; calamitatẽ: ac fortunã redacti fuissemus ut salua uita cuperemus omnia nostra illũ possidere. Qđ & trãsegissemus (ut non nescitis (si cõfidere illi tuto potuissem⁹. Sed ut perfidissimus erat: ita nullã pollicitationib⁹ oĩbus fidẽ adhibendã cẽsebamus. Cura nostroꝝ militũ fortissimoꝝ inquã & cõstãtissimoꝝ fugatus ẽ primũ triduo prius: q̃ interimeret. Mox in præliũ animosior solito rediens: cũ pugnaret sæuissime nihil sine cruore nostro postulãs cæsus ẽ: cui⁹ nescit manu: pluribus confossus uulnerib⁹. Publicã læticiã & nos fecim⁹: & uobis faciẽdã iccirco ducimus. ac si æquũ est rogamus. Ex Mediolano. xv. calendas Iunias. Cleophilus.

Synonyma de hoste fugato uł cæso lætificatiua.

Exultandũ ẽ ob fugatum hostem nostrũ.

Sæuissim⁹ ẽ nobis iterẽpt⁹ hostis: ex quo lætãdũ ẽ publice

Cædes nr̃i hostis crudelissimi nos ad publicã iuitat læticiã

Cur exultare palã ñ debem⁹ cũ fugat⁹ sit nobis nosť hostis

Mlto nos magis reliqs puocat ad lætãdũ hostis nr̃i fuga.

Qđ cæsus sit noster hostis: ut princeps lætus est: sic & nos esse debemus.

Iucũdissima simus mẽte: cũ hostis noster fugatus sit.

Ob cædẽ hostis nostri gestiam⁹: choros & salt⁹ exercẽtes.

Nihil ẽ publicæ nobis festiuitatis prætereundũ: ut cæsus est noster hostis.

Pro cæde hostis nostri: quæ satis sit publica festiuitas?

Affecit nos hostis nostri fuga: demũq; cædes tanta uolu ptate: ut incredibile dictu sit.

Omni cura in publicam debemus læticiam attentos nos ob cæsum hostem exhibere.
Tanto nos metu cæsus hostis liberauit. ut possimus esse iucundissimi.

Titulus.lxi.

De familiaribus negocijs familiaris.

Negocia mea hic publica nulla sunt. Sum enī uir in monasterio clausus: & ciuilia nulla quæro: quæ ad monasteriū attinent: curo. Priuata igit̃ & familiaria negocia sūt plurima: quibusq; transigendis nō mediori opus sit ingenio: atq; qui bene trāsigit (ut dixit apd̃ Plutarchū Bias) laudari maxime possit. Nā in sūma rerū oīm caritudine mihi tenenda ē in monachos abundātia: in summa loquacitate silentiū ꝓcurandū: in oī ægritudine adhibēda ualitudo. Verū ego quo difficiliora sunt negocia fāiliaria: eo cōstātius ꝑseuero: paratā mihi saltē apud eū mercedē ratus: q cōpēsator ē laborū æquissimus. Tu rē hēs: intelligisq; qd sūmatim de negocijs meis familiaribus ad te scribi possit. Cura tñ ut cito his difficultatibus liberat᷒ ad uos eā. Ex Mediolano. xiiij. calendas Iunias.

Bias apd̃ plutarchum

De familiaribus negocijs familiarissima.

Antonius hic priuatim agit nihil. Est cū principe tempus (ut aiunt) terens. Nusq; enī exercet ingeniū: cūq; uideat se ocio perdi: suā fert ruinā perbelle. Familiaria igit̃ negocia eius: de quibus te rogas faciā certiorē: nulla sunt. Vide quo redactus sit: ut neq; uelit impensæ domesticæ sibi faciūdæ laborē: sed domū se alterius conferat: a quo accipiat: quid comedat: dato ei maiore precio: q̄ opus sit. Nescit (ut paucis agam) sibi uiuere: nec alijs quidē. Sæpius hunc interpellaui: accusaui: cōminatus sū. Narrat̃ fabula surdo. Ex Mˡo. xiij. calendas Iunias.

Terentius

De familiaribus negocijs grauis.

Et si mihi familiare uideat̃ esse graue posse (ut Pittacus inquit unus ex septē) est tamen inter familiaria quidem ipsa qd̃ præ cæteris possit appellari graue. Vt enī uult Aristo-

Pittacus

Aristoteles

teles: ex duobus malis minus malũ illud esse: qđ alterius respectu possit bonũ uocari: sic & in hisce reliquis relinq-tur cognoscendũ. Nam inter familiaria si quid ad honestatē eximiā turpitudinēꝙ muliebrem attinet: si quid ad filiorũ egregiam laudē aut uituperationē ptinet: illud graue dicendũ reor: de quo serio: nō familiariter tractādum sit. Nũc igit̃ ut rem oēm accipias: quā ego epistolæ hoc graui genere scribendũ ad te uolui: filius meus religionē ingressus est: ea quidē (ut opinor) sentētia fortasse: ut bonus fieret. In mundo enĩ iandudũ sibi cœperat desperare: qui cũ uniuersum circuisset terrarũ orbē: nec usꝙ sibi relictũ ullũ uideret amicitiæ genus: ad id tandē ordinis statuit deuenire: in quo bene modesteꝙ uiuere cogeretur. Sed ubi aliꝙ diu inter sacerdotes uersatus est: decreuitꝙ sacerdos initiari: & initiatus ē: & factus: & multo tñ peior euasit ꝙ antea fuerit unꝙ. Nũc preptat urbes mulieribus uacās & gulæ: ocioꝙ incũbēs adeo pdite: ut nlli se dedicet arti: nulli studio. Si q hũc accusant: irridet eos: ut iā in iocularium uersus: publicus monachorũ scurra censeatur. A me uero nō semel & a matre castigat⁹ simulat aliqñ q cꝙ: sed nũꝙ resipiscit. Hæc sunt quæ ad te grauiter scribenda nō neges. Nā ut pondus res habet: non paruũ ut me interdum affligit: sic & tibi molestũ fore: non dubito. Scio enĩ ꝙ me ames: & ꝙ te mea quæꝙ cōmoueant in læticiā læta: in mœrorē luctuosa. Verũ ne me ducas: hāc perditionē hominis tantifacere: ut nequeam recreari. Ea mente fero: qua quod iam inueteratũ est malum. & qua ipse fert meũ pro se dolorem. Ad ipsum enĩ hoc plus longe: ꝙ ad me ptinet. Si bonus erit: & sibi cōducet: & me afficiet uoluptate: Si malus: sibi oberit. hæc habes. Ex mediolano. xiij. calendas Iunias.

Synonyma de familiaribus negocijs.

Nihil hic agimus domi.
Meus filius ægrotat.
Res meæ familiares ita paruæ sunt: ut de his nihil scriben-

dum arbitrer.
Quid scribam ad te familiare: cũ nihil habeam.
Si de negocijs uis meis familiaribus fieri certior: aliunde ꝙ a me postula.
Pauca sunt mihi familiaria negocia: de quibus quicꝗ possim ad te scribere.
Omnis familia mea bene ualet: hoc est qđ de meis familiaribus negocijs ad te scribam.
Sunt omnia mea familiaria negocia iucundissima.
De meis negocijs familiarib⁹ hẽs alios & scribas & nũcios.
Res meæ familiares habent ꝑpulchre.
Lætare (si me amas) negocijs familiarib⁹ meis: sunt enim faustissima.
Cupio tã eẽ familiaria mea negocia tibi cognita: ꝙ mihi.
Familiariũ negocioꝝ meoꝝ magna me uoluptas capit.
Nihil ẽ mihi familiaris negocij: qđ me nõ delectet ꝑlimũ.
Scio te meoꝝ familiarium negociorũ curiosissimum: sed habent omnia perpulchre: ut cupio.

Titulus. lxij.

Publicæ fidei familiaris.

Hisce publicæ fidei nostræ litteris: neminẽ ignorare uolumus: nostro iussu Lælio (qui has secũ attulerit) patere ad quãlibet urbem nostrã / oppidũqꝫ / passum / arcem ac terrã aditũ: ac morã: & inde reditum semel & sæpius: ut ei uisũ fuerit ire / morã ducere / atqꝫ regredi: cũ omni familia sua: reqꝫ: supellectile: ac fortunis & bonis omnibus tam coniunctim: ꝙ diuisim: ac sine impedimento / inquietatione / uexationeqꝫ quacunqꝫ. Qꝫ si cui deberet aut subdito nostro: aut locorũ nostrorum incolæ: aut alienigenæ quicꝗ cui uel publico uł priuato deuinctus foret documẽto: uolumus eũ in ꝑsonis: aut reb⁹ cõueniri apud nos nostrosqꝫ iudices & satellites quire. Si rursus aliqđ in nostrorum aliquẽ: aut extnorũ cõmisisset: quo plecti apđ nos nostrosqꝫ ualeret: derogam⁹ oĩ legi: quæ hoc admitteret cõuẽtiõis genus & accusationis officium. Volumusqꝫ tandem eam

huic suisq; rebus ac psonis imunitatē adiutricem atq; fautricē: ut si quo iure potuisset tā in petitionibus ciuilibus: q̄ in accusationibus criminalibus pturbari atq; cogi: q̄si ad asylū cōfugisse ducat cū huiusce nostræ publicæ fidei munimine. Iubemus iccirco nostris omnibus tā peditib⁹ q̄ equitibus militibus: & tā tribunis q̄ cæteris quibusq; magistratibus: ne quomodolibet has audeāt cōmentari litteras: aut in ullo eas uiolare: aut qcq; ulla uia uel exquisitissima attēptare: quo minus quietus cū suis oībus ī nostris singulis locis sit ipse Lælius. Id si secus aut fieret: aut attemptaret: indignationē nostrā quilibet inobseruator præcepti nostri se sciat indubitanter incurrisse. Ex Mediolano. xij. calendas Iunias.

Publicæ fidei familiarissima.

Huius epistolæ serie uolumus oēs tam nostrarū urbiū custodes atq; magistratus singulos: q̄ milites atq; subditos nobis quomodolibet seruientes: in nostrisq; locis uersatos fieri certiores: patere Lælio ad nos aditū: & ad omnes singulasq; terras nostras: ac loca maris sita: fluminibusq; quælibet cū familia oī sua: suisq; ac familiæ reb⁹ oīb⁹: sine inqetatione molestiaq;: quæ ul' dici posset uel excogitari ob aliquot priuatū debitū: aut publicū: crimenq; quodlibet. Præcipimus igit' nostris sub pœna indignationis nostræ: ad unguē hæc obseruari: nec qcq; attēptari: quo minus hæc publica nostra fides seruet'. Ex Mediolano. xvi. calendas Iunias.

Publicæ fidei grauis.

Sunt certæ quidē causæ: quib⁹ principū animi facillime quidē inducunt': ut illis faueāt: & in ijs etiam succurrant: quæ legibus uident' aliq̄n derogare: qui sunt omni laude cumulati. Nā solet m̄ltos & graues & bonos uiros (ut ait Cicero) ul' angustia rei opprimere: ul' fortunæ casus ut nequeāt uideri q̄les sūt: ul' quia deficiāt a fide: ul' quia nequeāt obseruare diē: ul' qa in reb⁹ restituendis aliquo sint impedimēto perturbati. Q̄obrē Aratus Sycionius: cum Cicero Aratus Sycionius

in patriam (a qua iampridē exularat) redijsset: suorū ciuiū
aliquos: q decoxerant: magno donauit ære: aliquibus fi/
Cæsar Iulius dē præstitit publicā: ut nulli perturbarēt. Cæsar aūt quot
huiusmodi fecit dona ex gallis Romā rediens! quot ea fi/
de succurrit publica! Sūt q hoc īmunitatis genus moleste
ferāt: cur illis quibus publica præstatᵗ fides: aliquid etiam
donetᵗ: cū aut multū æris debeāt/aut ī ipsos etiā principes
nō nihil iniuriaꝝ intulerit! At si recte cō siderāt: sine publi
ca illos fide in eas urbes nunq̄ eē uēturos: malle debebūt
uel tutos illo ire: cū qbus possint pacisci nōnihil: & aliqn̄
sperare qcq̄: q̄ si minime tuti nūq̄ uenerint. At nō ueni/
ant inquiūt: absintq̄ potiꝰ: q̄ q aut nobis debēt: aut nos af
fecerūt iniurijs: nobis inuitis ad nos eant. At principes o
boni uiri: hoc solo differūt a priuatis: qđ imperant: quoq̄
pluribus præcipe quidē possunt: hoc maiores sunt princi
Lycurgus pes. Populorū eos multitudo atq̄ cōcursus (ut Lycurgꝰ
ait) reddit principes. Præstat igitᵗ: ut illis interdū aditus pa
teat: qui possūt aliquo pacto nōnunq̄ ꝑdesse: aut nūq̄ ob
esse. Quid si & nobis debēt: dimittimusq̄ ad tempus: aut
omnino: ut tutius nobiscū uersari uelint. Quid si uel no/
bis fuerūt iniurij: toleramusq̄ ueniēdi ad nos: morandiq̄
licentiā: ut potius pœnitentibus utamur: q̄ nullis! Læliū
igitᵗ huiꝰ epistolæ publicæq̄ nostræ in se suosq̄ fidei ostē/
sorē uolumus semel ac sæpius ad nos & quælibet nostra
loca tam terra q̄ aquis/urbes/oppida/arces/passus/pon/
tes/& cætera quæq̄ uenire posse cū omni familia sua: su/
isq̄ ac familiæ rebus: uel sine: ut sibi libuerit: ac uisum fue/
rit: & ī illis singulis die noctuq̄ morari: ac inde discedere:
rursusq̄ ac iterū idē efficere sine molestia/inqetatione/ue
xationeq̄ qualibet: atq̄ cuiusuis generis arrestatione ac
retardatione. Nō obstātibꝰ tā priuatis q̄ publicis debitis:
qbꝰ cū instrumētoꝝ fide aut testibus: aut sine: obligatꝰ tā
nobis foret ac nostris: q̄ alijs qdē oībus: nec obstātibus q
busuis criminibus: quorū reus cuiuis eēt principi atq̄ po
tentatui: etiā si in nos crimē læsæ maiestatis cōmisisset: q/

bus quorũq; cõuentioni atq; accusationi ꝓcessuiq; ac pœnæ uolumus hac publica fide derogatũ: etiã si ea forẽt: de quibus hic oporteret expressam fieri mentionẽ. Iubem⁹ aũt magistratibus nostris quibuscunq; ac subditis sub nostræ indignationis hæc obseruari pœna. Ex Mediolano x. calendas Iunias.

Synonyma publicæ fidei.

Sit huic nostra fides publica.

Pateat Lælio ad nos nostrosq; liber aditus atq; reditus.

Possit Lælius ad nos & loca nostra imunis ire ac eẽ: & discedere.

Quotiẽs placuerit Lælio: huc & in singulas terras nostras liceat uenire ac regredi.

Nullũ obsit iudiciũ ei in nostris locis.

Nulla uis aut lex obsistere possit ei.

Publica hæc nostra fides eũ tueat' ab omnibus imunem.

Sub nostra ꝓtectione cũ suis omnibus ad nos is accedit.

Fides nostra publica data sit Lælio.

Nihil impediat eũ: cui publicæ fidei litteras hasce dedim⁹

Qui has ostẽderit nostræ fidei publicæ tabellas: is inquietari a nullo nostrorũ ullo iure queat.

Nulla sit in Læliũ molestiæ causa: cui sunt nostræ fidei publicæ litteræ.

Siquis in eũ quicq; attemptarit: quẽ publica fide cõmuniuimus: is a nobis plectendus acerbissime maneat.

Lælius nostrã habens fidẽ publicã nulla de causa possit inquietari.

Titulus. lxiij.

Familiaritatis institutiua familiaris.

Eos sibi debẽt principes familiares asciscere: ut Agesilaus ait: qui sunt: uel genere uel moribus principũ familiaritate nõ indigni. Quobrem cum Iulius & nobilissimo genere natus sit: ex romana quidem antiquitate: & uitæ institutione tam clara: ut merito sit inter maximorum familiarissimos principum admittendus: uolum⁹ hisce publicis Agesilaus

familiaritatis litteris oībus manifesto patere: hūc nos uo/
bis familiarē designasse: uelleq́ʒ ut illis deinceps honorib⁹
īmunitatibus/libertatibusq́ʒ potiat᷑: q̄bus familiares reliq
nobis iucūdissimi potiti sunt & gaudere cō̄sueti. Ne quid
autē uectigalis aut exactionis cuiusq́ʒ ab hoc exigat᷑ eun/
te/stante ue/aut redeunte p̄ quæuis uł nostra uel amicoꝝ
nostrorū loca: cū suis reb⁹ oībus: ac socijs siue famulis: ad
numerū usq́ʒ p̄sonarū sex: nostris edicim⁹ sub nostræ indi
gnationis pœna. Amicos uero nō̄ sec⁹ ac patres fratresq́ʒ
rogam⁹. Ex Mło. ix. calendas Iunias.

Familiaritatis institutio familiarissima.

Qui hanc ostēderit epistolā: uir oī laude cumulat⁹: noster
est familiaris: eūq́ʒ sic in cœtū ac numerū familiarium no/
stroꝝ collocauimus: ut oīb⁹ posthac illis fungat᷑ dignitati
bus ac īmunitatibus: quibus cæteri familiares nobis piu/
cundi funguntᷓ: Rogamus igit᷑ illos quoscunq́ʒ principes
patres ac fratres: ad quoꝝ hic peruenerit uel solus: uel cū
famulis: siue comitibus loca: usq́ʒ ad sex p̄sonas: cūq́ʒ reb⁹
quibuscūq́ʒ: ut sine ulla hūc inquietatione aut exactione
ire/stare/rediréq́ʒ permittāt. Nostris aūt hæc iubemus ob
seruari singula sub nostræ indignationis pœna. Ex medio
lano. viij. calendas Iunias.

Familiaritatis institutio grauis.

Inachus Cōmodissime p̄uidit primus in græcia Inachus: apud la/
Cæsar Iulius tinos Cæsar: ut ī eos se familiariores principes præstarēt:
qui laudatissimi uiderentᷓ: & eos suis litteris insignirēt: ut
apud exteros pateret: q̄ʒ p̄ suis meritis amarentᷓ. Hoc enī
pacto solēt animi bonorū ad assidue meliora & cogitanda
& agenda inuitari: & reliqui paratiores ad uirtutem fieri:
ut paribus exēplis ad similes dignitates alliciantᷓ. His &
nos nup̄ rationibus: ut alias in alios sæpe: sumus in Læliū
allecti: qui meritus nobis uisus sit aliqua dignitate cō̄do/
nari. Est enī uir ut summa uirtute/ingenio acutissimo/do/
ctrina singulari/probitate ac fide incō̄cussa: sic nos assidue
obseruauit: ac statui nostro deditissimus fuit. Cō̄stituim⁹

hunc igit̃ nostrũ familiarem/aulicum/atq; comitẽ: in eo/rumq; traduximus numerũ atq; cœtũ: qui eiusmodi locis apud nos gaudẽt: ut illis posthac semp̃ honoribus/muneribus/stipendijs/priuilegijs/imunitatibus/exemptionib⁹ libertatibus/francesijsq; fruat̃ atq; potiatur: quib⁹ frui ac potiri sunt ubilibet soliti reliqui nostri familiares/domestici/aulici/carissimi quidẽ atq; iucũdissimi: summaq; uirtute præditi. Quod ut facilius asseq̃mur: rogamus obsecramusq; serenissimos reges/illustrissimos duces/Inclytos marchiones/Præclarissimos principes/Barones/Comites/dominosq; quoscũq;: ac magnificas communitates: æquissimos ꝓuinciarum præsides/Iudices magistratusq; quoslibet/terrarũ passuumq; custodes/tribunos/uigiles & reliquos omnis: ad quos: quorũ ue loca singula ꝑuenerit hic Lælius cũ familia comitibus ue suis: ad numerum usq; ꝑsonarũ duodecim: cunq; omnibus suis: suorumq; bonis/fardellis/capsis/impedimẽtis/auro/serico/pannis laneis aut lineis/iocalibus/argento/supellectileq; q̃cunq; aut bonis alijs quouis nomine nuncupãdis: ut eundẽ Lælium tam cõiunctim q̃ diuisim imunẽ/liberum/inquietatumq; quomodolibet/ire/stare/redireq; semel ac sæpi⁹ uelint: uelleq; suos omnis uel mediatos uel imediatos faciant subditos: sine cuiusq; solutione uectigalis/datij/uel gabellæ/põtatici/bulletarũ/telonæi/trauersiæ/fundinatijs/alteriusq; cuiuslibet exactionis mora/retentione/molestationeq; prorsus cessante. Quinimo ei: si opus fuerit: aut requirendũ ipse duxerit: de cohortibus/societatibus saluisq; ductibus: omniq; prouideãt imunitate necessaria & opportuna: quibus nos & uices nostras in multo maioribus cõpensaturos pollicemur: atq; promittimus. Quicquid enim in hunc officij: hac nostra intercessione collatũ fuerit i nosipsos arbitrabimur esse collatũ. Subditis uero nostris quibuscũq; ac quouis nomine uocãdis: hæc iubemus obseruari singula: sub nostræ indignationis pœna. Nihil enĩ in eũ molestiæ inferret: qđ in nos non censere/

mus illatū eē cōtinuo. Ex M.l'o. vij calendas Iunias.

Synonyma familiaritatis institutiua.

Hic est a me familiaritate donatus.
Inter meos familiares iucundissimos institutus hic est.
Pōt hic atq3 debet meoꝝ potiri familiarium legibus.
Dignus is est: q sit in numero familiariū meoꝝ cōstitut⁹.
Habet omnē imunitatē: quam qui familiares sunt aliorū principum.
Pro suis de me meritis familiaritate mea dignissimus est.
Nō est hic demeritus familiaritatis meæ munus: quo nuper a me insignitus est.
Cum fuerit hic semper studiosissimus mei: a me factus meus est familiaris.
Quibus soliti sunt reliqui principū familiares potiri: familiaritatis exemptionibus: hic in mea potit̃ aula.
Cupio plurimū huic familiari meo succedere optato oīa
Nihil est quo mihi magis gratificent̃ oēs: q̄3 si sese in hūc familiarē meū præstiterint humanissimos.
Est hic familiaris me⁹ tā mihi iucundus: ut qcq̄d in eum a quoq3 bn̄ficētiæ cōferet: collatum in me putem.
Qui me uult afficere summa uoluptate: sit in hunc familiarem meum gratissimus.

Titulus. lxiiij.

Consularis dignitatis familiaris

Magna est principibus diligentia cōsiderandum: ut nihil agant temere: singula uero consultissime: ut Plato docuit dicens. At principes quo reliquis & maiores sunt: & meliora curāt atq3 maiora: hæc etiā cōsultius priuatis longe omnia meditent̃. At Lycurgus dicebat: uetus maiorū eē uerbū: ut q̄to aliquis alteri antecelleret: aut dignitate: aut re gerenda: tanto esset in deliberando prudentior. Cōsules igit̃ non debemus nobis alios asciscere: q̄3 & doctissimos: & sapientissimos: ut onera gubernādarum urbiū rerumq3 maximarum gerendarum nostris humeris demandata nobiscū tueant̃: cumulatissimeq3 seruent. Læliū igit̃

Plato

Lycurgus

uirũ optimũ ac innocentissimũ: ad hæc aũt iurisconsultissimũ in nostrum consiliarium admisimus: qđ hisce litteris liquere cũctis uolumus: ut cũ apud amicos nostros principes: tum apud subditos illis gaudeat muneribꝰ: quibus cæteri consulares nostri hactenus potiti sunt: qđ eos rogamus uices in maioribus impẽsuri: nostris sub indignationis nostræ mandamus obseruari pœna. Ex mediolano. vi calendas Iunias.

Consularis dignitatis familiarissima.

Hisce litteris palam sit omnibus Læliũ nostrũ esse cõsulẽ: in numerũq; consiliariorũ nostroꝝ collatum: ut illis deinceps gaudeat præeminẽtijs apud oẽs qbus cõsulares reliqui nostri sunt ubiq; terrarũ gaudere cõsueti. Id ut cũ suis & familijs & rebus ubiq; consequat: amicos ex intimo rogamus cordis: subditis sub indignationis nostræ præcipimus pœna. Sic enĩ instituimus amamusq; hũc diligẽter. Ex mediolano. v. calendas Iunias.

Consularis dignitatis grauis.

Eos sibi consules asciscendos regibus: inquit Polybius: q & prudẽtia clari sint: & innocẽtia singulares & fide inuiolabiles. Huiusmodi cõsultãt reipublicæ regendæ: oneraq; nobis a superis æquitatis demandata moderent. Nam ut Agis dicebat: homines sumus: cõsulibus usi reges facilꝰ intuemur: quid agamus. Cũ igit hæc intelligamus: sciamusq; Læliũ esse clarissimũ in uniuerso terrarũ orbe iurisconsultũ: philosophũq; non uulgarem: quiq; multarũ experientia rerũ præstantissimus est: nobisq; ac statui nostro deditissimus: decreuimus in cõsilijs nostris secretissimis hũc residere: numeroq; ac cœtui consulũ nostrorũ addidimus: ut illis posthac honoribus simul ac oneribꝰ uiuat: quibus nostro senatu insignes cæteri apđ omne hominũ genus uiuere consueuerunt. Id ut apud exteros assequatur: quotiens cum suis & personis & rebus illo peruenerit interius rogamus illustrissimos omnes principes eorumq; magistratꝰ: nostris uero edicimꝰ sub indignationis nostræ

Polybius

Agis

pœna attēti⁹ obſeruari. Ex M̄ſo. iiij. calendas Iunias.

Synonyma cōſularis dignitatis.

Hic meus eſt ſenator præſtantiſſimus.
Ex meis cōſularib⁹: iiſq; quos plurimū diligo hic un⁹ eſt
Nō tenet hic inter meos cōſiliarios locū inferiorem.
Tanta hic eſt integritate: ut in ſenatu meo ſit mihi iucun/
diſſimus.
Cupio uehementius: omnes ſcire: hunc int᷑ meos ſenato/
res primam nactum eſſe ſedem.
Ex iis cōſiliariis: qui ſunt apud me non mediocri uirtute
clari atq; inſignes hic eſt delegendus.
Habet hic meus ſenator ut uirtutis plurimū: ſic fidei ac in
nocentiæ.
Nulla ſenatorē hunc meum latet probitas.
Eſt meus hic cōſul tā inſignis doctrina & fide ī me: ut nul/
lum cū hoc auſim cōparare:
Virtus & modeſtia & eruditio Lælii ſenatoris mei mihi iā
dudū eſt ꝑſpectiſſima.
Tam eſt rara huius mei cōſularis probitas: ut hūc merito
præferam cæteris.
Tanto ē multis meis conſulibus Lælius clarior omni lau/
de: q̄to rariores ſui ſimiles inueniūtur.
Cupio intelligi oībus: q̄ hūc ſenatorē meū diligent᷑ amē.

Titulus. lxv.

Medicinalis familiaris.

Eſt nobis medicus præſtātiſſimus: q cū æſculapio Hippo
crateq; de medicina poſſit cōtēdere: Hic ē nobis cariſſim⁹
atq; iucūdiſſimus. Nā tā ē nobis ſæpe uſui: ut uitā nobis
ſine hoc eē nullā diuturniorē poſſe ducamus. Contingit
hūc ſæpenumero: tū noſtra cā: tū ſua negocia curaturū ꝑ/
ficiſci: Cupimus ei ſꝑ iter tutū & expeditiſſimū ubiq; tra/
rū eē. Id ut aſſequat᷑ clariſſimos quoſq; principes rogam⁹
inſtātiſſime. Nā cū bonū hūc uir & erudītiſſimū accurati
us & īmunē ſua ꝑ loca quæq; ꝑmiſerint ire ſæpiuſ ac regre
di: meaq; int᷑ceſſione plurimū honorarint: mihi rem adeo

gratā fecerint: ut grati⁹ nihil unq̄ sint affecturi. Nostri aūt subditi hūc sciāt eum esse: quē æque ac me diligo. Ex Mediolano .iij. calendas Iunias.

Medicinalis familiarissima.

Qui cū hisce litteris ad uos iuerit O patres conscripti: meus est medicus: mihi ꝓ incōparabili sua uirtute q̄ gratissimus. Is iccirco istac iuit: ut deuotionē suā exolueret: Cupio apud oēs eum plurimū honorari: quoniā est mihi ob incredibilē suam uirtutē gratissimus: tum ob incōparabilem erga me obseruantiam æque carus ac ego. Si me amatis hūc honorare summopere: admittite gratiose: ac excipite beneficentissime: censeteq; hoc munere uos in me nihil conferre posse iucundius. Ex Mediolano pridie calendas Iunias.

Medicinalis grauis.

Erasistratus eos recitat reges: qui suis tēporibus uiuerent medicis esse tā delectatos: q̄ quod maxime. Agesilaus uero medicos inquit iccirco dictos esse Apollinis filios: q̄d hominū uitas tuerentur: ut Phœbi luminare quicquid in terris gignit̄: tueri solet: Quod diligentius Naso complexus est: cum ait. Inuentū medicina meū. Num id mediocre mun⁹ est: quod pulcherrime poetæ fabulant̄ Aesculapij medicaminibus Hippolytū Dianæ restitutum Virbiū appellatum! Nam qui quasi sunt difficultate morbi in orcū traducti: medicorū officijs uitæ restituuntur. Q̄obrē apud ægyptios Inachus & cultus ē pro numine: & Osiris appellatus: quasi oculus multa uidens. Sed nō erant ꝑid tēporis alij: q̄ chirurgiæ periti: physici uero nulli: ad Hippocratis usq; tēpora. Nūc aūt medicina floret: ubi & Galienus Pergameus: & Auicenna: & Serapion tam claram reddidere medicinam: & noui sunt plurimi: quorū ingenia facultatem hanc nobilitarunt. Inter quos cū habeam⁹ nos quidem medicum chirurgicū/simul ac physicū (ut decet quidem esse) omni laude præstantem: uirum probum ac inocentem: nobisq; deditissimum: huic afficimur uehe

Erasistratus
Agesilaus
Ouidi⁹. i. metamor.
Osiris
Optimi medici

mentius: cupimusq; hãc in eũ beniuolentiam nostrã oĩb⁹ esse pspectissimã: sed uobis in primis conciuibus: propinquisq; illius. Quobrẽ sic existimate: nullam rẽ tantam esse quã p uobis ego facturus non sim: modo illi me gratificaturũ esse cognoscam. Gaudete igit: & eũ sp existimate uobis profuturũ: nõ apud nos solũ: sed apd quos nostra poterit quicq; intercessio: Ex Mlo calẽdis Iunijs

Synonyma Medicinalia.

Hic est clarissimus medicus.
Ab hoc uno dependet oĩs bene medendi ratio.
Quæ hic in medendo nõ tenet: nemo tenet.
Nihil est medicinale: qd latere hũc possit.
Habet hic omnia medicinæ iura.
Est hic maximus medicorũ interpres.
Tantus ẽ hic medicus: ut queat cũ antiquis cõparari.
Nullus medicinæ fructus hũc fugit.
Tam est hic medicaminibus clarus: q̃ qui maxime.
Accepit hic omnia medicorꝶ fundamẽta.
Secũ hic attulit omnem medicinæ laudem.
Huic uel soli nostra tempora debent medico.
Hic nõ chirurgicus modo: sed physicus est præclarus.
Nihil habet hui⁹ medicinæ peritia cũ uulgo medicorum cõmune.
Cũ quo ueterũ nõ põt hic meus medicus adæquari?
Quo nouorꝶ medicorꝶ hic meus nõ ẽ maior atq; melior?
Cui cedere possit hac tempestate medico?
Tanta est medendi peritia insignis: ut possit quasi de⁹ coli medicorũ.

Titulus. lxvi.

Legalis familiaris.

Herodotus Cicero — Quanti sint habiti semp iurisconsulti: & Herodot⁹ describit: & possumus nõ uulgari cõiectura cõsequi. Nã ut Cicero inquit: ubi ius ratioq; perit: illic habitandũ non ẽ. Iusticiæ aũt ministri sunt ipsi legũ sapiẽtes: qui lites ut Paulus ait: dirimũt: discordias sedant: iras componũt: hoĩesq; — Paulus iurisconsultus

hominū utilitati cogunt inseruire. Legis ergo clarissim⁹ interpres utriusq; Lælius uir modestissimus ac unice quidem æquus: mihi ꝑ incōparabili sua sapientia dilectissim⁹ est: & cui cupiam mea intercessione: ab omnibus ubiq; terrarū faueri. Non quia cōmendaticiā ꝑ hoc hoīe tā insigni laude cumulato misisse dicar (sua enim sit satis uirtute cōmendatus apud omnis) sed ut intelligāt oēs: q̄ti hūc faciam: q̄ti fieri a uobis optem: his paucis eius nomen prosecutus sum. Sed est certe multo præstantior: q̄ cuiusq; possit litteris explicari: & cui qcq̄d officij tribuit: mihi traditū eē ducā. Ex Mľo. iiij. Nonas Iunias.

Legalis familiarissima.

Multis prosequerer uerbis epistolaq; ꝓlixiore clarissimū iurisconsultissimūq; uirum Lælium: qui præturam nunc istic exercet: qui ut est innocētissimus: sic æquissimus: & dignus: qui maiori præsit digniorīq; magistratui. Eū non ut cæteros pedaneos iudices: sed ut rarum ac præstantē a uobis cæterisq; subditis nostris cupimus honorari: cum non tam soleat lucro ad magistratus: q̄ potius gloriæ cupiditate perduci. Sitis in huius præceptis obsequiosi: ut intelligat: uos fide in me potius præstare: q̄ diuitijs: alioq; urbis ornamento. Id ubi feceritis: & prætorem istum mihi deditissimum semper obseruaueritis: gratificabimini mihi plurimum. Ex Mediolano tertio Nonas Iunias.

Legalis grauis.

Legum maiestatem: quā uenerandam Augustus declarat inquiens: legū ueneranda maiestas: maximā apud omne hominum genus fuisse: declarant omnium nationum ac linguarū codices atq; monimēta. Nam cum eadē tēpestate Moses hebræis: Mercurius Trimegistus Assyrijs: Cecrops atheniēsibus tradiderūt leges: culti sunt ꝑ dijs singuli apud suos. Nā & Iuppiter apud cretenses nō multo antea: & alius eodē nomine apud arcades: quia leges suis populis statuissent: uenerationē consecuti sunt. Idem de

August⁹ Cæsar

Legū cōditores primi

Apolline legimus factitatū. Idē de æaco. Minoe. Rhadamāthoq́: qui q̄m iudices seuerissimi fuissēt: apud inferos dānare sunt dicti reos. At nō multo post Lycurgus apud Lacedæmonios: Solon apud atheniēses eas instituere leges: q̄s & Xenophon recitat: & ad nostros traductas intelligimus orbē terrarū hodie moderari. Nā sine hoc iure: q̄d expositū ait Cicero pp̄lo: ut obseruet: quis bene uiuat: aut deniq́ inter hoīes uiuat? Q̄obrē in hūc usq́ diē assidue iurisperitissimi Bartholi Baldiq́ similes honorant: nec paruo habent in precio. Id cum ab alijs diligenter seruetur: tum a meipso cui Lælius clarissimus hic iurisconsultus est iucundissimus: qui cū ingenio est acutissimus: tū doctrina sapiētissimus: tū etiam fide innocentissimus: Eum pro tam egregia laude plurimum amo cupioq́ a uobis cæterisq́ meis plurimum honorari. Ex Mediolano pridie Nonas Iunias.

Cicero

Synonyma legalis laudatoria.

Quæ pōt ars cū legali cōparari.
Nulla facultas in urbe pōt cū iuris æquari sanctimonia.
Supat ius ciuile pontificūq́ facultates quasq́ reliquas.
A legū peritia uinci solet omnis in republica administrāda disciplina.
Si recte ius tenes tuæ patriæ: potes in ciuitate præesse.
Prouinciæ præsides legalis solet ars efficere.
Tāta est legalis facultatis laus: ut nulla sit in urbibus regēdis ratio: quæ cū hac audeat cōferri.
Qui uolūt ei uacare sciētiæ: quæ plurimū sit in regēdo foro necessaria: uacet legibus.
Tā est egregia legū peritia: ut præstātior nulla dici possit.
Qui deprimunt legū maiestatē: nō sunt homines.
Hūanæ societatis fundamētū in recta legū sapiētia cōstat
Nihil est in aliqua disciplina tam egregiū: ut a legali facultate nō superet.
Qui legalis est facultatis peritissimus: is uerā nō simulatā philosophiam profitetur.
Hic iuriscōsult⁹ Vulpiano ē/ Cerbitio/ Belaq́ præstātior.

Titulus.lxvij.

Poetalis familiaris.

Cur uates sint a ueteribus appellati poetæ: si recte cōside ret: facile inuentu sit: quadā fuisse hos quondā diuinitatis apud hoīes ueneratione conspicuos: ut non iniuria illud Nasonis legat. Sūt etiā qui nos numē habere putēt. Itaq3 poetarū ego præstantiā nōnunq3 admiratus Læliū poetā illustrē assidue feci plurimi: cū eius sim uirtutem beniuolentia prosecutus: tum a quo uiderim posse quicq3 imortalitatis meo qdē acquirere nomini. Id ut ego sic institui: sic uobis fratribus meis dilectissimis obseruandū esse uelim Cū mea enī salute uestra est cōiuncta salus: a meæ mentis studio: uos natu minores studia quoq3 uestra debere seq spero. Ex Mediolano Nonis Iunijs.

Vates

Ouidius

Poetalis familiarissima.

Poetam scitis o filij: sapientem solere interpretari: ut certe boni poetæ censendi sunt omniū sapiētissimi: quos nulla facultas lateat. Accedentē igit istuc Læliū poetā mihi pro sua incōparabili doctrina carissimū: nō admiremini solum sed legentē assidue audite: a docente sp discite: tūcq3 uos mihi plurimū gratificaturos existimate: cū ei⁹ hærebitis nocte dieq3 lateri: ut nūq3 nō doctiores discedatis. Parete præceptis hisce meis: Ex Mediolano octauo Idus Iunij.

Poetæ

Poetalis grauis.

Ante poetas neminem inuentum esse ullius facultatis auctore: testat Philon iudæus: qui Platonis coætaneus fuit. Apud Aegyptios aūt primi fuerūt omniū qui sacerdotiū & prophetarū cognomēto humanarū simul diuinarūq3 rerū cognitionē tradiderunt. Nam Vulcanū Nili filium: qui secreta naturæ carmine reserauit: constat poetam extitisse uetustissimū. Cadmūq3 Agenoris filiū: & Linum ei⁹ discipulum: a quo didicere poeticam Orpheus Pronorpides atq3 Hercules. At Orpheus primus est apud græcos: q scripsisse inueniat historiam uersibus. Ante Homerum autem & Hesiodum scripsere nulli neq3 medici: nec Iuris

Philon

Vulcanus

Cadmus

Linus

Orpheus

Homerus

Hesiodus

cõsulti:nec philosophi:nec ullius facultatis auctores. Po/
etarũ tantũ fuit ingeniũ:ut ab Homero fateat̃ Strabo:uel
Strabo
historicos/uel philosophos/uel legũ latores suarũ artium
usurpasse primordia. Tam aũt est egregia facultas hæc in/
tellecta:ut Apollinem poetarum deũ esse dixerint: & eius
Apollo
oraculo apud Delon uota tradiderint. Quid quot tanta
deinceps facta carminis celebritas:ut sine carminibus uel
ipsa q̃dẽ sacra in templis nõ sint prætermissa! Quod ut in/
stituit apd' suos Dauid ille rex deo gratissim⁹:sic & in hodi/
Dauid
ernũ usq; diẽ obseruãt oẽs christiani:q̃d christiãos ac san/
ctos dixi:omnes diuersarũ sectarũ atq; nationum cærimo
niæ:ut psalmis hymnisq; ducant maiorẽ nasci celebritatẽ.
Quid eulogia! q̃d triũphãtiũ festa! q̃d cætera quæq; lau/
de refertissima:quæ sine carminibus ꝓcedere uident̃ neq/
re! Accedit elegãtia poeticæ facultatis ĩ referẽdis ijs oĩb⁹:
quæ aut natura sunt aut usu referenda. Accedit dignitas
uersuum: qui ut copiosi sint:sic etiã ingeniosi:suiq; tena/
ces:ut nõ cadãt:nõ humi serpãt. Hæc & multo cognoui
iandudũ in Lælio poeta præstãtissimo plura: cui⁹ poema/
ta fuere mihi sp̃ tã iucunda:ut iucundius nihil esse queat:
Cupio idẽ de hoc tam excellẽti uiro & tibi uideri mi rex
humanissime: quẽ ut cognoscas: & admireris: & non sine
causa tam mihi gratũ existimes:nup ad te uisendum misi.
Vale. Ex Mediolano. vij. Idus Iunij.

Synonyma poetaliũ laudatoria.

Poetica est facultas antiquissima.
Poesim uetustatis nobilitate cæteris antecellere sciũt oẽs
Nemo ẽ quẽ lateat: q̃ sit poetica præstabilior reliquis.
Poetæ ut ingenio sunt acutissimo: ita q homĩes magnos
reddere solent æternos.
Audeat ulla scientia cũ Homeri contendere facultate.
Nulla tãti ẽ facultas faciẽda: quæ possit cũ poetica cõpari
A poetica facultate sunt exordia nactæ oẽs aliæ.
Tanta est laus in hoc poeta: ut in nullo maior.
Potest hic existimari par Nasoni aut Musæo.

Quis est in ullis actibus: q non cedat poetis.
Poetarꝫ laus instar aquilæ sup alitibus: præcedit reliquos
Hic uates tantũ habet salis: quantũ grauitatis.
In hoc uno & doctrinam admireris & aptitudinẽ.
Vt cõducit tpibus atq rebus: ita quæq describit.
Cogit uisis: quæ assidue dictat: omnes obstupescere.
Diuina sunt potius: q̃ humana: quæ hic facit poeta.
Huius poetæ similes phœnice rariores in Italia inueniri solent.

Titulus. lxviij.

Philosophalis familiaris.

Etsi philosophãdi sciẽtiã nõ nullis necessariã eẽ duco: sine qua nec illi aut illi mereant appellari suarꝫ facultatũ titulis: tã ꝓpriã tñ habere sedẽ arbitror (ut Aristoteles ait) ut is solus mereat philosophus appellari: qui morib⁹ doctrinaq philosophet. Huiusmodi uir nũc apd' uos ẽ o filij: q ut ẽ doctrina Plato: sic Catonẽ uita refert: quẽ ut & audiatis docẽtẽ & imitemini uitã instituentẽ: nõ iubeo mõ: sed si æquũ ẽ: rogo. Sic me faciatis uiuere iucũdissime: si illi⁹ uos seruare præcepta uidero: & instituta: q mihi ꝓ sua incredibili doctrina ꝓbitateq tã ẽ car⁹. Ex Mlo. vi. Id⁹ Iunij. — Aristoteles / Quis phũs

Philosophalis familiarissima.

Læliũ philosophũ & uita: & eruditione cupio plurimũ & uidere & audire: & sic totũ amplexari: ut nõ nihil ex eius me sequat' disciplina. Vt enĩ pistores nequeũt ex pistrino nõ redire farinacei: sic ego discendi cupidissimus nõ ualebo: nõ ab eo quicq̃: & ad institutionẽ uitæ: & ad eruditionis præcepta reportare. Cura igit: q̃tũ potes: ut ad nos ocius eat: nihil apud nos ei cõmoditatis est defuturum. Ex Mediolano: vi. Idus Iunij.

Philosophalis grauis.

Philosophandi scientiã & si solent sibi propriã poetæ dicere: tũ mathematici: tum oratores (ut Cicero docet) hæc sine philosophia mancha iudicari: Tamen uarios habet apud historicos suæ laudis inuentores. Atlantem Afri ad ducũt. Orphea uel Zamolsim Thraces. Linum Thebani. — Cicero / Inuentores philosophiæ

Egyptij Vulcanũ. Galli suos Dryides & Semnotheos: alij autẽ alios: qui philosophiæ primordia & dederint: & amplificarint. Quæ siue a Zoroaste magorũ principe: siue a Persarũ Chaldæorũq; gymnosophistis origine facultas sit tracta: in uberes illos diuisa sciendi fontes: Rationalẽ/moralem/naturalemq; præ se fert sciẽtiam: docetq; non solũ hominẽ cætera: sed quid sit etiam ipse homo. Quæ sunt rerũ secretarũ abditissimæ latebræ: quas philosophia nõ inueniat? Vbi quicq; est hominũ obscurũ erroribus: quod hu⁹ ductu curaq; nõ splẽdeat? Quam potest mens hominũ in errores lapsa incurrere ægritudinẽ: in q̃ nõ sanet philosophiæ gubernaculis atq; medicaminib⁹? Recte Stratonicus hãc sanitatẽ appellat. Hæc argutis ĩgenijs docet contẽdendo uerũ exquirere: ac inuenire. Hæc uiã bene beateq; uiuendi suis parat præceptis. Hæc facit ut arcana quæq; naturæ philosopho referent. Hu⁹ ego clientes plurimũ amo: imo ueros moribus ac peritia philosophos numinũ instar & colo: & ueneror. Audio istic docere philosophiã nescio quẽ Læliũ græcarũ/simul latinarũq; peritissimũ litterarũ: quẽ qui audiũt: continuo incipiant doctrina: qui uero imitantur: moribus philosophari. Cura si potes ut ad nos eat: nec quicq; stipendij recuset: quod ab me postulat: habebit quæ uolet omnia. Ex Mediolano quarto Idus Iunij.

Philosophiæ diuisio

Stratonicus

Synonyma philosophiæ laudatoria.

Hic philosophus est omniũ peritissimus.

Nõ minus hic ẽ moribus: q̃ doctrina philosophus.

Habet hic ex pristina philosophia & uitam & doctrinam.

In hoc philosopho habent quẽ & audiant eruditi: & imitẽtur boni.

Ab hoc philosopho nihil accipi põt: quod aut doctũ non sit: aut cultum ac innocens.

Philosophia huius est omnis uera: nusq; simulata.

Nulla est in hoc labes: omnis laus:

Est hic philosophus tã suæ facultatis titulo dign⁹: q̃ apđ

priscos ullus alter.
Quid hic habet a uirtute ueraque philosophia disiunctum.
Vt hic docet: præstat eē phūm: q̃ scire philosophiam.
Nihil huic est cū ullo cōmune uitio: ulla ue imperitia.
Habet hic: quæ decent philosophum omnia.
A philosopho tm̄ hic aberrare pōt: q̃tū a seipso cælū.
Philosophia hui⁹ nō simlata: sed suo cōueniēs ē nomini.
Qua re omnes accusant̄ philosophi: quod parū studēt innocentiæ: hic nunq̃ accusabit̄.
Quod in plærisq; uidet̄: qui se philosophos dici uolūt: in hoc est nulla inanis auiditas gloriæ.

Titulus. lxix.

Mathematicalis familiaris

Qui curā ijs adhibuere facultatibus: quæ sunt ab actione alienæ: sed subtilissimæ certe: nō sunt multum in actione uitæ (ut Cicero docet) laudati: sed admiratiōe dignissimi q res secretissimas non multū in usu uersatas sibi & p cura uerint: & sūma indignatione sint assecuti. Nā astronomos reliquosq; mathematicos & chaldæi primū inuētores: & uniuersa deinceps græcia quasi numina quædam in terris coluit. Q̃obrē cōstitui omnino his te mi fili uacare facultatibus: ut aliq̃n futuroꝝ int̄pres possis fieri ad bene beateq; uiuēdū instructior: atq; min⁹ difficilis. Ex Mediolano. iij. Idus Iunij. Cicero Astronomia inuenta.

Mathematicalis familiarissima.

Improbent mathematica rerum oīm bonarū irrisores isti mordaces: ut uelint: ego te ijs uacare decreui. Quid enī argutius ac uerius ea inuenit sciētia: quæ paucissimis nota res aperit futuras: musicā docet cōsonātiā: metit̄ telluris uel abditissima quæq;: ac uno ictu multos accumulat numeros! Hæc ut ē rarior: ita & mihi iucūdior: & uisa homine nobili dignior. Huic igit̄ opam oēm adhibe. Ex Mediolano pridie Idus Iunij.

Mathematicalis grauis.

Viciniores solis ortui primi ab Herodoto / Strabonēq; re

Inuentores astronomiæ

citant' omniū astronomiā inuenisse. Zoroastenq; dicunt
alij (Platonē secuti) deorum īmortaliū hanc nobis dono
cōperisse: Alij uero īqsitiōe diligēti⁹ iuenisse. Ptolemæū
aūt admirant: q post tot annos tā egregie sit in illis uersa-
tus & doctrina & rerū experiētia: quæ uix ij primi attigis-

Homerus

sent. Homerus aūt & astrorū cursus: & mensurationē/nu-
meros/armonicasq; describēs aliqū consonātias uix sibi
credat in summa rerū oīm difficultate: cū dicat sine testib⁹
ꝓbationi fidē adhibendā. Ego & ueterū & nostrorū in his
facultatibus cōsiderās laudes: uolutāsq; nonnunq; mecū
animo: q̃ti fuerint: sintq; assidue precij: qui possunt ex is
fundamētū & ueritatē elicere: qui sunt oīm obscurissimi:
& admiror & ueneror: si quos intueor eiusmodi mathe-
maticos: qui uera sint laude digni. Puto enī hæc aut ꝓui-
dere aut rimari: nō tam humanitatis officiū esse: q̃ potius
diuinitatis. Quobrem cū istic: quo te mi fili discendarum
si bonarū artium gratia: factus sim certior mathematicum
cē uirū nō officiosum minus q̃ ingeniosum: hoc est & do-
ctissimū: & bonorū amatissimū: ad eū te cum hac epistola
cōferas continuo uelim: ipsumq; meo nomine roges: ti-
bi sese nōnunq; disciplinas suas impartiat: sed ea quidem
sollicitudine: qua solet amicos. Nā cū nl'la tibi sint ijs in ar-
tibus principia: est inchoandū a characteribus (ut aiunt)
ut faciliusad calcem peruenias. Id si tibi cōmodaturū se ꝓ
miserit: intelliget ꝓpediem nō contulisse officiū in ingra-
tum. Nā ut meapte sum natura in eos omnis liberalissim⁹
qui me aliqua donant gratia: ita in huius operā conabor
superare meam & naturā & cōsuetudinē: ne se unq; iactet
me uicisse officijs decertātē. Esto tu modo studiosus. Ex
Mediolano Idibus Iunij.

Synonyma mathematicalia.

Doctissimus hic est arithmeticus.
Acutissimus est astronomus.
Diligentissimus est geometer.
Sonorus & suauissimus est musicus.
Huic sunt cæli secreta cognitissima.

Ab hoc possumus futuros accipere rerum euentus.
Hic maximus est & certissimus uates.
Huius facultas ab astris nihil habet disiunctum.
Tam est hui⁹ animus in stellarum consideratione compositus: ut uel somnians inter sidera uerset.
Qui hũc hacten⁹ ignorarũt: sciant posthac astronomorũ rarissimorũ excellentissimũ esse.
Plurimũ laudant oẽs hunc mathematicũ: at ego prorsus admiror.
Neminem mathematicorũ esse cũ huius scientia cõperandum: arbitror.
Est hic ut in reliquis mathematicis clarissimus: sic in astrologia solus nostra tempestate Ptolemæus.
Albumaçar (cuius hic nitit' studijs) ab huius scientia iudicijsq; longe ac late se uictum esse fatetur.
Null⁹ ẽ mathematic⁹ in ulla natiõe hoc tpe huic similis.

Titulus.lxx.

Omniũ artium familiaris.

Primus omniũ Gorgias legit' leontinus ita sensisse ut oratorẽ se nemo auderet profiteri: qui nequiret de omnibus: quæ ab eo quærerent: respondere. Quod cum plærisq; in locis uideat & Tullius affirmare: mirabile certe mun⁹ in hominibus esse cælitus duco: ut oratoria sit omniũ artiũ & disciplinarũ artes cõplexa unusq; orator inter oĩs queat reliquarũ artiũ pfessores: quasi in propria uersari officina. Quare cũ ego in gymnasiũ istud te litterariũ miserim: ut discas: fac ut omnino te dedas oratoriæ quã scim⁹ oĩm artiũ esse complexam facultates. Ex Mediolano .xix. calẽdas Iulias.

Gorgias leõtinus

Tullius

Omniũ artium familiarissima.

Cũ intelligam istic oratorẽ esse clarissimũ: qui sit tam inter oĩs sciẽtias familiarissim⁹ singularis: ut admirari cogat omnis earum professores: cupio ad eum amandum sequendumq; te accingas: nocte dieq; ab eo non discedas. Nullum ei negato suæ disciplinæ precium. Nihil si me

amas:prætermitto.quo te illo posse gratificari cognoue/
ris. Afficies eo me pacto tanta uoluptate:ut incredibile
dictu sit. Ex Mediolano.xviij.calendas Iulias.

Omnium artiū grauis.

Qꝙ poetas aliqñ audiui:affirmauiq; oportere omnium
artiū eē peritissimos:ut omnia recitantes nihil ignorarent
Simonides. ut Simonides & Hesiodus docent:nō tamen hoc mun⁹
Hesiodus oratoris minus esse duco:ꝙ poetarū. Nam ut Tullius di/
Tullius xit. Si de medicina defensionē sit orator interceptur⁹:aut
de astronomia/aut de re militari:quibus poterit argumē/
tis eius tueri causas:nisi eas ipsas tenuerit artis:in qui/
bus uersabit̄ defendēdis? Certe nō iniuria cōcludit̄:uix
singulis ætatibus singulos tolerabiles oratores extitisse:
cū reliquarū facultatū plurimi sp̄ extiterint & ꝓfessores:
& peritissimi. Nō parū est in persuadēdo se unū omnibus
exhibere audiendū:qui & dicendo auditorū animos in
sententiā trahat:& suadendo ac dissuadendo:in oī re uer/
tat quo malit. Qꝫ aūt hoc scire quemlibet deceat:q sit ulli
us facultatis honeste laudē habiturus benemerens:uł ab
omni hoīm facultate cognoscat̄/Theologis/Medicis/Iu
risconsultis/qui nisi hac oratoris ui atq; maiestate annitan
tur.:nihil uł prædicādo/uł medēdo/uel in agēdis causis ꝓ
ficiāt. Oratorē ego rite fateor ueteres imitat⁹ oīm artium
Cicero quēdā cōplexorē eē:q ut Cicero Demosthenē secut⁹ uo/
luit:cū oratiōe hoīes bestijs āncellāt:eadē bona & sapiēti
reliqs præstet hoīm laudib⁹:sitq; uel homīe lōge maior &
præstabilior. Huic adhibeas oēm diligētiā & industriā uo
lo:nec ad ullū te ullius facultatis opificē cōferas poti⁹:ꝙ
ad urbis istius oratorē:q ut clarissim⁹ ē:sic etiā nostræ amā
tissimus. Ex Mło.xvij.calendas Quintilis.

Synonyma omniū artium.

In hoc uno est oīm artiū excellentia.
Nihil ex cūctis est bonis artibus:quod hūc lateat.
Potest hic solus ad omnia cunctarum artiū abditissima re/
spondere.

Tam est hic orator bonaꝶ artiū singularū ꝑitissimus:ꝙ ul lus apud ueteres extitisse ꝓhibeatur.
Nulla ex arte quicꝙ est huic incognitū.
Habet oīm hic facultatū singłos q̃dē locos ꝑspectissimos
Sola est oratoria cæterarū omniū disciplinarum & capax & particeps.
Qui sese oratorē uocat:is ꝓfiteat̃ oēs artes.
In oratore nequit eloquētia sine sapiētia existimari.
Quæ sapiētia decet oratorē: humanarū est & diuinarum scientia rerū.
Ad oīs artiū oīm fontes debet orator respondere.
Nihil eū fugiat:q nō īmerito sit oratoris gloriā cōsecut⁹.
Oratorū laus in omnibus est artibus discutiendis/intelligendis/tractandisꝗ cōstituta.
Tanta est oratoriæ uis:ut omniū debeat artiū fundamēta progressusꝗ tenere.

Titulus.lxxi.

Militaris cū adhibenda fide familiaris.

Militādi certe laus:quæ nō corporis solū uiribus sed multomagis animi splēdore continet̃(ut probat Xenophō) Xenophon
a ueteribus est semꝑ summo existimata in precio:at ita q̃dē:ut nō bellū modo milites in cāpis gerere scirēt : sed in urbe patria cōsulere dignitati ciuiū:suorūꝗ indemnitati.
Propterea cū se iactaret apd̃ Philippū macedonē suus miles qd̃ fortissim⁹ foret:tibi præfero dixit elephantem Philippus. Cū te igit̃ militiæ dederis:fac ut nō malis bestiaꝶ similis furore/cædib⁹/uiolētiaꝗ cēseri:ꝙ uiroꝶ ingenio: cōsilio/īnocētia/pietate.Ex Mło.xvi.calēdas Quītilis. Philipp⁹ macedo

Militaris cū adhibēda fide familiarissima.

Qui militiæ uacas mi fili:fac ut te ueꝶ nō simulatū exhibeas militē:q nō in dimicādo/uiolādo/cædēdoꝗ cognoscit:sed in uictoria cōsulto prudentꝗ cōsequēda.i delibe randoꝗ:ꝙ sit modestus/ꝙ īnocēs/ꝙ pi⁹. Quib⁹ aūt hæc singula gradib⁹ cōseq̄ris a Lælio accipies:q hāc meo noīe tibi reddidit epistolā:cui⁹ adhibe uerbis æque fidem:ac si

præsens expressissem. Dicet enī a meipso. Vale. Ex Medi
olano. xv. calendas Quintilis.

Militaris cū adhibenda fide grauis.

Qui ab uetusto tpe militarunt

Militādi facultatē ut antiqssimā censeo (Militauit Moses
Militauit Cadmus. Militauit Iuppiter: int primos aūt hi/
storiarū fontes Ninus/Cyrus/Xerxes) sic & præstātē int
eas: qbus in hac uita nobis ē opus. Nō enī ut eripiat cuiq3
uel uita uel res: est inuēta: ut uiolent & impudice qcq3 effi
ciat: sed ut: si qs uelit tyrānus & uiolentus esse: militandi
peritia ei obsistat. Pacis igit custodiā militia uera quærit:

Demosthenes

pacis fūdamētū ac robur: ut Demosthenes docet. Haud
enī tā armis: phaleris: uaginaq3 Aeneade gaudere debet
bonus miles: q3 potius eaꝝ peritia facultatū: quib9 bene
uiuit ac beate. Q2 si castrametationibus solisq3 expugnati
onibus hostiū cōstaret militiæ laus: solis quoq3 constaret
corporis bonis: quæ longe sunt illis inferiora: quæ ad ani/

Plato

mū attinēt: At Plato dixit artē militarē corpus habere ut
materiā: animū uero ut formā: corpus qđ exerceret mini
sterio/animū quo imperaret: corpus cū bæluis cōmunis/
simū: animū cū imortalibus dijs. Ad hæc aūt uide: q3 pro

Ad militiā p/dest multarū reꝝ sciētia

fuerint Cyro: Alexandro: Cæsari: uel ad uictorias conse/
quēdas multaꝝ scientiæ rerū. Itaq3 cū te tandē militiæ di/
caris: cupio & alia nō prætermittere: quæ sint ad istā lau/
dē summope necessaria. Hæc qualia uelim esse: Lælius co
rā explicabit meis uerbis. Ex Mediolano. xiiij. calendas
Quintilis:

Synonyma militaria cū adhibēda fide.

Clar9 miles nō animo min9 præstāti: q3 forti corpe cōstat.
Huic adhibe fidē oēm in ijs: quæ tibi meo refert noie.
Hic miles optim9 nihil tibi dicet: cui æque nequeas adhi/
bere fidem: ac mihi.
Vera militiæ laus uerā sequit mētis indaginē.
Nō prudētia min9: q3 fortitudo prodest militi.
Nihil est tam propriū atq3 suū militiæ: q3 cōsiliū/ingeniū/
atq3 fides.
Nō differēt a bestijs milites: si solis cōstarent membrorū

uiribus.
Non usum modo roboris quærit militaris gloria: sed prudentiæ uim atq; maiestatē.
Maxima militiæ laus ex multarū optimarūq; artiū disciplina solet nasci.
Quid est in fortissimo turpi⁹ milite: q̄ si sit furiosus.
Vt abest ab imprudētia bonus: sic abesse debet miles.
Potes huic omnē adhibere fidē: qui meo nomine docet nōnihil.
Qui miles hic ad te iuit: adhibe huic fidē ꝑ me omnem.

Titulus. lxxij.

Ad conciliandā gratiam familiaris.

Fuere maiores multorū principū inter se nōnunq̄ inimicissimi: quoꝝ hæredes amicissimi facti sunt: ut cū Lacedæmonijs atheniensibus nō paruæ quondam extiterunt discordiaꝝ causæ: quas temporū diuturnitas diremit atq; sedauit. Itaq; si tuis etiā maioribus fuerunt cū meis inimicitiæ: diuertamus nos ab ijs odijs: quibus nullæ sunt alternæ iniuriaꝝ causæ: sed omnia pacatissima: uniceq; tranqlla. Cōciliemus ꝑ deū imortalē: mētes nrās: perpetuaq; deuinciamur fide: qđ ut ego me seruaturꝝ polliceor: sic te recusaturū nō spero. Ex Mło. xiij. calēdas Iulij.

Ad cōciliādā gratiam familiarissima.

Pluribus abs te cōmunē animorū nostroꝝ conciliationē deposcerem uerbis: si censerē ad id te difficilē. Sed cū intelligam: nihil hūanitate facilius tibi: fio breuior: rogoq; nolis hanc gratiæ nostræ conciliandæ nouitatē effugere: quā sit uetustas diuturnior secutura. Nulla enim hoc alia de causa quærit: nisi ut inuidorū maliuolorumq; ingenijs obsistat: paceq; diutius firmissimeq; uiuatur. Ex Mediolano. xij. calendas Quintilis

Ad conciliandam gratiam grauis.

Qui ex inimicis facti sūt amiciss

Nequeo non illos summis in cælum extollere laudibus: qui nullis maiorum hærentes inimicitijs: conciliata sibi mi

alterutra gratia:facti ſunt amiciſſimi:ut inter barbaros ſci/
mus feciſſe medos cũ aſſyrijs:inter græcos argiuos cum
thebanis:inter noſtros romanos cũ latinis/cũ tuſcis/cum
ſabinis:cũ quibus nõ modo ſibi gratiã conciliarũt:ſed cõ
nubia iunxerũt:& ꝓpinquitatũ plura genera cõtraxerũt:
A q̃bus ut abhorruit oĩs dolꝰ:ſic & ſimultas omnis ſemꝑ
porro fugit. Hinc natæ ſunt familiaritates aſſiduæ: tamq̃
artæ contractæ amicitiæ:ut nihil inde dulcius:nihil ami/
cius dici queat. His exemplis duci debent:qui boni ſunt:
quorũ etiã maioribus quicq̃ fuerit diſcordiarũ. Hac ego
permotus ratione conciliare tecum gratiã cupio : nec ma/
ioribus cedo meis:qui maluerint hoſtili cũ tuis more ui/
uere:nec tuis tibi cedendũ eſſe reor:qui ab hoc odio nõ
cõtinuerint. Vbi enĩ finitimis ſunt conciliatæ graciæ: q̃d
põt deeſſe iucundi? quid fœlicis? Omnia pacatis principũ
finitimorũ animi ridẽt:omnia florent:omnia coaleſcunt
Fac igiť (amabo:& tu pariter)malis in hac gratiæ cõcilian
dæ ratione perpetuo uerſari:cõmuniq̃ cõquieſcere amici
tia:q̃ aliter ſentire quicq̃:ut te facturũ nõ diffido. Ex Me/
diolano.xi.calendas Quintilis.

Synonyma cõciliandæ gratiæ.

Nihil pluris facio:q̃ ut gratia inť nos concilieť.
Conciliandã gratiã optat ſupra modũ omnis mea mens.
In noſtræ conciliationem gratiæ ſunt omnes mei ſpiritus
inclinati.
Tam abſum ab ulla inimicitiarũ memoria ut conciliare in
ter nos gratiam plurimũ expetam.
Cõciliare inter nos gratiã:tã appeto:q̃ q̃d maxime.
Si uideres:quo ſim in te tuoſq̃ oĩs animo:iãdudũ tibi fu
iſſet mecũ conciliata gratia.
Q̃d præ cæteris oĩbus in primis abs te quæro:eſt ut inter
nos conciliemus gratiam.
Fac ut cõciliata inter nos gratia:nõ ſolũ ſuperioribꝰ maio
rũ noſtrorũ odijs finis:ſed futuræ beniuolẽtiæ noſtræ prĩ
cipiũ pepetuũ figatur.

Cū nihil uideā tā esse nobis nostrisq; ꝓfuturum: ꝙ̄ gratiæ inter nos cōciliationē: quæro abs te: ut ei studeamus. Si nō neglexeris nostræ cōciliationē gratiæ: nec inutile tibi fuerit: nec incōmodū mihi.

Titulus. lxxiiij.

Ad reconciliandā gratiā familiaris.

Tantū esse debet (ut Plato admonuit) beniuolētiæ cōpo/ Plato
nēdæ uinculū: ut ꝙ̄ꝙ̄ post conciliatā gratiā interuenerint odia: recōciliãda nō neget. Id ut in plærisq; nationib⁹ uidimus obseruatum: in Romanis tamen in primis aduersus Carthaginē: quæ & si fœdifraga fuit ac fidifraga: rurs⁹ ac iterū impetrauit tertiū usq; gratiæ recōciliãdæ munus Fuere post cōciliatā inter nos gratiam: uel tua uel nostra causa suspitiones & simultates. Reconciliemus eā te rogo curemusq; ne quid in posterū odij possit intercurrere. Ex Mediolano. x. calendas Quintilis.

Ad reconciliandam gratiā familiarissima.

Deleamus e nostris (si libet) mentibus inimicitiarū pristinarū: nouissimorūq; causas odiorū/ & inter nos gratiam recōciliemus: cū minus sit turpe iudicandū: si totiens beniuolētiæ cōtraxerimus pacta: ꝙ̄ si maluerimus in iniurijs pertinati⁹ eē diuturni. Inimicitijs enī interest dæmon: reconciliãdæ gratiæ deus ipse. Hoc me perpetuo seruaturum ꝓmitto: Te aūt spero: nō negaturū. Ex Mediolano. ix calendas Quintilis.

Ad recōciliandā gratiā Grauis.

Et si legit illud historiæ ueteris: Inimico reconciliato non confidas in æternū: sic tñ intelligendū Augustinus inter/ Augustinus
pretatur: eum qui recōciliatus est: esse rursus inimicū: qui inimicitias ut falleret: dissimulasset: & gratiæ cōciliationē simulasset. At ego diligentius illud Homeri mecū animo uoluēs: qđ ab inimicis potius amor est quærendus: ꝙ̄ ab Homerus
amicis odiū: nihil magis appetij: ꝙ̄ ut perpetuo iungeremur amicitiæ perfectæ uinculo: quod si quando dissutū est magis: ꝙ̄ uł laceratū/ uel dicissum/ uel cui⁹ cā factū sit:

omnes scimus. Mea certe culpa nihil omissum est: qđ ad æternæ beniuolentiæ pietatisq; cōseruatione pertineret. Haud ignoscant illis dij boni: qui delationibus falsis: susurrationibus murmurationibusq; finxerūt odiorum int nos causas: ut utrosq; suo nutu regerēt atq; gubernarent. Sed de me certe decepti sunt. Nam nunq; apud me ualuit tale abiectissimorū seruorū genus: nec tam mihi potuerūt unq; in te dicere quicq; asperū: ut aut fidē mihi fecerint: aut mentem perturbarint: Tandē acta sunt (ut homines solent: alij creduli: alij coacti) & transacta plurima: Ea infecta dici nō possunt. Si meo es animo: reconcilianda est nobis gratia: tantūq; in futura fide firmamenti collocandū: quātū si fuisset ante hac: hæ controuersiæ non incurrissent. Id ut uelis te unice obsecro ego me uelle: facturūq; : testor oīs superos. Ex Mło. viij. calendas Quintilis.

Synonyma reconciliandæ gratiæ.

Reconciliet inter nos īmortalis gratia.
Post superius odium nouissimū hoc recōciliet nos perfecta gratia.
Fiat reconciliatio inter nos gratiæ: quæ deleat e mentibus nostris odium omne
Subeat nos tanta pietas: ut reconciliet int nos gratia: nec unq; amplius dirimatur.
Qui sapiūt: nō semel: at sæpius reconciliant gratiam.
Cuius fuerint supiorū inimicitiarū causæ: nō quæram⁹: gratiam: inter nos æternā recōciliemus.
Absit a nobis oīs furor: gratia sit pennis reconciliata.
Nihil plus appeto: ꝗ inter nos reconciliari gratiā.
Vt est crebrius odiū execrandū: sic assiduæ gratiæ reconciliatio quærenda.
Nemo bon⁹ diffugit unq; gratiæ recōciliandæ cōditionē
Reconciliatio gratiæ bonas indicat mentes.
A recōcilianda gratia nō abhorret: nisi mali.
Fiat in nostra gratia recōcilianda fœd⁹ oē atq; pactū: quo manifesto cognoscat ipsam nunq; dissolui posse.

Titulus. lxxiiij.

Ad se laudandũ familiaris.

Quãuis seipsum laudare: nullũ decere uideat̃: sitq̃ illd̄ trito qd̄ uerbo dicit̃: Laus in ore sordescit ꝓprio: nihil est tñ tam uniuersale: qd̄ nõ admittat quicq̃ (ut Aristoteli placuit) exceptiõis. Nã q̃ ego fuerim diligẽs ĩ studẽdo adolescens: dieq̃ ac noctu uacauerim bonis artibus: hinc põt intelligi: qd̄ nõ dũ annũ quintodecimũ fugiẽs docebam publice. Sobrie aũt uiuebã: inediæ nõ cedens nec algori nec æstui: sed in omni labore solertissimus. Idẽtidẽ tibi cẽseo faciendũ mi fili: ut mei nõ desinas eẽ æmulus. Ex Mediolano. vij. calendas Quintilis.

Laus propria sordet

Aristoteles

Ad se laudandũ familiarissima.

Possem ĩ te corrigẽdo admonẽdoq̃ mi discipule: me plurimũ laudare: docereq̃ q̃ essem ego laudat⁹ ab oĩbus hac ætate: q̃ tu uix litterarꝝ attigisti bonarꝝ cunabula. Quo fit ut nõ tã mei laudãdi q̃ tui cõmonẽdi grã: certo te scire uelim fuisse me in teneris ãnis tã studiosũ: ut maiori natu nõ fuerit mltũ deinceps laborãdũ: qd̄ ut puer nõ prætmittas te unice rogo. Ex Mlo. vi. calendas Quintilis.

Ad se laudandũ grauis.

Laudabat se Chiron apud Achillem: ut ĩ Homero legit̃: & Aristoteles apud Alexandrũ: non alia quidẽ de causa (nec enĩ se iactabant: uera loquebant̃) nisi ut discipulos ad similes inflãmarẽt laudes: & teneriora ingenia quasi allicerent ad imitandũ. Ego aũt qui nõ tibi minus afficior: q̃ illis illi: possum etiã meis exemplis superioris ætatis ad uirtutes inuitare atq̃ ducere. Nõ enĩ: cũ erã eiusdẽ ætatis fere cui⁹ tu nũc es ornamentũ: libidinibus uacabã: nõ in lasciuijs educabar: non uiuebam molliter: sed quamuis omnia forent apud parẽtes mihi delicatissima: modestissime tamẽ degebam: nihilq̃ curabam uehemẽtius: q̃ non esse cũ ijs æqualibus: in quibus uel impudicitiæ quicq̃ uideretur uel negligentiæ litterarum. Aderam cum senibus præceptoribus quidem illis: a quibus & litteras simul: &

Homerus

mores discere possem: Ita factū est nō multo temporis cursu: ut nō litteris solū eruditus: sed uita nō insulsus aut immodestus apud oīs ciues meos factus sim plurimi. His uitæ ac disciplinæ modis te uelim ambulare: meaq; seq uestigia: quibus uel oē sit iter tibi futurū iucūdissimum uel nusq; iniucundū. Quid enī est: qđ tuā magis futurā oblectet senectutē: q̄ si scias ac sapias. Scire aūt: at nō sapere: te minus uelim: q̄ si sapias tantū: at nescias: Accinge te igitur: si me amas ac teipsum his ordinibus: teq; mihi gratiorē assidue fore: censeto. Ex Mediolano quinto calendas Quintilis.

Synonyma ad se laudandū.

Ego semp bonis artibus uacaui diligentius:
Nusq; desij bonis facultatibus operā adhibere.
Fac ut imitere meam adolescētiam: quæ fuit in discendo solertissima.
Nunq; te a bonis distrahas litteris.
Imitare me præceptorē tuū: qui fui sedulus in discendo.
Quotiens ea perges uia: qua ꝑgressus ego sum: & litteris simul præstabis & moribus.
Nihil est tibi laudis defuturū: si mei malueris: q̄ tui adolescentis similem.
Omnis pueritia mea bonis est artibus exercitata.
Quid est: cur meā adolescētiam nō laudem: quæ sp est in litteris morbusq; exercitatissima.
Decet aliqñ se laudare: ut alij ad idē laudis inflāment.
Fui puer modestissimus: pariter & litterarū amantissim⁹.
Abhorrui in teneris annis ab omni scelere.
Nihil fuit mihi puero qđ ē odiosi⁹ ignauia & inertia.
Si quæris ineuntis ætatis meæ rationem: uixi modestissime litteris deditissimus.

Titulus. lxxv.

Sui expurgatiua familiaris

Vehemēter a uirtute quidē aberrat: qui me dicet uiolent oppressisse puellā: atq; tam grauem incestum commisisse.

Non enī solū nō sum Prochustes aliquis: aut Sisyphus: ꝗ
Prochustes
eiuſmodi ſcelere delector: ſed omni ſum potius laude in/
Siſyphus
tegritatis & pudicitiæ inſignis. Nā ab ineūtibus annis in/
quirat: ubi uixerim: quid egerim: quid attemptarim: nūꝗ̃
me quiſꝗ̃ inueniet minus uacaſſe libidinibus: maiorē lau
dibus operā præbuiſſe. Quis æqualiū meoꝝ in ullo unꝗ̃
uirtutis genere mecū auſus eſt contēdere! Itaqꝫ nō potes
me apud quenꝗ̃ accuſare: cū notus ſim: ꝗ tuæ mētis odi/
um nō accipiat. Ex Mlo. iiij. calēdas Quintilis.

Sui expurgatiua familiariſſima.

Sum tā alienus ab hoc uitio: cuiꝰ abs te ſum accuſatus: ut
ꝓpinquior lōge ſim deoꝝ īmortaliū: ꝙ̃ humanæ uitæ. No
rūt me nō oēs ſolū ciues mei: apđ quos in me debaccha/
tus es: ſed uniuerſi latini uirū & modeſtia incredibili: & in
nocētia ſingulari: quē meipſum ubi nulla licet alia de cau/
ſa laudare: tū expurgandi mei gratia licet. Ne poſthac igiť
ſis adeo in maledicēdo mihi ſollicitus: ne ſimul & nihil ꝓ/
ficias: & tibi plurimum obſis. Ex Mediolano. iij. calendas
Quintilis.

Sui expurgatiua grauis.

Nullo uideť cuiꝗ̃ tā licere ſuas in mediū afferre laudes ca
ſu (quod Demoſthenes inquit) ꝙ̃ ubi accuſatus ē ſceleris
Demoſthe/
alicuiꝰ: a quo ē alieniſſimus. Tunc enī: ut de culpare ſe de/
nes
bet: ſuamqꝫ (qđ iuriſcōſulti dicūt) innocentiā purgare ſic
ſuas proferre laudes illas: quaꝝ & fiducia ſibi eſt maxima
& certiſſimæ uitæ ratio accuſato ſceleri penitꝰ hoſtis. Nā
ſi laudant ſe plæriqꝫ ſui ſola fiducia: nec improbanť: quāto
id magis & eo licet ac decet ſui purgādi caſu! Tullius enī
Tullius in of
ſola ſui fiducia ſic inquit. Nā philoſophandi ſciētiam con
ficijs
cedens multis: qđ eſt oratoris propriū / apte / diſtincte / or/
Aeſchines
nateqꝫ dicere uideor meo iure mihi uendicare. Accuſaſti
tu me inquit æſchines maieſtatis. At quis in patriā pientiꝰ
or unꝗ̃! quis plenior caritatis! Quis ciuiū ſtudioſior! Sic
mihi nunc in te licet: Accuſaſti tu me inꝗ̃ auariciæ. Quis
aūt me uno nō liberalioř modo: ſed ꝓdigalior! Quis mīꝰ

alieni cupid⁹ æris: alienaꝝ reꝝ abstinētior? Sciūt oēs quos habuerim magistratus: quas sedes diuersis in locis maximas: in qb⁹ poterā: quātū uolebā: quātūcq; uix corruptissim⁹ aliqs fuisset ausus cupere. Neminē latet: q̄ illinc nūq̄ aliqd reportarim: qđ patrimoniū meū coaceruarit (at reliqui assidue multa) ut splēdidius ac magnificētius uiuerē. Venit ad me nōnunq̄ corruptor aliqs: a quo æs grande nobis offerret: ut impetraret aliqd. Nō solū non admittebat æs illud: sed uel ei⁹ attemptator corruptelæ: si petebat rē turpē cū maximo reijciebat dedecore: interdūq;: quod tm̄ facinus anhelasset: castigabat. Itaq; ne teras tēp⁹ uir impie: alio enī nō ē appellandus ille nomīe: qui famā alienā uult pdere: ne teras igit tēp⁹ in me accusando auariciæ: in quē talis crimīs nūq̄ suspitionē cōijcies: faciesq; te sp existimari minus bonū: magisq; maledicū. Satius eēt teipsū corrigere: superiorē emēdare uitā: me notissimū nō lacessere. Ex Mediolano pridie calendas Quintilis.

Synonyma sui expurgatiua.

Homerus Sū (ut Homeri sequar illud) Vlysses innocētissimus.
Nullum est eiusmodi in me uitium.
Absum ab omni crimine.
Omnis est in me uirtutis laus.
Decet me bonū ostendere: mei causa expurgandi.
Tu me accusas imūdiciæ: quē omnes laudāt castitatis.
A quo abest auaricia longissime: falso tu dicis auarum.
Nihil est mihi cū ullo scelere cōmune: cum uirtute autem omni cuncta cōmunia.
Quid esse ius adeo bonū: quod ego nō teneam: quem accusas omniū pessimum.
Resipisce prius: quē omnes insanū ducunt: mox me quē sapientē uocant: appellabis insanissimū.
Tūc me cœpisti uocare malū: cū oēs optimū esse rentur.
Abs te uno uocor imperit⁹: cū ab alijs oīb⁹ peritissimus.
Afficis tu ea me nota infamiæ: q̄ sciūt me carere oēs Itali.
Nemo est plane in uniuerso terraꝝ orbe: q me sciat ineptū præter te solum.

Dic assidue in me quicq̃: omnes me sciũt esse aliũ: q̃ ipse soleas accusare.

Titulus.lxxvi.

Reddẽdo se notũ apud incognitos familiaris.

Vt illo utar Virgiliano: Sũ pius Aeneas raptos q ex hoste penates classe ueho mecũ: fama sup æthera not⁹. Est enĩ & hoc honestissimũ laudãdi sui genus: ut se reddat apd' incognitos notũ. Ita mihi fas est hoc loci ac tẽporis obseruare meas laudes: cũ uos o galli me minime cognoscatis. Arbitramini fortasse nõ illũ esse: qui sum: & hinc fit: ut nõnihil uel in me: uel de me suspicemini: quod ne quidẽ ausim cogitare: Sũ ex insubria Mediolanensis nobilissimo genere natus: theologusq̃ nõ uulgaris: qui de honestate uitæ ac innocẽtia possim cũ quouis cõtendere uiro laudatissimo Ex Mediolano calendas Quintilibus. Virgil.i.æne

Reddendo se notũ apud incognitos familiarissima

Cũ me nescias: qualis sim optime princeps: nec qui te reddant de mea conditione certiorẽ: hic ulli sint: opus est ipse me tibi aperiã: & uero in ijs laudem: quæ tueri posse non dubitẽ. Poeticã professus ac oratoriam nõ cedo cuiq̃ hodiernæ tẽpestatis uel oratori uel poetæ: Rem magnam de me assero: Sed testimonia sunt paratissima: fac de me in hisce periculũ facultatibus: uidebisq̃ facillime quid possis deinceps de me sentire. Ex Mlo.vi. Nonas Quintilis.

Reddẽdo se notũ apud incognitos grauis.

Non imperite uoluit Isocrates: posse uiros q essent incogniti apd' exteros: si qua præstabãt egregia laude: sese reddendi sui nominis cogniti gratia: laudare. Quod ut alios factitasse plærisq̃ legimus in locis: sic Homerũ apud Vlysses inducit a poeta sapientissimo: cum ad Phæaces aduectus est naufragio: nudusq̃ auditur: dicens se græcoꝝ fuisse cõsulem: castrorum ducem: uictoriæ auctorem: triumphi participem: uiꝝ & prudentia & fortitudine: & pseuerãtia clarũ. Quis aũt philosophoꝝ: ut inqt Cicero: uel in Isocrates Homerus. Cicero in officijs

contenēda ut uidet̃ gloria: nō est gloriæ cupidissim⁹: cūq;
uideat̃ laudari nolle nō se assidue laudat. Nōne & Aposto
Apostolus lo id licet Paulo: qui corinthios: a quibus nondū bñ co/
gnoscebat̃: admoneat: quot ꝑ fide quantaq; tolerauerit: si
gloriari dicens oportet: gloriabor in infirmitatibus meis.
At Pythagoras in magnā nauigās græciā sese Pythagorā
Pythagoras uoluit nosci: qui & si primus se cœpit sapientē nō uocare
sed amatorē sapientiæ: in hoc tñ ipso uocabulo sibi uolēs
inuentionis laudes tradi: se laudabat. Ego quoq; sum is
unus q & philosophādo & diuina exprimēda sciētia mul/
ta iā triui sæcula: suinq; apd̃ eas urbes cognitissimus atq;
laudatissimus: q̄s cōtra (ut Virgilius inquit) sol nō stete/
Virgilius rit. Legi enī in omnib⁹ Italiæ galliæq; studijs ānos circiter
quinq̄ginta: fuiq; tā utilis legendo: ac disceptando: ut ne/
queat paucioribus declarari uobis. Demū uisendi latioris
orbis cupidissim⁹ (ut illd̃ seq̄r ulysseū) q mores hoīm mul
Horati⁹ i arte torꝝ uidit & urbes: huc iui nō eiectus domo: ubi nobilissi
ma familia nat⁹ uiuo delicatissime ac opulētissime: nō qa
mihi desit apd̃ Italos quippiā: sed ut doctior illuc redeā.
Cupio igit̃ & tibi optime princeps notior eē: & tuis hisce
pplis. ut & tu mihi nōnihil præcipias: ut me apti⁹ noscas:
& hi me nō admirent̃. Ex Mlo. v. Nonas Quintilis.

Synonyma redditiua sui noti apud incognitos.

Sū ego: quē ignoratis: uir philosophiæ peritissimus.
Quē audiuistis Platonē mediolanēsiū dici: ille sum.
Ne posthac me nesciatis: sum Italorꝝ poetarū Apollo.
Nihil est mihi sine doctrina.
Sunt omnia mea cū uirtute cōiūctissima.
Qui me hactenus hic nō nouit: posthac sciat: poetam esse
præclarum.
Int̃ hodiernos nō mediocrē obtineo laudē theologos.
Tā est mihi oīs doctrinæ laus familiaris & nota: q̄ ego uo
bis nūc incognitus.
Si facietis ullū de me in ullo laudis genere piculū: aperti⁹
me noueritis.

Si licet quenq; apud incognitos laudare: dico me bonarum artiũ nõ participẽ solũ: sed tenacissimũ.
Sũ adeo humanitatis studiorũ capax (q̃ q; uobis ignot⁹) ut possim nec ueteribus plærisq;: si uelim cedere.
Vos me nescitis: At ego sum legum studiosissim⁹ atq; peritissimus.
Quæritis forte: quis sim: qui audeam: sum bonarum artium præceptor accuratus.
Ne me posthac nesciatis: hoc est præcipuum in me laudis ut sim elegantissimus.

Titulus.lxxvij.

Mercatoria familiaris.

Genus hominũ gnauorum & industriorum dixit eorum esse Theophrastus: qui terra mariq; solẽt inquietissimi uacare mercaturæ. Hi nũc in orientẽ profecti: nũc in occasũ (ut ait Xenophon) nũc ad sarmatas: nũc in Libyam: inde uehunt: hinc reuehunt: quæ nos miramur & illi: qui cum neq; difficultatibus parcunt: nec laboribus quidẽ ullis: ut honestatẽ uitæ tueant̃: se æque uitã suppeditare familiæ possint. Cũ mihi uos sitis mares quattuor: si statueritis: aut uestrũ alter mercator esse: feram id quoq; æquissima mente. Bene ualete. Ex Mľo.iiij.Nonas Iulij.

Theophrast⁹ Xenophon

Mercatoria familiarissima.

Modo minutatim nõ uendat̃: mercatoris & ars & uita laudanda est: quæ nisi foret: multa deessent ciuitatibus necessaria. Itaq; si tu fili mercatorẽ te mauis (ut dicis) q̃ iuriscõsultũ: facis tu quidẽ fortasse, nõ insipide: ut studeas ei facultati: quæ neq; litteras excludit: nec ullũ genus laudis: nec interdũ ea negligit: quib⁹ uiuat cõmodius. Probo cõsiliũ tuũ. Ex Mediolano.iij.Nonas Quintilis.

Mercatoria grauis.

Cũ de mercatoribus Theophrastus loqueret̃: quæ Tullius deinceps ad nostros usurpauit. Genus uirorũ inquit officiosorũ: sine quorum industria nõ omnino uiueretur optime in ciuitate benemorata. Ab ijs enim terra mariq;

Theophrast⁹ Tullius.

per uarias orbis partes uehuntur ea: quibus & iucundior
hominis uita fieri: & diuturnior. Q; & si discrimina ij sub/
eunt plurima: sunt tñ sæpenumero maximã optimamq;
consecuti laborum mercedem: ut ditissimi sint: opulentis/
Lucullus simosq; instituant hæredes. Nã unde uel Luculli: uel Pu/
Crassus blij Crassi diuitiæ ortũ habuerũt: q; a mercatoribus? Nã
licet mercatorũ ordo mediam tueret sedem: hoc est eque
strem: ex qua & qui uectigalibus emendis reddẽdisq; rei/
Tullius publicæ (ut docet Tullius) præerant: sic tñ erant urbis ner
ui: ut interdũ multis præferrent senatoribus: cũ patricijs
propinquitates cõtraherent: inter consulares cõuenirent.
C. Manlius Nam Caius Manlius mercatore nat⁹ senator urbis effect⁹
est: propter & diuitias/ & innocẽtiam. Non enim conclu/
dendum est: eum ab omni uirtute alienum: qui mercatu/
ræ uacet: qui cum nauigat: cum suos expectat nauigãtes:
cum multa uidet ac diuersa: cũ hos atq; illos uarijs in lo/
cis audit: debet assidue: potestq; cum litteris: tum alijs ar
tibus laude dignis operã adhibere. Constat enim Tyro/
nem illum ephesium mercatorem: Aratumq; sicyonium:
Tyro quia cũ mercatura nõ neglexerint & litteras: & omne uir/
Aratus tutis munus: aliqñ meritos: esse principes. Hoc si tu pa/
cto mi fili uis uacare mercaturæ: ut nihil admittas ocij fru/
stra: me summa quidẽ afficies uoluptate. Ex Mediolano
pridie Nonas Quintilis.

Synonyma mercatoria.

Hic est is mercator: qui meritus est Iason appellari.
Huius est plurimum laudanda mercatura: quæ quidem
omnis est cum uirtute coniunctissima.
Tã ẽ hic lau⁹ mercator: ut ad senatorũ accedat splendorẽ.
Mercatura ne modo cũ mendacijs minutatim uendentiũ
mixta sit: nihil habet nõ laude dignum.
Est in mercatura negociatio non improba: fidei obserua/
tio innocentissima.
Sunt in urbe mercatores nerui corporum.
Nisi mercator inueniret labor: deessent urbib⁹ nõ pauca

Nec ad uiuendum nec ad fruendũ necessaria in ciuitatibꝰ ullis forent: si deesset mercatura.
Quæ nõ crescũt in locis: illo deferunt a mercatoribus.
Mercatorem ut solertia decet: sic & prudentia: & æquitas: & innocentia.
Tam est semper laudata mercatura: ut romæ summo haberet in precio: ualeretq; auctoritate non parua.

Titulus. lxxviij.

Irritatiua in aliquẽ familiaris.

Delatores: quos Cicero docet: hominibus cunctis odio sp extitisse: quo tu pacto nõ exerceris: q soles uitiorũ esse hostis: admiror uehementius. Adhibes aũt: quod magis obstupeam illis fidem: quod principem & grauẽ & bonũ plurimũ dedecet. Scis enim: q̃tas interdũ multo reges in calamitates cõiecerint. Nã ne lõge exẽpla petamus: Neronẽ coegit nihil aliud tã turpiter interire: q̃ qđ audiebat delatores. Spuriũ igit delatorẽ facinorosum nisi castigas & dolebis aliqñ summopere consuetudinẽ eius: & memineris meæ fidei. Ex Mło Nonis Quintilibus. Cicero Nero

Irritatiua in aliquẽ familiarissima.

Si recte mi frater animaduerteres: q̃ & ad famam: & ad uitam obesse tibi possit Antonij familiaritas: ab eo non secꝰ ac a perniciosa peste abhorreres. Est homo ut malꝰ & omni uitio maculatꝰ: sic tuus inimicissimus: dissimulatorq; sui erga te odij. Quærit quicqd uel ingenio põt uł industria: ut tibi nõ obsit solũ: sed æternã calamitatẽ pariat. Si sapis ut sapis certo scio: execrare hoc monstrum: ac abs te pelle Ex Mło. viij. Idus Quintilis.

Irritatiua in aliquẽ grauis.

Etsi omne malorũ hominũ genus uehementius est detestandum: multo detestabilius tñ illorum: qui omnẽ operam uitijs adhibentes: & uideri uolunt boni: & bonos q̃ diligentissime persequunt: afficiuntq; pro sua uirili omni contumelia: cõuitio. probris atq; incõmodo. Vt enim eaundem sunt simulatores atq; dissimulatores rerũ: sic fal-

Apostolus

ſos hypocritas imitati:ac per pſeudo fratrum:quos Apo/
ſtolus improbat:progreſſi ueſtigia:nihil die noctuq; cogi
tant q̄ ut ſe foueant:ſuiq; ſimillimos:innocentes aūt gra/
ues/eruditos/ſanctimoniæ uacantes:ſui diſſimillimos in
ſectent̄:ꝑdant:e medio tollāt.Int̄ quos affero ad uos unū
o patres optimi:prælatiq; ſapiētiſſimi:quē fortaſſe uobis
incognitū ut cognoueritis:nedū ex ueſtro ꝓpellatis cœ/
tu:uerꝝ etiā in obſcuriſſimas tenebras & artiſſima cōijcia/
tis uincula:ut & ipſe deſinat eē maleficus:& eiuſmodi cæ/
tera monſtra hu⁹ exēplo deterrita nō uerſent̄ in hominū
luce:religioniſq; corona. Vir hic igit̄ Lælius:aut potius
bælua (nihil enī habet uirile:præter faciē:& eā certe indi/
cātē ſceleſtæ mētis indaginē) q̄ ſit ad fœlicitatē illā peripa
teticoꝝ apt⁹:q̄ ad religionis:ueræq; ſanctitatis beatitudi/
nē natus:audite:ac q̄d deceat de hoc iudicare:ꝓ ueſtra co/
gnoſcite ſapientia. Cū ſoleant ueteres a nobilitate gene/
ris primas accipere nobilitatis partes:dicantq;:generoſa

Seneca

ſemina in hortis creſcere ſuis:ut inquit Seneca:uidete q̄
hic ſit generoſus:q & abiecta familia:humiliq; loco nat⁹ ē
obſcuriſſimus:ex ijs inq̄:de quibus inquit Maro. Multi

Vir. 5. æne

præterea:quos fama obſcura recōdit:& ex eoipſo abiecto
genere ſpurius natus eſt:dānato illo humano diuinoq; iu
re coitu ex quo cū abiectione familiæ ſimul & ortus dāna
tione nihil non habeat muli plenū. Ex aſino enī cretus ad
nihil ꝓducendū fructus nō educatus eſt ſolū:ſed ſic inſti/
tutus:ut quas fingūt poetæ:cū naſceret̄ Eumenidas int̄/

Eumenides

fuiſſe ducā:& bubonem in taxo malū omnen ceciniſſe:&
paulatim hūc in ſtygia lotū unda factū ad omne facinus
malū ſemper exactiſſimū. Huius ut ſuperiora diſcurrā tē/
pora:ſedulo enī fuit flagitioſiſſimus:ut nihil de adoleſcē
tia impudiciſſima quidem:iuuentuteq; turpiſſima tangā:
modeſtiæ meæ conſulens:quæ ſine linguæ petulantia
proferri nequirent:huc peruectam ætatem intuemur:ut
quo magis creſcunt anni:eo etiam augeantur uitia:quo
plus fit ānoſus:eo magis ad uirtutem debilis:quo magis

æuo consenescit: eo magis uitiorũ omni genere iuuenes/ cit: ut de seniore solebat apud athenienses dici Demade. Nõ enĩ sese in ordinẽ cõtulit nostrũ diui professus patris nostri leges & instituta: ut uel hæc tueret: uel obseruaret quorũ cũ palam sit nõnunqꝫ laudator: clanculũ est inob/ seruantissimus: sed ut cõmodius posset qꝫ plurimos falle/ re: suaqꝫ tandem ĩmundicia/impudicitia/incestitate/ac oĩ turpitudine fœdare nostri ordinis ĩnumerabiles. Id ut as/ sequeret: adinuenit modũ ac uiã ad cætera paratiorẽ. Nã & si genere ignobilis est: natura notus: at diuitias sibi for/ tunæ munera subtili ꝑcurauit ingenio. Ut enĩ sacrario sua illa demissa qñqꝫ frõte præfici meritus est: sic subtrahens monasterio multa: in propriũqꝫ non fur modo: sed sacrile gus solertissimus cõuertens usum uenundedit: in pecuni am cõmutauit: factus est aliquãdo improuiso insperatoqꝫ nummosus. Cõtinuo nõ ad exercendam uirtutẽ: pecuni am traduxit: ne illo Iuuenalis laboraret. Haud facile emer gunt: quorum uirtutibus obstat res angusta domi. Sed il lud audiẽs Horatianæ irrisiõis mun⁹. O ciues ciues quæ/ renda pecunia primũ: memoriæ satyricum aliud demãda uit. Unde habeas: quærit nemo: sed oportet habere. Ubi nõnihil aureorꝝ cumulauit: eo modo institutionis diui pa tris nostri paupertatẽ custodiẽs: in illd' Ciceronis incidit: ut non sint ea bona dicenda: quæ bonos efficiũt malos: at malos longe peiores: In illudqꝫ Augustini: ut nõ sit malũ aurum & argentũ: quæ creauit deus: sed malus homo: qui dimisso creatore conuersus est ad creaturã: In illud Psal/ mistæ. Simulacra gentiũ aurum & argentum. Statim enĩ hisce opibus latrocinio surreptis: fideqꝫ sæpius multis fra cta: factus est arrogantior/superbior/capitosior/pertinati/ or: neqꝫ homines ueritus: nec deũ. Qua potuit calliditate astutissime perquisiuit: præesse mediolanensi (ut non nes/ citis) monasterio: pecuniaqꝫ primũ corrumpere prælato/ rum animos: attemptauit. Ubi nihil illo usqꝫ profecit: cũ tantum in ijs esset sapiẽtiæ/innocentiæ/perseuerantiæ: ut

Demades
Iuuenalis in umbricio
Horatius
Iuuenalis
Cicero
Augustinus
Psalmista

neqꝫuirent eorū integerrimæ ac ſanctæ mētes frangi / debi
litari / moueri loco: ad aliud decurrit aucupij genus: ut ob
ſeruantibus daretᷣ mediolani monaſteriū: ea tñ ſimulās id
ſentētia: ut cū inde cōuētuales digrederentᷣ ipſe pedeten/
tim inſinuatione facta in ſuā redigeret cōuentum manū.
Id cū nō eſt factū: quod eius temeritati multorū obſtite/
rit cōſilium: eius calliditati uulpinæqꝫ ſagacitati uirorum
Terentius prudentia: quod Dauus apud Terentiū ait: hac nō ſucceſ/
ſit: alia progrediemur uia: nixus eſt. Perquiſiuit enī: ut ob
ſeruātiæ ſeueritate q̄ſi ꝓpoſita: ꝗ nequirēt id pati difficul/
tatis: eijcerentᷣ: ſibi uero quodāmodo ſemꝑ obſeruaturo:
quibuſdāqꝫ ſuis cōmilitonibus / compotoribus / comeſto
ribus / detractoribus / ſuſurronibus / uoluptatiſqꝫ miniſtris
mediolanēſe monaſteriū relinqueretᷣ cōmendatū. O ſi id
ſceleris ꝑ ignauiā / ſecordiam / ineptitudinemqꝫ cuiuſqꝫ ad
mitteretᷣ: ouem inqꝫ lupo cōmendatā. O templi deæ bo/
næ ſimillimū: qđ cū Romæ nō liceret: niſi fœminis ingre/
di: tandem bonorū incuria . malorumqꝫ ſollicitudine illo
uentū eſt: ut ſoli mares in eo ſuas exercētes turpitudines:
orgia bacchanalia celebrarēt: aduenīētibuſqꝫ ſanctiſſimis
mulieribus dicerēt: ꝓcul o ꝓcul eſſe profane. Qꝫ enī illud
Iuuenalis nihil eſt: quo de templo quidē illo dixit Iuuenalis. Talia
ſecreta coluerūt orgia tæda: cum ea uideri poſſent: recita/
riqꝫ: quibus noſtrū illud fœdaretᷣ / ſorderet / putreretqꝫ mo
naſteriū: ſi eius humeris: cuſtodiæ / curæ / uigilijſqꝫ deman
daretᷣ. Vt enī aſſidue is: cū per ſolitudinē ac ſocios poteſt:
in crapula / ebrietate: libidinibuſqꝫ uerſatᷣ: ut eſt uaniſſim⁹ /
inſulſiſſimus / ineptiſſimus / auariſſimus / peſſimus: ſic om
nia inſtituta diuerterent in incontinentiā / temeritatē atqꝫ
ſordes. Quid enī cogitat is aſſidue: niſi prælaturas: ut mul
tis imperet: nulli ſeruiat! Nōne iā eſt auſus uel quadringē
tos aureos polliceri ſollicitatoribus romæ: ut epiſcopatū
nanciſceretᷣ! Nōne ſtolam: argentea uaſa: mitramqꝫ & pa/
ſtorale iam apparat: ratus pōtificatus curam ſibi nō de/
futuram! Pellite hoc monſtrū omniū turpiſſimū: in uin/

cla co nijcite: castigate patres: Ne feratis uestrū decus deturpare. Non odio (ita me dij adiuuent) in hoīem: sed pietate in nostram moueor religionē/ & in uos obseruantia singulari. Ex Mediolano. vij. Idus Quintilis.

Synonyma in aliquē irritatiua.

Hic ut est pessimus: sic abs te reijciendus.

Euitanda est tibi penitus huius amicitia: qui ab omni abhorret laude.

Vt nihil huic est cū uirtute coniunctum: sic abs te sit disiūctissimus.

Adhibe omnem operam: ut nullum huic īmūdissimo sit tecum contubernium.

Fac ut hūc nebulonē æque: ac teterrimā effugias pestem.

Tanta hic est sorde: ut in quā domū conuenerit: eā sordidissimam effici posse putem.

Hic nō modo malus est: sed inimicissimus tibi.

Ab hui⁹ tibi familiaritate cauendū iccirco plurimū duco: quia & sceleratissimus est: & tibi futur⁹ perniciosissimus.

Nulli cū hoc cōmertiū fuit: quē nō deceperit/ nō fefellerit/ non fraudarit.

Cui⁹ hic familiaritate functus est: quē nō cōfecerit demū incōmodis plurimis!

Omnes q hui⁹ sunt usi cōsuetudine: tandē in incredibiles molestias inciderunt.

Tam ē hic domi foris〈q〉 uitādus: ꝙ lues quædā exitiosa.

Vt in bono uiro periculosum est nihil: ita in hoc nihil sine summo discrimine.

Tam hunc detestandum esse reor: ꝙ ꝙ monstrum omnibus est terribile.

Titulus. lxxix.

Inuitatoria ad cōmunē læticiā familiaris.

Cū meditatiōes hic assidue fiāt militares: hastis〈q〉 ludat': saltet': canat': cupim⁹ maximopere: ut & tu adsis: cū amicorū (ut inquit Plato) debeant eē cuncta cōia. Inuitamus te igitur ad hanc nuptiarū læticiam. Ducturi enim uxorem Plato

calendis Aprilibus ea param⁹ oĩa: quæ læticiã nuptialem exprimãt. Qđ q̃ antehac raro cõtigit cuiq̃: oratorẽ habe/mus tã disertũ: ut nõ tã laudare hũc meritis possimus uer/bis: q̃ admirari. Est hõ rarus: imo qdem hodie solus. Hoc quoq̃ te lætiorẽ efficiet: atq̃ iucũdiorẽ: quẽ scio tali uiro plurimũ delectari posse. Q̃obrem fac: ut q̃primũ ad nos eas: hui⁹ læticiæ cõis cã. Ex Mľo. vi. Idus Quintilis.

Inuitatoria ad cõem læticiã familiarissima.

Cũ postridie hui⁹ diei natalæ meũ celebri sim læticia cele/braturus: existimo fore mihi diẽ multo iucũdiorẽ: si præ/sentẽ & te uidero. Quid enĩ mihi sine te fuit unq̃ iucũdissi/mũ: q̃uis eẽt oĩ exultatione cumulatũ? Tu enĩ es animæ pars meæ: corculũ meũ/uita mea. Itaq̃ te facio ad hãc cõ/munẽ læticiã inuitatũ: cupioq̃: ut ubi primũ hãc plegeris epistolã: cõtinuo te huc trãsferas: ubi & lætabimur: & de multis cõmentabimur. Ex Mľo. v. Idus Quintilis.

Inuitatoria ad cõem læticiã grauis

Xenophon Regum persarũ institutũ fuisse phibet Xenophon socraticus ille: ut ad cõem læticiã p epistolas amicos inuitarent. Hic mos ad græcos in europã traductus est: ut olympia/dibus ludis: & megalesijs: & apollinaribus: qui ad cõem læticiã fuerãt inuẽti singuli: ex oĩ græcia ĩuitarent̃: alij ad currendũ ad stadium: alij ad saltãdũ: alij ad luctãdũ: alij ad uidendũ: læticiæq̃ seruiendũ. Per eã inuitationẽ doluit

Minos Minos Androgeũ sibi filiũ interemptũ. Idem mos ad pri/mos urbis romanæ conditores statim relatus ẽ: si recte cõsideret̃: qua uia & opportunitate raptæ sint sabinæ: nõ qa nõ putẽ maximũ perfidiæ genus sibi fidẽtẽ pdere queq̃: Sed quia sic pbent ad cõmunẽ læticiã semp eos inuitatos esse: qui sunt lætantibus inuitãtibusq̃ ullo cõiũcti propinquitatis genere. Eo frætus reꝵ exemplo: nec turpe cẽsens illoꝵ imitari uestigia: quos oĩs est ætas semper admirata: nunc te ad cõem inuito læticiam: quã ego celebrẽ iccirco facio: qm̃ qui princeps nobis ualitudinarius diutius fue/rat hic optime nũc habet. Ad hæc aũt: qui præerat Medio

lanensi nostrorum religiosorum monasterio uir omni sce
lere cumulatus: is eiectus est a principe: missusq; in tene/
bras exteriores: ut illo utar euāgelico. Nā ubi diutius suæ Christus
latuerūt fraudes tandē detectæ sunt: pœnasq; ꝓ criminibꝰ
luit: ut non modo fama patiatur: sed ære omniq; fortuna:
quā indigne ac inique occupabat: priuatus in uincla con/
iectus nunq̃ sit liberādus. Hæc ut cūctis debet eē nostris
cōmunis læticia: tum præcipue nobis: quibus fuit is acer
bissimus aduersarius: quosq; omni est semꝑ odio insecta/
tus. Q̃ aūt obfuerit ordini: religioniq; uniuersæ: quis est:
qui nesciat? At in eū id tandem cognitū est: quod Valeri/ Valerius ma/
us est cōplexus. Lento enī gradu ad uindictam sui diuina ximus
procedit ira: tarditatemq; supplicij grauitate cōpensat. Ve
rum de principis bona ualitudine cur nō magis magisq;
lætemur qui asylū est bonorū oīm? Huiꝰ tanta est uirtus
humanitas/ꝓbitas/sapiētia/ut qui hūc nō amet/nō colat/
nō ueneret/feræ sit potiꝰ: q̃ hoīs similis. Publica erāt om/
niūꝓ huiꝰ ualitudine uota/supplicationes/sacrificia/ Pri/
uate aūt ubiq; preces: ut cōualesceret. Tandē nō audiuit
nos solū deus optimꝰ/maximꝰ: sed exaudiuit: ut nō ora/
uerimus modo: sed a supis huiꝰ ualitudinē exorauerimꝰ.
Læticia hic publica celebrat: cui cū te intesse plurimū cu/
piamus: uolumꝰ te hisce litteris inuitatū: ut calēdis hic sis
Maijs. Ex Mlo. iiij. Idus Quintilis

Synonyma inuitatoria ad cōem læticiam.

Accede huc interfuturus læticiæ cōi.

Fiunt hic publica læticiæ cōmunis gratia uota: quibus ut intersis cupio.

Ego te ad hāc nostrā inuito cōmunē læticiā.

Cū nō nesciam: esse tibi cōmunem hanc nostrā læticiam cognitam: in hanc te inuito.

Velim te inuitatū eē in hanc nostræ cōmunis læticiæ celebritatem.

Cū simus ꝓ nostro natali cōmunem celebraturi læticiā: inuitamus te pariter: ut huc eas.

Fac ut ad ꝓximas calēdas in hac urbe sis nobiscū: ut cōi læticiæ nostræ seruiamus.
Nisi te ꝙ̄ primū in hanc nostram cōem læticiā cōferas: nō arbitramur res nobis iucundas easdem tibi fieri
Veni cōtinuo in hāc cōem læticiā inuitatus.
Ne differas tuū: in hāc cōem læticiam: ad nos aduentū.
Si cōmunis es læticiæ nostræ particeps: inuitatus accede ad nos propere.
Nihil sit moræ: quo min⁹ huc statim ꝓficiscare cōi læticiæ nostræq; interfuturus iucunditati.

Titulus. lxxx.

Moralis uoluptatū damnatiua familiaris.

Sirenes — Iure Sirenes poetæ fingūt solitas in pelago tā amene cātare: ut eas audiētes: nihilq; curātes aliud: facillime mergerent. Nā eæ sunt illecebræ sensuumq; uoluptates: quibus seducti uiri uirtutis relinquunt præmia. Nā & tu uir omni laude cumulat⁹ aū hac studijs bonaꝝ artiū dicatissim⁹: nūc in eā cōcidisti uoluptatū sordē: ut merito in sirenū incidisse fabulā dici queas. Quare si me audis: & si te non odisti penitus: execrare luem istā: ac ueluti pestilētē morbū: effuge titilātis sensus cupiditatē atq; pruritū: ne deserta uirtutis maiestate: deniq; acerbissime lugeas. Ex Mlo. iij. Id⁹ Quintilis.

Moralis uoluptatū dānatiua familiarissima.

Tā diu lugebis atq; macerabere: ꝙ̄ diu inter istas luxuriæ uersabere sordes. Quid enī fœdi⁹ / aut ægrius: ꝙ̄ turpissimis seruire dñis: uoluptatibus inꝙ̄ ipsis: ac animi ꝑturbationib⁹? Id ut ē turpissimū ad famā: sic ad uitā oēm ꝑiculosissimū. Nā & ualitudines malæ singulæ nascūt̄ ex incontinētia: & q ad fœlicitatē callis ducit: hui⁹ ꝑdit̄ præuaricatione: cui quotiēs te negaueris: totiēs tuæ uitæ consules atq; famæ. Ex Mlo pridie Idus Quintilis.

Moralis uoluptatū damnatiua grauis.

Lycurgus — Vt īuitarent̄ ad cōem læticiā finitimi cūcti: fuit uetustissimū Lacedæmonioꝝ institutū a Lycurgo: q cū uideret ur-

bē præ dolore pestis: plurimū mœstā inqt: ego dijs īmortalib⁹ habēdas existimo grās: q nostræ acceperint curā ciuitatis: nostrosq; redegerint ciues in cælū: inuitandosq; ad hāc læticiā finitimos arbitror: ut cū supplicationibus intersint: tū ludis: in quos ex oī genere cōueniāt europæ asiæq; incolæ: uł præmia suaꝝ laudū accepturi. Factū ē aūt ut assidue dies sexdecim cōis celebraret̃ læticia ī foris plateis / & cōpitis: ubi pæana canētes: ingeminabāt Ohe cū plausu in maxima populi corona. Cōmodi⁹ certe nostri morē hūc eē tūc obseruādū existimarūt: cū nō extiguēdi luctus cā: sed exaggerandæ uoluptatis inuenisset gratia: ut si qd uel reipublicæ cōtigisset: uel priuato cuiq;: qđ cōmunē plurimis læticiā diceret. Id q possunt: uel ī hūc usq; diē imitant̃: si modo sunt aut uetustatis æmuli: aut uiri bonarū artiū nō ignari. Nā rudes: & antiqtatis imperiti sunt ab eiusmodi ritu sanctissimo penit⁹ alieni. Nos igit̃ in reb⁹ fœlicissimis uehemētissime læti: nisi ad cōem hāc læticiā ea pariter traducam⁹: quæ sunt uoluptatū dānatiua: nihil nos sūmæ ducim⁹ exultatiōis accepisse: ne gestiat̃: ne excurrat̃ in insolētias / ne in turpitudines incidat̃. Illi enī ī ijs festiuitatū choris crapulæ ac ebrietatib⁹ uacabāt: Baccho interdū Veneriq; seruiētes. Nos eiusmodi detestati uoluptates oēm iucunditatē nostrā carere cupimus turpitudine. Moribus ergo seruatis Apollinis atq; Dianæ: in oī læticia meminerimus rationis / laudis / atq; uirtutis: quibus possumus beati fieri. Nā turpitudo nulla nos beatos efficit. Asseq nos oī opa decet Solonis illud: ut uiuēdo simillimi simus deoꝝ. At Pittacus sapienter inquit. Qui deoꝝ nō sequit̃ uitā: eorū nō attingit sedes. Omnis īmūdicia & incestitas damnat famā: ac ꝑdit hominē. Quid aūt cuiq; supest: ut Thales ait: ubi neq; famæ satis est: nec animæ! Si mercatura tanq; aut nauigatio est hæc uita nostra: tam debem⁹ (ut Pericles admonuit) abesse a turpitudine: q; cupimus meliore rem nostram uendere. Nihil est igit̃ tam morale (quod docuit Plato) q; execrari uoluptates: ac dete-

Apollo
Diana
Solon
Pittacus
Thales
Pericles
Plato

ſtari malos animorũ ſenſus. Id ut oẽs decere duco: multo nos magis: quibus eſt principatuũ regendorum cõmiſſa cura. Itaq; te fili plurimũ ad bonos hortor mores: ut uolu ptates deteſteris. Ex Mło Idibus Quintilibus.

Synonyma moralia uoluptatũ damnatiua.

Præſtat cũ laude mori: q̃ inter illecebras uiuere.
Nihil eſt uirtute præſtabilius: nihil uitio deteſtabilius.
Vt ſola ꝓbitate uiuũt noſtræ laudes: ſic ſolo ſcelere inteũt
Nulla res eſt qua diutius uiuant homines: q̃ pietate ac fi/de: cũ omni uitiorũ odio.
Qui malos execrat̃ mores omniũ eſt moraliſſimus.
Augustinus Boni mores atq; mali (ut Auguſtin⁹ inqt) bonos ac maloſ diſcernũt: ad diuerſaq; ꝓducũt: uelut paleã: ac triticũ.
Omnia labefacit improbitas: oĩa nutrit probitas.
Vt hominis uitæ: famæq; diuturnitati cõducit plurimũ uirtus: ſic omnia delet atq; inficit uitium.
Tã abſunt a bonis moribus mali: q̃ ab inferis ſuperi.
Nihil eſt uirtuti cuiq; cõmune cũ uitijs.
Splendent ſingula uirtutũ ornamenta ſordẽt oĩa ſcelera.
Squallor ac rubigo ſemꝑ eſt malorũ: bonorum autem ni/tor atq; decus.
Ornamento pietatis nihil addi põt candidius
Impietatis ſordi fœdius eſſe nihil ualet.
Mores cõplexi bonos uoluptates corꝑis execrant̃.
Moralis diſciplina cõtinentiæ tutrix eſt: incontinentiæ grauis hoſtis.

Finit Epiſtolare Marij philelfi elegantiſſimũ: Baſileæ per magiſtrũ Ioannem de Amerbach ſumma lucubratione impreſſum: Anno octogeſimoſexto ſupra milleſimũ qua terq; centeſimum.

Qui cupis in paucis uersari: & multa uidere:
  Hoc lege: quod Marius utile prompsit opus.
Vberius sacro nil dicas fonte Philesi.
  Et nihil utilius hoc opere esse putes.
Nanqꝫ is rhetorica breuiter præcepit in arte
  Præcepta: Exemplis munijt inde datis
Omne genus scripti/uarius quo nititur usus:
  Adiunxit solers hinc Mariana manus.
Tum genus in ternas partiuit quodqꝫ figuras:
  Infimus est/medius/altiloquusqꝫ modus.
Argumenta uiri poterunt hinc sumere docti.
  At iuuenis totum uendicet usqꝫ librum.
Omnia debemus Mario pro munere tanto:
  Multum Mondello: quo duce uiuit opus.

Finis.

REGISTRVM CHARTARVM

a
uacat
iocoſa
Ludouicus
cerer:aut
b
exquiſitum
qui ei
uolutare
dictur us
c
Quæ ſit
exemplũ
ſuam
cum quia
d
exemplum
primus
uiuit
luce
e
qua abunde
inductum
ditiſſime
honos
f
Titulus
tibiq;
res &
hæc eſt
g
nullum
præuſtas
ſtudiorum
aut pugna

h
annumeraretur
duis cõſtet
cũ uulpe
id facit
i
meis
cent aliqui
teris:uel
benigne
k
mi fili
ternum
cum
ſum:uel
l
facit
neribus
num genera
pro mea
m
quiſq;
luit nefas
te contuleram
telliges
n
ut in hoc
me contumeliarum
confirmatiua
tiſſimo
o
hic omnes
eſſet
pannones
rata &

p
oculos
ſi uis
diſſimaſq;
façut
q
fundamenta
rediuimus
in nulla
ſed prohibui
r
ut opinor
amari
antiqſſimus
gaudeant
s
huic ſuiſq;
bus quorũq;
hunc igitur
uirum
t
priſcos
ab hoc
tam eſt
uiribus
u
ſi licet
Nec ad
æuo
cla cõijcite

[...] ipsi ms. Anticipauerunt
uigilias ocli mei τ turbat'
sum · τ nõ sum locutus
Cogitaui dies antiquos
τ annos eternos in mente
habui Et meditatus
sum nocte cũ corde meo.
τ exercitabar τ scopebã

[...]
In ira concitauerunt eu
in collibz suis τ in sculpti
libz suis ad emulacõm
eũ puocauerunt Audiuit
d's τ spreuit τ ad nichilũ
redegit valde isrl Et rep
ulit tabnacłm sylo: ta

[...]
sempiternũ dedit eis:
Et repulit tabnacu
lum ioseph τ tribũ
effraim nõ elegit. S[ed]
eõ elegit tribum iuda
montẽ syon quem
dilexit Et edifica[uit]

[...]q; de nocte uel
[...]as [...] quae
[...]e post coenam,
[...]t: ac simul me
[...]es aestate hye-
[...]tu: num quae
[...]hil de die per

[...] Facũdissimi
[...]plicit.

[...] per Magistrũ
[...]cclxxxiii.

... templi ... posuerunt
ierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt
morticina servorum tuorum
escas volatilibus celi,
carnes sanctorum tuorum bestiis
terre. Effuderunt sanguinem
illorum tanquam aquam

Adiuva nos deus salutaris
noster: et propter gloriam nominis
tui libera nos et propicius
esto peccatis nostris propter no
men tuum. Ne forte dicant
ubi est deus eorum: et innotescat
in nationibus coram oculis nostris
Ultio sanguinis servorum

...
us tue. Et invocab ...
Confitebimur tibi deus
confitebimur et invo
cabimus nomen tuum. Nar
rabimus mirabilia
tua: cum accepero tem
pus ego iusticias iu
dicabo. Liquefacta est

